

Djävulselixiret

Kapucinermunken broder Medardus'
efterlämnade papper
utgifna af
E.T.A. Hoffmann
Öfversättning af Erik Brogren

E.T.A. HOFFMANN (1776–1822):

Djävulselixiret (1814–1816).

Öfversättning af Erik Brogren (1877–1932).

Stockholm 1904

Afskrifven af Erik Jonsson <generaldepoten@rambler.ru> under år 2002 (tvåtusentvå) till 2003 (tvåtusentre) efter det i Landskrona Stadsbibliotek befintliga exemplaret.

Denna bok har äfven utkommit under titlarna »*Djävulens elixir*«, »*Trolldrycken*« och »*Djävulselixiret*«.

Denna bok är utlagd på Världsväfven under

<http://www.geocities.ws/generaldepoten/lxr/index.html>

<http://generaldepoten.bravepages.com/lxr/index.html>

<http://www.geocities.ws/generaldepoten/lxr>

<http://www.geocities.ws/generaldepoten>

<http://generaldepoten.bravepages.com>

Hela texten finnes i PDF-filen `lxr.pdf`, som kan öppnas i *Acrobat Reader* eller motsvarande PDF-läsare. PDF-filen lämpar sig bättre än HTML-filerna för utskrift på papper. PDF-dokumentet är afsedt för enkelsidig utskrift med lika höger- och vänstersidor. Förlagans sidbrytningar äro markerade med sidnummer i marginalerna och understrykning af de ord eller delar därpå, som inleda sidorna (kapitelöfverskrifter undantagna, ty kapitel börja alltid på ny sida).

En del uppenbara tryckfel i förlagan äro rättade (möjligen ha äfven några nya fel oafsiktigen införts i afskriften).

Förlagans anföringstecken »», hvilket i pappersboken står både före och efter citat (replik), har i afskriften bibehållits för inledande af anföring men ersatts med tecknet «« efter anföring. Vid citat eller replik inuti replik ha tecknen „“ samt inuti sådant citat tecknen □ □ använts. Sådän åtskillnad af romangestalternas repliker och repliker för de personer, som yttra sig i dessa romangestalters berättelser, är ej genomförd i förlagan, hvarest dessutom endera inledande eller avslutande citattecken ibland saknas.

För öfrigt har bruket af skiljetecken ej reviderats, ej ens det i denna text alltför sparsamma bruket af kommatecken har utbättrats, oaktadt det, detta egentligen skulle behövas.

Fullkomlig öfverensstämmelse med den på papper tryckta förlagan garanteras icke.

Denna text är senast rättad den 29 mars 2005.

Utgifvarens förord

Gunstige läsare, gärna ville jag ledsaga dig under dessa dunkla plataner, där jag för första gången läste den sällsamma historien om broder Medardus. Du skulle sätta dig bredvid mig på en stenbänk, som halft döljes af doftande buskar och brokigt färgade blommor, du skulle tillsammans med mig skåda bort mot de blåa bergen, som i underliga konturner torna upp sig bakom den soliga dal, som utbreder sig framför oss vid slutet af den löföfvervuxna trädgårdsgången. Men vänd dig sedan om, och knappt tjugu steg bakom oss ser du en gotisk byggnad, hvars portal är rikt prydd med statyer. Mellan platanernas dunkla grenverk skåda helgonbilder ned på dig med ögon, som äro klara och fulla af lif; det är helgonmålningar, som i friska färger prunka på de breda murytorna. Solen står glödande röd öfver bergen, aftonvinden börjar fläkta, öfverallt är det lif och rörelse. Underbara röster susa och hviska mellan träd och buskar; som blefve de till sång och orgelklang, tona de ur fjärran. Allvarliga män i vida, veckade kläder vandra med blicken fromt riktad mot himmelen tysta i trädgårdens af löfhvalf täckta alléer. Ha då helgonbilderna fått lif och stigit ned från de höga simserna? De underbara sägner och legender, som där blifvit afbildade, fläkta omkring dig och väcka en hemlighetsfull rysning; det förefaller dig som om allt skedde inför dina ögon, och villigt måste du tro därpå. I denna stämning bör du läsa historien om Medardus, och då skall du hålla munkens besynnerliga visioner för mera än en regellös lek af en upphetsad inbillningskraft.

s. XIII

s. XIV

Då du nu, gunstige läsare, har betraktat helgonbilder, kloster och munkar, är det väl knappast nödigt att jag tillfogar att det var den härliga trädgården i kapucinerklostret i B., som jag förde dig till.

När jag en gång under några dagar uppehöll mig i detta kloster, visade mig den ärevärdige priorn broder Medardus' efterlämnade och nu som en märkvärdighet i arkivet bevarade papper, och endast med möda kunde jag öfvervinna priorns betänkligheter att meddela mig dem. Egentligen, menade den gamle, hade dessa papper bort uppbrännas.

Icke utan fruktan att du skall bli af priorns åsikt, gunstige läsare, lägger jag denna på grundvalen af dessa papper utarbetade bok i dina händer. Men om du besluter dig för att som en trogen ledsagare följa Medardus genom mörka korsgångar och celler, genom en brokig, ja en den brokigaste värld och i sällskap med honom fördraga det hemska och fasansfulla, galna och löjligen i hans lif, skall du kanske ha nöje af de mångfaldiga bilderna i den camera obscura, du får se. Det kan också hända, att det som förefaller ofattbart vid närmare skärskådande snart synes dig tydligt och afrundadt. Du ser det dolda frö, som ett dunkelt öde alstrade, och som blifvet till en yppig planta, frodas vidare i tusen refvor, till dess *en* blomma, mognande till frukt, suger till sig all lifssaften och till och med dödar fröet.

Sedan jag rätt flitigt genomläst kapucinermunken Medardus' papper, hvilket blef mig svårt emedan den hädangångne skrifvit en mycket liten, oläslig munkstil, förekom det mig som om det, vi i allmänhet kalla dröm och inbillning, väl kunde vara en symbolisk kunskap om den hemliga tråd, som går genom vårt lif och knyter det samman i alla dess villkor, men som om *den* vore att akta som förlorad, som tror att han med denna kännedom vunnit styrka nog att våldsamt sönderslita denna tråd och upptaga kampen med den dunkla makt, som härskar öfver oss. s. xv

Kanhända, gunstige läsare, går det för dig som för mig; och det skulle jag äfven af giltiga orsaker rätt hjärtligen önska.

Del 1
Förra delen.

Kapitel I

Barnaåren och klosterlivet.

s. 1

Aldrig har min mor sagt mig under hvilka förhållanden min far framlevat sitt lif; men om jag återkallar i minnet allt det, som hon berättat om honom sedan min tidigaste ungdom, måste jag väl förmoda att han varit en med djupa kunskaper utrustad och lefnadsklok man. Just af dessa min moders berättelser och enstaka yttranden vet jag att mina föräldrar från ett bekvämt lif, som de fört under åtnjutande af mycken rikedom, nedsjönko i det mest tryckande och bittra armod och att min far, en gång af satan frestad till ett skändligt brott, begick en dödssynd, som han, när under senare år Guds nåd upplyst honom, ville göra bot för på en pilgrimsresa till »den heliga linden« i det vidt aflägsna, kalla Preussen.

På denna mödosamma vandring kände min mor trots flera års äktenskap för första gången att detta icke, som min fader befarat, skulle förbli utan frukt, och oaktadt sin fattigdom, blef han mycket glad däröfver, emedan en syn nu kunde gå i fullbordan, hvori den helige Bernhard genom en sons födelse tillförsäkrat honom tröst och syndaförlåtelse. Vid »den heliga linden« sjuknade min fader, och ju mindre han, sin svaghet oaktadt, ville afpruta på de föreskrifna besvärliga andaktsöfningarna, desto mer tog det onda öfverhand. Tröstad och renad s. 2 från sin synd, dog han i samma ögonblick, som jag föddes.

Tillika med mina första omedvetna intryck ljusna inom mig de älskliga bilderna af klostret och den härliga kyrkan vid »den heliga linden«. Ännu susar omkring mig den dunkla skogen, än i dag slår emot mig doften af det yppigt spirande gräset och de brokiga blomster, som utgjorde min vagga. Icke ett giftigt djur, icke en skadlig insekt har sitt bo i denna den välsignades helgedom; ej en flugas surr, ej en syrsas pipande bryter denna heliga stillhet, i hvilken endast prästernas sånger klinga in, där de draga fram i långa processioner tillsammans med

pilgrimerna, svängande gyllne kar med doftande rökelse. Ännu ser jag i kyrkans midt, beslagen med silfver, stammen af den lind, vid hvars fot änglarna nedlagt den undergörande bilden af den heliga jungfrun. Ännu småle mot mig färgrika ängla- och helgongestalter från kyrkans väggar och tak!

Min moders berättelser om detta underbara kloster, där hennes djupaste smärta funnit nåderik tröst, ha så inträngt i mitt innersta att jag kunde tro mig själf hafva sett och erfarit allt detta, fastän det är omöjligt att mitt minne räcker så långt tillbaka, och min mor redan efter halftannat år lämnade denna heliga ort. Det förefaller mig sålunda, som om jag en gång själf i den öde kyrkan sett en underligt allvarlig mannagestalt, och som om denna just varit den främmande målare, som vid kyrkans byggande i urgammal tid kommit tillstädes, hvilkens språk ingen kunde förstå, som på kortaste tid med konstförfaren hand smyckat helgedomen med de härligaste målningar, men som sedan efter förrättadt värf åter försvunnit. På samma sätt minnes jag likaledes en gammal, i främmande dräkt klädd pilgrim med långt, grått skägg, som bar mig på sin arm, som i skogen för min räkning letade brokiga mossor och stenar och lekte med mig, oaktadt jag är viss om att den lefvande bild af honom, som finnes inom mig, kommit till blott och bart genom min moders beskrifning. Han förde en gång med sig en främmande underskön gosse af min ålder. Vi sutto i gräset och smektes och kysstes, jag skänkte honom alla mina granna stenar, och han förstod att därmed lägga allehanda figurer på marken, men till slut antogo de alltid korsets form. Min mor satt bredvid oss på en stenbänk, och stående bakom henne, såg gubben med mildt allvar ned på våra barnsliga lekar. Då trängde några ynglingar fram ur skogssnåret, som efter klädning och hela deras väsen att döma, väl endast af nyfikenhet och lust att se sig om hade kommit till »den heliga linden«. Leende utropade en, då han blef oss varse: »Se där en helig familj, det är något för min skissbok!« Han tog verkligen fram papper och blyerts och gjorde sig i ordning att teckna, men då lyfte den gamle pilgrimen sitt hufvud och ropade vredgad: »Eländige hånare, du vill gälla för konstnär, men inom dig brann aldrig trons och kärlekens låga; döda och stela, som du själf, bli dina verk, utstött i ensamhet och tomhet, skall du förtvifla och gå under i ditt eget armod!« Bestörta, skyndade de unge männen därifrån.

Den gamle pilgrimen sade till min mor: »Till er har jag medfört ett underbart barn, på det att det måtte tända kärlekens gnista i er son, men nu måste jag åter taga det från er, och i likhet med mig själf, fån I aldrig mer se det. Er son är härligt utrustad med många gåfvor, men

fadrens synd kokar och jäser i hans blod, likväl kan han utvecklas till en tapper trons kämpe; låt honom ägna sig åt det andliga ståendet!»

Min mor kunde aldrig uttrycka hvilket djupt, outplånligt intryck dessa pilgrimens ord gjort på henne; men detta oaktadt, beslöt hon att ej utöfva något tvång på min böjelse, utan lugnt afvakta hur mitt öde skulle gestalta sig, och hvarthän det ville leda mig; enär hon dock icke kunde tänka på en finare uppfostran för mig, än den hon själf kunde ge. Mitt minne af tydliga, egna erfarenheter börjar från den tidpunkt, då min mor på sin hemresa anlände till ett cisterciensernunnekloster, s. 4 hvars furstliga abbedissa, som känt min far, vänligt mottog henne. Hon var en stor, majestätisk och vacker kvinna, åt hvilken ordensdräkten förlänade en värdighet, som ingaf vördnad. Hon såg på mig med en genomträngande och allvarlig blick och frågade: »Är detta er son?» Hennes röst, hela hennes utseende tillika med den mig främmande omgifningen, det höga gemaket, bilderna och porträtten på väggarna, allt verkade så mäktigt på mig, att jag började gråta helt bittert, gripen af en inre rysning. Då talade furstinnan, i det hon såg på mig allt mildare och vänligare: »Hur är det med dig, min lille vän, är du rädd för mig?» — Hvad heter er gosse, min kära fru? »Frans,« svarade min mor. — »Franciscus«, gentog furstinnan med djupt vemod. Hon lyfte upp mig och tryckte mig häftigt mot sitt bröst, men i samma ögonblick afpressade mig den plötsliga smärta, jag kände, ett gällt skri, så att furstinnan släppte mig helt förskräckt, och min mor, bestört öfver mitt beteende, sprang fram för att leda ut mig. Furstinnan tillät det icke, och det visade sig att det kors af diamanter, som hon bar på bröstet, när hon tryckt mig till sig, så svårt sargat mig på halsen, att stället var alldeles rödt och genomsprängdt med blod.

»Stackars Frans,« sade furstinnan, »jag har gjort dig ondt, men vi skola bli goda vänner ändå.« En syster hämtade konfekt och sött vin, och jag, som redan blifvit mindre blyg, lät ej länge öfvertala mig, utan satte tappert i mig af sötsakerna, som den hulda frun, i hvilken knä jag nu satt, med egen hand stoppade i munnen på mig. När jag också fått smaka några droppar af en söt dryck, som förut var mig helt obekant, fick jag tillbaka all den muntra liflighet, som enligt min mors vittnesbörd varit kännetecknande för mig allt från min tidigaste ungdom. Jag skrattade och pratade till största förnöjelse för abbedissan och de systrar, som voro inne i rummet. Ännu är det mig alldeles oförklarligt, hur min mor kom sig för med att uppfordra mig att berätta om s. 5 de sköna och härliga ting, som jag sett på min födelseort, och att jag, liksom inspirerad af en högre makt, kunde skildra den obekante målarens taflor och bilder så lifligt, som om min själ redan kunnat fatta

deras innehåll. Därvid kom jag in på de skönaste helgonlegender, så att jag tycktes helt förtrolig med alla kyrkans skrifter i dessa ämnen. Furstinnan och till och med min mor betraktade mig med häpnad, men ju mer jag talade, desto mera steg min hänförelse, och när slutligen furstinnan frågade mig: »Säg mig, kära barn, hur vet du allt detta?» — då svarade jag utan ett ögonblicks eftertanke att den sköne, underbare gossen, som den främmande pilgrimen fört med sig, hade förklarad för mig alla målningarne i kyrkan och äfven själf målat med brokiga stenar mången bild, hvars mening han utlagt för mig ensam, och tillika förtalt många andra heliga sägner.

Man ringde till vesper, och en syster packade en massa konfekt i en strut åt mig, som jag stoppade på mig med mycken tillfredsställelse. Abbedissan reste sig upp och sade till min mor: »Kära fru, er son anser jag nu som mitt fosterbarn och vill hädanefter sörja för honom.« Min mor kunde icke tala för vemod, utan kysste furstinnans händer, fällande heta tårar. Redan voro vi i begrepp att gå ut, när furstinnan kom efter oss och ännu en gång lyfte upp mig, och skjutande korset åt sidan, tryckte mig intill sig. Och häftigt gråtande, så att tårarne droppade ned på min panna, utropade hon: »Franciscus, förblif from och god!» — Jag var djupt rörd och måste också till att gråta, utan att egentligen veta hvarför.

Genom abbedissans understöd fick min mors hushåll, som hon nu förde i en liten arrendegård nära klostret, snart ett bättre utseende, nöden tog slut, jag gick bättre klädd och åtnjöt undervisning af kyrkoherden, som jag också, när han läste mässan i klosterkyrkan, betjäna- de i egenskap af korgosse.

Kyrkoherden var själfva godheten, han förstod att fängsla min lif- s. 6
liga inbillning och visste att så afpassa undervisningen efter min sinnesart, att jag fann glädje i den och gjorde snabba framsteg. Min mor älskade jag öfver allt, men furstinnan vördade jag som ett helgon, och det var högtidsdag för mig, när jag fick se henne. Vid hvarje lägenhet sökte jag riktigt lysa för henne med mina nyförvärfvade kunskaper, och om hon kom och talade vänligt till mig, kunde jag knappast få fram ett ord; jag kunde endast stirra och höra på henne. Hvarje hennes ord blef kvar i min själ, och ännu dagen därpå förblef jag i en underligt högtidlig sinnesstämning, och hennes bild följde mig hvart jag gick. Hvilken obeskriflig känsla grep mig icke, då jag, svängande rökelsekaret, stod framför högaltaret, och orgelns toner strömmade ned från koret och ryckte mig med sig, svällande som en brusande flod, — när jag då urskilde hennes röst i hymnen, hennes röst, som trängde ned till mig som

en ljusstråle och uppfyllde mig med aningar om det högsta och heligaste!

Men den härligaste dagen, hvaråt jag gladde mig veckor i förväg, ja, på hvilken jag aldrig kunde tänka utan hänryckning, var festen på den helige Bernhards dag, som då detta helgon är cistercienserordens patron, alltid firades på det högtidligaste med stor aflat. Den i grannstaden residerande biskopen celebrerade då själf mässan i klosterkyrkan, och hans kapell utförde musiken från en tribun, som man uppreste vid sidan af högaltaret. Efter högmässan tågade nunnorna, företrädda af abbedissan, som var smyckad med insul och bar herdestafven af silfver i handen, i festlig procession genom klostergångarne och kyrkan, och sedan gudstjänsten var slut, blefvo såväl de andlige, som medlemmarne af det biskopliga kapellet förplägade i en af de stora klostersalarne. Flere af klostrets vänner, ämbetsmän och köpmän från staden deltog i detta gästabad, och emedan den biskoplige konsertmästaren fattat behag i och gärna sysselsatte sig med mig, fick också jag vara med. Hade förut min själ, glödande af helig andakt, helt riktat sig på det s. 7 öfverjordiska, så trängde nu det glada jordelifvet in på mig och omgaf mig med sina brokiga bilder. Allehanda lustiga berättelser, skämt och roliga infall gjorde nu sin rund under gästernas högljudda löje, hvarvid flaskorna tömdes i mängd, till dess kvällen inbröt, och vagnarna stodo i ordning till hemfärden.

Jag var sexton år gammal, då kyrkoherden förklarade, att jag var förberedd nog att begynna de högre teologiska studierna i seminariet i den närbelägna staden. Jag hade nämligen beslutat mig för inträde i det andliga ståndet, och detta beredde min moder den innerligaste glädje, då hon däri såg förklaringen och uppfyllelsen af pilgrimens hemlighetsfulla antydningar, hvilka på visst sätt stodo i samband med min faders märkvärdiga och för mig obekanta vision. Genom mitt beslut trodde hon först min faders ande försonad från sin skuld och rädad från den eviga fördörelsens kval.

Äfven abbedissan, som jag fick se i samtalsrummet, gillade på det högsta mitt förehafvande och upprepade sitt löfte att understödja mig med det nödvändiga, till dess jag nådde prästerlig värdighet. Furstinan var särdeles rörd, och hennes röst skälfde af vemod, då hon förmanade mig med fromt högtidliga ord. Hon gaf mig en vacker rosenkrans och en bönbok med vackert illuminerade bilder. Hon lämnade mig också ett anbefallningsbref till priorn för kapucinerklostret i staden, och rådde mig att omedelbart uppsöka honom, då han på det ifrigaste skulle bistå mig i allt med råd och dåd.

Man finner sannerligen icke lätt en vackrare plats än den, där kapucinerklostret är beläget strax utanför staden. Den härliga klosterträdgården med utsikt åt bergen syntes mig för hvarje gång jag vandrade i de långa alléerna och stannade än vid en, än vid en annan af de lummiga trädgrupperna lysa i ständigt ny skönhet. Just där var det jag första gången träffade prior Leonard, då jag besökte klostret för att aflämna min rekommendationsskrifvelse. Den för priorn utmärkande vänsällheten blef ännu varmare, när han fått brevet, och han förstod att berätta så mycket tilldragande om den härliga frun, hvilkens bekantskap han i tidigare år gjort i Rom, att han redan därigenom intog mig från första stunden. Han omgafs af bröderna, och man fick snart inblick i hans förhållande till munkarne, i klostrets hela inrättning och lefnadsordning, och jag kunde iakttaga att den själsro och glädtighet, som redan framträdde i priorns yttre, också utbredde sig öfver alla bröderna.

Leonard tyckte om mig och undervisade mig själf i italienska och franska; utmärkta voro i synnerhet de böcker, som han lät mig låna, och hans samtal, som på ett särskildt sätt utvecklade min ande. Nästan all den tid, som studierna i seminariet lämnade öfrig, tillbragte jag i klostret, och jag märkte huru min böjelse att själf låta ikläda mig munkdräkt alltmer växte. För priorn yppade jag min önskan, och utan att precis försöka få mig bort därifrån, rådde han mig att åtminstone vänta ett par år och under denna tid se mig om i världen. Ehuru jag visst icke saknade andra bekantskaper, som jag gjort, merendels genom biskopens kapellmästare, hvilken undervisade mig i musik, kände jag mig obehagligt förlägen i alla sällskap, i synnerhet om fruntimmer voro närvarande, och detta drag, såväl som min böjelse för kontemplativt lif i öfrigt, syntes afgörande tala för en inre kallelse till klosterlefnad.

En gång hade priorn talat för mig om många tänkvärda ting i afseende på världslifvet; han hade kommit in på de slipprigaste ämnen, hvilka han förstod att behandla med vanlig lätthet och behag i uttrycken, så att han, ehuru han sorgfälligt undvek allt anstötligt, dock alltid träffade kärnpunkten. Slutligen tog han min hand, såg mig skarpt i ögonen och frågade om jag ännu vore oskyldig. Jag kände att jag rodnade, och vid prior Leonards kvistiga fråga trädde plötsligt i bjärta färger fram för mig en bild, som redan länge varit glömd. — Konsertmästaren hade en syster, som ehuru hon just icke kunde kallas skön, likväl var en utomordentligt täck flicka i sin vackraste blomning. En morgon, då jag med anledning af musikundervisningen skulle begifva mig till konsertmästaren, öfverraskade jag hans syster i lättaste morgondräkt

och med nästan helt blottad barm. Hastigt kastade hon öfver sig schalen, men mina giriga blickar hade redan uppsnappat för mycket; jag kunde icke få fram ett ord. Aldrig förr anade känslor stormade inom mig och drefvo blodet så våldsamt genom ådrorna, att pulsarne slog hörbart och krampaktigt, mitt bröst sammanpressades som om det ville brista, och en tyst suck gaf mig ändtligen ånyo luft. Därigenom att flickan helt obesvärad gick emot mig, fattade min hand och frågade hur jag mådde, blef det onda än värre, och det var en lycka, att konsertmästaren kom in i rummet och befriade mig från mina kval. Aldrig har jag tagit så falska ackorder, aldrig sjunkit så i tonen som den gången. Jag var from nog för att anse det hela som en anfäktelse af djäfvulen och prisade mig lycklig att på så kort tid genom asketiska öfningar ha slagit den lede fienden ur fältet. Nu vid priorns försåtliga fråga såg jag konsertmästarens syster stå framför mig med blottade bröst, jag kände hennes varma andedräkt, hennes handtryckning — min ångest steg hvarje ögonblick. Leonard såg på mig med ett visst ironiskt löje, för hvilket jag bäfvade. Jag kunde icke fördraga hans blick, utan slog ned ögonen. Då klappade priorn mig på min glödande kind och sade: »Jag ser, min son, att ni har förstått mig, och att det än så länge gått er väl. Herren bevarer er från världens förförelse. De njutningar, som den erbjuder er, äro af kort varaktighet, och man kan väl påstå att en förbannelse hvilar öfver dem, då människans högre och andliga krafter gå under i det äckel, den förslappning, den slöhet gentemot allt högre, som de alstra.« —

Hur mycket jag än bemödade mig att glömma priorns fråga och den därpå framkallade bilden, ville det ingalunda lyckas, och hade jag också hunnit så långt, att jag kunde vara otvungen i flickans närvaro, så skydde jag dock mer än någonsin hennes åsyn, emedan jag redan vid tanken på henne greps af en beklämning och inre oro, som syntes mig så mycket farligare, som därmed var förenad en underlig längtan, blandad med en lystenhet, som väl kunde räknas som syndig. En afton skulle medföra en afgörande vändning i detta tillstånd af ovisshet. Konsertmästaren hade, som han ofta brukade, inbjudit mig till en musikunderhållning som han föranstaltat tillsammans med några vänner. Utom systemen voro ännu andra damer närvarande, och detta ökade den förvirring, som ensamt systemen förorsakade mig. Hon var nätt klädd och syntes mig vackrare än någonsin, det kändes som om en osynlig och oemotståndlig makt drog mig allt närmare henne, och så kom det sig, att jag, utan att själf veta det, alltjämt befann mig i hennes närhet och girigt uppsnappade alla hennes blickar och ord, ja, trängde mig in på henne så att hennes klädning måste snudda vid mig, när hon rörde

sig, hvilket allt fyllde mig med en inre, aldrig förr känd lust. Detta tycktes hon märka och finna behag i; och ibland var det, som om jag varit tvungen att i dåraktigt kärleksraseri rycka henne till mig och trycka henne till mitt bröst. Hon hade länge haft sin plats vid flygeln, nu reste hon sig, men glömde kvar en handske på stolen, jag grep den och kyss-te den med vanvettig häftighet. En af damerna såg det och gick fram till konsertmästarens syster och hviskade något i hennes öra; båda sågo på mig, fnissade och skrattade hånfullt. Jag var som förintad, det flöt som en isström i mina ådror, besinningslöst störtade jag tillbaka till kollegiet och in i min cell. I galen förtviflan kastade jag mig ned på golvet, och med strömmande, heta tårar förbannade jag flickan och — mig själf, bad och skrattade om hvartannat som en vansinnig! Först framemot morgonen blef jag lugnare, men var nu fullt besluten att ej återse henne och att öfver hufvud försaka världen. Klarare än någonsin kände jag kallelsen till ett undangömt klosterlif, hvarifrån ej någon frestelse vidare borde kunna afvända min håg. Jag skyndade till priorn i kapucinerklostret och yppade för honom mitt beslut att anträda mitt novisiat och att jag redan delgifvit min mor och furstinnan denna plan. Leonard syntes förvånad öfver min plötsliga ifver, och utan att egentligen visa sig påträngande, sökte han utforska hvad som på en gång föranledt mig att yrka på upptagandet i klostret, ty han anade nog att någon särskild händelse gifvit mig impulsen därtill. En känsla af blygsel, som jag ej kunde bli herre öfver, afhöll mig från att säga sanningen, däremot berättade jag för honom med den exalterade eld, som ännu värmdde mig, mina barnaårs underbara händelser, som alla häntydde på min bestämmelse för ordensståndet. Leonard hörde lugnt på och, utan att just sätta mina visioner i fråga, tycktes han icke fästa någon vidare vikt vid dem, fastmer yttrade han att detta allt ingalunda talade för äktheten af min kallelse, enär sådant lätt kunde vara illusion. I allmänhet brukade icke Leonard gärna tala om helgonens visioner, och det fanns ögonblick, då jag höll honom för en hemlig tviflare. För att nödga honom till ett bestämdt yttrande i denna fråga, dristade jag mig att tala om föraktarne af den katolska tron och lät det isynnerhet gå ut öfver dem, som i barnsligt öfvermod affärda allt öfversinnligt med det olyckliga slagordet: vidskepelse. Mildt leende, sade Leonard: »Min son, otron är den argaste öfvertron«, och öfvergick sedan till att samtala om främmande och likgiltiga saker. Först sedermera fick jag intränga i hans härliga tankar öfver den mystiska delen af vår religion, som i sig sluter förbindelsen mellan vår andliga princip och högre väsen, och måste då tillstå för mig själf, att Leonard med rätta sparade allt det

sublima, hvaraf hans själ öfverflödade som ett slags högre vigning för de mera försigkomna lärjungarne. —

Min mor skref till mig, att hon länge anat att ställningen blott och bart som präst ej skulle vara mig nog, utan att jag skulle välja ordens-s. 12
ståndet. På Medardusdagen hade den gamle pilgrimen från »den heliga lindens« visat sig för henne, vid handen ledande mig, iförd kapucinernas ordensdräkt. Också furstinnan gillade till fullo mitt förehafvande. Ännu en gång såg jag dem båda före mitt inklädande, som mycket snart ägde rum, då på min ifriga önskan hälften af novisiatet efterskänktes. På grund af min moders vision tog jag Medardus till klosternamn.

Förhållandet bröderna emellan, anordningen af andaktsöfningarne och hela lefnadssättet visade sig i allo vara sådana, som de synts mig vid första åsynen. Den trefna ro, som härskade i allt, göt i min själ en himmelsk frid, liknande den, hvilken som en salig dröm från mina tidigaste barnaår omsväfvade mig i »den heliga lindens« kloster. Vid den högtidliga ceremonien, då jag ifördes munkdräkten, varseblef jag bland åskådarne konsertmästarens syster. Hon såg helt svårmodig ut, och jag inbillade mig se tårar i hennes ögon, men frestelsens tid var nu förbi, och kanske var det syndig högfärd öfver en så lätt vunnen seger, som aflockade mig ett löje, hvilket den bredvid mig gående Cyrillus gaf akt på.

»Hvarför är du så glad, broder,« frågade Cyrillus. — »Skulle jag då icke glädja mig att afstå från världen och dess fåfänglighet«, svarade jag, men jag kan ej neka, att då jag sade de orden, en hemsk känsla genombäfvade mitt innersta och beslog mig med osanning. Likväl var detta ett sista infall af världslig själfviskhet, och andlig ro och frid bredde sig öfver mig. Ack, hade den aldrig vikit från mig; dock stor är fiendens makt! Hvem kan förlita sig på sina vapens styrka och egen vaksamhet, när underjordiska makter lura på byte?

Jag hade redan varit fem år i klostret, när efter priorns förordnande broder Cyrillus, som var svag och gammal, uppdrog åt mig uppsikten öfver dess rika förråd af relikier. Där funnos allehanda helgonben, korspartiklar och andra heliga ting, som förvarades i glasskåp och på s. 13
vissa dagar utställdes till menighetens uppbyggelse. Med hvarje sak gjorde mig broder Cyrillus förtrogen liksom med de dokument, som betygade deras äkthet och de under, som medels dem åvägabragts. I bildning var denne munk priorns like, och så mycket mindre hyste jag betänkligheter att ge luft åt det, som våldsamt upprörde mig. — »Skulle verkligen alla dessa ting vara just det, som man utger dem för? Skulle icke äfven i detta fall bedräglig girighet ha understuckit mångt och mycket, som nu gäller som verklig relik efter det eller det helgonet?«

— »Egentligen,« svarade broder Cyrillus, »tillkommer det icke oss att underkasta dessa ting en sådan undersökning, dock för att tala öppen- hjärtigt är jag af den meningen, att, dokumenten oakadt, få af dessa ting är det, hvarför de utgifvas. Likväl tyckes det mig icke komma an därpå. Märk väl, käre broder Medardus, hur jag och vår prior tänka i detta hänseende, och du skall skåda vår religion i en ny gloria. Är det icke härligt, käre broder Medardus, att vår kyrka traktar efter att gripa de trådar, som förbinda det sinnliga och öfversinnliga, ja att så påverka vår organism, som frodas i sin materiella växt, att dess ursprung ur den högre andliga principen och dess innerliga frändskap med det högre väsen, hvars kraft, lik en glödande andedräkt, genomtränger universum, klart framträder, och att aningen om ett högre lif, hvars frö vi bära inom oss, omfläktar oss med sina serafvingar! Hvad betyder detta stycke trä — denna knota eller trasa — af Kristi kors, af ett helgons kropp eller klädnad? påstås det. Den troende, som utan grubbel riktar hela sin själs andakt därpå, fyller snart en öfverjordisk hänförelse, som öppnar för honom det lycksalighetens rike, som han här nere blott anar, och så väckes till lif det andliga inflytandet af ett helgon, hvars måhända endast föregifna relik gaf den yttre impulsen, och människan sättes i tillfälle att undfå styrka och kraft i tron af den mäktigare ande, som hon i sitt innersta hjärta anropade om tröst och bistånd. Ja denna i henne väckta andliga kraft kan till och med öfvervinna kroppsliga lidanden, och därifrån härleda sig de mirakel, som då de ägt rum i det församlade folkets åsyn, dock icke kunna förnekas.« —

s. 14

Jag påminde mig också härmed sammanhängande yttringar af priorn och betraktade nu med sann vördnad och andakt de relik, som jag förut räknat som ett slags religiösa leksaker. Broder Cyrillus undgick icke denna verkan af hans tal, och han fortfor med allt större ifver och innerlighet att stycke för stycke förklara samlingen. Slutligen framtog han ur ett noga tillslutet skåp en liten låda och sade: »Härinne, broder Medardus, innehålles den mest hemlighetsfulla och underliga relik, som vårt kloster äger. Under den tid jag varit i klostret har ingen mer än priorn och jag haft denna låda i sin hand; icke en gång de andra bröderna och ännu mindre främlingar veta något om denna relik tillvaro. Jag kan ej röra vid lådan utan en invärtes rysning, det är som om en ond trolldom vore innesluten däri, som, om den lyckades spränga det bann som omsluter den och gör den overksam, kunde bereda fördärf och räddningslös undergång åt enhvar den nådde. Hvad lådan innehåller härleder sig omedelbart från vedersakaren och från en tid, då han i synlig gestalt kunde kämpa mot människornas frälsning.«

Mycket förundrad, betraktade jag broder Cyrillus, men utan att ge mig tid att säga emot, fortfor han:

»Jag vill, käre broder Medardus, noga afhålla mig ifrån att i denna högst mystiska sak framkomma med någon mening eller än mindre uppduka en eller annan hypotes, som farit mig i hufvudet, utan ger dig hellre en trogen berättelse af hvad föreliggande dokumenter öfver denna relik förmåla därom. Dokumenterna finner du i detta skåp och kan läsa dem själf efteråt. Naturligtvis känner du tillräckligt om den helige Antonius' lefnad och vet att han, för att helt frigöra sig från det jordiska och fullständigt rikta sin själ mot det gudomliga, drog sig undan till öknen och där vigde sitt lif till bot- och andaktsöfningar. Vedersakaren s. 15 förföljde och trädde honom ofta i synlig måtto i vägen för att störa honom i hans fromma betraktelser. Så hände det sig en gång, att den helige Antonius i kvällningen varseblef en mörk gestalt, som närmade sig honom. Till sin förvåning märkte han på närmare håll, att ur hålen på den trasiga mantel, skepnaden bar, flaskhalsar stucko fram. Det var djäfvulen, som i denna besynnerliga dräkt hånlog mot honom och frågade om han icke hade lust att smaka på de elixir, som han bar på sig i flaskorna. Den helige Antonius, som icke ens kunde harmas öfver detta förslag, emedan vedersakaren, vanmäktig och kraftlös, som han var, icke var i stånd att inlåta sig på någon kamp, utan därför måste inskränka sig till hånfullt prat, frågade honom hvarför han förde med sig så många flaskor. Vedersakaren svarade då: »Se, om en människa möter mig, betraktar hon mig förvånad och kan ej af nyfikenhet låta bli att fråga om och smaka på dessa drycker. Bland så många elixir finns det väl alltid något, som behagar henne, hon dricker så hela flaskan i botten, blir drucken och ger sig mig och mitt rike i våld.« Så långt kan man läsa i alla legender, men i det dokument, som vi här äga öfver denna vision af den helige Antonius, heter det vidare, att vedersakaren, då han försvann, lämnade kvar några flaskor på gräsmattan, hvilka den helige Antonius tog med sig och dolde i sin håla af fruktan att till och med i ödemarken kunde en vilsegången, ja, kanske en af hans egna lärjungar, få tag i dem, smaka på de afskyvärda dryckerna och så råka i evigt fördärf. Tillfälligtvis — berättar dokumentet vidare — hade den helige Antonius öppnat en af dessa flaskor och en sällsam, bedöfvande ånga trängde fram ur densamma, och allehanda hemska, sinnesförvirrande helvetesbilder hade omsväfvat helgonet och sökt fresta honom med förföriska gyckelskepnader, till dess han med sträng fasta och ihållig bön fördrifvit dem. —

I denna låda befinner sig nu en sådan flaska med ett djäfvulselixir, och dokumenten äro så autentiska och noggranna, att man åtminsto-

ne icke kan betvifla, att flaskan efter den helige Antonius' död funnits bland hans efterlämnade tillhörigheter. För öfrigt kan jag försäkra, käre broder Medardus, att så ofta jag rör vid flaskan, ja till och med endast vid lådan, där den är innesluten, känner jag en oförklarlig inre rysning och tycker mig förnimma en sällsam doft, som bedöfvar mig och åstadkommer en själens oro, som förströr mig i mina andaktsöfningar. Denna onda sinnesstämning, som uppenbarligen härrör från en fientlig makts inflytande — skulle jag också icke tro på frestarens omedelbara inverkan — kan jag dock få makt öfver genom ihärdig bön. Men dig, käre broder Medardus, du som ännu är så ung, som ännu ser allt, som framställer sig för din af en okänd makt upphetsade fantasi, i vida mera glänsande och lifliga färger, du, som för mycket litar på din styrka likt en tapper, men oerfaren krigsman, duktig i strid, men djärf och vågande det omöjliga, dig råder jag att aldrig eller åtminstone först efter år öppna denna låda, och för att icke inleda din nyfikenhet i frestelse, ställa den långt utom synhåll.« —

Broder Cyrillus stängde åter in den hemlighetsfulla lådan i det skåp, där den stått, och öfverlämnade åt mig nyckelknippan, på hvilken skåpnyckeln hängde. Hela berättelsen hade på mig gjort ett egendomligt intryck, men ju mera jag kände lystnaden att se den underbara relikten spira upp inom mig, desto mera bemödade jag mig att fasthålla broder Cyrillus' varning. När han lämnat mig, tog jag ännu en öfverblick öfver de heliga ting, som anförtrotts i min vård, sedan löste jag från knippan nyckeln, som förde till det farliga skåpet, och gömde den djupt ned under manuskripten i min skrifpulpet.

Bland seminarieprofessorerna fanns en förträfflig talare; hvar gång han predikade, var kyrkan öfverfylld, eldströmmen af hans ord ryckte allt ovillkorligt med sig, tändande brinnande andakt i åhörarnes bröst. Också på mig gjorde hans härliga, inspirerade tal ett märkligt intryck, s. 17 men medan jag prisade denne begåfvade man lycklig, föreföll det mig som om det inom mig rörde sig en kraft, som mäktigt dref mig att efterlikna honom. När jag hört honom, predikade jag i ensamheten på mitt rum, helt öfverlämnande mig åt ögonblickets hänförelse, till dess det lyckades mig att fasthålla och skriva upp mina idéer och ord.

Den broder, som brukade predika i klostret, blef svagare för hvarje dag, mödosamt och tonlöst sipprade hans tal fram som en halft utsinad bäck, och det uttänjda språket, som bristen på idéer och ord orsakade, gjorde hans tal så odrägligt långa, att större delen af menigheten innan amen ljudligt inslumrade och först af orgelbruset ånyo kunde väckas. Prior Leonard var visserligen en utmärkt talare, likväl var han rädd att predika, emedan det vid hans redan höga ålder starkt angrep ho-

nom, och eljes fanns det icke i hela klostret någon, som kunde ersätta nyssnämnde sjuklige broder. Leonard talade med mig om detta missförhållande, som undanhöll kyrkan månet fromt besök; jag tog mod till mig och omtalade för honom att jag redan i seminariet känt kallelse att predika och upptecknat många andliga föredrag. Han begärde att få se dem och blef så tillfreds att han ifrigt påyrkade att jag redan nästa helgdag skulle försöka med en predikan, hvilken så mycket mindre borde slå illa ut, som naturen utrustat mig med allt som tillhör en god predikant, nämligen en intagande figur, ett uttrycksfullt ansikte och en stark och väklingsande stämma. Beträffande den yttre hållningen och en riktig gestikulering åtog sig Leonard att själf bli min lärare.

Helgdagen kom, kyrkan var mera fullsatt än vanligt och jag besteg, icke utan en inre bäfvan, predikstolen. I början följde jag troget konceptet och, efter hvad Leonard sedermera berättade, talade jag med darrande röst, hvilket just passade för de vemodiga betraktelser, med hvilka talet började, och måhända förekom de flesta som ett utslag af skicklig talekonst. Men snart var det, som lyste den himmelska inspirationens glödande gnista i mitt inre — jag tänkte icke mer på det skrifna, utan öfverlät mig helt åt ögonblickets ingifvelse. Jag kände hur blodet bultade och brände i pulsarne — jag hörde min röst dåna genom hvalfven — jag såg mitt hufvud höjas och mina armar utbredas, såg mig själf som kringfluten af hänryckningens strålgans; med en sentens, i hvilken jag som i en flammande fokus sammanfattade allt det heliga och härliga som jag förkunnat, afslöt jag mitt tal, hvars intryck var alldeles ovanligt och oerhördt. Häftig gråt — ofrivilliga utrop af andakt från bäfvande läppar — ljudlig bön gäfvo mina ord gensvar. Bröderna gäfvo uttryck åt den högsta beundran, och Leonard omfamnade mig och kallade mig klostrets stolthet. Hastigt utbredde sig mitt rykte, och för att höra broder Medardus trängde sig de förnämsta och högst bildade från staden redan en timme före klockringningen in i den ej alltför rymliga klosterkyrkan. Med denna beundran steg min egen ifver och omsorg att också i hänryckningens eld ge mina tal skicklig utarbetning och konstnärlig afrundning. Mer och mer lyckades jag fångsla mina åhörare och allt öfversvinnligare blefvo uttrycken för den vördnad, som kom mig till del, hvar jag än gick och stod, så att den kunde ställas i jämbredd med förgudandet af ett helgon. Ett religiöst vanvett hade gripit staden och alla strömmade vid minsta anledning, till och med på vanliga söckendagar till klostret för att se broder Medardus och höra honom tala. Så grodde den tanken upp inom mig, att jag vore en himmelens utkorade, de hemlighetsfulla omständigheterna vid min födelse på en helig ort till min brottslige faders försoning, de

underbara händelserna under mina första lefnadsår, allt tydde på, att min ande i omedelbar beröring med himmelen redan härnere höjde sig öfver det jordiska, och att jag icke hörde den värld och de människor till, för hvilkas frälsning och tröst jag vandrade på jorden. För mig var det visst, att den gamle pilgrimen vid »den heliga linden« varit den helige Josef och den underbare gossen Jesusbarnet själf, som i mig hälsat ett helgon, bestämdt att vandra på jorden. Men på samma gång som allt detta stod klart för min själ, blef mig min omgifning alltmera besvärlig och tryckande. Den andens ro och glädtighet, som förut rådt inom mig, var försvunnen ur min själ, ja brödernas godmodiga yttranden och priorns vänlighet väckte i mig en stämning af vrede och fientlighet. Det så högt öfver dem stående helgonet borde de se i mig, kasta sig ned i stoftet och anropa mig om förbön inför Guds tron. Jag iklädde min inbillade sändning mystiska bilder, som på mängden verkade dess mer förtrollande, ju mindre de förstodos. Leonard blef i sitt sätt synbarligen allt kyligare mot mig, och han undvek att tala till mig utan vittnen. Men när en gång bröderna utaf en händelse lämnat oss ensamma i alléen i klosterträdgården, bröt han ut: »Jag kan icke dölja för dig, käre broder Medardus, att hela ditt uppförande under senaste tiden väcker mitt misshag. Något har smugit sig in i din själ, som gör dig obenägen för ett lif i from enfald. I dina tal härskar ett dunkel, ur hvilket åtskilligt skyr att träda fram, som åtminstone skulle skilja oss två från hvarandra. Det bifall, ja den afgudiska beundran, som den lättsinniga och efter hvarje sensation lystna världen ägnat dig, har förbländat din själ, och du ser dig själf i en gestalt, som icke är din egen, utan en vrångbild, som lockar dig hän mot fördärfvets afgrund. Gå in i dig själf, Medardus, och gör dig fri från den inbillning, som bedårar dig — jag tror mig känna den, — ty redan nu har du gått förlustig den sinnesro, utan hvilken härnere ej någon lycka står att finna. Låt varna dig och undfly fienden, som ställer snaror för dig! Blif åter den godlynte yngling, som jag älskade af hela min själ!«

Tårarne stodo i priorns ögon då han sade detta; han hade fattat min hand, men släppte den åter och aflägsnade sig hastigt utan att afvakta mitt svar. Men endast fientligt hade hans ord berört mig. Han hade omnämndt det bifall, ja den beundran, som min utomordentliga begåfning beredt mig, och mig syntes det tydligt att endast en småaktig afundsjuke hade orsakat den missbelåtenhet, som han så öppet gifvit uttryck åt. Tyst och inåtvänd, var jag vid munkarnas sammankomster fylld af groll och agg, och ju mera jag aflägsnade mig från Leonard och bröderna, med desto starkare band förstod jag att draga massan af mina åhörare till mig.

På den helige Antonius' fest var kyrkan så fullpackad, att man måste öppna dörrarne på vid gafvel för att bereda det tillströmmande folket möjlighet att också höra mig utanför kyrkan. Aldrig hade jag talat kraftigare, eldigare och innerligare. Som jag brukade, berättade jag mångt och mycket ur helgonets lefnad och anknöt därtill fromma och för lifvet betydelsefulla betraktelser. Jag talade om de djäfvulens förförelsekonster, hvartill syndafallet gifvit honom makt, och talets ström förde mig ovillkorligen in på legenden om elixiren, som jag ville framställa som en sinnrik allegori. Då föll min rundt kyrkan kringirrande blick på en lång mager man, som stigit upp på en bänk snedt emot mig och stödde sig mot en hörnpelare. På ett främmande och sällsamt vis hade han slagit en mörkviolett mantel omkring sig och i den invecklat de korsslagna armarne. Hans ansikte var likblekt, och blicken ur hans stora, svarta och stirrande ögon borrhade sig som ett dolksting in i mitt bröst. En hemsk rysning genombäfvade mig, snabbt vände jag mina ögon från honom, och samlande alla mina krafter, talade jag vidare. Men som drifven af en sällsam trolsk makt, tvingades jag att åter betrakta honom; alltjämt stel och orörlig, stod mannen där med den spöklika blicken riktad på mig. På den höga fårade pannan, i de neddragna munvinklarne låg som ett bittert hån och ett föraktfullt hat. Hela gestalten hade öfver sig något fruktansvärdt och fasaväckande. — Ja. — Det var den obekante målaren från »den heliga linden«. Jag kände mig som gripen af rysliga, iskalla näfvar — mina talperioder rå- s. 21 kade i oordning, alltmera förvirrade blefvo mina ord — en hviskning, ett mummel genomlopp kyrkan — men stel och orörlig stödde sig den fruktansvärde främlingen mot pelaren med den stirrande blicken riktad på mig. Då skrek jag i helvetisk ångest och vansinnig förtviflan: »Ha, förbannade, bort med dig, bort med dig, ty det är jag själf — det är jag, som är den helige Antonius!«

När jag åter vaknade ur den medvetlöshet, hvori jag försjönk vid dessa ord, låg jag på mitt läger, och bredvid satt som vårdare och tröstare broder Cyrillus. Främlingens hemska bild stod ännu lifligt för mina ögon, men ju mer broder Cyrillus, hvilken jag berättade allt, sökte öfvertyga mig att det varit en skenbild, framkallad af min af det ifriga talet upphetsade fantasi, desto djupare kände jag skam och ånger öfver mitt beteende på predikstolen. Som jag sedermera erfor, tänkte åhörarne att ett plötsligt vansinne gripit mig, till hvilken förmodan mitt sista utrop gaf berättigad anledning. Jag var förkrossad, andligen söndersliten; instängd i min cell, underkastade jag mig de strängaste botöfningar och genom brinnande bön stärkte jag mig i kampen mot frestaren, som visat sig för mig på detta heliga rum, med fräckt hån lånande ge-

stalten af den fromme målaren från »den heliga linden«. Ingen ville för resten medge att han sett mannen i den violetta manteln, och med sin vanliga godmodighet utbredde prior Leonard öfverallt den tron att det blott varit ett häftigt sjukdomsfall som på ett så förskräckligt sätt fått makt med mig under min predikan och föranledt mitt förvirrade tal. I själfva verket var jag också sjuk och medtagen, när jag efter veckors förlopp åter kunde taga del i klostrets vanliga lefnadsordning. Likväl försökte jag ånyo beträda predikstolen, men marterad af inre ångest, förföljd af den rysliga, bleka gestalten, kunde jag knappast längre tala sammanhängande och än mindre, som förr, öfverlämna mig åt välta- lighetens eld. Mina predikningar voro vanliga, otympliga och orediga. Åhörarne beklagade förlusten af min talarebegåfning och försvunno s. 22 efterhand, och den gamle broder, som förut brukat predika och nu tydligen talade bättre än jag, intog åter min plats.

Efter någon tid hände, att en grefve, stadd på resor och åtföljd af sin hofmästare, besökte vårt kloster och önskade bese dess mångahanda märkvärdigheter. Jag måste för honom öppna rummet, där relikerna förvarades, och när priorn, som följt oss genom kor och kyrka plötsligt kallades bort, blefvo vi ensamma där. Jag hade visat och förklarat åtskilliga saker för honom, då det med gammaltyska, sirliga träsniderier smyckade skåpet, där lådan med djäfvulselixiret förvarades, ådrog sig grefvens uppmärksamhet. Ehuru jag icke strax ville ut med hvad som fanns i skåpet, måste jag, då både grefven och hofmästaren enträget påyrkade det, berätta legenden om den helige Antonius och den arglistige djäfvulen, följde troget broder Cyrillus' berättelse om den som relik förvarade flaskan och tillfogade också den varning, han gifvit mig i afseende på lådans öppnande och förevisandet af flaskan. Oaktadt grefven var vår religion tillgifven, tycktes han i likhet med hofmästaren sätta ringa tro till sannolikheten af de heliga legenderna. Båda ordade i vitsar och kvicka anmärkningar om denne komiske djäfvul, som bar med sig förförelseflaskor i sin trasiga rock, men slutligen tog hofmästaren på sig en allvarlig min och sade:

»Tag ej anstöt af oss lättsinniga världsmänniskor, ärevördige herre! Var öfvertygad att både jag och grefven vörda helgonen som härliga, af religionen inspirerade människor, som för sin själs och människornas frälsning offrade all lifvets glädje, ja lifvet själf, men hvad sådana historier beträffar, som dem ni berättade, tror jag att blott en snillrik, af den helige uttänkt allegori af missförstånd blifvit tagen för en verklig händelse.«

Under detta tal hade hofmästaren skjutit undan rigeln för lådan och framtagit den svarta, egendomligt formade flaskan. Det utbredde s. 23

sig verkligen, som broder Cyrillus berättat, en stark doft, som dock ej verkade bedöfvande, utan snarare angenämt och välgörande. »Aha,« utropade grefven, »jag slår vad, att djäfvulselixiret icke är något annat än härligt, äkta syrakuservin.« — »Helt säkert,« svarade hofmästaren, »och härstammar verkligen flaskan ur den helige Antonius' kvarlåtenskap, går det bättre för er, ärevärdige herre, än för konungarne af Neapel, som gått miste om att smaka gammalromerskt vin genom romarnes osed att icke sätta proppar i vinflaskorna utan förvara vinet genom att hålla några droppar olja därpå. Är vinet också icke så gammalt, som detta senare skulle varit, så är det dock helt säkert det äldsta som finnes, och därför gjorde ni klokt i att använda relikten till er nytta och med godt mod smaka det.« — »Ja visst,« inföll grefven, »denna urgamla syrakuser skulle ingjuta ny kraft i edra ådror och jaga den sjuklighet på flykten, hvaraf ni, ärevärdige herre, synes hemsökt.«

Hofmästaren framtog ur fickan en korkskruf af stål och öppnade flaskan trots mina protester. Det tycktes mig som framfladdrade vid korkens urtagande en blå, liten låga, som strax åter försvann. Starkare steg doften ur flaskan och böljade genom rummet.

Hofmästaren smakade först och utropade med hänförelse: »härlig, härlig syrakuser! Sannerligen, den helige Antonius' vinkällare var icke dålig, och gjorde djäfvulen tjänst som källarmästare, så menade han icke så illa med den helige mannen, som man påstår — smaka herr grefve!« Grefven gjorde det och bekräftade hofmästarens omdöme. Båda skämtade ytterligare om relikten, som tydligen vore den vackraste i hela samlingen — själfva önskade de sig en hel källare med sådana relikter o. s. v. Själf åhörde jag dem med sänkt hufvud och blicken fästad på golfvet; främlingarnes glädtighet hade för mig i min dystra sinnesstämning något ängslande; förgäfvades de på mig att också smaka på den helige Antonius' vin; jag nekade ståndaktigt och inlåste flaskan, väl proppad, ånyo i dess behållare. s. 24

Främlingarne lämnade klostret, men när jag åter satt ensam i min cell, kunde jag icke förneka att ett inre välbehag och en glädtig liflighet kommit öfver mig. Jag kände ej ett spår af den dåliga verkan, hvarom Cyrillus talat, och på ett påfallande sätt visade sig tvärtom ett välgörande inflytande. Ju mer jag öfvertänkte legenden om den helige Antonius, ju lifligare hofmästarens ord väckte eko inom mig, desto säkrare tycktes det mig att hofmästarens förklaring var den riktiga, och som en lysande ljungeld for tanken igenom mig att jag själf på ett så störande sätt afbröt min predikan, varit i begrepp att på samma sätt tolka legenden som en snillrik och lärorik allegori af den helige mannen. Till denna tanke anknöt sig en annan, hvilken snart uppfyllde mig så helt,

att allt annat fick vika. Huru, tänkte jag, om denna underbara dryck med ny andlig kraft sänkte din själ, ja ånyo kunde tända den slocknade flamman, så att den lyste fram i nytt lif? Men var jag äfven besluten att följa främlingarnes råd, höll en invärtes, mig själf oförklarlig motvilja mig ännu tillbaka. Ja, redan i färd med att öppna skåpet, tyckte jag mig i sniderierna se målarens fasaväckande anlete med de skendödsstela ögonen, som ville genomborra mig, och våldsamt gripen af spökrädsla, flydde jag ur relikkammaren för att på helig ort ångra min förvetenhet. Men alltjämt återvände tanken att min ande endast kunde stärkas och vederkvickas genom njutningen af det underbara vinet. Priorns och munkarnes beteende, som med välment men förödmjukande skonsamhet behandlade mig som en själssjuk, bragte mig till förtviflan, och när Leonard dispenserade mig från de vanliga andaktsöfningarne, för att jag fullständigt skulle kunna återhämta krafterna, beslöt jag, under en sömnlös natt och plågad af djup grämelse, att sätta lifvet på spel för att återvinna mina förlorade själskrafter eller att gå under vid försöket. s. 25

Jag uppstod från min bädd och smög mig som ett spöke vid skenet af lampan, som jag tändt invid Mariabilden i klostergången, genom kyrkan till relikkammaren. Belysta af det fladdrande lampskenet, syntes de heliga bilderna i kyrkan få lif, de blickade ned på mig som fyllda af medlidande och jag hörde i stormens brus, som slog in genom de sönderslagna korfönstren, liksom klagande och varnande stämmor, ja, liksom min mors rop ur ett aflägsset fjärran: »Hvad tar du dig för, son Medardus, afstå från ditt farliga företag!« — När jag inträdt i relikkammaren, var allt lugnt och stilla, jag låste upp skåpet, grep tag i lådan — i flaskan, och hade snart tagit en djup klunk! Glöd strömmade genom mina ådror och fyllde mig med känslor af obeskrifligt välbehag — ännu en gång drack jag och greps af lust till ett nytt och härligt lif! Hastigt tillslöt jag den tomma lådan och skyndade snabbt med den välgörande flaskan tillbaka till min cell och ställde den undan i min pulpet. Då fick jag tag i den lilla nyckeln, som jag en gång för att undgå hvarje frestelse löst från knippan, och likväl hade jag utan den såväl, när främlingarne voro närvarande, som nu öppnat skåpet? Jag undersökte nyckelknippan, och fann att bland de öfriga hängde en okänd nyckel, med hvilken jag då, som nu öppnat skåpet, utan att jag i min förströddhet lagt märke därtill. Ofrivilligt förskräcktes jag, men den ena brokiga bilden jagade den andra genom min själ, häftigt väckt som ur en djup sömn. Jag fick hvarken rast eller ro, förrän morgonen inbröt med klar himmel och jag kunde skynda ned i klosterträdgården för att bada mig i solens strålar, som nu het och glödande steg upp bakom bergen. I stället för att jag förr, sluten och inbunden, ej kunde säga ett

ord, var jag nu glad och liflig. Liksom om jag talade för den församlade menigheten, ordade jag nu med den eldiga vältalighet, som förut varit för mig egendomlig. När jag blifvit ensam med Leonard, såg han länge på mig, som ville han tränga till djupet af min själ. Sedan sade han, medan ett tyst, ironiskt löje for öfver hans ansikte: »Har kanske broder Medardus i en vision från ofvan fått ny kraft och blifvit ung på nytt?»

Jag kände hur jag brände af blygsel, ty i detta ögonblick föreföll mig mitt exalterade tillstånd, orsakadt af en klunk gammalt vin, ovärdigt och eländigt. Jag stod där med nedslagna ögon och sänkt hufvud, och Leonard öfverlämnade mig åt mina betraktelser. Blott alltför mycket fruktade jag, att den spänning i hvilken njutandet af vinet försatt mig, ej skulle visa sig beständig, utan kanske till min grämlse föra med sig än större vanmakt, emellertid blef det icke så, utan tvärtom kände jag att med den återvunna kraften återvände äfven mitt ungdomliga mod och min rastlösa sträfvan inom den högsta verkningskrets, som klostret kunde bjuda. Jag stod fast vid min önskan att redan nästa helgdag få predika, och den villfors. Kort innan jag besteg predikstolen, drack jag af det underbara vinet. Aldrig har jag talat med mera eld, innerlighet och salvelse. Hastigt spred sig ryktet om mitt fullständiga tillfrisknande, och som förut fyllde sig åter kyrkan, men ju mera jag vann mängdens bifall, desto allvarligare och tillbakadragnare blef Leonard, och jag började hata honom af hela min själ, emedan jag ansåg honom intagen af småaktig afund och munkhögfärd.

Bernhardsdagen nalkades, och jag var full af brinnande lust att låta mitt ljus riktigt lysa för furstinnan och bad att den dagen predika i cistercienserklostret. Min bön tycktes särdeles öfverraska Leonard, han tillstod mig oförtäckt att det denna gång varit hans mening att själf predika och att han träffat anstalter därför, men desto lättare kunde han uppfylla min bön och, i det han urskuldade sig med en sjukdom, sända mig i sitt ställe.

Så skedde också. Min moder och furstinnan såg jag redan aftonen förut, men jag var så fylld af tanken på min predikan, som borde hinna vältalighetens högsta tinnar, att detta sammanträffande endast gjorde ringa intryck på mig. I staden hade ryktet spridit sig, att jag skulle predika i stället för den insjuknade Leonard, och detta hade kanske bidragit att samla större delen af den bildade publiken. Utan att ha skrifvit det minsta och endast i tankarna disponerande talet, räknade jag på den hänförelse, som den festliga högmässan, det församlade andäktiga folket, ja till och med den höghvälfda, härliga kyrkan skulle väcka inom mig, och jag hade sannerligen icke misstagit mig. Som

en eldström flöto mina ord, och i alla mot mig riktade blickar läste jag häpnad och beundran. I hvilken spänning väntade jag icke hvad furstinnan skulle säga; och jag räknade på de starkaste uttryck för hennes välbehag; det förekom mig som måste hon med ofrivillig vördnad mottaga den, som redan som barn försatt henne i förvåning, och i hvilken hon nu tydligare borde ana en inneboende högre makt! Men då jag ville tala med henne, lät hon hälsa mig att hon blifvit angripen af ett plötsligt illamående och icke kunde tala med någon, icke ens med mig. Min moder tycktes i tysthet gräma sig öfver något, och jag vågade ej fråga efter orsaken, emedan en förstulen känsla påbördade mig själf skulden därtill, fast jag ej tydligt kunde förklara hvarför. Hon gaf mig en liten biljett från furstinnan, som jag först skulle bryta vid hemkomsten till klostret, och knappast var jag åter i min cell, förr än jag till min häpnad läste följande:

Du har, käre son, — ty ännu vill jag kalla dig så — genom det tal du höll i vår klosterkyrka förorsakat mig den djupaste bedröfvelse. Dina ord kommo ej ur ett andäktigt, mot det himmelska riket riktadt sinnelag, din hänförelse var icke en sådan, som på serafvingar bär den fromme uppåt, så att han i helig hänryckning förmår skåda himmelriket. Ack! Ditt prunkande ordflöde, din synbara ansträngning att framförallt säga påfallande och glänsande saker, har bevisat mig, att du, i stället för att undervisa och uppelda menigheten till fromma betraktelser, endast åtrår den världsligt sinnade mängdens bifall och värdelösa beundran. Du har hycklat känslor, som icke funnos inom dig, ja du har till och med i likhet med en egenkär skådespelare framkonstlat vissa tydligen studerade miner och gester, allt blott för det snöda bifallets skull. Svekets ande har kommit öfver dig och skall fördärfva dig om du icke går in i dig själf och afsäger dig synden. Ty synd, stor synd är din handel och vandel, så mycket mer som du i klostret förpliktat dig till afkall på all jordisk dårskap. Mätte den helige Bernhard, som du genom ditt bedrägliga tal så lågsinnadt förolämpat, efter sin himmelska långmodighet förlåta och upplysa dig så att du återfinner den rätta stigen, från hvilken du afvikit, och må han bedja för din själs frälsning. Lef väl!

s. 28

Som hundra blixtar drabbade mig abbedissans ord och jag blef uppstånd af vrede, ty intet föreföll mig vissare än att Leonard, hvilkens antydningar om mina predikningar visade åt samma håll, begagnat sig

af furstinnans bigotteri och uppviglat henne mot mig och min talareta-
lang. Jag kunde knappast mera se honom utan att skälfva af invärtes
raseri, och ofta rann det mig i sinnet att bringa honom i fördärf på
ett sätt, för hvilket jag själf förskräcktes. Så mycket odrägligare vo-
ro mig abbedissans och priorns förebråelser, som jag väl innerst i min
själ kände deras sanning, men desto kraftigare framhårdade jag i mitt
handlingssätt, och stärkande mig med några droppar vin ur den hem-
lighetsfulla flaskan, fortfor jag att utsmycka mina predikningar med
alla retorikens konstgrepp och att sorgfälligt studera minspel och gester
och vann sålunda allt större bifall och beundran.

Morgongryningen bröt i färgrika strålar in genom klosterkyrkans
brokiga fönster; ensam och försjunken i djupa tankar, satt jag i bikt-
stolen; endast stegen af en tjänande lekbroder, som sopade kyrkan, ljö-
do under hvalfven. Då prasslade det i min närhet, och jag såg hur en
stor och smärt, efter främmande mod kostymerad kvinna, med beslöj-
adt ansikte inträdde genom en sidodörr och nalkades mig för att bikta. s. 29
Hon rörde sig med obeskrifligt behag, knäböjde och suckade djupt. Jag
kände hennes glödande andedräkt och ännu, innan hon talade, var det
som om en bedöfvande trolldom omsnärjt mig. Huru skulle jag kunna
beskrifva det egendomliga, innerliga tonfallet i hennes stämman?

Hennes ord grepo mig på det våldsammaste, då hon bekände att hon
hyste en förbjuden kärlek, som hon sedan lång tid förgäfves bekämpa-
de, och att denna kärlek vore så mycket syndigare, som heliga band för
evigt fängslade den älskade, och i sin vansinniga hopplösa förtviflan
hade hon länge nog förbannat dessa fjättrar. Hon tystnade, och med en
ström af tårar som nästan kväfde hennes ord utbröt hon: »Medardus,
dig själf är det, som jag så utsägligt älskar.« Som i dödskramp vibre-
rade mina nerver, jag var utom mig, en aldrig förr förnummen känsla
sönderslet mitt bröst, att se henne, att trycka henne till mig — att för-
gås för vällust och kval — en minut sådan salighet för helvetets eviga
pina! — Hon teg, men jag hörde henne dra djupt efter andan. I ett slags
vild förtviflan betvingade jag mig våldsamt; hvad jag talade, vet jag icke
mera, men jag iakttog, att hon tigande reste sig upp och aflägsnade
sig, medan jag med duken hårdt tryckt mot ögonen förblef sittande i
biktstolen, stel och själsfrånvarande.

Lyckligtvis kom ingen mera in i kyrkan, och jag kunde därför obe-
märkt slippa undan till min cell. Huru annorlunda syntes nu allt, huru
dåraktig och innehållslös all min sträfvän! Jag hade icke sett den obe-
kantans ansikte, och likväl lefde hon inom mig och såg på mig med öm-
ma, mörkblåa ögon, i hvilka tårar pärlade, som föllo ned i min själ med
förtärande glöd, tändande en låga, som ingen bön, ingen botöfning mer

kunde dämpa. Ty sådana ålade jag mig och gisslade mig ända till blods för att undgå den eviga fördömelse, som hotade mig och den eld, som den främmande kvinnan upptändt i mig, väckande syndiga förut obe- s. 30 kanta begär, så mäktiga, att jag ej visste att rädda mig undan dessa vällustiga kval.

Ett altare i vår kyrka var helgadt den heliga Rosalia, och hennes härliga bild var målningen af det ögonblick, då hon lider martyrdöden. Hon var min älskade, jag igenkände henne, ja till och med hennes klädning var alldeles lik den obekantas sällsamma dräkt. Som fattad af vansinne, kunde jag timalt ligga på knä på trappstegen till detta altare och utstöta hemska tjut och klagorop af förtviflan, så att munkarne förskräckta veko undan för mig. I lugnare ögonblick sprang jag upp och ned i klosterträdgården. Henne såg jag vandra i blånande fjärran, hon trädde fram ur buskagerna, hon höjde sig ur källorna, hon dansade på den blommande ängen, öfverallt var hon och endast hon! Då förbannade jag mitt löfte och min tillvaro! Jag ville ut i världen och icke rasta, förrän jag funnit henne, köpa henne för min själs salighet. Emellertid lyckades jag slutligen att något dämpa utbrotten af mitt för priorn och bröderna oförklarliga vanvett, jag kunde visa mig lugnare, men på djupet brann dess mera tärande den fördärfbringande lågan. Ingen sömn — ingen hvila! Förföljd af hennes bild, kastade jag mig af och an på mitt hårda läger och bad till helgonen, icke om befrielse från den förföriska gyckelbild, som omsväfvade mig, icke att de måtte bevara mig från den eviga fördömmelsen, nej, att de skulle skänka mig kvinnan, lösa mig från min ed, gifva mig frihet till ett syndigt affall. Slutligen var jag fast besluten att genom flykt från klostret göra en ände på mina kval. Ty endast befrielse från klosterlöftena trodde jag nödig för att få se denna kvinna i mina armar och stilla de begär, som förbrände mig. Jag beslöt att, sedan jag gjort mig oigenkännlig genom att raka af mig skägget och anlägga världslig dräkt, irra omkring i staden, till dess jag funnit henne, och tänkte icke på huru svårt, ja omöjligt detta skulle blifva, och att jag, i saknad af alla penningmedel, kanske icke en enda dag skulle kunna uppehålla mig utom klostermurarne.

Ändtligen inbröt den sista dagen, som jag tänkte tillbringa i klostret. s. 31 Genom en gynnsam tillfällighet hade jag förskaffat mig en anständig borgerlig dräkt; nästa natt ville jag lämna klostret för att aldrig mer återvända. Det var redan afton, när priorn helt oväntadt lät kalla mig till sig. Jag blef förskräckt, ty jag var säker på att han fått reda på mina hemliga anslag. Leonard mottog mig med ett ovanligt allvar och en imponerande värdighet, för hvilken jag ofrivilligt måste darra. »Broder Medardus,« började han, »ditt vansinniga uppförande, som jag

endast och allenast håller för ett utslag af den andliga exaltation, som du kanske åsamkat dig af de just icke renaste bevekelsegrunder, har stört lugnet i vår samvaro, ja verkar upprifvande på den glädtighet och trefnad, som jag tills nu sökt uppehålla bland bröderna som frukt af en stilla och from lefnad. Kanhända är en olycklig händelse, som du råkat ut för, skuld härtill. Du hade kunnat finna tröst hos mig, din faderlige vän, som du lugnt kunnat anförtro allt, dock du föredrog att tiga, och jag vill så mycket mindre visa mig enträgen, som din hemlighet kanske skulle kosta mig det lugn, som jag skattar öfver allt annat. Du har ofta, i synnerhet framför den heliga Rosalias altare, genom afskyvärdt och anstötligt tal, som synes ha undslupit dig i ett slags vanvett, gifvit bröderna och äfvenledes de främlingar, som händelsevis befunnit sig i kyrkan, en olycklig anledning till förargelse, jag kunde därför ålägga dig sträng klostertukt, men vill icke göra det, då kanske en ond makt, ja vedersakaren själf, som du icke tillräckligt gjort motstånd, är skuld till dina felsteg. Jag bjuder dig nu att vara verksam i bot och bön; jag kan läsa i din själ — du vill ut i det fria.«

Leonard betraktade mig skarpt och genomträngande; jag kunde icke fördraga denna blick, utan kastade mig snyftande ned för hans fötter, medveten om mitt onda förehafvande.

»Jag förstår dig,« fortfor Leonard, »och tror också själf, att världen, om du i fromhet drager ut där, bättre än ensamheten i klostret skall bota dig från din förvillelse. En klostrets angelägenhet fordrar en broders sändande till Rom. Jag har därtill valt dig och redan i morgon kan du, försedd med nödiga fullmakter och instruktioner, anträda din resa. Du ägnar dig så mycket mer till utförandet af detta uppdrag, som du ännu är ung, rörlig, van vid affärer och fullkomligt mäktig det italienska språket. Bege dig nu till din cell och bed med innerlighet om din själs frälsning, jag vill göra detsamma, men underlåt alla späkningar som endast skulle försvaga och göra dig oduglig till resan! Vid dagens inbrott väntar jag dig här i mitt rum.«

Som en himmelsk solstråle upplyste mig dessa ord af den ärevördige Leonard. Jag hade hatat honom, men nu genomträngdes jag ånyo ljuft smärtsamt af den kärlek, som förr bundit oss samman. Jag göt heta tårar och tryckte hans händer till mina läppar. Han omfamnade mig, och det förekom mig som visste han mina innersta tankar och gafve mig friheten att ge efter för det öde, som, rådande öfver mig, efter minuter af oändlig salighet kanhända skulle störta mig i evigt fördärf.

Nu hade flykten blifvit onödig och jag kunde lämna klostret och söka henne, utan hvilken ingen ro eller lycka var möjlig, ända till dess hon var funnen. Resan till Rom och mina uppdrag dit föreföllo mig som

uttänkta af Leonard, för att han på ett passande sätt skulle kunna sända mig bort från klostret.

Natten tillbragte jag med bön och förberedelser till resan. Resten af det hemlighetsfulla vinet fyllde jag på en korgflaska för att begagna det som ett pröfvadt läkemedel och satte flaskan, som innehållit elixiret, tillbaka i lådan.

Jag blef icke litet förvånad, då jag af priorns vidlyftiga instruktioner märkte att det ägde sin riktighet med min beskickning till Rom, och att den angelägenhet som kräfde en befullmäktigads närvaro därstädes hade mycket att betyda och var af stor vikt. Det kändes mig tungt om s. 33 hjärtat att jag utan någon hänsyn tänkt helt öfverlämna mig åt min frihet; dock, tanken på henne ingaf mig mod, och jag beslöt att bli min egen plan trogen.

Bröderna församlades, och afskedet från dem, men isynnerhet från fader Leonard, fyllde mig med djupt vemod. Slutligen slöt sig klosterporten bakom mig, och jag stod färdig till resan ut i vida världen.

Kapitel II

Inträdet i världen.

s. 34

Höljdt i en blå dunstkrets, låg klostret under mig nere i dalen. Morgonvindens friska fläktar buro på sin färd genom rymden brödernas fromma sånger upp till mig. Ofrivilligt stämde jag själf in. I flammande glöd trädde solen fram bakom staden, hennes glimmande guld glänste i trädtopparne, och som glänsande diamanter föllo daggdropparne ned på tusentals brokiga insekter, som hvinande och surrande lyfte sig uppåt. Fåglarne vaknade och flögo genom skogen med jublande sång, smekande hvarandra med lust och glädje.

Ett tåg af bondgossar och festligt smyckade tärnor gick utför berget. »Lofvad vare Jesus Kristus,« ropade de, då de vandrade förbi mig. »I evighet,« svarade jag och det föreföll mig, som trängde sig ett nytt lif på mig med lust, frihet och tusen nya och ljufliga uppenbarelser. Aldrig hade jag känt mig så till mods, jag tycktes mig själf en annan, och besjälad och hänförd af nyväckt kraft, skred jag raskt vidare genom skogen utför berget. En bonde, som jag mötte, frågade jag efter den ort, som min resplan betecknade som mitt första nattkvarter, och han beskref för mig en genare öfver bergen ledande gångstig, som afvek från stora landsvägen. Jag hade redan vandrat ensam ett tämligen långt stycke, då tanken på den obekanta och min plan att uppsöka henne återvände. Men hennes bild var som utplånad af en främmande och obekant makt, och ju mer jag sökte fasthålla uppenbarelsen, dess mer försvann den i dimma. Endast mitt obehärskade uppförande i klostret efter den hemlighetsfulla händelsen stod mig klart för ögonen. Det var mig obegripligt att priorn med så stort tålmod kunnat fördraga allt detta och i stället för välförtjänt straff skickat mig ut i världen. Jag var öfvertygad att uppenbarelsen af den obekanta kvinnan endast varit en vision som följd af öfveransträngning, och i stället att, som jag eljest skulle gjort, tillskrifva frestarens beständiga förföljelse den

s. 35

förföriska och fördärfliga gyckelbilden, räknade jag den som en sinnessvilla, enär den omständigheten att den främmande varit alldeles så klädd som den heliga Rosalia tycktes mig bevisa att denna helgonbild, som jag verkligen kunnat se från biktstolen, fast på långt håll och i sned riktning, haft sin andel i saken. Jag beundrade högelingen priorns vishet, som valt det enda rätta medlet till mitt botande, ty instängd inom klostermurarne och omgifven af alltid samma föremål, alltjämt grubblande och invärtes förtärande mig själf, skulle denna vision, som ensamheten lånade än mera glödande och starka färger, bragt mig till vanvett. Alltmer förtrogen med tanken att endast ha drömt, kunde jag knappast låta bli att skratta åt mig själf, och med en frivolitet, som i öfrigt var mig främmande, skämtade jag inom mig öfver idéen att ett helgon kunnat förälska sig i mig, hvarvid jag kom att tänka på att jag ju själf en gång trott mig vara den helige Antonius.

Sedan flere dagar vandrade jag genom bergsbygden, mellan djärft upptornade hemska klippmassor, öfver smala spänger, under hvilka forsande skogsbäckar brusade fram, och allt mera ödslig och besvärlig blef vägen. Det var middag, och solen brände på min bara hjässa, jag försmäktade af törst, men ingen källa fanns i närheten, och alltjämt kunde jag icke uppnå byn, som skulle ligga i min väg. Alldeles utmatad, satte jag mig ned på ett klippstycke och kunde ej motstå min lust att ta en klunk ur korgflaskan, oaktadt jag så mycket som möjligt ville spara på den sällsamma drycken. Ny kraft strömmade genom mina ådror, och stärkt och uppfriskad, gick jag vidare för att uppnå ett mål, som ej längre kunde vara långt aflägsset. Tallskogen blef allt tätare och tätare, i ett djupt snår hörde jag det prassla, och strax därpå gnäggade en häst, som blifvit bunden därinne. Jag gick några steg vidare och blef nästan stel af förskräckelse, när jag plötsligen stod tätt vid en brant och fruktansvärd afgrund, i hvilken en skogsbäck med dån och brus störtade sig ned mellan hvassa och skarpa klippspetsar. Tätt, tätt vid branten och på en öfver djupet framspringande klippa satt en ung man i uniform; hatten med den yfviga fjäderbusken, värjan och en portfölj lågo bredvid honom. Det såg ut som om han insomnat, och med kroppen lutad öfver afgrunden, sjönk han djupare och djupare ned öfver den. Hans fall tycktes oundvikligt. Jag vågade mig fram till honom, och i det jag ville gripa och hålla honom tillbaka, skrek jag öfverljudd: »för Jesu skull, för Jesu skull, vakna herre!« När jag berörde honom, for han upp ur sin djupa sömn, men i samma ögonblick störtade han, förlorande jämvikten, ned i afgrunden. Kastad mot klippa efter klippa, bräcktes och krossades hans lemmar och leder, ett skärande jämmerrop väckte genljudd i det omätliga djupet, ur hvilket snart endast för-

nams ett svagt kvidande, som slutligen dog bort. Jag stod som liflös af förskräckelse och fasa, men grep slutligen hatten, värjan och portföljen och ville hastigt aflägsna mig från olycksstället, när en ung man, klädd som jägare, trädde fram ur skogen, till en början såg mig stelt i synen och sedan skrattade så våldsamt, att en iskall rysning genomför mig.

»Ers grefliga nåde,« sade slutligen ynglingen, »den maskeraden är verkligen fullständig och förträfflig, och vore icke nådig frun på förhand underrättad om saken, skulle hon ej känna igen sin hjärtans kär. Men s. 37 hvar har ni gjort af uniformen, nådige herre?« —

»Den slungade jag i afgrunden,« svarade det ur mig doft ihåligt, ty det var icke jag, som talade orden, utan de undsluppo ofrivilligt mina läppar. Jag stod där inåtvänd och stirrade ned i afgrunden för att se om ej grefvens blodiga lik hotande skulle höja sig ur djupet. Jag tyckte att det var jag, själf som mördat honom, och alltjämt fasthöll jag krampaktigt värjan, hatten och portföljen.

Den unge mannen fortfor: »Nu rider jag med ers nåds tillåtelse körvägen till staden och håller mig gömd i huset på vänster hand om stadsporten. Ni skall väl strax gå ned till slottet, man väntar er nog där; hatt och värja tager jag med mig.« — Jag räckte honom bägge. »Farväl, herr grefve, och lycka till i slottet,« ropade ynglingen och försvann sjungande och hvisslande i skogssnåret. Jag hörde hur han gjorde lös hästen, som var bunden därinne, och ledde den bort med sig. När jag vaknade ur min bedöfnings och tänkte öfver hvad som händt, insåg jag att jag endast fogat mig i den ödets lek, som med ett slag inkastat mig i de egendomligaste förhållanden. Det var klart att en stor likhet i gestalt och anletsdrag med den olycklige grefven vilseledt jägaren, och att grefven just valt förklädnaden som kapucinermunk för att försöka sig på ett äfventyr i det närbelägna slottet. Döden hade öfverraskat honom, och slumpen hade i samma ögonblick satt mig i hans ställe. En oemotståndlig lust att fortfarande spela grefvens roll döfvade i mig hvarje tvifvel och en inre röst, som anklagade mig för mord och fräck brottslighet. Jag öppnade portföljen, som jag behållit, bref och betydliga växelbelopp föllo mig i handom. Jag ville genomgå papperna ett och ett och läsa brefven för att få kännedom om grefvens förhållanden, men en invärtes oro och ett virrvarr af tusen och åter tusen idéer, som flögo mig genom hufvudet, tillät det icke.

Sedan jag gått några steg, stannade jag åter och satte mig på ett klippblock, jag ville tvinga mig in i en lugnare sinnesstämning och såg faran i att så oförberedt våga mig in i en krets af mig främmande förhållanden. Då klingade det af glada jägarhorn i skogen, och en hop röster, som hojtade och jublade, kommo allt närmare. Mitt hjärta bul-

tade, och min andedräkt hämmades, nu skulle det öppna sig för mig en ny värld och ett nytt lif. Jag vek in på en smal gångstig, som ledde uppför en brant backe; när jag kom ut ur småskogen, låg ett stort och välbyggt slott framför mig i botten af dalen. Det var platsen för det äfventyr, som grefven haft i sinnet att bestå, och jag gick det också modigt till mötes. Snart befann jag mig i gångarna i den park, som omgaf slottet; i en mörk sidoallé såg jag tvenne män promenera, af hvilka den ene var klädd som en präst. Utan att bli mig varse, kommo de mig närmare, och i ifrigt samspråk gingo de förbi mig. Den prästklädd var en ung man, öfver hvilkens ansikte en dödsblekhet låg, som förrådde ett tärande bekymmer, den andre, enkelt men anständigt klädd, tycktes vara en redan till åren kommen man. Vändande mig ryggen, satte de sig på en stenkänk och jag kunde förstå hvarje ord, de talade.

»Hermogenes,« sade den gamle, »genom er envisa tystnad bringar ni er familj till förtviflan, ert dystra svårmod växer med hvarje dag, er ungdomskraft är bruten och blomstret förvissnar, ert beslut att välja det andliga ståendet tillintetgör alla er fars önsknings- och förhoppningar. Men villigt skulle han uppge dessa förhoppningar, endast en verkliga inre kallelse och ett oemotståndligt behof af ensamhet allt sedan er ungdom hade hos er alstrat detta beslut, ty han skulle icke våga sätta sig emot ödets vilja. Men den plötsliga förändringen i hela ert väsen har blott allt för tydligt visat att någon händelse, som ni envist förtiger, på våldsammaste sätt har skakat ert innersta och nu fortsätter sitt förstörelseverk. Ni var förr en munter, okonstlad och lefnads-s. 39 glad yngling! Hvad har gjort er så främmande för allt mänskligt, att ni misströstar om att i ett människobrost funnes tröst och läkedom för er sjuka själ? Ni tiger och stirrar stelt framför er! Ni suckar! Jag besvär er Hermogenes, kasta af er denna förhatliga dräkt! Tro mig, det ligger en hemlighetsfull kraft i sådana yttre ting! Menar ni icke också att om ej denna långa rock längre tvunge er till denna gravitetiska gång, skulle ni åter skrida raskt och hurtigt framåt, ja, hoppa och springa som förr? Det blänkande skenet från epåletterna, som förr glänste på edra axlar, skulle ånyo kasta ungdomsglöd på dessa bleka kinder, och sporrarnes klirrande skulle vara musik för den muntert gnäggande hästen, som skulle dansa af glädje att åter bära sin älskade herre. Upp, herr baron! Bort med denna svarta dräkt, som icke anstår er! Låt Fredrik hämta er uniform!«

Gubben reste sig och ville gå, och ynglingen föll i hans famn.

»Hvad ni plågar mig, gode Reinhold!« utbrast han med matt röst, ni pinar mig utsägligt. Ack, ju mera ni söker hos mig anslå strängar, som förr klingade harmoniskt, desto klarare känner jag hur ödets järnhand

gripit mig fatt och krossat mig, så att nu endast missljud bo i mig som i en sprungen luta.«

»Så tycker ni, käre baron,« inföll gubben, »ni talar om ett oerhört olycksöde, som drabbat er, men hvori det består förtiger ni, men må det vara hvad som helst, en ung man som ni, utrustad med kraft och eldigt ungdomsmod, måste kunna väpna sig mot ödets järnnäfve, och höjande sig öfver sitt öde, lyfta sig öfver kvalen i detta eländiga lif. Jag vet icke, herr baron, någon olycka, som vore i stånd att bryta en kraftig vilja.« Hermogenes ryggade ett steg tillbaka, och stirrande på den gamle med en hemsk, dystert blick, glödande som af återhållen vrede, utropade han med dof, ihålig röst: »Så vet att jag själf är det öde, som förintar mig, att ett oerhört brott tynger på mig, ett skändligt dåd, som jag gör bot s. 40 för i elände och förtviflan. Var därför barmhärtig och bed min far att jag får slippa härifrån och dölja mig bakom de tysta murarne!«

»Baron,« inföll gubben, »ni är nu i en stämning, som är egendomlig för en förkrossad själ, ni får icke fara bort, får icke. Om ett par dagar kommer baronessan med Aurelia, henne måste ni träffa.« — Då uppgaf ynglingen ett hemskt hänskratt och ropade med en stämning, som skallade inom mig: »Måste jag — måste jag bli kvar?« — Sannerligen, gubbe, har du icke rätt, min bot skall här bli vida förskräckligare än bakom de tysta murarne.« Med dessa ord försvann han mellan buskarna och lät gubben stanna kvar, som med det sänkta hufvudet stödt i handen tycktes helt öfverlämna sig åt sin smärta.

»Lofvad vare Jesus Kristus« hälsade jag och trädde fram till honom. Han för upp och betraktade mig med förvåning, men liksom han besinnade sig på något, som redan var honom bekant, sade han:

»Ärevördige herre, ni är visst den, på hvilken ankomst till tröst för denna i sorg försänkta familj fru baronessan redan för veckor sedan förberedde oss.«

Jag bejakade detta, och Reinhold slog snart om i en glädtighet, som var karakteristisk för honom. Vi genomvandrade den vackra parken och kommo slutligen till en slottet närliggande berså, hvarifrån en härlig utsikt öfver bergen öppnade sig. På hans kallelse infann sig en betjänt, som just kom ut ur slottsportalen, och snart uppdukades för oss en präktig frukost. Under det vi skålade med de fyllda glasen, tyckte jag att Reinhold betraktade mig med allt större uppmärksamhet, som om han mödosamt sökte uppfriska ett halft utplånadt minne. Slutligen utbröt han: »Min Gud, ers högvärdighet! Alla märken skulle bedraga mig, om ni ej är pater Medardus från kapucinerklostret i . . . r, med klostrets fullmakt och på dess uppdrag, stadd på resa till Rom.« Som om en blix från klar himmel hade träffat mig, för vid Reinholds ord en

darrning genom hela min varelse, jag såg mig avslöjad och upptäckt, s. 41
beskylld för mord; förtviflan gaf mig styrka, ty det gällde lif eller död.

»Visserligen är jag pater Medardus från kapucinerklostret i . . . r, och å klostrets vägnar på väg till Rom.« Jag sade detta med så mycken lugn och fattning, som jag var i stånd att låtsas.

»Så är det väl endast en tillfällighet,« sade Reinhold, »att ni på resan tagit fel om vägen och inträffat här, eller hur kom det sig att fru baronessan lärde känna er och sänder er hit?« Utan att besinna mig, och blindt eftersägende hvad en inre röst tycktes tillhviska mig, sade jag: »På resan gjorde jag bekantskap med baronessans biktfader, och han anbefalld mig att här i huset fullgöra detta uppdrag.« — »Det är sant« inföll Reinhold, »så skref ju också fru baronessan. Himlen vare tack, som till husets väl förde er denna väg och att ni, som det anstår en from och behjärtad man, funnit er i att uppskjuta er resa för att här öfva godt. Händelsevis var jag för några år sedan i . . . r och hörde de salvelsefulla tal, som ni där med hänförande vältalighet höll från predikstolen. Det är mig kärt att jag träffade er, innan ni talat med baron, och jag vill begagna mig däraf för att göra er bekant med familjen och vara så uppriktig, som det anstår mig gent emot er, ärevördige herre, en helig man, som himlen själf sändt till vår tröst. Ni måste ju ändå för att kunna ge era bemödanden den rätta tendensen och tillbörliga verkan åtminstone erhålla antydningar om åtskilligt, som jag helst ville tala med. För öfrigt skall jag ej bli allt för mångordig. Jag är uppvuxen tillsammans med baronen, och våra själars sympati gjorde oss till bröder och nedref den skiljemur, som skillnaden i börd kunnat uppressa. Aldrig lefde jag skild från honom och blef intendent på dessa gods på samma gång som han, sedan vi fullbordat våra akademiska studier, tillträdde sin afdöde faders egendomar här i bergstrakten. Hans fader hade önskat sin sons äktenskapliga förbindelse med en befryndad familj, och denne uppfyllde denna hans vilja så mycket villigare, som han i den honom bestämda bruden fann en härlig och af naturen rikt utrustad varelse, till hvilken han oemotståndligt kände sig dragen. Hermogenes och Aurelia blefvo frukterna af detta lyckliga äktenskap. Merendels tillbragte vi vintrarne i den närbelägna hufvudstaden, men när efter Aurelias födelse baronessan började blifva sjuklig, stannade vi äfven under sommaren i staden, enär hon alltid var i behof af skickliga läkares bistånd. Hon dog, och vi flydde ut på landet, och endast tiden kunde lindra den djupa sorg, som gripit baronen. Hermogenes växte upp till en skön yngling, och Aurelia blef allt mer och mer sin moders afbild; barnens sorgfälliga uppfostran var vårt arbete och vår glädje. Hermogenes visade afgjord håg för militärlifvet, och detta nöd-

gade baronen att sända honom till hufvudstaden för att där under hans vän, guvernörens, ögon begynna hans bana. Först för tre år sedan tillbragte baronen, som förr, med Aurelia och mig hela vintern i residensstaden, dels för att åtminstone någon tid ha sin son i sin närhet, dels för att besöka vänner, som oupphörligt inbjudit honom. I hufvudstaden väckte guvernörens systerdotter allmänt uppseende. Hon var föräldralös och hade ställt sig under guvernörens beskydd, ehuru hon bebodde en särskild flygel af palatset, där hade sitt eget hushåll och samlade stora världen omkring sig. Utan att närmare beskrifva Eugenia,¹ nöjer jag mig med att omtala att allt hvad hon sade besjälades af ett obeskrifligt behag, och att därigenom hennes utomordentliga skönhet blef så mycket svårare att emotstå. Naturligtvis fattades henne ingalunda tillbedjare, likväl kunde man aldrig bestämdt påstå att hon bland dem utmärkte någon särskildt, fastmer förstod hon att med skalkaktig ironi och, utan att kränka någon, omgärda alla med oslitliga band, så att de alla, glada och muntra, rörde sig inom hennes trollkrets. På baronen gjorde denna Circe ett underbart intryck. Strax vid hans ankomst visade hon honom en uppmärksamhet, som syntes ingifven af barnlig s. 43
vörndnad, och vid hvarje samtal med honom ådagalade hon en förståndsbildning och ett känslodjup, som i sådan grad knappast före henne funnits hos någon kvinna. Med obeskriflig takt sökte och vann hon Aurelias vänskap och tog sig henne an med så mycken värme, att hon icke försmådde att till och med i de obetydligaste toalettfrågor sörja för henne som en moder. Vid hvarje tillfälle öfverflödade baronen af Eufemias lof, och härvidlag voro vi första gången i lifvet af olika mening. Jag måste tillstå att hon af alla var den vackraste och härligaste kvinnan, och att förstånd och känsla framlyste i allt hvad hon sade, och likväl föreföll hon mig på ett oförklarligt sätt frånstötande, och jag kunde icke undertrycka en hemsk känsla, som bemäktigade sig mig,² så snart hon såg på eller tilltalade mig. I hennes ögon lågade ofta en egendomlig glöd, och omkring hennes annars vekt formade mun låg ett drag af hatfull ironi, som ofta förskräckte mig. Den omständigheten att hon på detta sätt ofta betraktade Hermogenes, som föga eller intet brydde sig om henne, gjorde mig säker om att mycket, som ingen anade, dolde sig bakom den sköna masken. Mot baronens omätliga beröm hade jag visserligen icke att sätta annat än fysionomistiska iakttagelser, som han icke i det minsta lät gälla, tvärtom såg han i min afsky för Eufemia

¹*Eugenia*: fel i pappersboken; skall förstås vara *Eufemia* äfven här såsom i fortsättningen. Anm. vid afskrift år 2003.

²I pappersboken står felaktigt *med* i stället för *mig*. Anm. vid afskrift år 2003.

en högst märkvärdig idiosynkrasi. Han anförtrodde mig att Eufemia sannolikt skulle upptagas i familjen, emedan han ville uppbjuda hela sitt inflytande för att sammanföra henne och Hermogenes. Denne inträdde just i rummet, då vi allvarligt talade om detta ämne, och jag sökte fram alla möjliga skäl för att rättfärdiga min åsikt om Eufemia. Baronen, van att i allt handla hastigt och öppet, gaf honom ögonblickligen del af sina planer och önskningar rörande Eufemia. Hermogenes hörde lugnt på allt det, som baronen med största entusiasm yttrade till Eufemias lof. När denne slutat med sitt loftal, svarade han att han ej på minsta sätt kände sig tilldragen af Eufemia, att han aldrig skulle kunna älska henne, och därför innerligt både honom uppgifva hvarje tanke på en närmare förbindelse. Baronen var icke litet bestört öfver att så vid första steget se sin älsklingplan omstörtad. Emellertid visade han sig så mycket mindre enträgen mot Hermogenes, som han icke engång visste Eufemias tänkesätt i detta hänseende. Med sin vanliga gemytliga glädtighet skämtade han snart om sitt olyckliga försök och menade att Hermogenes måhända delade min idiosynkrasi, ehuru han ej förstode, att i en så vacker och intressant kvinna kunde bo en så afskräckande själ. Hans förhållande till Eufemia blef naturligtvis det samma som förut; han hade så vant sig vid henne, att han ej kunde låta en enda dag gå utan att besöka henne. Så kom det sig att han en gång på skämt sade att det endast funnes en enda människa i sällskapet, som ej vore förälskad i henne, nämligen Hermogenes. Han hade envist afslagit den förbindelse, som baronen så mycket önskat.

s. 44

Eufemia menade att det också kommit an på hvad hon sagt till förbindelsen, och att hvarje närmande till baronen vore henne önskvärdt utom genom Hermogenes, som tycktes henne för nyckfull och allvarlig. Eufemia fördubblade sin uppmärksamhet mot baronen och Aurelia, och med försiktiga antydningar lät hon baronen förstå att en förbindelse med honom själf vore i hennes ögon idealet för ett äktenskap. Allt som kunde invändas med hänsyn till skillnaden i ålder, förstod hon att vederlägga på ett öfvertygande sätt, och steg för steg opererade hon så tyst och skickligt, att baronen måste tro att alla Eufemias idéer och önskningar spirat upp i hans egen själ. En kraftig och liffull natur, som han var, kände han sig snart gripen af ynglingens glödande lidelse. Och det dröjde icke länge, innan Eufemia till hufvudstadens häpnad var baronens maka. Med kall likgiltighet upptog Hermogenes sin faders giftermål. Aurelia, det kära barnet, brast ut i tårar.

Strax efter föreningen längtade Eufemia till bergstrakten, hon kom hit, och jag måste medge att hennes uppförande förblef så älskvärdt, att hon aftvingade mig beundran. Så förgingo tvenne år under lugn och

s. 45

ostörd lifsnjutning. Under de båda vintrar, som vi tillbragte i hufvudstaden, visade baronessan sin gemål en så obegränsad vördnad och så mycken hänsyn för hans minsta önsknings, att den giftigaste afund måste tystna, och ingen af de unga herrar, som drömt om fritt spelrum för sitt galanteri hos baronessan, kunde tillåta sig ens den obetydligaste anmärkning. Och jag var den ende, som gripen af min gamla, knappast öfvervunna motvilja, ånyo började hysa misstroende.

Före förbindelsen med baronen var grefve Viktorin, en ung och skön man, major vid lifgardet och endast tidtals i hufvudstaden, en af Eufemias ifrigaste beundrare och den ende, som hon, hänförd af ögonblickets intryck, ofrivilligt utmärkt framför de öfriga. En gång talade man till och med om ett närmare förhållande dem emellan, men ryktet upphörde lika plötsligt, som det uppstått. Grefve Viktorin var denna vinter åter i hufvudstaden och naturligtvis i Eufemias krets, men han tycktes ingalunda göra henne sin kur, utan snarare afsiktligt undvika henne. Likväl såg jag ofta att deras blickar, när de möttes och trodde sig obemärkta, brunno i het längtan och lystet glödande begär som af en förtärande eld. En afton var hos guvernören församladt ett glänsande sällskap. Jag stod tätt vid ett fönster, så att ett nedhängande draperi halft dolde mig, blott två eller tre steg från mig stod grefve Viktorin. Då smög sig Eufemia, i glänsande toalett och skönare än någonsin, tätt förbi honom, han fattade, så att ingen utom just jag kunde märka det, med lidelsefull häftighet henne i armen, hon bäfvade synbarligen och såg på honom med en obeskriflig blick, full af glödande kärlek och njutningstörstande vällust. Hon hviskade några ord, som jag icke förstod. Eufemia måtte ha sett mig, hon vände sig hastigt om, men jag hörde tydligt orden: »Vi äro observerade.«

s. 46

Jag var stel af häpnad, fasa och smärta. Ack, hur skall jag för er, ärevärdige herre, beskrifva denna känsla? Tillsvidare måste jag tåga, men baronessan ville jag bevaka med argusögon och, sedan jag fått visshet om hennes brott, lösa de skändliga band, hvarmed hon snärjt min olycklige vän. Dock hvem kan möta djäfvulsk förslagenhet; förgäfves, alldeles förgäfves voro mina bemödanden, och det hade varit löjligt att meddela baronen hvad jag sett och hört, emedan den sluga säkerligen funnit utvägar att framställa mig som en löjlig och dåraktig andeskådare.

Snön låg ännu kvar på bergen, då vi förra våren flyttade hit. Detta oaktadt, företog jag en spatsertur dit, och i byn mötte jag en bonde, som i gång och hållning hade något säreget. När han vände på hufvudet, igenkände jag grefve Viktorin, men i samma ögonblick försvann han bakom husen, och jag kunde icke mera finna honom. Hvad kunde

föranledt denna förklädnad annat än hans samförstånd med baronessan? Och just nu är jag säker på att han åter befinner sig här, ty jag har sett hans jägare rida förbi, fast det synes mig obegripligt att han ej uppsökt baronessan i staden.

För tre månader sedan insjuknade guvernören häftigt och önskade träffa Eufemia. Med Aurelia reste hon ögonblickligen dit, och endast en opasslighet hindrade baronen att åtfölja dem. Nu inbröto sorg och olycka öfver vårt hus, ty snart skref Eufemia att en ofta i vansinnigt raseri utbrytande melankoli drabbat Hermogenes, att han irrade ensam omkring, förbannande sig och sitt öde, och att alla vännernas och läkarnes ansträngningar voro förgäfves. Ni kan tänka er, ärevördige herre, hvilket intryck denna underrättelse skulle göra på baronen. Åsynen af sonen skulle alltför mycket angripit honom, och jag reste därför ensam till staden. Hermogenes var genom de starka medel, han användt, åtminstone befriad från de vilda utbrotten af vanvett, men en stilla melankoli hade inträdt, som läkarne höllo för obotlig. När han såg mig, blef han djupt rörd, och han sade att ett olyckligt öde drefve honom att afsäga sig det stånd han tillhör, och att han endast som andlig medlem af ett kloster kunde rädda sin själ från evig fördömmelse. Jag fann honom redan då i den dräkt, i hvilken ni sett honom, och det lyckades mig trots hans motstånd föra honom hit. Han är lugn, men släpper icke sin fixa idé, och alla bemödanden att få reda på den händelse, som försatt honom i detta tillstånd, förblifva fruktlösa, oaktadt upptäckten af denna hemlighet kanske lättast kunde ge vid handen ett verksamt botemedel.«

s. 47

»För någon tid sedan skref baronessan att hon på tillrådan af sin biktfader ville hitsända en ordenspräst, som kanske lättare än någon annan kunde inverka på Hermogenes, emedan hans vansinne tydligen har en religiös färgning. Innerligt gläder det mig, ärevördige herre, att valet fallit på er, som en lycklig slump just förde till hufvudstaden. Ni kan återge en pröfvad familj dess förlorade lugn, om ni riktar era bemödanden, hvilka Gud gifve sin välsignelse, på ett dubbelt mål. Utforska Hermogenes gräsliga hemlighet, hans sinne skall lättas, när han i den heliga bikten eller annorlunda yppat den för er, och kyrkan skall återgifva honom till lifvet i den värld, han tillhör, i stället för att begrafva honom bakom klostermurarne. Men träd också baronessan nära! Ni vet allt och medger att fast mina iakttagelser varit sådana, att på dem ej kan byggas någon anklagelse, så är dock ett misstag och en orättvis misstanke knappast möjlig. Ni skall dela min mening, när ni sett och lärt känna Eufemia. Hon har ett religiöst temperament, kanske lyckas det er värtalighet att tränga till hennes hjärta, väcka och förbättra

henne och bringa henne att afstå från det förräderi mot min vän, som skulle kosta henne hennes eviga salighet. Äfvenledes måste jag säga er, ärevördige herre, att det ofta synes som om baronen bure en sorg inom sig, hvares orsak han döljer äfven för mig, ty utom bekymret för Hermogenes kämpar han ögonskenligen med en tanke, som förföljer honom. Det har runnit mig i sinnet att en olycklig slump kanske gifvit honom ett tydligare bevis på baronessans brottsliga umgänge med den förbannade grefven, än det jag äger. Ärevördige herre, också min hjärtevän, baronen, anbefaller jag åt edra prästerliga omsorger.«

Med dessa ord slöt Reinhold sin berättelse, som på mångfaldigt sätt marterat mig, under det att de sällsammaste motsägelser korsade hvarandra. Mitt eget jag, som blifvit en spelboll för den nyckfulla slumpen, och upplöst i främmande gestalter, sam utan fäste på det haf af händelser, hvilka likt brusande vågor slogo öfver mig. Jag kunde icke igenfinna mig själf. Uppenbarligen blef Viktorin genom den olycka, som min hand, men icke min vilja föranledde, störtad i afgrunden. Jag träder i hans ställe, men Reinhold känner pater Medardus, predikanten i kapucinerklostret i . . . r, och så är jag för honom hvad jag i verkligheten är! Men det förhållande med baronessan, som Viktorin underhåller, kommer öfver mitt hufvud, ty jag är själf Viktorin. Jag är den jag synes och synes icke hvad jag är; mig själf en oförklarlig gåta, är jag oense med mitt eget jag!

Oaktadt stormen inom mig, lyckades jag någorlunda hyckla ett prästerligt lugn och föreställde mig för baronen. I honom fann jag en åldrad man, men i de slocknade anletsdragen voro ännu spår af sällsynt styrka och kraft. Icke ålder, utan grämselse hade dragit djupa fåror i hans breda och öppna panna och färgat hans lockar hvita. Detta oakadt, rådde i allt hvad han talade och i hela hans sätt en glädtighet och vänlighet, som måste verka oemotståndligt tilldragande. När Reinhold föreställt mig som den, hvilkens ankomst baronessan förebådat, såg han på mig med en genomträngande blick, som blef allt vänligare, när Reinhold berättade att han redan för år tillbaka hört mig predika i . . . r, och där öfvertygat sig om min sällsynta vältalighet. Baronen räckte mig trohjärtadt handen, och vändande sig till Reinhold, sade han: »Käre Reinhold, jag vet icke hur det kom sig att den ärevördige herrns anletsdrag så vid första anblicken verkade tilltalande; de väckte en erinran, som jag förgäfves sökte göra tydlig och lefvande för mig.

Jag väntade att han strax skulle utbryta: »Det är ju grefve Viktorin!« ty underbart nog trodde jag mig nu själf vara Viktorin; och jag kände mitt blod komma i häftig svallning, stiga upp till mina kinder och ge dem en högre färg. Jag byggde på Reinhold, som kände mig som

pater Medardus, ehuru detta syntes mig själf som en osanning; i min förvirring var jag ej i stånd att lösa dessa gåtor.

Efter baronens önskan skulle jag strax stifta bekantskap med Her-mogenes, men denne var ingenstädes att finna. Man hade sett honom vandra upp mot bergen och gjorde sig ingen oro för hans skull, emedan han ofta flera dagar å rad på detta sätt hållit sig undan. Hela dagen igenom stannade jag i Reinholds och baronens sällskap, och så småningom återvann jag så mycken inre fattning, att jag på kvällen kände mig kraftig nog att käckt gå till mötes de underliga öden, som tycktes vänta mig. I nattens ensamhet öppnade jag portföljen och öfvertygade mig om att det var grefve Viktorin, som låg krossad i afgrunden, för öfrigt voro de till honom riktade brefven af likgiltigt innehåll, och icke ett enda förde mig ens med en stafvelse djupare in i grefvens lefnadsförhållanden. Utan att vidare bekymra mig därom, beslöt jag att fullständigt foga mig i hvad slumpen medförde, när baronessan kommit hem och fått se mig.

Redan nästa morgon inträffade helt oväntadt baronessan med Aurelia. Jag såg båda stiga ur vagnen och, mottagna af Reinhold, inträda genom slottsportalen. Gripen af sällsamma aningar, gick jag oroligt fram och tillbaka i mitt rum, men länge dröjde det ej, innan jag nedkallades. Baronessan, en skön, härlig kvinna i sin högsta blomstring, gick mig till mötes. När hon blef mig varse, syntes hon särdeles rörd, hennes röst darrade, och hon kunde knappt finna ord. Hennes synbara förlägenhet ingaf mig mod, och efter klostersed gaf jag henne min välsignelse — hon bleknade och måste sätta sig ned. Reinhold såg på mig och log gladt och belåtet. I detta ögonblick öppnades dörren, och baronen inträdde med Aurelia.

s. 50

När jag såg Aurelia, föll en stråle in i mitt hjärta och tände där dess fördoldaste känslor, en ljuf längtan och en brinnande kärleks hänryckning; ja, lifvet mötte mig nu i färg och glans, där allt förut låg dött och öde bakom mig i den kalla natten. Det var hon själf, henne, som jag sett i biktstolen i den underbara visionen. Den svårmodiga, barnsligt fromma blicken i de mörkblå ögonen, de mjukt formade läpparne, den i bedjande andakt böjda nacken, den höga, smärta gestalten, icke Aurelia, utan den heliga Rosalia själf var det. Till och med den azurblåa schalen, som Aurelia kastat öfver den mörkröda klädningen, var i veckens fantastiska fall alldeles lik den dräkt, som helgonet bar på målningen och den obekanta i visionen. Hvad var baronessans yppiga skönhet gent emot Aurelias himmelska behag? Blott henne såg jag, allt annat var försvunnet omkring mig. Min invärtes rörelse kunde icke undgå de omkringstående. »Hur är det med er, ärevärdige herre,« sa-

de baronen, »ni synes egendomligt rörd?« Dessa ord återförde mig till besinning, och jag kände i detta ögonblick en öfvermänsklig kraft växa upp inom mig, en okänd lust att våga allt, ty hon skulle bli kamppriset.

»Jag lyckönskar er, herr baron!« utropade jag, som gripen af hänryckning. »Ett helgon vandrar bland oss inom dessa väggar, snart öppnar sig himmelen, och den heliga Rosalia själf, omgifven af änglar, skänker tröst och salighet åt de i stoftet böjda, som med fromhet och tro anropa henne. Jag ser hennes hufvud stråla i glorian af himmelsk förklaring, ser henne upplyftad i den kör af helgon, som hennes ögon kunna skåda! Sancta Rosalia, ora pro nobis!«

Med ögonen riktade uppåt, knäföll jag sammanknäppande händerna, och alla följde mitt exempel. Ingen kom med ytterligare frågor, man tillskref min hänryckning ett slags högre inspiration, och baronen beslöt att i kyrkan i staden låta läsa mässor vid den heliga Rosalias altare. Utmärkt hade jag på detta sätt räddat mig ur förlägenheten, och jag beslöt att våga ännu mer för att få äga Aurelia, för hvilken skull lifvet var mig dyrbart. s. 51

Baronessan tycktes vara i en egendomlig stämning, hennes blickar följde mig, men så ofta jag obesväradt betraktade henne, veko hennes ögon osäkert undan. Det var redan afton, då Reinhold visade sig och sade mig att baronessan, gripen af min fromma hänförelse, önskade tala med mig på sitt rum.

När jag inträdde i baronessans gemak, gick hon några steg emot mig, grep mig i båda armarne, såg mig stelt in i ögonen och utropade: »Är du Medardus, kapucinermunken? Men din röst, gestalt, dina ögon och ditt hår! Tala eller jag förgås af ångest och tvifvel! Viktorin«, hviskade hon tyst; sedan omfamnade hon mig med den vilda häftigheten af en otämjd vällust — en het blodström rasade genom mina ådror, blodet sjöd, i namnlös njutning och vansinnig hänryckning försvann min besinning, men ännu under synden var hela mitt hjärta vänt till Aurelia, och för hennes skull offrade jag detta ögonblick genom mitt löftesbrott min själs välfärd.

Ja, i mig lefde endast Aurelia, och likväl greps jag af en rysning, när jag tänkte på att åter möta henne, något som dock måste ske vid aftonmåltiden. Jag tyckte att hennes fromma blick skulle ställa mig till ansvar för min olycksaliga synd, och att jag, afslöjad och förintad, skulle förgås i smålek och fördärf. Efter detta kunde jag icke heller besluta mig för att återse baronessan, och förebärande en andaktsöfning, stannade jag på mitt rum, då man kallade mig till måltiden. Dock behöfde jag endast få dagar för att öfvervinna all slags blygsel, baronessan var älskvärdheten själf, och ju intimare och rikare på brottsliga njutningar s. 52

vår förbindelse blef, desto mera fördubblade hon sin uppmärksamhet mot baronen. Hon tillstod för mig att min tonsur, mitt naturliga skägg och verkligt klosterliga hållning beredt henne stor ängslan. Ja, mitt plötsliga och hänförda anropande af den heliga Rosalia hade nästan öfvertygat henne att något misstag eller en vidrig slump omintetgjort hennes med Viktorin slugt anlagda plan och i hans ställe fört dit en fördömdt äkta kapucinermunk. Hon berömde min försiktighet att skaffa mig en riktig tonsur och naturligt skägg och i gång och hållning så grundligt inlära min roll, att hon ofta måste se mig riktigt in i ögonen för att ej råka i äfventyrliga tvifvelsmål.

Då och då kom Viktorins jägare, förklädd till bonde, till parken, och jag underlät ej att i hemlighet uppmana honom att hålla sig beredd att fly med mig, för den händelse att en olycklig slump bragte mig i fara. Baronen och Reinhold syntes mycket belåtna med mig och uppfordrade mig ifrigt att med all i min makt stående ifver antaga mig den melanholiske Hermogenes. Ännu hade det icke blifvit mig möjligt att tala ett enda ord med honom, ty synbarligen undvek han alla tillfällen att bli ensam med mig, och när han träffade mig i sällskap med baronen eller Reinhold, såg han så underligt på mig, att jag hade all möda att ej råka i synbar förlägenhet. Han syntes se djupt in i min själ och utspeja mina hemligaste tankar. Ett djupt obetvingligt missmod, ett undertryckt groll, en mödosamt kufvad vrede lägrade sig på hans bleka ansikte, när han blef mig varse. En gång hände det sig att han mötte mig på en promenad i parken. Jag höll tillfället för lämpligt att bringa ordning i förhållandet oss emellan, grep därför hans hand, när han ville undvika mig, och talade till honom så enträget och fullt af salfvelse, att han verkligen syntes uppmärksam och ej kunde undertrycka sin rörelse. Vi satte oss på en stembänk vid slutet af en gång, som förde till slottet. Medan jag talade, steg min hänförelse, och jag ordade om hur syndigt s. 53 det var, när människan, förtärd af grämelse, försmådde kyrkans tröst och hjälp, som kunde upprätta den förkrossade, och sålunda motverkade de syften, som en högre makt fastställt som lifvets mål. Ja, till och med förbrytaren finge ej tvifla på himmelens nåd, då detta tvifvel kunde kosta henne den salighet, som hon, renad genom from bot, kunde förvärfva. Jag uppfordrade honom slutligen att bikta för mig, i det jag lofvade honom absolution för de synder, han begått. Han reste sig då med sammandragna ögonbryn, hans ögon lågade, och en glödande rodnad öfverfor hans likbleka ansikte. Med gäll röst utropade han: »Är du då själf ren från synd, eftersom du vågar likt den renaste, likt den Gud, som du förhånar, skåda in i mitt bröst, att du vågar att lofva mig syndaförlåtelse, du, som själf förgäfves skall sträfva efter förso-

ning, efter en salighet, från hvilken du för evigt är utestängd. Eländige hycklare, snart är vedergällningens stund inne och trampad i stoftet som ett giftigt kräk, skall du vid din nesliga död fåfängt söka hjälp, och smäktande efter förlossning från utsägliga kval, skall du gå under i vansinne och förtviflan.«

Han gick snabbt bort, och jag stod förkrossad, förintad, all min fattning och mitt mod var försvunnet. Jag såg Eufemia komma ut ur slottet, klädd som till promenad i hatt och schal. Hos henne kunde jag finna tröst och hjälp, och jag ilade fram till henne. Hon blef förskräckt öfver mitt förstörda utseende och frågade mig efter orsaken, och jag berättade henne noggrant om det uppträde, som jag haft med Hermogenes, i det jag äfven omtalade min ängslan och oro att Hermogenes genom en olycklig slump skulle kunna förråda vår hemlighet. Eufemia föreföll icke en gång förvånad, och hon log så sällsamt, att en rysning genomlopp mig, och sade: »Låt oss gå längre in i parken, ty man kunde här iakttaga oss, och det skulle synas egendomligt, att den ärevördige pater Medardus talar så häftigt med mig!« Vi gingo till en afsides löfsal, och där omfamnade mig Eufemia med lidelsefull häftighet, medan s. 54 hennes heta, glödande kyssar brände på mina läppar.

»Var lugn Viktorin,« sade Eufemia, »för det som nu försatt dig i ängslan och tvifvel! Jag är till och med glad att detta med Hermogenes har inträffat, ty nu kan och måste jag tala med dig om mycket, som jag länge hemlighållit. Du måste tillstå att jag förvärfvat en sällsynt andlig makt öfver allt som omger mig, och jag menar att detta faller sig lättare för kvinnan än för er män. Finns det något större än att i lifvet förstå att behärska lifvet, att som i en trollkrets binda dess företeelser och rika njutningsmöjligheter efter det godtycke, som ensamt är härskaren tillåtet? Du, Viktorin, hör till de få, som helt förstått mig, också du har förstått att skaffa dig en ståndpunkt öfver ditt egna jag, och jag har därför icke försmått att som gemål lyfta dig upp till min tron i ett högre rike. Hemligheten i vår förbindelse tjänar blott att förhöja dess behag, och är vårt nuvarande samlif i högre mening ej det djärfvaste vågstycke, som förhånar vanmakten af all konventionell inskränkthet? Att jag af hjärtat föraktar denna inskränkthet, i det jag leker med den, det vet du. Baronen är mig ett till leda blifvet verktyg, som nu ligger dödt och förbrukadt som ett utlupet hjulverk. Reinhold är för inskränkt för att af mig beaktas, Aurelia är ett godt barn, och vi ha endast att skaffa med Hermogenes. Jag erkänner för dig att Hermogenes, när jag först såg honom, på mig gjorde ett underbart intryck. Jag höll honom för mäktig att upptagas i den högre värld, som jag ville öppna för honom, och för första gången tog jag miste. I honom var något

fientligt, som reste sig till motstånd mot mig, ja, den trollmakt, hvarmed jag ofrivilligt fängslade alla, stötte honom tillbaka. Han förblef kall, dyster och sluten och uppeggade, i det han med underbar styrka motstod mig, min fantasi och min lust att börja en kamp, där han skulle duka under. Jag var besluten till denna strid, när baronen berättade mig att han föreslagit Hermogenes en förbindelse med mig, men att han afböjt densamma. Som en gudomlig gnista upplyste mig då den tanken att själf förmäla mig med baronen för att på en gång röja ur vägen de småaktiga, konventionella hänsyn, som hindrande omgäfvade mig. Dock, jag har ofta nog talat med dig om detta giftermål, och med handling vederlade jag dina tvifvelsmål, ty det lyckades mig på få dagar att af den gamle göra en dum och öm älskare, och han måste hålla min vilja som tillfredsställandet af en innerlig önskan, som han knappast öppet vågade framställa. Men i bakgrunden låg hämndetanken mot Hermogenes, som nu skulle bli lätt att verkställa. Slaget uppsköts för att drabba hårdare och dödligare. Om du icke förmådde höja dig i nivå med mina åskådningar, skulle jag draga i betänkande att säga mera om en sak, som nu gått i fullbordan. Jag bemödade mig att gå riktigt grundligt tillväga, visade mig i hufvudstaden dyster och inåtvänd och bildade så en kontrast mot Hermogenes, som rörde sig gladt och lustigt i sina militära sysselsättningar. Min morbrors sjukdom förbjöd alla glänsande tillställningar, och jag förstod till och med att undvika visiterna hos det närmaste umgänget. Hermogenes besökte mig, kanske blott för att uppfylla en plikt, som han var skyldig sin moder; han fann mig försänkt i dyster eftertanke, och då han förvånad öfver min i ögonen fallande förändring, enträget frågade efter orsaken, tillstod jag gråtande att baronens dåliga hälsotillstånd, som han endast med möda kunde hålla hemligt, lät mig frukta att jag snart måste förlora honom, och att denna tanke var mig förskräcklig och outhärdlig. Han var uppskakad, och när jag med djupaste känsla för honom skildrade min äktenskapliga lycka, när jag allt varmare utbredde mig öfver baronens förträffliga sinnelag, så att det blef tydligt huru gränslöst jag dyrkade honom, ja, huru jag lefde med och i honom, steg hans häpnad och förvåning mer och mer. Han kämpade tydligen med sig själf, men den suggestiva makt, som jag utöfvade, segrade öfver den mot mig fientliga principen, som eljes gjorde mig motstånd, och min triumf var säker, när han nästa afton återkom. s. 55

Han fann mig ensam och ännu dystrare än under gårdagen, jag talade om baronen och min utsägliga åtrå att återse honom. Hermogenes var icke densamme, han var som bunden af mina blickar, och deras farliga eld föll tändande i hans själ. När hans hand låg i min, s. 56

ryckte den krampaktigt, och tunga suckar undsluppo hans bröst. Jag hade riktigt beräknat högsta kulmen af denna medvetlösas exaltation. Den kväll, han skulle gå under, försmådde jag icke ens dessa konster, som äro så utslitna, men likväl alltid med god verkan upprepas. Det lyckades. Följderna voro rysligare än jag tänkt, och likväl ökade de min triumf, i det de på det mest lysande sätt bestyrkte mitt välde. Den makt, med hvilken jag bekämpade den antipati, som annars talade till honom i sällsamma aningar, hade krossat hans själ, han förföll, som du vet, i vansinne, utan att du dock kunde känna den verkliga orsaken. Det är egendomligt att de vanvettiga stundom, liksom stode de i närmare förhållande till en högre, andlig värld, se in i det fördolda och uttala detta på ett sådant sätt, att den hemska rösten af ett andra jag ofta slår oss med fasa. Härifrån härleder det sig nog att Hermogenes, särskildt på grund af det egendomliga förhållande, i hvilket du, han och jag stå till hvarandra, på ett hemlighetsfullt sätt genomskådat dig och är dig fientligt sinnad, men en fara är härvidlag ingalunda för handen. Betänk, till och med om han öppet visade sin fiendskap och sade: »lita icke på den förklädde prästen!« hvem skulle väl hålla det för annat än en idé, som födts af hans vansinne, i all synnerhet som Reinhold varit så vänlig att i dig igenkänna pater Medardus? Emellertid är det säkert, att du ej, som du velat och tänkt, kan inverka på Hermogenes. Min hämnd är fullbordad, och Hermogenes mig lika onyttig som en bortkastad leksak och så mycket besvärligare, som han tydligen anser det för en botöfning att betrakta mig och därför alltid ser på mig med en skendöds stela blick. Han måste bort, och jag tror att du kan styrka s. 57 honom i hans idé att inträda i kloster och tillika göra baronen och hans vän Reinhold villigare att ingå i hans planer. Hermogenes är mig verkligen motbjudande, hans åsyn uppskakkar mig, och han måste bort! Den enda, som han synes annorlunda, är Aurelia, den fromma barnungen; endast genom henne kan du inverka på Hermogenes, och jag skall sörja för att du kommer henne närmare. Om det synes lämpligt, kan du yppa för Reinhold eller baronen att Hermogenes för dig biktat en svår förbrytelse, som du naturligtvis pliktenligt måste förtiga. Dock, mera därom sedan! Nu vet du allt, Viktorin, handla nu och förbli min. Härskas med mig öfver denna löjlige värld af dockor, som rör sig omkring oss! Lifvet måste skänka oss de härligaste njutningar, utan att vi låta intvinga oss i dess trånghet.«

Vi sågo baronen på afstånd och gingo honom till mötes, liksom inbegripna i ett fromt samspråk.

Måhända behöfdes endast Eufemias förklaring af sin lifsåskådning för att komma mig att känna den öfverlägsna makt, som liksom ett

utflöde af högre principer, besjälade mitt inre. Något öfvermänniskt inom mig lyfte mig plötsligt till en ståndpunkt, från hvilken jag såg allt efter en annan måttstock och i andra färger. Den själsstyrka och makt öfver lifvet, hvaraf Eufemia skröt, syntes mig värd det bittraste hån. I samma ögonblick, som den eländiga förmenade att hon lekte med lifvet och dess riskablaste förvecklingar, var hon helt i händerna på slumpen eller det öde, som min hand styrde. Nu var det *min* kraft, som kunde kvarhålla henne i villfarelsen att hålla den för vän och förbundsbroder, som, till hennes fördärf till det yttre liknande vännen, hade henne i sina klor, så att hon gått all frihet förlustig. I sin högmodiga och självviska illusion var mig Eufemia föraktlig, och mitt förhållande till henne var så mycket vidrigare, som endast Aurelia lefde inom mig, och endast hon var skuld till mina begångna synder, om jag ännu hållit det för synd, som syntes mig som höjden af all jordisk njutning. Jag beslöt att göra det vidsträcktaste bruk af den i mig inneboende makten och själf fatta trollstafven för att beskrifva de cirklar, inom hvilka allt skulle röra sig efter mitt behag. Baronen och Reinhold täflade med hvarandra i att göra lifvet på slottet angenämt för mig, de fattade ej den svagaste misstanke om mitt förhållande till Eufemia, fastmer yttrade baronen ofta att Eufemia först genom mig blifvit honom återgifven, och detta tycktes mig klart bekräfta riktigheten i Reinholds förmodan att en tillfällighet bragt honom Eufemias otillåtna stigar på spåren. Hermogenes såg jag sällan, han undvek mig med synbar ängslan, och baronen och Reinhold tillskrefvo detta skyggheten för mitt fromma och heliga väsen och den skärpa, hvarmed jag genomskådade hans orediga själ. Också Aurelia tycktes afsiktligt undandraga sig mina blickar, hon undvek mig, och om jag talade till henne, visade hon sig ängslig som Hermogenes. Jag var nästan säker på att Hermogenes för Aurelia omtalat sina gräsliga aningar rörande mig, likväl trodde jag det möjligt att bekämpa hans dåliga inflytande. Sannolikt på förledning af baronessan, som ville sätta mig i närmare förbindelse med Aurelia för att genom henne verka på Hermogenes, bad baronen mig att undervisa Aurelia i religionens högre mysterier. Så gaf mig Eufemia själf medel att uppnå det härligaste, som min fantasi utmålade för mig i tusen yppiga bilder. Åsynen af Aurelia, hennes närhet, ja, beröringen af hennes klädning satte mig i lågor. Märkbart steg blodets heta ström upp till tankarnes verkstad, och jag talade om religionens hemligheter i eldiga bilder, hvars djupaste betydelse var kärlekstörstens vällustiga raseri. Henne ovetande, borde dessa i hennes själ nedlagda bilder förunderligt utvecklas och fylla hennes bröst med aningar om obekanta njutningar, till dess hon, pinad och söndersliten af onämnbar

åtrå, själfmant kastade sig i mina armar. Jag förberedde mig sorgfälligt på dessa så kallade lektioner med Aurelia och förstod att stegra s. 59 uttrycksfullheten i mitt föredrag. Andäktigt, med knäppta händer och nedslagna ögon, åhörde mig Aurelia, men ej ens en tyst suck förrådde någon djupare verkan af mina ord. Mina bemödanden förde mig icke närmare mitt mål, och i stället för att hos Aurelia upptända den fördärfbringande lågan, blef endast den eld, som förtärde mig själf, än kvalfullare. Rasande af smärta och vällust, grubblade jag på planer till Aurelias fördärf, och i det jag gentemot Eufemia hycklade förtjust hänryckning, spirade i min själ mot henne ett brinnande hat, som i sin sällsamma motsättning gaf mitt förhållande till baronessan ett slags vildhet, för hvilken hon förskräcktes. Hon var vidt aflägsen från hvarje misstanke om den hemlighet, jag dolde, och ofrivilligt måste hon ge vika för den makt, som jag i allt högre grad tillskansade mig öfver henne. Ofta föll det mig i tankarne att göra ett slut på mina kval genom ett välberäknadt våldsdåd, för hvilket Aurelia skulle duka under, men beskärmande och skyddande tycktes alltid en ängel stå bredvid henne och trotsa alla fientliga makter. En rysning isade mina lemmar, och jag afkyldes i min brottsliga föresats. Slutligen kom jag på den tanken att låta henne eftersäga af mig författade böner i hopp att därigenom komma fullbordandet af mina lömska afsikter närmare. Så skedde ock. Ty knäböjande bredvid mig och med himmelvänd blick upprepande mina böner, fingo hennes kinder högre färg, och hennes barm böljade. Liksom i bönens ifver fattade jag hennes händer och tryckte dem till mitt bröst, jag var henne så nära, att jag genomströmmades af hennes kroppsvärme, och hennes lösta lockar hängde ned öfver min skuldra. Jag var utom mig af rasande begär och omfamnade henne med vild åtrå, mina kyssar brände redan på hennes läppar och barm, då hon med ett genomträngande skri ryckte sig loss ur mitt famntag. Jag hade ej kraft att hålla henne kvar, jag var som träffad af en blixtråle. Hon flydde snabbt undan till rummet bredvid; dörren öppnades, och Hermogenes visade sig. Han stod stilla, stirrande på mig med vansinniga och fasaväckande blickar. Jag samlade all min kraft och gick djärft emot honom, ropade med trotsig och befallande röst: »Hvad har du här att göra? Bort med dig, dåre!« Men Hermogenes sträckte sin högra hand mot mig och sade med dof stämma: »Jag ville slås med dig, men har ej något svärd. Du är mordet, blod rinner ur dina ögon och klibbar i ditt skägg!«

Han slog hårdt igen dörren, försvann och lämnade mig ensam, skärande tänderna af raseri öfver min svaghet att låta mig hänryckas af ögonblickets intryck och att sålunda utsätta mig för fara och förräderi.

Ingen visade sig och jag fick tid att bemanna mig och med vanlig rådhetsfinna utvägar att undvika de farliga följderna af en dålig början.

Så snart det blef mig möjligt, skyndade jag till Eufemia och berättade med fräck dristighet hela händelsen med Aurelia. Eufemia tog saken ej så lätt, som jag önskat det, och såg på mig sällsamt eftertänksam.

Slutligen sade hon: »Viktorin, att du icke skall kunna knäböja bredvid en flicka med någorlunda drägligt utseende utan att kyssa och omfamna henne, förvånar mig. Efter min kännedom om Aurelia skall hon, full af blygsel, förtiga denna händelse och på sin höjd under någon förevändning undandraga sig dina lidelsefulla lektioner. Jag befarar sålunda ej de obehagliga följder, som ditt otämjda begär kunnat medföra. Jag hatar icke Aurelia, men hennes anspråkslöshet och biggotteri, bakom hvilket ett obändigt högmod döljer sig, retar mig. Oaktadt jag ej försmådde att leka med henne, har jag icke lyckats vinna hennes förtroende; hon förblef skygg och sluten. Hennes obenägenhet att ansluta sig till mig och det högmod, hvarmed hon undviker mig, inge mig antipati. Det är en sublim tanke att se den blomman bruten och vissnad, som nu prålar med sina glänsande färger. Jag unnar dig att utföra denna sublimes idé, och det skall icke fattas dig medel att lätt och säkert hinna detta mål. Skulden bör falla på Hermogenes' hufvud och förinta s. 61 honom!«

Eufemia ordade vidlyftigare om denna sin plan och blef mig med hvarje ord förhatligare, ty i henne såg jag endast förbryterskan, och så mycket jag än törstade efter Aurelias fördärf, var mig Eufemias hjälp likväl föraktlig. Till hennes stora förvåning afvisade jag därför hennes förslag, fast jag inom mig var fast besluten att på egen hand fullborda det, hvartill Eufemia ville påtvinga mig sitt bistånd.

Som baronessan förmodat, stannade Aurelia på sitt rum, förebärande en opasslighet, och dymedelst undandragande sig min undervisning för de närmaste dagarne. Mot sin vana var Hermogenes nu mycket baronens och Reinholds sällskap. Han visade sig mindre inåtvänd, men mera vild och vredgad. Han hördes ofta tala högt och eftertryckligt, och jag märkte att han, så ofta slumpen förde honom i min väg, betraktade mig med återhållet groll. Också baronens och Reinholds beteende undergick en sällsam förändring. Utan att i det yttre på minsta sätt brista i den uppmärksamhet och vördnad, de förut visat, tycktes de, tyngda af sällsamma aningar, icke kunna träffa den gemytliga ton, som annars livvade våra samtal. Hvad de sade var så tvunget och kallt, att jag, gripen af allehanda misstankar, måste anstränga mig för att åtminstone synas obesvärad.

Eufemias blickar, som jag alltid förstod att tyda, sade mig att något inträffat, som oroade henne. Likväl var det oss hela dagen omöjligt att obemärkt få samtala.

Midt i natten då allt i slottet sof, öppnades en tapetdörr till mitt rum, och Eufemia inträdde med ett så förstördt utseende, att jag aldrig hittills sett henne sådan. »Viktorin«, sade hon, »förräderi hotar oss. Hermogenes har upptäckt vår hemlighet. Antydningssvis har han ingifvit baronen misstankar, som, fast outtalade, likväl ängslande följa mig. Hvem du är, och att Viktorin döljer sig under din heliga dräkt tyckes Hermogenes vara okunnig om, däremot påstår han att, liksom s. 62 vore du djäfvulen själf, ha med dig förräderi, list och fördärf inträngt i huset. Så kan det ej fortfara, jag är trött på att uthärda det tvång, som pålægges mig af gubben, som nu, som det synes, med ängslig svartsjuka bevakar alla mina steg. Jag vill kasta bort en leksak, som blifvit mig tråkig och du, Viktorin, bör dess villigare foga dig efter min önskan, som du då undgår att bli ertappad och slipper se det geniala förhållande, våra andar uttänkt, nedsjunka till en utnött maskerad och en vanlig och osmaklig äktenskapshistoria. Den besvärlige gamle måste ur vägen, och låt oss rådgöra om hur vi skola göra det, men lyssna nu först till min mening! Du vet att baronen hvarje morgon, medan Reinhold är sysselsatt, går upp i bergen för att vederkvicka sig af traktens naturskönhet. Smyg dig tidigare ut och försök anträffa honom vid utgången af parken. Icke långt härifrån finnes en ryslig grupp af vilda klippor, när man nått dit upp, gapar mot vandraren på ena sidan en mörk, bottenlös afgrund, där står, utspringande öfver djupet, den så kallade »djäfvulsstolen.« Det påstås att giftiga dunster uppstiga ur afgrunden, som bedöfva och i djupet neddraga dem, som förmätet vilja utforska hvad som döljer sig därnere. Baronen, som skrattar åt denna fabel, står ofta på detta klippblock för att därifrån njuta af den vidsträckta utsikten. Det blir dig lätt att narra honom att föra dig till det farliga stället. Står han en gång där och stirrar ut öfver trakten, befriar oss en kraftig stöt af din hand från den vanmäktige narren!« — »Nej aldrig,« skrek jag häftigt, »jag känner denna farliga afgrund, känner djäfvulsstolen! Bort med dig och bort med det brott, som du fordrar af mig!«

Eufemia sprang upp med vild glöd i blicken, hennes ansikte var vanställdt af den häftiga lidelse, som behärskade henne. »Eländige vekling,« ropade hon, »i din feghet vågar du motsätta dig hvad jag beslutat? Du vill hellre foga dig under det nesliga oket, än härska tillsammans med mig? Men du är i mina händer, och förgäfves söker s. 63 du göra dig fri från den makt, som håller dig fjättrad vid mina fötter!

Du verkställer mitt uppdrag, i morgon får den, som pinar mig med sin åsyn, ej längre finnas till!»

När Eufemia sade detta, grep mig ett djupt förakt för hennes eländiga skryt, och med ett gällt hånskratt utropade jag: »Vansinniga, du tror dig vara härskarinna öfver lifvet, du tror dig leka med dess händelser, akta dig, att icke denna leksak i din hand blir ett skarpt vapen, som dödar dig! Vet eländiga, att jag, som du i din vanmäktiga förbländning tror dig härska öfver, håller dig, som ödet själf, i mina bojar. Din brottsliga lek är endast det fångslade rofdjurets krampaktiga rörelser i buren! Vet då, eländiga, att din älskare ligger krossad i afgrunden, och att du i hans ställe omfamnat hämnaren! Gå och förtvifla!»

Eufemia vacklade, konvulsiviskt skälvande, var hon nära att sjunka till golvet, jag grep henne och stötte henne genom tapetdörren ut i korridoren. Tanken att döda henne steg upp i mig, jag underlät det utan att veta af det, ty när jag stängde tapetdörren trodde jag att jag verkligen utfört dådet. Jag hörde ett skrik och bullret af en dörr, som stängdes.

Nu hade jag ställt mig på en ståndpunkt, som försatte mig utanför allt vanligt mänskligt handlande, nu måste slag följa på slag, och i det jag förklarade mig som hämnarens onde ande, måste jag utföra det oerhörda. Eufemias undergång var besluten, och när detta skett, skulle Aurelia bli min.

Jag häpnade öfver den inre styrka, som gjorde det möjligt för Eufemia att nästa dag visa sig munter och obesvärad. Hon talade själf om att hon under natten fallit i ett slags tillstånd af somnambulism och lidit af häftig kramp. Baronens visade sig deltagande, men Reinholds ögon voro tviflande och misstroga. Aurelia stannade på sitt rum, och ju mindre jag lyckades att träffa henne, dess mer greps jag af raseri. Eufemia inbjöd mig att på den vanliga vägen smyga mig till hennes rum, när det blifvit tyst i huset. Jag hörde det med glädje, ty stunden för hennes ödes fullbordan var nu inne. Jag gömde en liten, spetsig knif, som jag sedan barndomen begagnat att skära i trä med, i min kåpa och uppsökte henne sålunda, rustad till mordet. »Jag tror att vi båda i går hade tunga och ängslande drömmar,« började hon, »det förekom mycket om afgrunder i dem, men det är öfver nu.«

Hon hängaf sig sedan efter sin vana åt mina brottsliga smekningar, jag var full af djäfvulskt hån och kände endast den lust, som uppstod genom missbruket af hennes egen skamlöshet. När hon låg i mina armar, tappade jag knifven, hon rös, som gripen af dödsångest. Jag tog hastigt upp knifven och uppsköt mordet, som själf gaf mig andra vapen i händerna. Eufemia hade låtit uppduka italienskt vin och syltade

frukter. »Huru klumpigt och utnött,« tänkte jag, bytte skickligt om glaset och låtsade endast äta af frukterna, som jag släppte ned i mina vida ärmar. Jag hade hunnit dricka två eller tre glas vin ur det glas, som Eufemia hade ställt i ordning åt sig själf, då hon föregaf att hon hörde buller i slottet och bad mig att jag strax skulle lämna henne. Efter hennes beräkning skulle jag dö på mitt eget rum. Jag smög mig genom den långa, svagt upplysta korridoren. Jag gick förbi Aurelias rum och stannade som förtrollad. Jag såg henne, det var som sväfvade hon framför mig, kärleksfullt betraktande mig som i visionen och vinkande åt mig att följa. Dörren gick upp för trycket af min hand, och jag stod inne i rummet. Dörren till kabinetten var endast tillskjuten, en ljum luft slog emot mig upphetsande och bedöfvande, jag kunde knappt andas. Ur kabinetten trängde fram till mig de djupa ångestfulla suckarne af henne, som kanske drömde om mord och förräderi, och jag hörde henne bedja i sömnen.

»Till handling, till handling, hvarför dröjer du, ögonblicket flyr!« så manade mig den hemlighetsfulla makten inom mig. Redan hade jag tagit ett steg in i kabinetten, då någon skrek bakom mig: »Fördömde, du bof till mördare, nu har jag dig fast!« Jag kände mig med jättehand gripen bakifrån. Det var Hermogenes; jag vred mig lös från honom med uppjudande af hela min styrka och ville tränga mig därifrån, men han anföll mig ånyo och sargade min nacke med rasande bett. Vansinnig af smärta och raseri, brottades jag länge och förgäfves med honom, slutligen tvingades han af en häftig stöt att släppa mig, men då han än en gång angrep mig, drog jag fram knifven. Två styng, och han sjönk rosslande till golvet, så att det doft genljöd i korridoren. s. 65

Efter Hermogenes' fall sprang jag i vildt raseri utför trappan, då ropade gälla röster öfver allt i slottet: mord, mord! Ljus irrade hit och dit, och ljudet af skyndsamma steg genljöd i de långa gångarne. Jag urskilde baronens och Reinholds röster, som häftigt talade till tjänstfolket. Allt ljudigare och ljusare blef det i slottet, allt närmare och närmare hördes ropet: mord, mord! Ångesten gjorde mig förvirrad, och jag råkade in i en aflägsen sidotrappa. Hvar skulle jag fly, hvar dölja mig? Ännu för få minuter sedan, då jag ville döda Eufemia med knifven, hvarmed jag mördade den vansinnige Hermogenes, kändes det som kunde jag med det blodiga mordverktyget i handen, litande på min makt käckt träda fram, då i skygg fruktan ingen skulle vågat att hålla mig tillbaka, men nu var jag själf gripen af dödlig ångest. Slutligen var jag sent omsider i hufvudtrappan, tumultet hade dragit bort i riktning mot baronessans rum, det blef lugnare, och i tre språng var jag nere och blott på få stegs afstånd från porten. Då trängde ett

gällt skri genom gångarne, likt det jag hört föregående natt. Hon är död, mördad af det gift, hon beredde mig, ljöd det doft inom mig. Men nu strömmade det ljus ur Eufemias våning. Aurelia skrek ångestfullt på hjälp. Ånyo skallade det: mord, mord! De hade funnit Hermogenes' lik. »Spring efter mördaren!« hörde jag Reinhold ropa. Då gaf jag till ett rätt skratt, så att det ekade i salar och korridorer, och ropade med skräckinjagande röst: »Vanvettige, viljen I fånga ödet, som straffar förbrytarne?« Man lyddes, och de antågande stannade som fastnaglade uppe i trappan. Jag ville icke längre fly, utan gå emot dem, med tordönsstämma förkunnande Guds hämnd öfver brottslingarna. Men — o, rysliga syn! Framför mig — framför mig stod Viktorins blodiga gestalt, icke jag, utan han, hade uttalat orden. Mitt hår reste sig af fasa, i vansinnig ångest störtade jag ut i parken.

Jag var redan ute i det fria, då jag hörde klappret af hästhofvar bakom mig, och i det jag samlade mina sista krafter för att undgå förföljelsen, snafvade jag öfver en trädrot och föll till marken. Snart voro hästarne i fatt mig. Det var Viktorins jägare. »För Jesu skull nådig herre,« började han, »hvad har hänt i slottet, man ropar mord! Byn är redan i uppror. Nå, hvad det än må vara, en vänlig makt har ingifvit mig tanken att packa ihop och rida hit från staden. Ni har alltsammans i sadelpåsarne på er häst, nådig herre, ty till en början måste vi väl hålla oss skilda åt, icke sant, något rysligt har inträffat?« Jag reste mig upp, och svingande mig i sadeln, gaf jag jägaren befallning att rida tillbaka till staden och där afvakta vidare order. När han försvunnit i mörkret, steg jag åter af hästen och ledde den försiktigt in i den täta tallskogen, som utbredde sig framför mig.

Kapitel III

Äfventyr på resan.

När de första solstrålarne lyste in i den mörka tallskogen, stod jag vid en frisk och klar bäck, som strömmade fram öfver glatta kiselstenar. Hästen, som jag med möda ledt fram genom snåren, stod lugnt bredvid mig, och det första jag gjorde var att undersöka kappsäcken, hvarmed den var lastad. Jag fann där linne, klädespersedlar och en med guld fylld börs. Jag beslöt att strax kläda om mig, och med tillhjälp af sax och kam, som jag fann i ett etui, klippte jag skägget och ordnade håret, så godt jag kunde. Jag kastade af mig kåpan, hvori den ödesdigra knifven, Viktorins portfölj och korgflaskan med återstoden af djäfvulselixiret ännu lågo kvar, och snart stod jag i världslig dräkt med resmössa på hufvudet och kunde knappast igenkänna mig själf i spegelbilden i bäcken. Snart nådde jag skogsbrynet, och den i fjärran uppstigande röken och klockklangen, som ljöd emot mig, lät mig förmoda närheten af en by. Jag hade knappast hunnit uppför höjden framför mig, innan en vacker och vänlig dal öppnade sig, där en stor by var belägen. Jag slog in på den breda väg, som slingrade sig nedåt, och när backen blifvit mindre brant, steg jag till häst för att om möjligt vänja mig vid den mig främmande ridkonsten. Kåpan gömde jag i ett ihålligt träd, och med den förvisade jag äfven alla de vidriga händelserna i slottet till den vilda skogen. Jag kände mig glad och modig, och jag var nu öfvertygad att endast min öfverretade fantasi för mig framkallat Viktorins blodigt gräsliga gestalt, och att de sista orden, som jag omedvetet tillropat förföljarne, gifvit det sanna och verkliga uttrycket för ödets hemliga mening, som fört mig till slottet och gifvit anledning till hvad jag där företog. Som det allsmåktiga ödet själf hade jag inträngt därstädes, straffande brottet och öfvande vedergällning mot syndarne, i det jag beredde deras undergång. Endast den hulda bilden af Aurelia var ännu lefvande inom mig, och jag kunde icke tänka på henne utan

s. 67

s. 68

att känna mig beklämd och till och med fysiskt lidande. Likväl kände jag en aning att jag kanske skulle få återse henne i ett fjärran land, ja, att hon en gång skulle bli min, bunden vid mig med oupplösliga band, dragen till mig med oemotståndlig nödvändighet.

Jag märkte att folk, som mötte mig, stannade och förvånade sågo efter mig, ja, att värden i byn knappast kunde finna ord för sin häpnad vid min åsyn, och detta gjorde mig ej litet orolig. Medan jag åt frukost, och min häst fick foder, samlades en mängd bönder i krogrummet, hvilka hviskade till hvarandra, i det de betraktade mig med sneda blickar. Allt mera folk kom till och omringade mig, gapande af dum undran. Jag försökte att förbli lugn och obesvärad och ropade med hög röst på värden, som jag befallde att sadla hästen och fastsnöra kappsäcken. Tvetydigt leende, gick han ut och återvände i sällskap med en lång man, som med allvarlig ämbetsmin och komiskt gravitetisk hållning steg fram till mig. Han såg skarpt på mig; jag besvarade blicken, i det jag reste mig upp och ställde mig tätt inpå honom. Detta tycktes i någon mån bringa honom ur fattningen, och han såg sig skyggt omkring bland de församlade bönderna.

»Nå, hvad står på,« utropade jag, »ni tycks ha något att säga!« Den allvarlige mannen harskade sig och sade, i det han försökte inlägga så mycken viktighet som möjligt i rösten: »Min herre, ni kommer icke härifrån, innan ni för oss, domaren på stället, omständligt redogjort hvem ni är efter alla kvaliteter hvad födelse, stånd och värdighet angår, också måste ni uppgifva, hvarifrån ni kommer, och hvart ni tänker resa efter alla kvaliteter, ortens läge och namn, provinsen och staden, och hvad vidare är att bemärka, ni måste, som rätt och brukligt är, förelägga oss, domaren, ett pass, skrifvet och underskrifvet efter alla kvaliteter.« Jag hade ej kommit att tänka på nödvändigheten af att antaga ett namn, och ännu mindre hade det fallit mig in att det egendomliga och främmande i mitt yttre i hvarje ögonblick skulle bringa mig i förlägenhet och ge anledning till efterforskningar rörande min person. Bydomarens fråga kom därför så oförberedt, att jag förgäfves funderade på ett nöjaktigt svar. Jag beslöt mig för att försöka hvad käck bestämdhet kunde uträtta och sade med fast röst: »Jag har anledning att förtiga hvem jag är, och därför är det förgäfves att försöka få se mitt pass, för öfrigt akta er att ens för ett ögonblick uppehålla en ståndsperson med era löjligen vidlyftigheter!« »Haha«, utropade domaren, medan han snusade ur en stor dosa, ur hvilken samtidigt de fem bakomstående nämndemännen tog sina prisar, »haha, var inte så kavat, nådige herre! Ers excellens måste finna sig i att stå till svars för domaren och visa passet, ty för att säga rent ut, husera här i bergen sedan någon tid misstänkt folk,

som då och då titta fram ur skogen för att åter försvinna som den lede själf, ett förbannadt tjuf- och rövvarpack, som ligger i försåt för resande och anställer åtskillig skada med mord och brand, och ni, min nådigaste herre, ser verkligen så egendomlig ut, att ni ganska mycket liknar bilden af en rövvaranförare och spetsbof, som den höglofliga landsregeringen tillsändt oss domaren, noggrant tecknad och beskrifven efter alla kvaliteter. Alltså, utan vidare omständigheter, fram med passet eller i tornet med er!«

Jag märkte att intet var att uträtta med karlen och gjorde ett annat försök. »Stränge herr domare,« sade jag, »om ni ville visa mig den nåden att jag finge tala ensam med er, skulle jag i förtroende till er klokhets för er yppa en hemlighet, som föranleder mig komma hit i en dräkt, som synes er så påfallande.« »Haha, uppenbara mig en hemlighet,« sade domaren, »jag anar redan hvad det är fråga om, gå nu ut, godt folk, bevaka fönster och dörrar och låt ingen komma ut eller in!« När vi blifvit ensamma, började jag: »Herr domare, ni ser i mig en olycklig flykting, som med vänners tillhjälp slutligen lyckats fly ur ett nesligt fängelse för att undgå faran att för alltid bli inspärrad i kloster. Låt mig slippa att upprepa de närmare omständigheterna af en historia om en hämndlysten familjs ränker och elakheter. Kärleken till en flicka af lågt stånd var orsaken till mina lidanden. I fängelset hade skägget fått växa, och man hade gifvit mig tonsur, som ni väl kan se. Först efter flykten kunde jag kläda om mig i skogen. Ni inser nu själf hvarifrån den egendomlighet i mitt yttre härrör, som ingett er så svåra misstankar. Ett pass kan jag, som ni förstår, ej visa er, men för sanningen af mina uppgifter har jag vissa grunder, som ni nog skall anse giltiga«. Med dessa ord tog jag fram börsen, lade tre blanka dukater på bordet, och domarens gravitetiska allvar förbyttes i ett mysande smålöje. »Edra grunder, min herre,« sade han, »äro visst tillräckligt inlysande, men upptag det icke illa, det fattas ännu en viss öfvertygande jämnhet efter alla kvaliteter! Om ni vill att jag skall låta udda vara jämnt, måste era grunder också vara sådana.« Jag begrep skälmen och lade ännu en dukat på bordet. »Nu ser jag,« sade domaren, »att jag gjort er orätt med mina misstankar, men slå, som ni väl är van vid, in på bivägarne och håll er borta från stora landsvägen, till dess ni befriat er från ert misstänkta yttre!« Han slog nu upp dörren på vid gafvel och ropade till den församlade mängden: »Herrn därinne är en förnäm herre efter alla kvaliteter, han har i en hemlig audiens upptäckt för oss, domaren, att han reser inkognito, d. v. s. på ett obekant sätt, och att ni inte behöfver lägga er i saken, era slynglar! Lycklig resa, min herre!«

s. 70

s. 71

Bönderna drogo sig tysta åt sidan och aftogo mössorna, när jag svingade mig upp på hästen. Jag ville raskt spränga ut genom porten, då hästen blef istadig, och min oskicklighet i att rida gjorde det omöjligt för mig att få den ur stället. Den vände sig rundt och kastade mig under böndernas skallande skratt i armarne på domaren och värden, som skyndat till stället. »Det var en elak häst,« sade domaren med ett undertryckt skratt. »En elak häst,« upprepade jag, slående af mig dammet. De hjälpte upp mig, men ånyo stegrade sig hästen, frustande och fnysande, och var omöjlig att få ut genom porten. Då genmälte en gammal bonde: »Vid porten sitter ju Liese, den gamla trollpackan och släpper icke fram nådig herrn, förrän han ger henne en slant!« Först nu fick jag syn på en gammal trasig tiggargumma, som satt nedhukad i porten och plirade emot mig med vansinne i blicken. »Vill käringen strax packa sig i väg!« skrek domaren, men den gamla kraxade: »Blodsmannen har inte gifvit mig någon slant, ser ni ej att en död människa ligger framför mig, blodsmannen kan icke komma fram, ty liket reser på sig, men jag skall hålla ner det, om blodsmannen ger mig en slant!« Domaren grep hästen vid tygeln och ville, utan att akta den vansinnigas skrik, leda den genom porten, men alla hans ansträngningar voro förgäfvnes, och under tiden skrek kvinnan: »Blodsman, blodsman ge mig slanten, ge mig slanten!« Jag tog ett tag i fickan och kastade henne penningar i skötet, och gumman sprang jublande upp och skrek: »se så vackra slantar blodsmannen ger mig, se så vackra slantar!« Men min häst gnäggade och galopperade, när domaren släppte honom, ut genom porten. »Nu går ju ridten utmärkt efter alla kvaliteter,« sade domaren, och bönderna skrattade utan hejd, då de sågo hur jag flög upp och ned vid hästens muntra språng, och ropade: »se, se den där rider som en kapuciner!«

Hela händelsen i byn, framför allt den vansinniga gummans hemska ord, hade gjort mig icke litet orolig. Mina viktigaste åtgärder borde vara att så snart som möjligt från min yttre människa aflägsna allt, som kunde falla i ögonen, och ge mig ett namn, hvarmed jag obemärkt kunde försvinna bland mängden. Lifvet låg framför mig som ett mörkt, ogenomträngligt öde, hvad kunde jag göra annat än låta mig ryckas med af vågorna i floden, som drog mig med sig! Alla trådar voro afslitna, som förr bundo mig vid bestämda lefnadsförhållanden, och ingenstädes kunde jag finna någon hållpunkt.

Lifligare och lifligare blef det på landsvägen, och allt förkunnade redan på afstånd att jag nalkades en stor och rik handelsstad. Inom få dagar låg staden framför mig och, utan att någon frågade eller ens noga betraktade mig, red jag in i förstaden. Ett stort hus med blan-

ka fönster af spegelglas, öfver hvars dörr ett gyllene bevingadt lejon prålade, tilldrog sig min uppmärksamhet. En massa folk strömmade ut och in, vagnar kommo och foro, och genom fönstren i nedervåningen hörde jag ljudet af skratt och klangen af glas. Jag hade knappast hunnit stanna framför dörren och stigit af hästen, förr än en dräng beskäftigt skyndade ut och ledde bort den. En prydligt klädd kypare gick med slamrande nyckelknippa framför mig uppför trappan; när vi voro i andra våningen såg han flyktigt på mig och visade mig ännu en trappa högre upp. Där anvisade han mig ett måttligt stort rum, frågade höfligt hvad jag önskade, klockan 2 åts middag i n:o 10 i första våningen o. s. v. »Ge mig en flaska vin!« var det första ord, jag kunde få fram för hans tjänstaktiga ordflöde.

Knappast var jag allena, förrän det knackade på dörren, och ett ansikte visade sig, som var likt en komisk mask, som jag väl sett någon gång. En spetsig, röd näsa, ett par små, gnistrande ögon, en lång haka och härtill en upptornad pudrad tupé, ett stort halskrås, en eldröd väst, ur hvilken två tjocka klockkedjor hängde fram, byxor och frack, bitvis för trånga, bitvis för vida, kortligen, som med konsekvens icke passade! Så uppenbarade sig denna figur under en bugning, som tog sin början vid dörren, med hatt, kam och sax i handen och sade: »Jag är husets frisör och har den äran att tillbjuda eder mina ringa tjänster!« Den lilla torra figuren hade något så komiskt, att jag knappast kunde betvinga min skrattlust. Mannen var mig välkommen, och jag töfvade icke att fråga om han tilltrorde sig att ställa min efter resan oordnade frisyra i ordning. Han såg på mitt hufvud med minen af en konstnare och sade, i det han lade högra handen med graciöst böjda och utspärrade fingrar på hjärtat: »Ställa i ordning? — O, Gud, Pietro Belcampo, som snöde afundsmän helt enkelt kalla Peter Schönfeld, du blir misskänd! Men ställer du icke själf ditt ljus under en skäppa, i stället för att låta det lysa för världen? Skulle ej den fina byggnaden af denna hand, skulle icke den geniala gnista, som lyser i dessa ögon och i förbifarten färgar denna näsa som en morgonrodnad, ja, skulle icke hela ditt väsen förråda för den första blicken af en människokännare att en ande bor i dig, som sträfvat efter idealet? „Ställa i ordning“ — ett kyligt ord, min herre!«

Jag bad den underlige lille mannen att icke förifra sig, enär jag tilltrorde honom den största skicklighet. »Skicklighet,« fortfor han ifrigt, »hvad är skicklighet? Hvem är skicklig? Den som på tjugu stegs afstånd kastar ett linskornt genom ett nålsöga. Den som fäster fem centner vid värjan och så balanserar den på nässpetsen. Sex timmar, sex minuter, sex sekunder och ett ögonblick? Ack, hvad är skicklighet? Den är allde-

les främmande för Pietro Belcampo, som konsten, den heliga konsten, genomtränger. Konsten, min herre — konsten! Min fantasi irrar omkring i lockarnes underbara arkitekturstycken, i deras konstnärliga struktur, som en Zephyrsfläkt kan bygga upp i böljande våglinjer eller — förstöra. Där skapar, verkar och sträfvar den. O, det är något gudomligt i konsten, ty konsten, min herre, är egentligen ej så mycket den konst, som man talar om, utan uppstår först af allt det, som man kallar konst! Ni förstår mig, min herre, ty ni synes vara en tänkande ande, hvilket jag kan sluta mig till af den lilla hårtesten, som på höger sida hänger ner öfver eder ärade panna?»

Jag försäkrade att jag fullständigt förstod honom, och emedan den lille mannens originella narraktighet roade mig, beslöt jag att icke på minsta vis afbryta hans ifver och patos, medan jag tog hans tjänster i anspråk. »Hvad tänker ni då,« sade jag, »göra af mitt tofviga hår?« »Hvad ni vill,« sade den lille mannen, »men om konstnären Pietro Belcampos råd för er har någon betydelse, så låt mig först skärskåda vidden, bredden och längden af ert värda hufvud, er gestalt, gång, miner och åtbörder, sedan skall jag säga er om ni lämpar er bäst för det antika eller romantiska, för det heroiskt sublimala eller naivt idylliska eller möjligen för den satiriskt humoristiska. Därpå skall jag antingen framkalla andarne af en Caracalla, Titus, Karl den store, Henrik den fjärde, Gustaf Adolf — eller en Virgilius, Tasso, Boccaccio. Inspirerade af dem, rycka musklerna i mina fingrar, och under saxens sonora gnäll skall ett mästerverk träda i dagen. Det blir jag, min herre, som skall fullända den karakteristik, som skall ta sig uttryck i ert lif. Var god och gå några slag fram och åter i rummet, jag måste iakttaga, uppmärksamma, skärskåda!«

Jag måste foga mig efter den kuriöse mannen och gick efter hans önskan fram och tillbaka i rummet, medan jag i min gång sökte dölja det klosterliga skick, som ingen fullständigt kan bortlägga, vore det än så länge, sedan han lämnat klostret. Den lille betraktade mig uppmärksamt och trippade suckande bredvid, under det han tog fram sin näsduk och torkade svett dropparna från pannan. Han suckade och sade: »Min herre, hvad kan det betyda? Ni var icke naturlig, det fanns ett tvång i dessa rörelser, en strid mellan motsatta naturer. Ännu ett par steg, min herre!« Jag afslog hans begäran och sade att han nu måste besluta hur han skulle klippa mitt hår. »Låt begrava dig Pietro,« utropade den lille ifrigt, »du blir misskänd här i världen, där ingen trohet och uppriktighet mer finnes till! Men ni skall likväl beundra min djupa blick, ja, mitt geni, min herre! I er gång ligger något, som tyder på en man af andligt stånd. „Ex profundis clamavi ad te Domine — Ore-

mus — Et in omnia sæcula sæculorum Amen!“« Den lille mannen sjöng detta med hes stämma, noga härmande ställningen och åtbörderna af en munk, men sedan antog han en trotsig hållning, rynkade pannan, spärrade upp ögonen och sade: »Världen tillhör mig. Jag är rikare och klokare än ni andra mullvadar; böjen er för mig! Ser ni, min herre,« sade han »dessa äro hufvudingredienserna i ert yttre uppträdande, och om ni önskar det, skall jag sammanblanda litet Caracalla, Abelard och Boccaccio och så börja på med en antikt-romantisk byggnad af eteriska lockar.« Det låg så mycken sanning i den lilles iakttagelser, att jag höll det för rådligt att erkänna för honom att jag fordom varit andlig och redan erhållit tonsuren, som jag nu så mycket som möjligt ville dölja.

Under sällsamma hopp, grimaser och besynnerligt prat bearbetade den lille mannen mitt hår. Än såg han missnöjd och mörk ut, än skrattade han, än stod han i atletisk hållning och än på tåspetsarne, kort sagt, det var nästan omöjligt att hålla sig för skratt. Slutligen var han färdig, och jag bad honom, innan han fick tid att prata, att skicka någon till mig, som kunde taga sig an mitt skägg. Då smålog han sällsamt, smög sig på tårna till dörren och stängde den. Därpå sade han: »Gyllene tid, då skägg och hår ännu i en ymnighet af lockar voro mannens prydnad och det värdiga föremålet för *en* konstnärs omsorger! Men du är förbi! Mannen har bortkastat sin skönaste prydnad, och en hel skändlig klass har med sina hemska instrumenter ägnat sig åt skäggets utrotande ända intill huden. O, I snöde rakomästare! Ännu finnes män af Pietros art, som motverka ert usla handtverk och, sänkande sig till er nesliga kult, söka att rädda det, som ännu höjer sig öfver tidens vågor. Ty hvad är skägget annat än en uppfinning af vår konst, i hvilken sträfvan till det sköna och heliga tar sig uttryck! Pietro, visa nu hvilken stor själ som bor i dig, då du nu nedstiger till skäggskraparens usla värf!« Under detta tal hade den lille framtagit en fullständig barberareattiralj och begynte med lätt och öfivad hand befria mig från mitt skägg. Under hans händer framgick jag verkligen snart som en annan människa och behöfde nu endast andra, mindre i ögonen fallande kläder för att undgå faran att genom mitt yttre ådraga mig en farlig uppmärksamhet. Belcampo log själfbelåtet, och jag sade honom att jag var obekant i staden och ville kläda mig efter ortens sed. För att uppmuntra honom att bli min kommissionär, tryckte jag en dukat i hans hand. Han blef som förklarad och slukade dukaten med ögonen. »Ärade gynnare och mäcenat,« började han, »jag har icke misstagit mig på er, inspirationen ledde min hand, och i polisongernas örnflykt uttalar sig edra höga tänkesätt. Jag har en vän, en Damon, en Orestes, som fulländar på kroppen hvad jag begynt på hufvudet,

med samma djupsinne och geni. Min herre, ni förstår att jag syftar på en klädkonstnär, ty jag kallar honom så i stället för den triviala benämningen skräddare.« Han skyndade bort och återkom med en stor, välklädd man, som i allt utgjorde den lilles motsats, och som han föreställde som sin Damon. Damon mätte mig med ögonen och framtog sedan ur ett paket klädespersedlar, hvilka motsvarade mina önskningsar. Den lille öfverflödade af grotesk svada, och då kanske fåtalet lånat honom ett så villigt öra som jag, var han öfverlycklig att få låta sitt ljus lysa. Damon, en allvarlig och synbarligen förnuftig man, afbröt hans prat, i det han grep honom i axeln och sade: »Schönfeld! Du är i dag riktigt i tagen att prata dumheter, jag slår vad att herrn fått örsprång af allt vanvett, som du kommer fram med!« Belcampo böjde sorgset sitt hufvud, grep sedan sin dammiga hatt och sprang på dörren sägande: »Ja, så blir jag blottställd af mina bästa vänner!« Damon sade vid afskedet: »Det är en ynkrygg af eget slag, den där Peter Schönfeld! Mycket läsning har gjort honom halft förryckt, men han är en godmodig karl och skicklig i sitt yrke, hvarför jag godt kan fördra honom.«

s. 77

I min nya och snygga dräkt vågade jag taga del i de talrikt besökta, gemensamma måltiderna nere i matsalen, och all min skygghet försvann, då jag märkte att icke ens min närmaste granne gjorde sig mödan att närmare betrakta mig. I främlingslistan hade jag med tanke på min befrielse genom priorn, kallat mig Leonard och utgifvit mig för en privatman, som reste för sitt nöje. Sådana resande fanns det godt om i staden, och i denna egenskap gaf jag ingen anledning till efterforskningar. Det var ett särskildt nöje för mig att ströfva genom gatorna och förströ mig med att betrakta de rikt försedda bodfönstren och där utställda taflor och kopparstick. På aftnarne besökte jag de offentliga promenaderna, och stundom uppfyllde mig min ensamhet midt i den täta folkträngseln med bittra känslor. Då tänkte jag på hur fordom alla vänligt och vördnadsfullt hälsade på den berömde predikanten och girigt täflade om ett par ord af mig, och jag betogs af bittert missmod. Men denne talare var ju munken Medardus, som nu är död och begrafven i den djupa bergsklyftan, jag är icke han, ty jag lefver, ja, först nu har ett lif gått upp för mig, som erbjuder mig sina njutningar. Om mina drömmar för mig upprepade händelserna i slottet, förekom det mig som om detta händt någon annan och icke mig; denne andre var återigen kapucinermunken, men ej jag själf. Endast tanken på Aurelia band min förra existens samman med min nuvarande.

Jag underlät ej att besöka en del offentliga ställen, där man drack och spelade, och särskildt behagade mig ett litet hotell af detta slag inne i staden, där på grund af det goda vinet ett talrikt sällskap hvarje

afton kom tillsammans. Vid bordet i ett sidorum såg jag alltid samma s. 77 personer, deras konversation var liflig och spirituell. Jag lyckades närma mig dessa män, som bildade en sluten krets, i det jag till en början satt afsides och drack mitt vin i ett hörn af rummet, då och då delgaf dem någon intressant litterär notis, som de själfva förgäfves sökte erinra sig, och slutligen inbjöds att taga plats vid bordet; hvilket de så mycket hellre tilläto, som mitt lediga föredrag och mångfaldiga kunskaper väckte deras intresse. Sålunda förvärfvade jag en angenäm umgängeskrets, och allt mer vänjande mig vid lifvet ute i världen, blef min stämning dag för dag gladare och mera obesvärad.

I det sällskap, jag besökte, talades mycket om en främmande målare, som inträffat i staden och där föranstaltat en utställning. Alla, utom jag, hade redan sett taflorna och prisade deras förträfflighet i så starka färger, att jag också beslöt mig gå dit. Målaren själf var ej närvarande, då jag inträdde i salen. En gammal man förevisade samlingen och namngaf mästarne till en del främmande taflor, som målaren utställt tillsammans med sina egna. Det var vackra stycken, mestadels original af berömda mästare, hvilkas anblick gjorde mig hänryckt. Framför några bilder, som gubben kallade kopior efter stora gamla freskomålningar uppstego i min själ minnen från min tidigaste ungdom. Det var tydligen kopior från den »heliga linden.« En känsla af djupt vemod grep mig, och jag kunde knappast kväfva ett högljudt utrop, när min blick föll på ett porträtt i kroppsstorlek, hvare jag igenkände min fostermor, furstinnan. I den härliga kvinnans ögon låg uttrycket af en mot himmelen riktad själ, hon tycktes bedja om tillgift för den brottslige och fräcke syndare, som våldsamt lösslitit sig från hennes modershjärta. Jag såg henne framför mig! »Har du varit riktigt from och god, Franciscus?« frågade hon med en röst, hvares fulltoniga klang kärleken dämpade. — »Har du varit from och god?« — Ack, hvad kunde jag svara? Jag hade hopat brott på brott, och på löftesbrottet följde mordet! Söndersliten af ånger och grämelse, sjönk jag halft vanmäktig ned på knä, s. 79 och tårar strömmade ur mina ögon. Häpen, kom gubben fram till mig och frågade: »Hvad går åt er, min herre?« »Bilden är lik min döda moder,« svarade jag doft, reste mig och försökte återvinna min fattning. »Kom, min herre, sade den gamle,« sådana minnen äro smärtsamma, och man bör undvika dem. Här är ännu ett porträtt, som min herre håller för sitt bästa. Bilden är målad efter modellen och nyss fullbordad, den är öfverhängd, för att solen ej skall fördärfva den icke fullt intorkade färgen!« Gubben ställde mig omsorgsfullt i den rätta belysningen och borttog hastigt förhänget. — Det var Aurelia! — Mig grep en fasa, som jag icke kunde bekämpa. Dock, med giriga blickar sluka-

de jag Aurelias behag, hvilka strålade ur den af ett rikt lif glödande bilden. Det fromma barnets milda och barnsliga blick tycktes ankla- ga brudens skändlige mördare, men hvarje känsla af ånger dog bort i bittert hån. Endast *det* pinade mig att Aurelia ej blifvit min under den ödesdigra natten. Hermogenes uppträdande gjorde detta företag om intet, men det kostade honom lifvet! Aurelia lever, och det är nog för att ge näring åt hoppet att få äga henne.

Så försökte jag inge mig själf ett brottsligt mod, medan jag stirrade på taflan. Gubben syntes förvånad. Han pratade åtskilligt om teckning, ton och kolorit, men jag lyssnade icke till honom. Tanken på Aurelia och min förhoppning att en gång kunna fullborda det uppskjutna då- det, uppfyllde mig så helt och hållet, att jag skyndade bort, utan att fråga efter den främmande målaren och kanske på detta sätt få reda på hur det förhöll sig med dessa målningar, hvilka innehöllo som en cykel af antydningar öfver min egen lefnad.

Man talade mycket om den främmande målarens taflor och isynner- het om den sällsynta pregnans, som han förstod att gifva sina porträtt. Jag tvingade mig att instämma i detta pris och med en säregen glans i uttrycken, som endast var en reflex af den hånfulla ironi, som, lik en förtärande eld, brände inom mig, skildra det utsägliga behag, som låg s. 80 utbreddt öfver Aurelias fromma, änglasköna anlete. Någon sade att han nästa afton skulle i sällskapet införa målaren, hvilken fulländandet af några påbörjade porträtt kvarhöll på orten, och som, fast tämligen bedagad, likväl var en härlig och intressant konstnär.

Bestormad af sällsamma känslor och underliga aningar, uppsökte jag denna kväll senare än vanligt mitt sällskap; vändande mig ryggen, satt främlingen vid bordet. När jag slog mig ned på min plats, varseblef jag honom. Där stirrade emot mig dragen af den fruktansvärde okän- de, som på Antoniusdagen stått lutad mot pelaren och då fyllde mig med ångest och fasa. Han betraktade mig länge med djupt allvar, men den stämning, hvori jag befann mig, allt sedan jag sett Aurelias bild, gaf mig styrka och mod att uthärda denna blick. Fienden satt nu synlig för mina ögon, och det gällde att med honom begynna en kamp på lif och död. Jag beslöt att invänta anfallet, men då slå det tillbaka med vapen, på hvars styrka jag kunde lita. Främlingen tycktes icke synner- ligen fästa sig vid mig, utan fortsatte, åter vändande sig från mig, det samtal rörande konst, i hvilket han vid min ankomst varit inbegripen. Man kom att tala om hans målningar och berömde särskildt Aureli- as porträtt. Någon påstod att bilden, ehuru den genast kännetecknade sig som porträtt, likväl kunde tjäna som studie till en helgontafila. Man frågade mig om min mening, och ofrivilligt undföll det mig att jag ej

kunde tänka mig den heliga Rosalia annorlunda än just som porträttet af den okända. Målaren syntes icke lägga märke till mina ord, utan inföll strax: »I själfva verket är den kvinna, porträttet framställer, ett fromt helgon, som i kampen med sorgen höjer sin själ mot himmelen. Jag har målat henne, då hon drabbad af en fasansfull olycka, hoppas tröst af religionen och bistånd af den eviga makt, som har sin tron ofvan molnen, och jag har i bilden sökt återgifva uttrycket af ett hopp, som endast kan bo i en själ, som lyfter sig öfver det jordiska.« Man kom s. 81
nu in på andra samtalsämnen, och vinet, som denna dag främlingen till ära var bättre och flödade rikligare, lifvade sinnena. Hvar och en sökte berätta något muntert, och ehuru främlingen endast tycktes le invärtes, och detta löje afspeglades i hans ögon, förstod han dock att med några då och då framkastade ord hålla stämningen vid makt. Om jag också ej kunde undertrycka en hemsk rysning, då jag mötte hans blick, öfvervann jag dock mer och mer den obehagliga stämning, som först grep mig vid främlingens åsyn. Jag berättade om den lustige Belcampo, som alla kände, och förstod att sätta hans fantastiska narraktighet i så skarp belysning, att en midt emot mig sittande, tjock och gemytlig köpman med af skratt tårade ögon försäkrade att han aldrig varit med om en så rolig afton. När skrattsalfvorna slutligen upphörde, frågade främlingen plötsligt: »Ha ni någon gång sett djäfvulen mina herrar?«

Man höll frågan för en inledning till någon rolig historia och försäkrade med en mun att man aldrig haft den äran, då den främmande fortfor: »hå, det fattades icke mycket i att jag fått den äran och det just på Baron F:s slott uppe bland bergen.« Jag bäfvade, men de andra ropade skrattande: »vidare, vidare!« Främlingen tog ånyo till orda! »Ni känner väl antagligen alla, om ni gjort någon resa i bergstrakten, en vild och hemsk trakt, där en djup och svart afgrund gapar mot vandraren, då han lämnar tallskogen och beträder de höga, nakna klippmassiven. Det är den s. k. djäfvulsbotten och ofvanför hänger ett klippstycke, som kallas djäfvulsstolen. Det säges att grefve Viktorin, hvälfvande onda planer, just satt på denna klippa, då djäfvulen uppenbarade sig, och då han beslutat att i egen person utföra Viktorins snygga anslag, slungade grefven ned i afgrunden. Djäfvulen visade sig sedan som kapuciner-munk på baronens slott, och sedan han haft förnöjelse med baronessan, skickade han henne till helvetet. Dessutom strypte han baronens vansinnige son, som icke ville respektera djäfvulens inkognito, utan högljudt förkunnade: „det är djäfvulen!“ hvarigenom han likväl frälste en from själ, hvars undergång djäfvulen beslutat. Sedan försvann på ett oförklarligt sätt kapucinermunken, och man påstår att han fegt flytt för Viktorin, som stigit upp ur sin blodiga graf. Må det vara hur som

helst med den saken, så kan jag likväl försäkra att baronessan dog af gift, Hermogenes blef lönnmördad, baronen kort därpå dog af grämel-se och att Aurelia, — just det fromma helgon, som jag målade på slot-tet, — som en öfvergifven fader- och moderlös flyttade till fjärran land till ett cistercienserkloster, hvars abbedissa var befryndad med hennes fader. Ni har sett bilden af denna härliga kvinna i min samling. Allt detta kan dock denne herre« — härvid pekade han på mig — »berätta er mycket bättre och omständigare än jag, emedan han vid tiden för dessa händelser vistades på slottet.« Alla blickar fästes med häpnad på mig, jag sprang vredgad upp och utropade häftigt: »Hör, min herre, hvad har jag att göra med alla era dumma djäfulshistorier och mordberättelser, ni misstar er på mig, ni misstar er sannerligen, och jag ber er vara god och ej inblanda mig i saken.« På grund af min inre rörelse var det mig svårt nog att ge mina ord en anstrykning af likgiltighet. Verkan af målarens hemlighetsfulla tal, liksom min lidelsefulla oro, som jag förgäfves sökte dölja, var blott alltför tydlig. Den glada stämningen försvann, och gästerna, som erinrade sig att jag egentligen var dem alldeles främmande, sågo misstroget på mig med misstänksamma blickar.

Den främmande målaren hade rest sig upp och genomborrade mig med samma skendödslikt stela ögon, som fordom i kapucinerkyrkan, Han sade ej ett enda ord, han tycktes stel och liflös, men hans spökak-tiga blick kom mitt hår att resa sig på ända, kalla svettdroppar stodo på min panna, och hvarje fiber i min kropp skalf af fruktansvärd fasa. Utom mig skrek jag: »Bort med dig, du är själf satan, du är det nesliga mordet, men öfver mig har du ingen makt!«

Alla reste sig från stolarna. »Hvad är det, hvad är det?« ropade de s. 83 om hvarandra, och från stora salen trängde sig en mängd människor in, som öfvergifvit spelborden, förskräckta af det fruktansvärda tonfallet i min röst. »En drucken, en vansinnig, för bort honom,« ropade flere. Men den främmande målaren stod orörlig och stirrade på mig. Ursinnig af raseri och förtviflan, ryckte jag knifven, hvarmed jag dödat Hermogenes, upp ur fickan och störtade mig öfver målaren, men ett slag kastade omkull mig, och målaren hånskrattade så att det genljöd i rummen: »Broder Medardus, du spelar ett falskt spel, gå och förtvif-la i skam och ånger!« Jag kände att flera af gästerna grepo fatt i mig, då bemannade jag mig, trängde mig fram som en rasande tjur, slog omkring mig i mängden, så att flera störtade omkull och lyckades ba-na mig väg till dörren. Jag skyndade genom korridoren, då en liten sidodörr öppnades, och jag blef indragen i ett mörkt rum. Jag gjorde ej något motstånd, ty folk kom rusande efter mig. När svärmen skyn-

dat förbi, fördes jag nedför en sidotrappa ned på gården och genom ett bakomliggande hus ut på gatan. I lyktskenet igenkände jag som min räddare den lustige Belcampo. »Högstdensamme tyckes,« började han, »haft någon fatalitet med den främmande målaren, jag satt och drack ett litet glas i rummet bredvid, då larmet började, och jag beslöt, emedan jag händelsevis hittar i huset, att rädda er, då det ändå är jag ensam, som är skuld till olyckan.« »Hur är det möjligt,« frågade jag full af förvåning. »Hvem bjuder öfver ögonblicket, hvem motstår en högre makts ingifvelser!« fortfor patetiskt den lille. När jag arrangerade ert hår, ärade, uppflammade inom mig *comme à l'ordinaire* de sublimate idéer, jag öfverlämnade mig helt åt min otyglade fantasi och glömde därför alldeles bort att i hvirfveln afklippa vredeslocken till lagom längd och kom också att lämna kvar 27 ångesthår öfver pannan. Dessa rätade på sig vid åsynen af målaren, som egentligen är en gengångare, och kommo så att vidröra vredeslocken, hvarefter katastrofen inträffade. Jag såg allt, ärade herre, ni drog i raseri knifven, som redan var åtskilligt blodig, men det var naturligtvis fåfängt att söka skicka den till Orkus, som redan var hemma där, ty denne målare är Ahasverus eller Bertram de Borne eller Mefistofeles eller Benevenuto Cellini eller den helige Petrus, med ett ord en eländig gengångare, som man ej kan få makt med utan med en glödgad hårtång, som kan krusa den idé, han i själfva verket är, eller möjligen medels tankefrisering med elektriska kammar.« I den lilla mannens tokiga prat låg denna stund något hemskt, men när jag såg hans löjliga skutt och komiska ansikte, måste jag, som i konvulsivisk kramp ge till ett högljudt gapskratt. Slutligen voro vi på mitt rum, och Belcampo hjälpte mig med packningen, och snart var allt färdigt till resan. Jag tryckte flera dukater i den lilles hand, han skrattade af glädje och utropade: »Hejsan, nu har jag en hederlig summa, idel glimmande guld, dränkt i hjärteblod. Det var ett lustigt infall och ingenting annat, min herre.«

s. 84

Tillsatsen aflockade honom min öfverraskning öfver hans sista utrop; han bad nu att behörigen få putsa vredeslocken, klippa af fasans hårtestar och som minne medtaga en kärlekslock. Jag lät honom hållas, och han fullgjorde sin sak under de löjligaste grimaser och åtbörder. Till slut grep han knifven, som jag vid omklädandet lagt ifrån mig på bordet, och högg därmed omkring sig i luften, antagande en fäktares ställning. »Jag dödar er fiende,« ropade han, »och som han är en idé måste han dödas med en idé. Apage Satanas, apage, apage Ahasverus — allez vous en! Nu är det gjordt« sade han, bortläggande knifven, dragande djupt efter andan, och torkade pannan likt en, som fullgjort ett tungt arbete. Jag ville hastigt stoppa på mig knifven och lägga den

in i ärmen, liksom jag ännu burit en munkkåpa. Den lille märkte det och smålog slugt. Emellertid hördes postiljonens horn utanför huset, och Belcampo förändrade plötsligt ton och ställning. Han tog fram sin näsduk, liksom ville han aftorka tårarne, bugade vördnadsfullt, kysste min hand och rock och bönföll: »Två mässor för min mormor, som dog af magkatarr, fyra för min fader, som afled af ofrivillig fasta, ärevördige herre! Men för mig en i veckan, när jag är död. Ack, ärevördige herre, i mig döljer sig en infamt syndig karl, som säger: Peter Schönfeld var ingen idiot och inbilla dig att du existerar, ty jag är egentligen du, heter Belcampo och är en genialisk idé, och om du icke tror mig, sticker jag ihjäl dig med en skarp tanke, som duger att klyfva hår med. Denne Belcampo är hemfallen åt alla möjliga laster, bland annat tviflar han på det närvarande, dricker sig full, slåss och bedrifver otukt med sköna, jungfruliga tankar. Denne Belcampo har gjort mig Peter Schönfeld alldeles konfus och förryckt, så att jag löper omkring och skändar oskuldens färg, i det jag sjungande *in dulci júbilo*, sätter mig i sk... med hvita sidenstrumpor. Förlåtelse för dem båda, Pietro Belcampo och Peter Schönfeld!« Han knäböjde och låtsade som om han häftigt snyftade. Karlens narraktighet blef mig besvärlig. »Var förnuftig,« tillropade jag honom, då kyparen kom in för att afhämta mina saker. »Karlen är en komplett narr, som man icke bör inlåta sig vidare med,« sade kyparen, under det han stängde vagnsdörren. Belcampo svängde sin hatt och ropade: »Ända till sista andedraget!« och lade med en menande blick fingret på munnen.

Redan i daggryningen låg staden långt bakom mig, och den hemska varelse, hvars skräckinjagande gestalt öfverallt mötte mig som en outforsklig gåta var försvunnen. Postmästarens fråga: »hvarthän?« kom mig att tänka på att jag nu återigen var fri från hvarje samband med andra och irrade omkring, prisgifven åt tillfälligheternas vågslag. Men hade ej en oemotståndlig makt våldsamt ryckt mig lös från allt det, som stod mig nära, på det att min ande med ohämmad kraft skulle kunna lyfta sig på bredda vingar? — Rastlös genomströfvade jag det härli-ga landet, ingenstädes fann jag hvila, utan uppehåll drefs jag vidare, alltjämt mot söder. Utan att tänka därpå, hade jag knappast märkbart aflägsnat mig från den marschruta, som Leonard anvisat mig, och så verkade den stöt, med hvilken han drifvit mig ut i världen, liksom med trollmakt ännu i den rätta riktningen.

I en mörk natt for jag genom en tät skog, som enligt postmästarens utsago skulle räcka längre än skjutshället. Redan vid affärden lyste ljungeldarne i fjärran, men mörkare och mörkare tornade molnen upp sig, hopknådade och jäktade af den brusande stormvinden. Åskdund-

ret väckte ett skrämmande, tusenstämmigt eko, och så långt blicken nådde, korsade röda blixtar horisonten, de höga tallarne knakade, skakade ända ned i rötterna, och regnet flöt i strömmar. Hvarje ögonblick lupo vi fara att krossas af trädstammarne; skyggande för ljungeldarne, stegrade sig hästarne, och vi kunde knappast komma ur fläcken; slutligen stälpte vagnen, och bakhjulet gick sönder. Så måste vi då stanna där vi voro, till dess ovädret aftog, och månen bröt fram ur molnen. Nu märkte postiljonen att han i mörkret kommit bort från landsvägen och in på en skogsväg. Det fanns ingen annan möjlighet, än att, så godt vi kunde, följa den inslagna stråten i hopp att möjligen vid dagens inbrott hinna en by. Vagnen stöttades med en trädgren, och så gick det vidare steg för steg. Snart märkte jag, som gick i förväg, i fjärran ett ljusskimmer och trodde mig höra hundskall. Jag hade icke heller missat mig, ty knappt hade vi gått ännu några minuter, innan jag tydligt hörde hundar ge hals. Vi kommo till ett ansenligt hus på en af en mur omsluten gårdsplan. Postiljonen klappade på porten; gnyende och skällande, rusade hundarne dit, men i huset själft förblef allt stilla och dödt, tills postiljonen lät sitt horn ljuda. Då skimrade ljus fram ur ett fönster i öfre våningen, och en djup, grof röst ropade nedåt: »Kristian, Kristian!« »Ja, nådige herre,« svarade det nedifrån. »Det knackar och blåser därnere vid porten, och djävulen har farit i hundarne,« fortfor rösten. »Tag lyktan och bössan n:r 3 och se efter hvad som står på!«

s. 87

Snart hörde vi hur Kristian lockade till sig hundarne och sågo honom komma med lyktan.

När vi för Kristian beklagat oss öfver det missöde, som vi råkat ut för, öppnade han strax båda portflyglarne och hjälpte oss in med vagnen. De blickade hundarne viftade med svansarne och nosade omkring, och mannen, som icke aflägsnat sig från fönstret ropade oupphörligt: »hvad står på, hvad står på, hvad är det där för en karavan?« utan att Kristian eller en af oss kom oss för med att ge besked. Slutligen steg jag, medan Kristian bragte hästar och vagn under tak, in i huset, som Kristian öppnat, och en stor, grof man med solbrändt ansikte kom emot mig, med en stor hatt med grön fjäderbuske på hufvudet, för öfrigt i blotta skjortan med fötterna instuckna i ett par tofflor och dragen hirschfångare, i det han barskt ropade emot mig: »hvad är det för sätt att oroa folk midt i natten, det här är icke något värdshus eller en poststation! Här bor distriktsjägmästaren och det är jag! Kristian är en åsna, som har öppnat porten!« Helt klenmodigt berättade jag mitt missöde, och att endast nöden drifvit oss hit, då blef mannen vänligare och sade: »Nå, visserligen var det ett häftigt oväder, men det är dock en slyngel till postiljon, som kör galet och låter vagnen gå sönder. En

sådan karl måste med förbundna ögon kunna hitta i skogen och vara hemmastadd där som en af de våra.«

Man förde mig upp i våningen och, i det han lade undan hirschfångaren, aftog hatten och kastade öfver sig en rock, bad han mig att icke misstyda det barska mottagandet. Då han bodde så aflägsset, måste han vara på sin vakt, emedan ofta nog allehanda löst folk ströfvade omkring i skogarna, och han nästan låg i öppen fejd med en del tjufskyttar, som redan ofta stått honom efter lifvet. »Men,« fortfor han, »de spetsbofvarne kunna ej komma åt mig, ty med Guds hjälp sköter jag redligt mitt ämbete, och i förtroende till honom och mitt goda gevär, s. 88 håller jag dem stången.«

Min gamla vana trogen, kunde jag icke låta bli att inskjuta några salvelsefulla ord om den styrka, som härflyter af gudsförtroende, och jägmästaren blef så småningom allt muntrare. Oaktadt mina protester, väckte han sin hustru, en bedagad, men rörlig och munter matrona, som, ehuru väckt ur sin sömn, välkomnade gästen och började att tillreda en aftonmåltid. Som straff hade jägmästaren ålagt postiljonen att ännu under nattens lopp föra vagnen tillbaka dit, hvarifrån den kommit, och åtog sig själf att bringa mig till nästa skjutsstation. Jag antog så mycket hellre detta tillbud, som jag ansåg mig behöfva åtminstone en kort hvila. Därföre sade jag jägmästaren att jag ville stanna till följande dags middag för att helt hämta mig från den trötthet, som flera dagars oafbrutet kringflackande förorsakat. »Om ni vill följa mitt råd,« svarade jägmästaren »så stannar ni hela morgondagen öfver tills i öfvermorgon, då min son, som jag skall skicka till det furstliga residenset, själf för er till nästa station. Äfven härmed var jag belåten, och jag berömde stället ensamma läge, som verkade underbart tilldragande på mig. »Å, min herre,« sade jägmästaren, så ensamt är det väl icke, om ni ej enligt stadsbornas vanliga föreställning anser hvarje ställe ensamt, som är beläget i skogen, utan sådant kommer an på, hvem som bor där. Ja, om här i detta gamla jaktlott ännu bodde en gammal knarrig herre som fordom, som hölle sig inom sina fyra väggar och inte hade håg för skog eller jakt, då kunde det väl vara en ensam uppehållsort, men sedan fursten efter hans död inrättat byggnaden till jägmästarboställe, går här lifligt nog till. Men, min herre, ni är väl en sådan där stadsbo, som icke känner till något om skog eller jägaridrott, och då kan ni icke göra er ett begrepp om hvad vi skogsfolk föra för ett härligt lif. Jag och mina skogvaktare utgöra en enda familj, och — ni må finna det kuriöst eller icke, — så räknar jag också mina kloka s. 89 hundar dit; de förstå mig och ge akt på hvarje vink, på hvart ord af mig och äro trogna till döden. Se, min Waldmann där, så klokt han ser

på mig, emedan han vet att jag talar om honom! Ja, min herre, i skogen har man alltid något att beställa, på aftonen en del förberedelser; och så snart morgonen gryr, är jag uppe ur dunkuddarne och kommer ut, blåsande en lustig jaktlåt på mitt horn. Då vaknar allt ur sin sömn, och hundarne ge hals, vilda af mod och jaktlust. Gossarne krypa raskt i kläderna, och med jaktväskan på ryggen och bössan på skuldran, komma de in i stugan, där min gumma har frukosten i ordning, och så bär det af med lust och fröjd. Så komma vi till ställena, där villebrådet håller sig gömdt, och vi intaga våra skilda platser, hundarne smyga med nosen mot backen och vädra och spåra, betraktande jägarne med mänskligt kloka ögon, och jägaren står där, hållande anden och med hanen på spänn, liksom fastvuxen på stället. Och när så villebrådet bryter fram ur snåret, skotten knalla, och hundarne störta fram; herre, då slår hjärtat, och man känner sig som en annan människa! Och för hvarje gång är en sådan jakt något nytt, och alltid förekommer något, som man icke varit med om förut. Redan därigenom att villebrådet fördelar sig efter årstiderna, att man ibland har ett ibland ett annat, blir saken så omväxlande, att ingen kan bli mätt därpå. Men också skogen i och för sig själf är så härlig och full af lif, att jag aldrig kan känna mig ensam där. Därinne känner jag hvar öppning och hvart träd, och det tyckes mig, som om hvarje telning som vuxit upp under mina ögon och nu sträcker sin raka topp i vädret, måste känna och hålla af mig, emedan jag vårdat och värnat den, ja, många gånger, då det susar och brusar, förefaller det mig verkligen som om träden talade till mig på sitt eget språk, och som vore detta en lofsång till Gud och hans allmakt och en bön, som man icke kan finna ord för. Kort sagdt, en rättskaffens och from jägare för ett gladt och härligt lif, ty han har bevarat åt sig något af den gamla sköna frihet, som människorna ägde i den fria naturen, då de icke visste af något prål eller krus, som de nu plåga sig med i sina murade fängelser till den grad, att de bli främmande för allt skönt, som Gud skapat till deras uppbyggelse och nöje; han är som en af dessa friborna, som man läser i gamla historier om, hur de lefde i kärlek och vänskap med hela naturen.«

s. 90

Den gamle jägmästaren sade allt detta med en sådan ton, att man blef öfvertygad om hur djupt han själf kände det, och jag afundades honom i själfva verket hans lyckliga lif, denna innerligt rotfästade, lugna känslöstämning, som var så helt olika min egen.

Den gamle herrn anvisade mig nu ett litet, nätt inredt rum i andra ändan af den, som jag nu märkte, gamla och vidsträckta byggnaden. Där återfann jag mina saker, och han lämnade mig ensam, i det han försäkrade att det tidiga larmet i huset icke skulle kunna väcka mig,

och att jag, skild från husets öfriga invånare, kunde sofva ut, så länge jag själf ville. Först när jag kallade, skulle man ge mig min frukost, men honom själf kunde jag ej träffa förr än till middagen, emedan han bittida skulle draga ut på jakt med pojkarne och ej återvända förr än vid middagstiden.

Jag kastade mig på sängen och trött, som jag var, insomnade jag snart, men kvaldes af en hemsk dröm. Underbart nog, började drömmen med medvetandet om sömnen, jag sade mig nämligen själf: det är skönt att jag strax kunde somna, så att jag kan hämta mig från min trötthet, endast måste jag akta mig för att öppna ögonen. Och ehuru det föreföll mig som jag ej kunde låta bli att göra det, blef min sömn likväl icke afbruten. Därpå gick dörren upp, och en mörk gestalt trädde in, i hvilken jag till min förskräckelse igenkände mig själf i kapucinerhabit med skägg och tonsur. Gestalten kom allt närmare min bädd, jag kunde icke röra mig, och hvarje frampressadt ljud kväfdes som af stelkramp. Nu satte sig skepnaden på sängkanten och grinade mot mig som i hån. »Nu måste du komma med mig,« sade den, »vi skola klättra upp på taket under väderflöjeln, den sjunger en lustig visa just nu, ty ufven skall ha bröllop. Där skola vi brottas med hvarandra, och den som stöter ned den andre blir kung och får dricka blod.« s. 91

Jag kände hur gestalten grep tag i mig och sökte lyfta mig. Förtviflan gaf mig åter krafter. »Du är icke jag, utan djäfvulen,« skrek jag och klöste det hemska spöket i ansiktet, men det var som om mina fingrar borrhade sig in i ögonen som i tomma hålor, och gestalten gaf till ett gällt skratt. I samma ögonblick vaknade jag, som skakad af en plötslig ryckning. Men skrattet ljöd ännu i rummet. Jag reste mig, morgonen bröt med sina ljusa strålar in genom fönstret, och framför bordet såg jag en skepnad i kapucinerdräkt stå med ryggen vänd mot mig. Jag blef stel af skräck, när den rysliga drömmen antog vaken verklighet. Kapucinern rotade bland sakerna på bordet. Nu vände han sig om, och jag fick åter mod, när jag såg ett främmande anlete med svart förvildadt skägg och ögon, ur hvilka ett tanketomt vanvett lyste. Aflägset erinrade mig vissa drag om Hermogenes. Jag beslöt invänta hvad den okände skulle taga sig för och endast förhindra hvarje skadligt tilltag å hans sida. Min dolk hade jag bredvid mig, och redan genom min kroppsstyrka var jag, också utan främmande hjälp, den okände vuxen. Som ett barn lekte han med mina saker, isynnerhet hade han nöje af den röda portföljen, som han under sällsamma krumsprång vände mot dagern. Slutligen fann han korgflaskan med resten af det hemlighetsfulla vinet, han öppnade den och luktade; då bäfvade han i alla leder och utstötte ett skri, som gaf ett doft eko i rummet. En klocka i huset

slog klart tre, då tjöt han som gripen af förskräckliga kval, men bröt snart ånyo ut i samma skärande skratt, som jag hört i drömmen. Han rörde sig i vilda hopp, drack ur flaskan, och kastande den ifrån sig, sprang han ut genom dörren. Hastigt stod jag upp och sprang efter honom, men han var redan utom synhåll, jag hörde honom med buller gå s. 92 ned för en aflägsen trappa och en dof smäll, som af en hårdt tillslagen dörr. Jag reglade till mitt rum för att förhindra ett nytt besök och lade mig åter. Jag var nu för utmattad för att icke strax insomna, och stärkt och vederkvickt, vaknade jag först, då solen lyste in i rummet.

Jägmästaren hade, som han sagt, med söner och jägare dragit till skogs; en vänlig flicka, jägmästarens yngsta dotter, bar till mig min frukost, under det att den äldre tillsammans med sin moder var sysselsatt i köket. På ett behagligt sätt förstod flickan att berätta hur gladt och fredligt man här lefde tillsammans, och hvilken rörelse och uppståndelse det stundom blef, när fursten jagade i reviret och öfvernattade i gården. Så förgingo ett par timmar före middagen, då muntert jubel och hornens klang förkunnade jägmästarens återkomst i sällskap med fyra söner, vackra blomstrande ynglingar, af hvilka den yngste knappast kunde vara femton år gammal, samt tre skogvaktare.

Han frågade hur jag sofvit och om icke det tidiga larmet väckt mig för bittida. Jag kunde icke berätta om mitt öfverståndna äfventyr, ty den hemske munkens uppenbarelse var så inväfd i drömsynen, att jag knappast var i stånd att urskilja hvar drömmen öfvergått i verklighet.

Bordet var dukadt, och soppan ångade, gubben aftog sin kalott för att läsa till bords, när dörren öppnades och kapucinermunken, som jag sett under natten, kom in. Vansinnet var försvunnet ur hans anlete, men han hade en mörk och butter uppsyn. »Välkommen högvördighet«, ropade gubben honom till mötes, »bed nu bordsbönen och sätt er till bords med oss!« Då blickade han omkring sig med ögon, som lyste af vrede, och skrek med fruktansvärd stämma: »Fan skall ta dig med ditt „högvördighet“ och förbannade bedjande! Har du nu lockat mig hit, för att jag skall bli den trettonde vid bordet och bragt om lifvet af den främmande mördaren? Har du inte fått på mig denna kåpa för att ingen i mig skall kunna känna igen grefven, din husbonde och herre? Men tag dig i akt för min vrede, förbannade!« s. 93

Med dessa ord grep munken ett tungt krus, som stod på bordet, och slungade det efter den gamle, som med en skicklig vändning undvek kastet, som annars skulle krossat hans hufvud. Kruset flög i väggen och gick i tusen bitar. Men i samma ögonblick grep en af drängarne den rasande och höll honom fast.

»Hur,« utropade jägmästaren, »du fördömde hädare, du vågar bland fromt folk ånyo ge ditt raseri utlopp, du vågar på nytt trakta efter den mans lif, som räddade dig ur ditt djuriska tillstånd och från evigt fördärf. Bort till tornet med dig!« Munken föll nu på knä och bad om förbarmande, men gubben sade: »I tornet måste du och får icke mera visa dig här, förr än jag vet att du afsäger dig satan, som förbländar dig, om icke måste du dö.« Då skrek munken till som i tröstlös jämmer och dödsnöd, men jägaren ledde bort honom, och berättade, då han återkom, att munken blifvit lugnare, så snart han inträdt i tornrummet. Kristian, som brukade bevaka honom, berättade vidare att munken hela natten bullrat omkring i husets korridorer och i daggryningen skriket: »ge mig mera af ditt vin, mer vin!« Kristian hade också tyckt att munken raglat som en drucken, ehuru han ej förstått hur han kunnat komma öfver någon rusgifvande dryck. Nu drog jag icke längre i betänkande att omtala mitt nattliga äfventyr, hvarvid jag icke glömde att berätta om den tömda korgflaskan.

»Å, det var obehagligt,« sade jägmästaren, »ni förefaller mig vara en from och duktig karl, en annan hade kunnat dö af förskräckelse.« Jag bad honom närmare upplysa om hur det förhöll sig med den galne munken. Gubben genmälte: »Ack, det är en lång, äfventyrlig historia, sådant duger icke till maten. Det är redan illa nog att den otäcka människan fått störa oss med sitt brottsliga tilltag, just då vi glada och belåtna skulle till att njuta af gudsgåfvorna, men nu måste vi strax s. 94 till bords.« Med dessa ord aftog han sin lilla kalott och bad andäktigt bordsbönen, hvarpå vi under gladt samspråk förtärde den landtligt kraftiga och smakligt tillredda måltiden. Den gamle lät gästen till ära hämta upp ett godt vin, som han efter patriarkalisk sed kredensade mig ur en vacker pokal. Under tiden afdukades bordet, och jägarne nedtogo ett par horn från väggen och blåste en jägarvisa. Vid den andra reprisen föllo flickorna in med sång, och sönerna upprepade i kör refrängen. Jag kände mitt bröst vidgas, icke på länge hade jag känt mig så väl till mods som bland dessa enkla och fromma människor. Ännu sjöngos åtskilliga melodier och gemytliga sånger, innan gubben reste sig med utropet: »lefve alla duktiga karlar, som hedra jaktens ädla idrott!« och tömde sitt glas i botten. Alla stämde in, och så var den glada måltiden till ända, som mig till ära blifvit förskönad med vin och sång.

Gubben sade till mig: »Tag er nu en middagslur på en halftimme, min herre, sedan kunna vi gå ut i skogen, och jag skall berätta er hur munken kommit i mitt hus och hvad jag i öfrigt vet om honom! I kvällen gånge vi ut på ett håll, där det efter Frans' utsago finnas rapphöns.

Äfven ni skall få ett godt gevär och försöka er lycka.« Saken var ny för mig, ty som seminarist hade jag väl skjutit till måls, men aldrig på vildt. Jag antog därför jägmästarens tillbud, hvilket högligen gladde honom. Utrustad med bössa och jaktväska, tog jag ut i skogen med jägmästaren, som på följande sätt begynte sin berättelse om den sällsamme munken: »Nästa höst är det redan två år sedan mina gossar ofta in i skogen hörde ett rysligt tjutande, som, hur omänskligt det än lät, min då nyantagne lärling Frans menade härröra från en människa. Frans syntes särskildt utsatt för att oroas af det tjutande vidundret, ty då han stod på sitt pass, skrämde tjutet, som hördes strax i närheten, villebrådet, och till slut såg han, så ofta han lade an på ett djur, en borstig, obestämbär skepnad, som gjorde hans skott om intet. Frans hade hufvudet fullt af allehanda spökaktiga jakthistorier, som fadern, en gammal jägare, satt i honom, och han var böjd att hålla detta väsen för satan själf, som ville göra honom led på jägaryrket eller på annat sätt förföra honom. De andra pojkarne, ja, mina egna söner, instämde slutligen med honom, och mig var det så mycket angelägnare att komma underfund med saken, som jag ansåg det hela som en list af tjufskyttarne för att skrämma bort mina jägare från deras pass. För den skull befalldes jag mina söner och skogvaktarpojkar att tilltala gestalten, när den åter visade sig och att, om den ej stannade och gaf besked om sig, efter gammal jägarrätt skjuta efter den. Frans blef åter den förste, som råkade ut för vidundret. Läggande an med bössan, ropade han an det, men gestalten försvann i busksnåret. Frans ville skjuta, men skottet ville ej brinna af, och han sprang nu till de andra, full af fasa och förskräckelse, samt fullt öfvertygad att det var den lede själf, som bortjagade hans villebråd och förgjorde hans bössa; ty sedan vidundret började förfölja honom, träffade han i själfva verket icke ett enda djur, fast han förut varit en god skytt. Ryktet om spökeriet i skogen utbredde sig öfverallt, och utom andra dumheter berättades i byn att satan mött Frans och erbjudit honom frikulor. Jag beslöt att göra ände på oväsendet och uppsöka odjuret, som jag aldrig själf stött på, på de platser, där det brukat visa sig. Det dröjde länge, innan det ville lyckas, äntligen då jag en dimmig novemberkväll hade mitt pass just på det ställe, där Frans första gången sett vidundret, prasslade det i buskarne bredvid; i förmodan att det var ett djur, lade jag tyst an med geväret, då i stället en gräslig gestalt med svart och borstigt hår och klädd i trasor visade sig. Vidundret stirrade på mig och utstötte hemska, ihållande tjut. Ja, min herre, det var en syn, som kunde injagat den modigaste fruktan, jag trodde att den lede själf stod framför mig, och jag svettades af ångest. Men en bön, som jag uttalade med hög

s. 95

s. 96

röst, ingaf mig åter mod. Då jag bad och nämnde Jesu Kristi namn, tjöt vidundret med än större raseri och utbröt slutligen i rysliga hädelser och förbannelser. Då ropade jag: „Du fördömde sälle, sluta upp med dina hädelser och gif dig, annars skjuter jag ned dig!“ Då kastade sig människan kvidande till marken och bönföll om förskoning. Min jägare kom, och vi grepo och ledde hem mannen, där jag, i afsikt att nästa dag anmäla tilldragelsen för myndigheterna, lät inspärta honom i tornet på huset här bredvid. Så snart han kom in i tornkammaren, föll han i vanmakt. Då jag nästa dag besökte honom, satt han på sitt halmläger och grät häftigt. Han föll ned för mina fötter och bad att jag skulle ha förbarmande med honom, sedan flera veckor lefde han i skogen och hade lifnärt sig enbart af örter och vildfrukt, han var en kapuciner från ett aflägsset kloster, som hade rymt ur fängelset, där man inspärtrat honom på grund af hans vansinne. Mannen var verkligen i ett ömkansvärdt tillstånd, jag hade medlidande med honom och lät gifva honom mat och vin, hvarpå han synbart repade sig. Han bad mig på det enträgnaste att ännu under ett par dagar tåla hans närvaro i huset och att skaffa honom en ny ordensdräkt, sedan ämnade han frivilligt återvända till sitt kloster. Jag uppfyllde hans önskan, och vansinnet tycktes verkligen ge vika, enär paroxysmerna blefvo allt sällsyntare och mindre häftiga. Under raseriutbrotten utstötte han hädiskt tal, och jag iakttog att han, om man tilltalade honom hårdt och hotade honom med döden, öfvergick till ett tillstånd af inre förkrosselse, hvarunder han spåkte sig, ja, anropade Gud och helgonen om befrielse från sina helveteskval. Vid sådana tillfällen tycktes han anse sig vara den helige Antonius, liksom han under raserianfallen alltid väsnades om att han vore en grefve och härskare, som skulle mörda oss alla, när hans tjänare anlände. Under de ljusa mellanstunderna bad han mig att för Guds skull icke förskjuta honom, enär han trodde att hans uppehåll hos mig kunde bota honom. Blott en enda gång kom det åter till ett häftigt uppträde med honom, och det var, då fursten jagat i reviret och öfvernattat hos mig. Sedan han sett fursten och hans glänsande svit, blef munken alldeles förändrad. Han blef butter och sluten och aflägsnade sig hastigt, när vi bådo. En ryckning genomför hans lemmar, så snart han hörde ett andäktigt ord, och han betraktade min dotter Anna med så lystna blickar, att jag beslöt mig för att undanskaffa honom för att förhindra vidare ofog. Men natten före den dag, då jag tänkte sätta min plan i verket, väckte mig ett genomträngande skrik från korridoren, jag hoppade ur sängen och sprang hastigt med ett tändt ljus bort till det rum, där mina döttrar sofvo. Munken hade brutit sig ut ur tornet, där jag stängt honom inne under nätterna, och hade i djurisk brunst skyndat

till mina döttrars rum, hvars dörr han sprängde med en spark. Till all lycka hade en outhärdlig törst drifvit Frans ur rummet, där pojkarne sofvo, och han skulle just gå ned till köket för att hämta vatten, då han hörde munken gå öfver gången. Han skyndade dit och grep honom bakifrån just i det ögonblick, då han stötte in dörren. Men gossen var för klen att få bukt med den rasande, de slogos i dörren, under det att de ur sömnen väckta flickorna skreko af förskräckelse, och jag kom till stället, just då munken kastat gossen till golvet och fått ett mordande grepp om hans strupe. Utan att besinna mig, grep jag tag i munken och ryckte honom bort från Frans, men plötsligt, utan att jag visste hur det gått till, blänkte en knif i munkens näfve. Han stötte till efter mig, men Frans, som hämtat sig, fick tag i hans arm och snart nog lyckades jag, som väl kan gälla för en stark man, att trycka den rasande så hårdt upp mot väggen, att andedräkten tycktes förgå honom. Väcka af bullret, kommo nu alla gossarne tillskyndande. Vi bundo munken och kastade honom i tornet, men jag hämtade min hundpiska och tilldelade honom som varnagel mot nya dåd af detta slag några kraftiga rapp, så att han jämrade och kved erbarmligt, men jag sade: „För din skändliga afsikt att våldföra min dotter och trakta efter mitt lif, är detta för litet, egentligen borde du dö!“ Han tjöt af ångest och fasa, ty fruktan för döden tycktes alldeles förinta honom. Nästa morgon blef det mig möjligt att föra honom bort. Han låg då, lik en död, i en fullständig afmattning och ingaf mig ett verkligt medlidande. I ett bättre rum lät jag bädda en god säng åt honom, min gumma vårdade honom, kokte en stärkande soppa och räckte honom ur vårt husapotek de läkemedel, som kunde vara honom tjänliga. Min hustru har den goda vanan att, då hon sitter ensam, ofta uppstämman uppbyggliga sånger, men om hon riktigt vill känna sig väl till mods, låter hon Anne sjunga en sådan sång för sig. Så skedde det nu vid den sjukes bädd. Då suckade han djupt och såg på min hustru och Anne med sorgsna ögon, under det att tårarna sköljde hans kinder. Då och då rörde han hand och fingrar, som om han ville korsa sig, men handen föll åter ned kraftlös. Så småningom började han synbarligen att tillfriskna, nu gjorde han ofta nog på munkarnes vis korstecknet och bad tyst. Men helt oförmodadt begynte han sjunga latinska psalmer, som, ehuru de ej kunde förstå orden, med sina högtidliga toner grepo min hustru och Anne på det mäktigaste, så att de ej nog kunde tala om hur stor uppbyggelse de hade af den sjuke. Munken var snart så pass återställd, att han kunde stå upp och gå omkring i huset, men hans utseende och väsen voro helt och hållet förändrade. I stället för att som förr lysa af en elak eld, blickade hans ögon nu mildt framför sig, på klostervis gick han tyst och an-

däktigt omkring med knäppta händer, och hvarje spår af vansinne var försvunnet. Han njöt aldrig något annat än grönsaker, bröd och vatten, och endast sällan kunde jag på sista tiden förmå honom till att slå sig ned vid mitt bord, äta af dess rätter och dricka en klunk vin därtill. Vid sådana tillfällen läste han bordsbönen och förtjuste oss med sitt tal, som han förstod att lägga så väl, som få andra. Ofta vandrade han ensam omkring i skogen, och så kom det sig att jag en gång träffade honom där och utan någon egentlig bafsikt frågade honom om han ej snart tänkte återvända till sitt kloster. Han såg ut att blifva mycket rörd, fattade min hand och sade: „Min vän, dig har jag att tacka för min själs välfärd, du har räddat mig från evigt fördärf, än står jag icke ut med att skiljas från dig, låt mig stanna! Ni fann mig,“ fortsatte han efter en stunds tystnad, „i ett alldeles urartadt tillstånd och anar kanske ännu icke att jag en gång var en rikt utrustad yngling, hvilken en svärmisk håg för ensamhet och studier förde i kloster. Mina bröder älskade mig högt, och jag lefde så lyckligt, som man endast kan det i ett kloster. Genom min fromhet och mitt exemplariska uppförande svingade jag mig upp, och man såg i mig den blifvande priorn. Då hände sig att en af bröderna återkom från vidsträckta resor och förde med sig åtskilliga relikier, som han skaffat sig på vägen. Bland dessa fanns också en tillsluten flaska, som den helige Antonius skulle ha frantagit djäfvulen, som däri förvarat en trolldryck. Äfven denna relik gömdes sorgfälligt, fastän hela saken syntes mig osmaklig och strida mot den andakt, som de sanna relikerna borde inge. Men ett obeskrifligt begär att utforska hvad som egentligen var i flaskan, bemäktigade sig mig. Jag lyckades få fatt på den, öppnade den och fann däri en härligt doftande och sött smakande, stark dryck, som jag tömde till sista droppen. Huru sedermera hela mitt sinnelag förändrades, huru jag nu greps af en brännande törst efter världslig lust, och lasten i förförisk gestalt tycktes mig som lifvets högsta goda, allt detta vill jag icke tala om, kortligen mitt hela lif blef en följd af skändliga förbrytelser, så att jag, när jag, oaktadt min djäfvulska list, blef ertappad, af priorn dömdes till evigt fängelse. Sedan jag tillbragt flera veckor i en unken och fuktig fängelsehåla, förbannade jag mig själf och min tillvaro och utstötte hädelser mot Gud och helgonen. Då uppenbarade sig i ett rödt sken satan själf för mig och lofvade mig befrielse, om jag helt och hållet ville vända min själ från himlen och tjäna honom. Med ett tjut störtade jag på knä och utropade: ›icke Gud är det jag tjänar, du är min herre och ur ditt glöd strömmar all lifvets lust!‹ Då brusade det i luften som af en orkan, murarna brakade, som skakade af en jordbäfning, ett skärande hvin hven genom fängelsehvalvet, fönstergallren föllo i stycken, och

utslungad af en osynlig makt, stod jag ute på klostergården. Månen sken klart fram mellan molnen, och i dess strålar lyste den helige Antonius' staty, som var upprest vid springbrunnen midt på gården. En outsäglig ångest sönderslet mitt bröst, förkrossad kastade jag mig ned för helgonet, afsvor mig det onda och bad om förskoning, men svarta moln skockade sig åter, ånyo brusade en orkan genom rymden, och jag förlorade medvetandet, för att först vakna i skogen, där jag vansinnig af hunger och förtviflan, rasande ströfvade omkring, och hvarur ni sedermera räddade mig.“ Så berättade munken, och hans historia gjorde på mig ett så starkt intryck, att jag efter flera år ännu är i stånd att ord för ord upprepa den. Sedan den tiden har munken alltjämt uppfört sig så fromt och godmodigt, att vi alla lärt oss hålla af honom, och så mycket obegripligare synes det mig att hans vanvett under föregående natt ånyo kunde komma till utbrott.«

»Vet ni då icke,« föll jag jägmästaren i talet, »ur hvilket kloster den olycklige rymt?«

»För mig har han förteget det,« sade jägmästaren, »och jag ville så mycket mindre fråga därom, som jag är nästan viss om att det är samma olyckliga människa, om hvilken det var tal vid hofvet, fastän ingen anade att han var i närheten, och jag just där till munkens sanna bästa icke omtalade denna min mening.« — »Men jag kan väl få veta den,« fortsatte jag, »då jag ju är en främling och till på köpet med hand och mun lofvar att ingenting säga?« — »Ja, ni kan få veta, fortsatte jägmästaren, »att systemen till vår furstinna är abbedissa i ***. Hon hade antagit sig och låtit uppfostra sonen af en fattig kvinna, hvilkens man haft vissa hemlighetsfulla förbindelser med vårt hof. På grund af en inre kallelse blef han kapucinermunk och vida bekant som andlig väl-talare. Abbedissan skref ofta till sin syster om sin skyddsling och sörjde för en tid sedan högligen öfver förlusten af honom. Genom missbruk af en relik lär han gjort sig skyldig till en svår synd och förvisats ur det kloster, hvars prydnad han varit. Allt detta känner jag till genom ett samtal, som jag åhörde, mellan furstens lifmedikus och en af de andra herrarne vid hofvet. De omnämnde äfven andra egendomliga omständigheter, som blifvit mig oförståeliga och undfallit mig, emedan jag icke i grund och botten lärt känna dessa historier. Om nu också munken på annat sätt berättar om sin befrielse ur klosterfängelset, och påstår den vara skedd med satans bistånd, så anser jag detta för en inbillning, som är en rest af hans vansinne, och menar att munken ej är någon annan än just broder Medardus, som abbedissan lät uppfostra för det andliga ståndet och djäfvulen förledde till allehanda synder, ända till dess Gud straffade honom med djuriskt vanvett.«

När jägmästaren nämnde Medardus' namn genomfor mig en rysning, ja, hela hans berättelse hade genomborrat min innersta varelse liksom med dödliga dolkstygn. Jag var endast allt för säker på att munken talat sanning, och att just en sådan helvetesdryck, som hans lystenhet förledt honom att smaka, hade störtat honom i fördömsen af ett hädiskt vanvett. Men jag själf hade sjunkit ned till en eländig leksak, för en ond och hemlighetsfull makt, som höll mig fången i oupplösliga fjättrar, så att jag, när jag menade mig vara fri, endast kunde röra mig i den bur af järn, hvori jag hölls inspärrad utan hopp om räddning. Den fromme Cyrillus' goda lärdomar, som jag lämnat obeaktade, grefvens och hans lättsinnige hofmästares besök, allt detta rann mig i minnet. Nu förstod jag hur jäsningen inom mig och min förändrade sinnesstämning uppkommit, jag blygdes öfver mina brott, och denna känsla af skam höll jag i detta ögonblick för den ånger och förkrosselse, som jag bort känna i sann bot. Sålunda var jag försänkt i djup eftertanke och lyssnade knappast till den gamle, som nu återkommit till sitt älsklingsämne, jakten, och skildrade mången dust, som han hade haft med de elaka friskyttarne.

s. 102

Aftonen hade brutit in, och vi stodo framför de busksnår, där rapphönsen borde vara dolda; jägmästaren ställde mig på min plats och inskräpte mig att hvarken tala eller röra mig och att noga lyssna med bössan i ordning. Jägarne smögo sig tyst till sina platser och jag stod ensam i mörkret, som blef allt djupare. Då framträdde i skogen gestalter ur mitt förgångna lif. Jag såg min moder och abbedissan, de betraktade mig med förebrående blickar. Med dödsblekt ansikte smög sig Eufemia inpå mig och stirrade mot mig med mörka och glödande blickar, hon lyfte hotfullt sina blodiga händer, det var blodsdroppar på dem, blodsdroppar, som runnit ur Hermogenes' banesår — jag skrek till. Då hörde jag öfver mitt hufvud flaxande vingslag, på måfå sköt jag i luften, och två höns föllo träffade ned. »Bravo,« ropade jägaren, som stod mig närmast, och sköt ned det tredje. Nu knallade skotten rundt omkring, och jägarne samlade sig, hvar och en medförande sitt byte. Icke utan att ge mig en listig sidoblick, berättade nu jägaren hur jag, liksom förskräckt, skrikit till, när rapphönsen strukit fram öfver mitt hufvud, och hur jag, utan att ens sikta, på måfå aflossat mitt gevär, ja, i mörkret hade han tyckt att jag hållit bössan i helt annan riktning, och likväl hade rapphönsen fallit. Den gamle jägmästaren skrattade högljudt åt att jag blifvit så skrämmd af hönsen, och att jag endast knallat på liksom till nödvärn. »För öfrigt hoppas jag, min herre,« fortfor han skämtsamt, »att ni är en from och ärlig jägare och inte någon friskytt, som är i förbund med den onde och skjuter ned allt hvad ni behagar,

utan att bomma.« Detta helt visst afsiktslösa skämt af gubben träffade min innersta själ, och min lyckoträff, hvartill naturligtvis endast slumpen bar skulden, uppfyllde mig själf med fasa. Mitt eget jag, mer än någonsin sönderstyckadt, föreföll mig själf problematiskt, och en hemsk rysning genomför hela min varelse. s. 103

När vi kommo hem, berättade Kristian att munken förhållit sig alldeles lugn i tornet, att han ej sagt ett enda ord och ej heller velat taga till sig någon föda. »Jag kan ej längre behålla honom hos mig,« sade jägmästaren, »ty hvem står mig god för att hans, som det tyckes, obotliga vansinne icke ånyo utbryter och anställer någon fruktansvärd olycka i mitt hem. Tidigt i morgon måste han med Frans och Kristian fara till staden; min redogörelse för saken är längesedan i ordning, och så kan han bli öfverförd till dårhuset.«

När jag åter stod ensam i min kammare, såg jag framför mig Hermodenes' gestalt, och när jag tog den i skarpare ögonsikte, förvandlade den sig i den vansinnige munken. För mitt medvetande flöto båda tillsammans i ett. Jag kom att stöta till korgflaskan, som ännu låg kvar på golvet. Munken hade tömt den till sista droppen, och jag var sålunda befriad från hvarje frestelse att ytterligare smaka på djäfvulsdrycken, men till och med flaskan, hvarur det strömmade en stark och berusande doft, kastade jag ut genom fönstret öfver gårdsmuren, för att så göra om intet hvarje verkan af det ödesdigra elixiret.

Så småningom blef jag lugnare, ja, den tanken ingaf mig mod att jag dock i hvarje hänseende var upphöjd öfver denne munk, som en dryck snarlik min försatt i vildt vansinne. Jag kände att detta fasansfulla öde gått mig förbi; ja, att den gamle jägmästaren hållit munken för den olycklige Medardus — för mig själf, var mig en fingervisning att en högre makt icke ville låta mig nedsjunka i samma tröstlösa elände.

Jag kände mig oemotståndligt dragen till residenset. Min foster-mors syster, som efter hvad jag visste genom de bilder, jag sett af henne, i hög grad skulle likna denna, borde vara ämnad att återföra mig till det fromma, skuldlösa lif, som en gång stod i blom, ty därtill fordrades under min nuvarande sinnesstämning endast hennes åsyn och de därigenom väckta hågkomsterna. Jag ville öfverlämna åt slumpen att föra mig i hennes närhet. s. 104

Det hade knappast hunnit dagas, när jag hörde jägmästarens röst nere på gården. Bittida skulle jag afresa tillsammans med hans son, och jag kastade hastigt på mig mina kläder. Då jag kom ned, stod ett arbetsfordon med halmsäten framför husdörren, man förde ned munken, som tåligt och med dödsblekt och förstördt utseende lät sig leda. Han svarade icke på några frågor och ville icke äta, tycktes knappast

ens varsna människorna omkring sig. Man lyfte upp honom i vagnen och band fast honom med ett rep, emedan hans tillstånd ännu såg betänkligt ut, och man ville vara säker för ett plötsligt utbrott af hans återhållna raseri. Då man fastsnörde hans armar, gingo krampaktiga ryckningar öfver hans ansikte, och han jämrade sig sakta. Hans belägenhet gjorde mig ondt; den var besläktad med min, ja, jag hade kanske hans fördärf att tacka för min räddning. Kristian och en jägare satte sig bredvid honom i vagnen. Först vid affärden kom hans blick att falla på mig, och han såg ut som slagen med förvåning. Medan vagnen aflägsnade sig, vände han hufvudet tillbaka och höll blicken oafbrutet riktad mot mig. »Ser ni,« sade den gamle jägmästaren, »hur skarpt han betraktar er, jag tror att er oförmodade närvaro i matsalen i hög grad bidrog att väcka hans raseri, ty till och med under sina goda mellantider förblef han märkvärdigt skygg och hade alltid en misstanke att en främling skulle komma och döda honom. För döden hade han alltid en omätlig rädsla, och genom hotelse att omedelbart låta skjuta honom har jag ofta kunnat kufva hans utbrott af raseri.«

Jag kände mig lätt till sinnes, när denne munk aflägsnats, hvilken uppenbarelse liksom i förvridna och fasansfulla drag reflekterade mitt eget jag. Jag glädde mig åt färden till residensstaden, ty det förekom mig som om jag där skulle befrias från bördan af det mörka öde, som nedtryckt mig, ja, som skulle jag där få krafter att slita mig lös från den onda makt, som gripit in i mitt lif. När vi ätit frukost, körde en med raska hästar förspänd resvagn fram. Med knapp nöd lyckades jag för all den åtnjutna gästfrihet påtruga frun litet penningar och förmå de två bildsköna döttrarna att mottaga ett par galanterisaker, som jag händelsevis hade med mig. Från hela familjen tog jag ett så hjärtligt afsked, som om jag länge varit bekant i hemmet, och jägmästaren skämtade ännu åtskilligt öfver min talang som jägare. Glad och munter, for jag därifrån.

Kapitel IV

Lifvet vid furstehofvet.

s. 106

Furstens residens bildade liksom en motsats till den handelsstad, jag lämnat. Till omfånget betydligt mindre, var den regelmässigare och vackrare byggd, fast tämligen folktom. Flera gator, planterade som alléer, tycktes mig snarare tillhöra en park, än en stad. Allt rörde sig tyst och högtidligt, och endast sällan hörde man bullret af en vagn. Till och med i invånarnes, ända ned till den lägre klassens, dräkt och beteende härskade en viss afmätthet och en sträfvän att visa yttre bildning.

Det furstliga palatset var allt annat än stort, ej heller byggt i stor stil, men med afseende på elegans och riktiga måttförhållanden en af de skönaste byggnader jag någonsin sett. Därtill anslöt sig en behaglig parkanläggning, som den liberale fursten öppnat till promenadplats för invånarne.

I värdshuset, där jag tagit in, sade man mig att den furstliga familjen om aftnarna brukade promenera i parken, och att många af invånarne aldrig läto tillfället gå sig ur händerna att där se sin godmodige landsfader. På bestämd tid skyndade jag till parken, fursten kom ut ur slottet i sällskap med sin gemål och en fåtalig uppvaktning. Ack, snart såg jag ingen utom furstinnan, som i hög grad liknade min fostermor! Samma höghet, samma behag i rörelser, samma sjäfulla blick, samma öppna panna och ett lika himmelskt leende! Endast tycktes hon mig fylligare till växten och yngre än abbedissan. Hon underhöll sig älskvärdt med flera damer, som för tillfället befunno sig i alléen, under det att fursten var inbegripen i ett intressant och ifrigt samtal med en allvarlig man. Den furstliga familjens dräkt, sätt och omgifning, allt harmonierade med tonen i det hela. Man såg att det säkra lugn och den anspråkslösa sirlighet, som kom till synes i residensstaden, utgick från hofvet. Händelsevis stod jag bredvid en vaken och liflig man, som visste besked om alla möjliga frågor och förstod att i svaren in-

s. 107

fläta allehanda lustiga anmärkningar. När den furstliga familjen gått förbi, föreslog han mig att göra en spatsertur i parken och erbjöd sig att för mig, främlingen, visa alla de smakfulla anläggningar, som man där kunde påträffa. Detta erbjudande kom mig lägligt, och jag fann i själfva verket att öfverallt behag och ordnad smak gjorde sig gällande, ehuru väl i de i parken strödda byggnaderna sträfvan efter en antik form, som endast fördrar de mest grandiosa dimensioner, narrat byggherren till bagateller. Antika pelare, hvars kapitäl en storvuxen karl kan räcka med sin hand, äro väl tämligen löjliga. Likaledes fanns i en motsatt konstart i en annan del af parken ett par gotiska byggnader, hvilka i sin litenhet togo sig alltför smått ut. Jag tror att efterliknandet af gotiska former är ännu farligare, än eftergörandet af antika. Ty om det också är riktigt att små kapell ge den byggmästare, som är underkastad begränsning i afseende på byggverkens storlek och kostnad, en kär anledning att bygga i denna stil, så skulle det dock icke vara färdigt med spetsbågar, bisarra pelare och snirklar, som man efterapar ur den eller den kyrkan, enär endast den byggmästaren kan åstadkomma något äkta i denna väg, hvilken känner sig besjälad af det djupsinne, som var eget för dessa gamla mästare, hvilka förstodo att till ett tankedigert och betydelsefullt helt förbinda det som tycktes villkorligt ja, heterogent. Det vill med ett ord säga, han måste besitta den sällsynta känsla för det romantiska, som måste leda den gotiske byggmästaren, s. 108 då här ej kan bli tal om det skolmässiga och stilenliga, som han kan hålla sig till, då det gäller antika former. Jag sade allt detta till min följeslagare, som fullkomligt instämde med mig, men för dess småaktigheter framdrog som ursäkt att den i en park nödvändiga omväxlingen och behovet att här och där finna byggnader som tillflyktsorter vid plötsliga oväder eller blott och bart till hviloplatser, så godt som af sig själf haft dessa missgrepp till följd. Jag genmälte härtill att de enklaste, anspråkslösaste trädgårdspaviljonger, halmtak, stöttade af trädstammar och dolda i nätta buskgrupper kunde fylla samma ändamål och vore mig kärare än alla dessa småtempel och kapell, och skulle det nu en gång timras och muras, så kunde det väl för en intelligent byggmästare stå en stil till buds, som närmade sig den antika eller gotiska utan småaktig efterapning, utan anspråk att söka hinna storartade gamla mönster, endast åsyftande ett behagligt intryck på åskådaren.

»Jag är helt och hållet af er åsikt,« genmälte min följeslagare, »emellertid härröra alla dessa byggnader, ja parkanläggningen i sin helhet från fursten själf, och denna omständighet bryter udden af allt klander, åtminstone bland oss infödingar. Fursten är den bästa människa, som det kan finnas på jorden, och alltifrån början har han lagt i dagen den

sant landsfaderliga grundsatsen att undersåtarne ej äro till för hans skull, utan fastmer han för undersåtarnes. Friheten att yttra allt det, som man tänker, de små skatterna och det däraf härflytande låga priset på alla lifsförnödenheter, den obetydliga roll, som polisen här har att fylla, i det den endast har att utan buller sätta gräns för brottsligt öfvermod, utan att få pina borgare och främlingar med sin förhatliga ämbetsifver, frånvaron af all militarism, det behagliga lugn, hvori yrken och affärer här idkas och bedrifvas, allt detta skall för er göra vistelsen i vårt lilla land angenäm. Jag slår vad om att ingen hittills har frågat er om namn eller stånd, och att värdshusvärden icke, som det lär s. 109 vara fallet i andra städer, redan under första kvarten högtidligt kommit anryckande med den stora boken, hvori man med trubbig penna och blekt bläck har att inklottra sitt eget signalement. Kortligen, hela inrättningen af vårt lilla statsväsen, i hvilket verklig lefnadsvishet gör sig gällande, härrör från vår utmärkte furste, under det att, efter hvad man berättat mig, folket fordom plågades af det dumma pedanteriet hos ett hof, som var en upplaga i fickformat af det större grannhofvet. Fursten älskar konst och vetenskap, och hvarje skicklig konstnär och snillrik lärd är honom därför välkommen, och dennes kunskapsgrad är den enda pröfning af anträdet, som ger honom rätt att visa sig i furstens närmaste omgifning. Men just i afseende på konst och vetenskap hade hos den mångsidigt bildade fursten insmugit sig en smula af det pedanteri, som vid hans uppfostran verkat beklämmande, och som nu kom till uttryck i ett slafviskt fasthängande vid formen. Byggmästarna föreskref han med ängslig noggrannhet hvarje detalj i byggnaden, och hvarje liten afvikelse från de uppställda mönstren, som han med mycken möda sökt fram ur antikvariska verk, kunde ängsla honom på samma sätt, som om ett eller annat icke ville foga sig i de nya måttförhållanden, som de mindre resurserna påtvungo. Fursten fick än vurm för det, än för ett annat, men utan att därigenom träda någon annans rätt för nära. När parken anlades, var han en passionerad arkitekt och trädgårdsmästare, sedan blef han hänryckt af musik, och denna förkärlek för musik ha vi att tacka för inrättandet af ett utmärkt musikkapell. Därpå sysselsatte han sig med att måla, inom hvilken konstgren han själf åstadkom ovanligt goda saker. Till och med i de dagliga förströelserna vid hofvet ägde samma omväxling rum. Förr dansades det mycket, numera hålles en faraobank vid mottagningarna, och utan att på minsta sätt vara en verklig spelare, förnöjer sig fursten med att iakttaga slumpens egendomliga nycker, men det behöfves endast en impuls i en annan riktning, för att bringa en annan sak på dagordning- s. 110 en. Denna snabba växling i böjelser har åsamkat honom förebråelsen

för bristande grundlighet, men efter min mening gör man honom orätt, emedan, oaktadt denna hans andliga liflighet, intet ädelt och skönt för-glömmes eller ens försummas. Därpå kommer det sig att ni ser parken så väl skött, att vår teater fortfarande på alla möjliga sätt understö-des och förkofras, och att tafvelsamlingen riktas efter måttet af hans krafter. Och hvad ombytet i hofvets nöjen beträffar, så är det en lek och vederkvickelse, som man väl kan unna fursten efter det ofta mödosamma arbetet.«

Vi gingo just förbi några vackra och med verkligt sinne för det måle-riska grupperade träd och buskager. Jag gaf uttryck åt min beundran, och min följeslagare sade: »alla dessa planteringar och blomgrupper äro den utmärkta furstinnans verk. Hon är själf en utmärkt landskaps-målarinna, och naturkunskapen är hennes älsklingsvetenskap.«

Det var redan sent på aftonen, då vi lämnade parken, och min föl-jeslagare mottog min inbjudning att äta med mig i värdshuset och presenterade sig som inspektor för det furstliga konstgalleriet. När vi vid måltiden blifvit mer bekanta, yttrade jag min önskan att komma den furstliga familjen närmare, och han försäkrade att intet vore lät-tare, emedan hvarje bildad och spirituell främling vore välkommen vid hofvet. Jag hade endast att aflägga en visit hos hofmarskalken och bed-ja honom att föreställa mig för fursten. Detta diplomatiska sätt att få företräde för fursten föll mig så mycket mindre i smaken, som jag knap-past kunde hoppas att undgå vissa besvärliga frågor om hvarifrån jag kommit, och om mitt stånd och karaktär. Jag beslöt mig därför att för-lita mig på slumpen, som kanske kunde visa mig en genare väg, och detta blef också snart fallet.

När jag en morgon vandrade i den vid denna tid folktomma parken, mötte mig fursten, klädd i en enkel ytterrock, jag hälsade på honom lik-som om han varit mig fullkomligt obekant. Han stannade och öppnade s. 111 samtalet med att fråga om jag vore främling på platsen. Jag bejakade detta och tillade att jag kommit för ett par dagar sedan och endast vore stadd på genomresa, men att ortens behag och den lugna gemytlighet, som härskade öfverallt, hade förmått mig att stanna. Oberoende, som jag var, och endast och allenast lefvande för konst och vetenskap, hade jag beslutat mig för att vara kvar rätt länge, emedan trakten i sin hel-het i högsta grad tilltalade mig. Detta tycktes behaga fursten, och han erbjöd sig att i egenskap af ciceron visa mig anläggningarne i parken. Jag aktade mig för att förråda att jag redan sett allt, utan lät tåligt föra mig genom alla grottor, tempel, gotiska kapell och paviljonger och åhörde de vidlyftiga kommentarier, som fursten gaf öfver allting. Han frågade mig om min mening; jag berömde platsens skönhet, den yppiga

växtligheten, men underlät icke heller att med afseende på byggnaderna yttra mig på samma sätt som till galleriinspektorn. Han åhörde mig uppmärksamt och syntes ej helt och hållet förkasta en del af mina yttranden, men afskar hvarje ytterligare diskussion genom att anmärka, att jag visserligen, ideelt sedt, kunde ha rätt, men att det fattades mig praktiska kunskaper i frågan. Samtalet kom nu att röra sig om konst, jag dokumenterade mig som en god kännare af målarkonsten och utöfvande tonkonstnär, vågade invända åtskilligt mot hans omdömen, som snillrikt och precis gåfvo uttryck åt hans öfvertygelse, men äfvenledes röjde att hans konstnärliga bildning vida öfverträffade den, som de store i allmänhet åtnjuta, och dock var för ytlig för att pejla de djup, ur hvilka den sanne konstnären öser sin konst. Mina inkast och åsikter gällde för honom som bevis på en dilletantism, som vanligen icke upplyses af en verklig praktisk insikt i ämnet. Han gaf mig åtskilliga lärdomar om målarkonstens och musikens sanna uppgift, öfver taflans och operans betingelser. Jag fick åhöra mycket om kolorit, draperi, pyramidalgrupper, om allvarlig och komisk musik, om effekt, ljusdunkel s. 112 o. s. v. Jag lyssnade utan att afbryta fursten, hvilken tycktes finna nöje i detta slags samtal. Slutligen afklippte han själf samtalets tråd med den plötsliga frågan: »spelar ni farao?» Jag sade nej. »Det är ett härligt spel,« fortfor han, »i sin höga enkelhet sannerligen ett spel för intelligent folk. Man liksom lämnar sig själf, eller rättare, man ställer sig på en ståndpunkt, hvarifrån man kan se de egendomliga knutar och maskor, som den hemlighetsfulla makt, som vi kalla slumpen, tvinnar med sina osynliga trådar. Vinst och förlust äro de båda hakar, hvarpå denna mekanism rör sig, som vi sätta i gång, men som dess egen inneboende natur godtyckligt drifver vidare. Ni måste lära er detta spel, och jag vill själf bli er lärare.« Jag försäkrade att jag hittills ej känt någon lust för ett spel, hvilket, enligt hvad man försäkrat mig, skulle vara farligt och fördärfbringande. Fursten log, och betraktande mig med sina klara och lifliga ögon, fortfor han: »Ack det är barnsligt att påstå något sådant, men till slut håller ni mig väl för en spelare, som vill locka er i sina garn. Jag är fursten, om ni trifs här i residenset, så stanna och besök min krets, i hvilken vi ofta spela farao, utan att jag medger, att någon där ruinerat sig med detta spel, oaktadt insatserna måste vara betydliga för att intressera, ty slumpen är trög, när man anförtror den obetydligheter!«

Redan i begrepp att lämna mig, vände sig fursten om och frågade: »Men med hvem har jag talat?» Jag svarade att jag hette Leonard och var en privatlörd, för öfrigt vore jag ingalunda adelsman och kunde kanske därför icke begagna mig af den nådiga inbjudningen att visa

mig i hofcirkeln. »Hvad är adel, hvad är adel?« utropade fursten med häftighet, »ni är, som jag själf öfvertygat mig om, en bildad och snillrik man. Vetandet adlar er och kvalificerar er att uppträda i min närhet. Adjö, herr Leonard, och välkommen!«

Så var då min önskan snarare och lättare uppfylld, än jag väntat. För första gången i mitt lif skulle jag uppträda vid hofvet, ja, i en viss mening lefva där, och en mängd äfventyrliga historier, sådana som roman- och komediskribenter kläcka ut, om hofvens ränker, intriger och kabaler, kommo mig i hufvudet. Enligt deras utsago måste en furste omges och förblindas af allehanda skurkar, i synnerhet måste hofmarskalken vara en osmaklig, andryg narr, förste ministern en girig och ränkfull bof, kammarjunkarne lösaktiga kvinnoförförare. Hvarje ansikte måste kunna läggas i konstmässigt vänliga veck, medan svek och bedrägeri lura i hjärtat. Alla liksom smälta af artighet och vänskaplighet, de bocka och buga, men enhvar är den andres oförsonlige fiende. Hofdamerna äro fula, högfärdiga, ränkfulla och till på köpet förälskade, de ställa ut giller och garn, för hvilka man har att akta sig som för eld. Sådan var min uppfattning af ett hof, sådan jag fått den genom läsning i seminariet, och oaktadt Leonard berättat mig om hofven åtskilligt, som ej ville passa i mitt kram, kvarstod likväl hos mig en viss skygghet, som nu gjorde sig gällande, då jag själf stod i begrepp att se en hofhållning i verkligheten. Min åstundan att komma furstinnan närmare, och en inre röst, som oupphörligt tillropade mig att mitt öde här skulle afgöras, förde mig oemotståndligt med sig, och på bestämd timme stod jag, icke utan en inre beklämning, i den furstliga försalen.

Min tämligen långa vistelse i riks- och handelsstaden hade varit mig till nytta genom att fullständigt afslipa det otympliga, stela och kantiga i mitt uppförande, som vidlådde mig sedan klosterlifvet. Min af naturen smidiga och utomordentligt välbyggda gestalt vande sig lätt vid den fria och otvungna hållning, som är världsmannens särmärke. Blekheten, som vanprydt den unge munkens vackra ansikte, var försvunnen, jag stod i min kraftigaste ålder, mina kinder rodnade och mina ögon sköto blixtar, mina mörkbruna lockar dolde hvarje rest af tonsuren. Därtill kom att jag bar en fin svart kostym efter nyaste mod, som jag fört med mig från handelsstaden, och så kunde jag ej undgå att genom mitt uppträdande göra ett behagligt intryck på de församlade, hvilka också visade detta genom ett förekommande bemötande, som aldrig kändes närgånget, emedan det hölls inom gränserna för den finaste takt. Liksom efter min ur romaner hämtade teori fursten vid orden, som han talade till mig i parken: »jag är fursten«, egentligen

hastigt bort knäppa upp öfverrocken och låta en stor stjärna blixtra emot mig, så borde också dessa herrar, som utgjorde furstens svit, gå omkring i broderade rockar och styfva frisyrrer, och jag blef icke litet förvånad öfver att endast se enkla och smakfulla dräkter. Jag varseblef att mina begrepp om hoflifvet endast varit en barnslig fördom, min stelhets försvann, och fursten gaf mig helt och hållet mitt mod tillbaka, då han gick fram emot mig med orden: »Se där, herr Leonard!« och sedan skämtade öfver den stränga konstdomaremin, hvarmed jag granskat parken. Flygeldörrarna öppnades, och furstinnan inträdde i konversationssalen, endast åtföljd af två hofdamer. Jag bäfvade vid hennes åsyn, nu vid ljusskenet, hur liknade hon ej min fostermoder! Damerna omringade henne, man presenterade mig, och hon såg på mig med en blick, som förrådde häpnad och inre rörelse, hon hviskade några ord, som jag ej förstod, och sade sedan något med låg röst till en gammal dam, som syntes orolig däröfver och skarpt såg på mig. Allt detta tog endast ett ögonblick i anspråk. Nu delade sig sällskapet i större och mindre grupper, och lifliga samtal kommo i gång. Det rådde en fri och otvungen ton, och dock kände man att man befann sig i en hofcirkel och i furstens närhet, utan att denna känsla på minsta sätt förnams tryckande. Knappast en enda figur fanns där, som passat in i den bild af hofvet, som jag tänkt mig det. Hofmarskalken var en gammal vaken, lefnadsfrisk man, kammarjunkarne voro hurtiga unga män, som icke alls sågo ut att föra något ondt i skölden. De båda hofdamerne, som sågo ut att vara systrar, voro mycket unga och obetydliga, men till all lycka på samma gång mycket anspråkslöst klädda. Alldeles utomordentlig var en liten man med trubbnäsa och pigga ögon, svartklädd med en lång stålvärja vid sidan, som med otrolig snabbhet rörde sig ibland sällskapet och öfverallt uppväckte lif och rörelse med sina hundratals vitsar och sarkastiska infall, hvilka sprutade som eldgnistor omkring honom. Det var furstens lifmedikus. Den gamla damen, som talat med furstinnan, förstod att så skickligt kretsa omkring mig, att jag snart, utan att veta hur, kom att stå ensam med henne vid ett fönster. Hon inlät sig med mig i ett samtal, som, hur slugt hon än gick till verket, snart förrådde hennes afsikt att utfråga mig om mina lefnadsförhållanden. Jag var beredd på dylikt, och öfvertygad att i sådana fall den enklaste och anspråkslösaste berättelsen tillika är den ofarligaste och minst skadliga, inskränkte jag mig till att säga henne att jag fordom studerat teologi, men sedan jag ärft min rike fader, af egen lust och böjelse ständigt var på resor. Min födelseort förlade jag till det polska Preussen och gaf den ett sådant tänder och tunga rådbråkande namn, att den gamla damen miste all lust att än en gång fråga därefter. »Ack,

ack,« sade den gamla damen, »ni har ett ansikte, som här väcker en del sorgliga minnen, och ni kanske är mer, än ni vill synas, åtminstone tyder icke er hållning på en teologie studerande.«

Sedan förfriskningar serverats, gingo vi in i en sal, där faraobordet stod i beredskap. Hofmarskalken höll banken, men var, enligt hvad man sade, på så sätt i kompani med fursten, att denne lät honom behålla vinsten, men ersatte förlusten, för så vidt den försvagade bankfonden. Herrarne samlades omkring bordet med undantag af läkaren, som aldrig spelade, utan sällade sig till damerna, hvilka icke deltog i spelet. Fursten kallade mig till sig, och jag måste stanna hos honom. Han valde mina kort, sedan han kortfattadt förklarade mig det mekaniska af spelet. Fursten tappade på alla sina kort, och så noga jag än följde furstens råd, var jag alltjämt i förlust, som blef betydande, emedan en louisdor gällde som den lägsta poängen. Min kassa var tämligen på upphällningen, och jag hade redan ofta tänkt på hur det skulle gå, när jag gifvit ut min sista louisdor. Dessmer var mig detta spel fatalt, som på en gång kunde göra mig utfattig. En ny gifning tog vid, och jag bad fursten lämna mig på egen hand, emedan det såg ut som om jag i egenkap af afgjordt olycklig spelare äfven bragte honom förlust. Fursten menade leende att jag väl skulle återvinna förlusten, om jag fortfore att följa en erfaren spelares råd. Emellertid ville han nu se hvad jag skulle företaga, då jag litade så mycket på mig själf. Jag tog af mina kort ett på måfå, det var damen. Det är kanske löjligt att omtala att jag i kortets bleka, liflösa ansikte tyckte mig igenkänna Aurelias drag. Jag stirrade på kortet och kunde med knapp nöd dölja min rörelse. Bankirens fråga om spelet blifvit gjordt väckte mig ur min bedöfnings. Utan att betänka mig, tog jag ur min ficka de sista fem louisdorer, som jag bar på mig, och satte dem alla på damen. Hon vann, och nu vågade jag gång på gång på damen och alltjämt högre, så att vinsten steg. För hvar gång, då jag satte in på damen, ropade spelarne: »Nej, det är omöjligt, nu måste damen bli otrogen« — och alla de andra spelarnes kort tappade. »Det är mirakulöst, det är oerhördt,« ljöd det från alla håll, under det att jag stilla och inåtvänd, med tankarna helt och hållet upptagna af Aurelia, knappast gaf akt på det guld, som bankiren gång på gång sköt öfver till mig. Kort sagdt, i de fyra sista gifningarna hade damen oupphörligt vunnit, och jag hade fickorna fulla af guld. Det var inemot två tusen louisdorer, som lyckan skänkt mig genom damen, och fastän därigenom befriad från hvarje förlägenhet, kunde jag icke värja mig för en hemsk känsla. Jag fann ett egendomligt, hemligt sammanhang mellan måfåskottet, som nyligen träffat rapphönsen, och dagens spellycka. Det blef mig klart att icke jag, utan en främmande makt, som trädte i

besittning af mitt innersta väsen, åstadkomme allt detta underbara, och att jag själf endast vore ett verktyg, hvaraf denna makt begagnade sig för sina mig obekanta syftemål. Men vetskapen om denna tvedräkt, som fientligt splittrade mitt inre, ingaf mig tröst, emedan den för mig kungjorde min egen styrkas tillväxt, som starkare och starkare borde motstå och bekämpa fienden. Detta evinnerliga afspeglande af Aurelias bild kunde ej vara annat än en olycksalig lockelse till ogärningar, och just detta brottsliga missbruk af en from och älsklig bild uppfyllde mig med fasa och afsky. s. 117

I den mörkaste sinnesstämning smög jag mig morgonen därpå genom parken, då jag mötte fursten, som vid denna tid också brukade taga sig en promenad. »Nå, herr Leonard,« ropade han, »hvad tycker ni om mitt faraospel? Hvad säger ni om den slumpens nyck, som öfversåg med ert galna spelsätt och hopade guld framför er? Lyckligtvis råkade ni på damen, men så blint får ni icke en gång lita på ett favoritkort.« Han utbredde sig nu öfver favoritkortets begrepp, gaf mig de bäst uttänkta regler för att spela slumpen i handom och slöt med en förmodan, att jag nu ifrigt skulle fullfölja min spellycka. Jag försäkrade nu frimodigt att det var min fasta föresats att aldrig mer röra vid ett kort. Fursten betraktade mig förvånad. »Just min underbara tur i går,« fortfor jag, »har hos mig födt detta beslut, ty allt hvad jag förr hört om det farliga och fördärfliga i detta spel, har därigenom bekräftats. För mig låg det något hemskt i att jag, medan det likgiltiga kort, som jag tog på måfå, hos mig väckte ett smärtsamt minne, greps af en obekant makt, som kastade till mig spellyckan, den snöda penningvinsten, som om jag med tanken på det väsen, som strålade mot mig i glödande färger från det liflösa kortet, kunde bjuda öfver slumpen, som kände jag dess hemligaste trådar.« »Jag förstår er,« afbröt mig fursten, »ni har älskat olyckligt, och kortet återkallade i ert minne bilden af er förlorade kärlek, ehuru det, med förlof sagdt, förekommer mig en smula löjligt, när jag tänker på det breda och komiska kortansiktet hos den hjärterdam, ni fick tag på. Dock, ni tänkte nu en gång på den älskade, och hon var er i spelet trognare och mera huld, än kanske i lifvet; men att däri skulle ligga något hemskt och förskräckligt, det kan jag ej förstå. Är nu öfverhufvud den ominösa förbindelsen mellan spellyckan och er älskade så hemska för er, så bär icke spelet skulden därför, utan er individuella stämning.« »Må vara, nådig herre,« svarade jag, »men nu känner jag tydligt att det icke så mycket är faran att genom en betydlig förlust råka i en svår belägenhet, som gör detta spel så fördärfligt, utan fastmer dristigheten i att, så att säga, i öppen fejd upptaga kampen med denna hemliga makt, som lysande träder fram ur dunklet och, lik en svekfull s. 118

skenbild, lockar oss in i en region, där den kan gripa och förinta oss. Striden med denna makt förefaller människan som ett lockande vågspel, och barnsligt troende på sin egen styrka, upptar hon den gärna, och en gång börjad, kan den ej mera upphöra, ty beständigt ända in i dödskampen, hoppas människan på segern. Därifrån härleder sig enligt min tro, den vansinniga lidelsen hos faraospelarne och den andliga sönderslitenhet, som förstör dem, och ej ensamt kan förklaras ur blotta penningförlusten. Men också i detta underordnade hänseende kan denna förlust störta äfven den lidelsefria spelaren, öfver hvilken den fientliga makten icke vunnit något herravälde, i tusen obehag, ja, i fullständig nöd. Vågar jag tillstå för er, nådig herre, att jag i går var nära att se min hela reskassa förskingrad.« »Det skulle jag ha vetat,« inföll fursten, »och jag skulle ha ersatt er förlusten tredubbelt, ty jag önskar ej att någon ruinerar sig för mitt nöjes skull, och för öfrigt kan det ej förekomma hos mig, emedan jag känner mina spelare och ej släpper dem ur synhåll.« — »Men denna inskränkning, nådig herre, upphäfver ju spelets frihet och sätter gränser för dessa slumpens förvecklingar, som gör spelet så intressant. Förlåt mig min frimodighet, ers nåd! Jag tror dessutom, att hvarje inskränkning i en, låt vara missbrukad frihet är snörrätt stridande mot och odräglig för människonaturen.« — »Ni tyckes i alla punkter vara af olika mening med mig, herr Leonard,« sade fursten häftigt och aflägsnade sig, i det att han tillkastade mig ett kort »adjö«. Jag visste knappast själf hur jag kommit att yttra mig så oförbehållsamt. Det gjorde mig ondt att jag förspillt furstens ynnest och förlorat min rätt att deltaga i hofcirkeln och göra furstinnans närmare bekantskap. Jag hade emellertid misstagit mig, ty redan samma afton mottog jag inbjudningskort till en hofkonsert, och i förbigående sade fursten till mig med vänlig humor: »God afton, herr Leonard, himmelen gifve att mitt kapell hedrar sig i dag, så att min musik faller er bättre i smaken än min park.«

s. 119

I själfva verket var musiken rätt vacker, och utförandet var precis. Valet af stycken tycktes mig likväl ingalunda lyckligt, emedan det ena förtog verkan af det andra, och isynnerhet verkade ett stycke långträddigt, som föreföll att vara komponerad öfver ett visst uppgifvet tema. Jag aktade mig noga att yttra min innersta tanke och hade gjort så mycket klokare däri, som man sedan berättade mig att den långa sviten varit en egenhändig komposition af fursten.

Utan betänkande infann jag mig vid hofvets nästa mottagning och ämnade till och med, för att helt och hållet försona mig med fursten, taga del i faraospelet, men jag blef icke litet förundrad, då jag icke såg till någon bank, utan endast ett par vanliga spelbord, under det att

ett lifligt samspråk tog vid bland öfriga herrar och damer, som satt sig ned i en krets omkring fursten. Den ena efter den andra visste något intressant att berätta, ja, skarpuddade anekdoter försmåddes ingalunda. Min talgåfva kom mig väl till pass, och det var antydningar ur mitt förflutna lif, som jag under den romantiska diktens hölje på ett fångslande sätt förstod att föredraga. Så förvärfvade jag mig de närvarandes bifall och uppmärksamhet; fursten tyckte mest om det lustiga och humoristiska, och i detta hänseende kunde ingen öfverträffa hans lifmedikus, som var outtömlig på lustiga infall och vändningar.

På detta sätt pratades det hit och dit, till dess den furstliga familjen drog sig tillbaka till sina rum, och sällskapet skildes åt vid det bästa lynne. s. 120

Hurtig och lefnadsglad, rörde jag mig i denna nya värld. Ju mera jag kom in i lifvets lugna och angenäma hvardagsgång i residensstaden och vid hofvet, ju mer man inrymde mig en ställning, som jag med heder kunde försvara, dess mindre tänkte jag på det förflutna och på möjligheten af att det närvarande kunde undergå någon förändring. Fursten såg ut att finna ett särskildt behag i mig, och af olika, flyktiga antydningar kunde jag sluta mig till att han på något sätt önskade bereda mig en fast anställning i sin omgifning. Så mycket fursten än gjorde för att utmärka mig, så mycket jag än själf sökte tilldraga mig furstinnans uppmärksamhet, förblef hon likväl kall och sluten. Ja, min närvaro såg ofta ut att särskildt oroa henne, och endast med möda kunde hon tvinga sig till att i likhet med de andra i förbigående ge mig ett par vänliga ord. Hos damerna, som omgäfvade henne, var jag lyckligare; mitt yttre tycktes ha gjort ett gunstigt intryck, och, emedan jag ofta rörde mig i deras krets, lyckades jag snart förvärfva denna underliga världsmannabildning, som man kallar galanteri, och som ej består i något annat, än att också i konversationen kunna inför denna yttre, kroppsliga smidighet, hvarigenom man ser ut att passa in öfverallt, där man går eller står. Det är denna särskilda gåfva att kunna med stora ord tala om ingenting och så uppväcka en känsla af välbehag hos kvinnorna, för hvars uppkomst de ej kunna ge sig räakenskap. Att detta högre och egentliga galanteri icke kan begagna sig af plump smicker är klart af det redan sagda, ehuru i ett sådant där intressant prat, som klingar som en hymn till den tillbedda, ligger ett inträngande i kvinnornas innersta väsen, som förklarar för dem deras eget jag och låter dem med välbehag spegla sig i reflexen däraf. — Hvem skulle nu i mig kunna igenkänna den forne munken! — Det enda ställe, som kanske ännu var mig farligt, var kyrkan, där jag hade svårt att undvika dessa klosterliga andaktsöfningar, som en viss rytm och takt känneteckna. s. 121

Furstens läkare var den ende, som icke antagit den prägel, som anmars stämplade alla som likvärdiga mynt, och detta drog mig till honom på samma sätt, som han slöt sig till mig, emedan jag, som han rätt väl visste, i början opponerat mig, och mina yttranden, som trängt sig på den för sanningen mottaglige fursten, på en gång gjort en ända på det honom förhatliga faraospelet.

Så kom det sig att vi ofta voro tillsammans och än talade om vetenskap och konst, än om lifvet, som det tedde sig för oss. Läkaren gaf uttryck åt en lika djup vördnad för furstinnan, som jag. Vid detta tillfälle underlät jag icke att beklaga mig öfver att jag, utan att kunna utforska orsaken, ofta genom min närvaro tycktes uppväcka hennes obetvingliga missbehag. Läkaren reste sig upp och hämtade, enär vi just befunno oss i hans rum, från skrifbordet ett miniatyrporträtt och räckte mig det med uppmaning att taga det i noga betraktande. Jag gjorde det och blef icke litet förvånad, när jag i anletsdragen af den man, som bilden föreställde, igenkände mina egna. Endast en ändring af frisyren och den urmodiga dräkten, endast tillfogandet af Belcampos mästestycke, det starka kindsägget, var af nöden för att göra bilden till mitt eget porträtt. Jag sade detta helt öppet till läkaren. »Och just denna likhet är det« sade han, »som skrämmer och oroar furstinnan, så ofta ni kommer i hennes grannskap, ty ert ansikte uppväcker minnet af en ryslig händelse, som för flera år sedan drabbade hofvet som ett förödande olycksslag. Min företrädare, som dog för några år sedan, och hvilken lärjunge i vetenskapen jag är, anförtrorde mig en gång denna händelse inom furstefamiljen och gaf mig tillika bilden, som föreställer furstens forna gunstling, Francesco, och hvilken, som ni ser, äfven är ett målarkonstens mästerverk. Den härrör från den underlige, utländske målare, som förr befann sig vid hofvet och just i denna tragedi spelade hufvudrollen.«

Då jag betraktade bilden kände jag inom mig vissa förvirrade aningar, som jag förgäfves försökte att tydligt uppfatta. Denna händelse tycktes mig vilja yppa en hemlighet, hvori jag själf var indragen, och desto ifrigare ansatte jag läkaren att anförtra mig något, som min tillfälliga likhet med Francesco syntes göra mig berättigad att veta. »Jag förstår,« sade läkaren, »att denna högst märkvärdiga omständighet ej litet måste reta er nyfikenhet, och så ogärna jag egentligen vill tala om en sak, öfver hvilken åtminstone för mig en hemlighetsfull slöja ännu hvilar, som jag inte ens vill lyfta, så skall ni likväl få veta allt, som jag själf känner till om händelsen. Många år ha förgått sedan dess, hufvudpersonerna ha afträdt från scenen, det är endast minnet, som ännu verkar bittert. Jag ber er att icke omtala

för någon hvad ni fått veta.« Detta lofvade jag, och läkaren begynte på följande sätt sin berättelse:

»Just vid tiden för vår furstes förmälning kom hans broder tillbaka från vidsträckta resor i sällskap med en man, som han kallade Francesco, oaktadt man visste att han var en tysk, samt en målare. Prinsen var en af de skönaste män, som man kunde se, och redan däri öfverträffade han vår furste, som han också var öfverlägsen i spänstighet och andlig begåfning. Han gjorde ett starkt intryck på den unga furstinnan, som på den tiden var liflig ända till uppsluppenhet, och för hvilken fursten var mycket för mycket kall och formell, och på samma gång blef prinsen intagen af sin broders unga och bildsköna gemål. Utan att tänka på ett straffbart förhållande, måste de ge efter för den oemotståndliga makt, som hade betingelserna för sitt välde i deras innersta väsen, och så nära en låga, som smälte dem sammans till ett. Francesco var den ende, som i alla hänseenden kunde ställas vid sidan af vännen, och så som prinsen verkade på sin broders gemål, på samma sätt verkade Francesco på furstinnans äldre syster. Francesco varsnade snart sin lycka, begagnade sig däraf med genomtänkt slughet, och prinsessans böjelse växte snart till en lågande kärleksbrand. Fursten var för säker på sin gemåls dygd för att icke förakta allt nesligt skvaller, fastän det spända förhållandet till brodern tryckte honom. Endast Francesco, som han fäst sig vid på grund af dennes sällsynta snille och kloka företänksamhet, kunde upprätthålla hans själs jämvikt. Fursten ville befordra honom till de förnämsta ställningar vid hofvet, men Francesco nöjde sig med sina hemliga företrädesrättigheter som förste gunstling och prinsessans kärlek. Under dessa förhållande lefde, så godt sig göra lät, hofvet sitt lif, men endast fyra med hemliga band förbundna personer voro lyckliga i det kärlekens Eldorado, som de skapat och höllo stängdt för de öfriga. Utan att någon visste därom, lagade då fursten att till hofvet anlände en italiensk prinsessa, som förr varit tilltänkt till prinsens gemål, och för hvilken denne tydligt visat sin böjelse, då han på en resa vistades vid hennes faders hof. Hon lär ha varit utomordentligt skön och behaget själf, och detta visar också det härliga porträttet, som ni kan se i galleriet. Hennes närvaro lifvade också den dystra tråkigheten vid hofvet, hon öfverglänste alla, furstinnan och hennes syster icke undantagna. Francescos uppförande ändrade sig snart efter italienskans ankomst på ett i ögonen fallande sätt. Det föreföll, som om en hemlig sorg tärde honom, han blef butter och sluten och försummade sin furstliga älskarinna. Prinsen blef också melankolisk och greps af känslor, som han ej kunde motstå. I furstinnans hjärta stötte italienskans ankomst en dolk. För den för svärmeri anlag-

da prinsessan var all lefnadslycka försvunnen med Francescos kärlek, och sålunda voro de fyra afundsvärda lyckliga, alla försänkta i grä-melse och bekymmer. Prinsen hämtade sig först, enär han, på grund af sin svägerskas stränga dygd, icke kunde emotstå lockelserna af den sköna, förföriska kvinnan. Hans barnsliga, omedelbara förhållande till furstinnan gick under i den namnlösa lust, som förbindelsen med ita-lienskan lofvade, och så kom det sig att han snart på nytt låg slagen i de gamla bojor, hvarifrån han för ej länge sedan gjort sig fri. Ju mera prinsens hängaf sig åt denna sin kärlek, desto mera påfallande blef Francescos beteende. Man såg honom numera knappast vid hofvet, utan han svärmade omkring allena och var ofta i veckor frånvarande från residenset. Däremot lät den underlige, folkskygge målaren se sig oftare än förr, och arbetade isynnerhet gärna i den ateljé, som italienskan låtit inrätta åt honom i sitt hem. Han målade henne ofta med en intensitet i uttrycket utan like, furstinnan visade han sig föga huld och ville absolut icke måla henne, däremot målade han ett likt och vackert porträtt af prinsessan, utan att hon en enda gång suttit för honom. Italienskan visade denne målare så mycken uppmärksamhet, och han å sin sida bemötte henne med så förtroligt galanteri, att prin-sen blef svartsjuk på målaren; och när han en gång påträffade denne arbetande i ateljéen och målaren med blicken fäst på duken, där han återigen framtrullat italienskans hufvud, icke ens märkte hans inträ-de, sade han rent ut att han skulle göra honom den tjänsten att icke vidare arbeta där, utan söka sig en annan ateljé. Målaren gjorde helt lugnt ren penseln och tog tyst ned taflan från staffliet. Med ovilja ryck-te prinsen den ur handen på honom och sade att porträttet blifvit så träffande likt, att han önskade äga det. Målaren, alltjämt lugn och be-härskad, bad endast om tillåtelse att med några drag få göra bilden färdig. Prinsen ställde taflan tillbaka på staffliet. Efter ett par minuter gaf målaren honom den åter och skrattade högljudt till, när prinsen blef förskräckt vid anblicken af det gräsligt förvridna ansiktet, hvartill porträttet nu blifvit förvandladt. Långsamt lämnade nu målaren sa-len, men hunnen till dörren, vände han sig om, såg på prinsen med en allvarlig och genomträngande blick och sade doft och högtidligt: »Nu är du förlorad.«

Detta hände, när italienskan redan blifvit förklarad som prinsens trolofvade och få dagar, innan förmälningen skulle äga rum. Prinsen brydde sig så mycket mindre om målarens beteende, som denne i all-mänhet ansågs ibland ha anfall af galenskap. Efter hvad man berättade, satt han nu igen i sin lilla kammare och stirrade, så lång dagen var, på en stor, uppspänd duk, i det han försäkrade att han just nu arbeta-

de på en härlig målning och på samma gång glömde hofvet och blef af detsamma förgäten.

Prinsens förmålning med italienskan försiggick i furstens palats med de största högtidligheter. Furstinnan hade fogat sig i sitt öde och afstått från sin ändamålslösa böjelse. Prinsessan var som förklarad, ty hennes älskade Francesco hade återvändt, mera lefnadsglad och blomstrande än någonsin. Prinsessan skulle med sin gemål bebo slotts-flygeln, som fursten för detta ändamål låtit ställa i ordning. Vid detta byggande var han i sin riktiga verkningskrets, man såg honom aldrig annat än omgifven af arkitekter, målare och tapetserare, bläddrande i stora böcker, och med planer, utkast och skisser framför sig, som han till en del själf gjort och icke alltid fått så särdeles lyckade. Hvarken prinsen eller hans brud fingo se något af den inre inredningen förr än sent på aftonen af bröllopsdagen. Då blefvo de i långt högtidligt tåg förda af fursten till de verkligen med smakfull prakt dekorerade rummen, och en bal i en vacker sal, som liknade en blomstrande trädgård, afslutade festen. Under natten uppstod i prinsens flygel ett doft buller, allt högljuddare blef larmet, så att fursten själf vaknade. Anande en olycka, steg han upp, skyndade, beledsagad af vakten, till den aflägsna flygeln och trädde in i den breda korridoren, då man i samma ögonblick bar dit prinsen, som man funnit mördad med ett knifstygn i halsen framför dörrarna till brudgemaket. Man kan föreställa sig furstens fasa, prinsessans förtviflan, furstinnans hjärtslitande sorg. När fursten blifvit lugnare, började han undersökningen om hur mordet skett och hur mördaren kunnat komma undan genom de öfverallt med vakter besatta korridorerna; alla smygvrår genomsöktes, men utan resultat. s. 126 Pagen, som betjänat prinsen, berättade huru hans herre varit mycket orolig, som om han varit gripen af en rädd aning, och länge gått fram och tillbaka i sitt kabinett, men att han slutligen fått kläda af honom och sedan med en kandelaber i handen lyst honom till rummet utanför brudgemaket. Prinsen hade tagit staken från honom och sändt honom tillbaka, men knappt var han ur rummet, förr än han hörde ett doft skri, ett slag och slamret af den fallande kandelabern. Strax hade han sprungit tillbaka och vid skenet af ljuset, som ännu brann på golvet, sett prinsen ligga framför dörren af brudgemaket och bredvid honom en liten knif, därpå hade han ögonblickligen gjort allarm.

Efter den berättelse, som den olycklige prinsens gemål aflade, hade han hastigt utan ljus kommit in i rummet, strax efter det hon bortskickat sina kammarfruar, hastigt utsläckt alla ljus, och stannat hos henne vid pass en half timme, men sedan aflägsnat sig; först några timmar efteråt skedde mordet.

När man uttömt sig i gissningar om hvem som kunde vara mördaren, när ej ett enda medel att komma gärningsmannen på spåren kunde upptäckas, uppträdde en af prinsessans kammarfruar, som i ett bredvidliggande rum, hvars dörr stått öppen, lagt märke till uppträdet mellan prinsen och målaren; detta berättade hon nu med alla biomständigheter. Ingen betviflade att målaren på ett obegripligt vis förstått att smyga sig in i palatset och mördat prinsen. Målaren skulle häktas, men var sedan två dagar försvunnen från sitt hem. Ingen visste hvart, och alla efterforskningar voro förgäfvade. Hofvet var försjunket i den djupaste sorg, hvilken delades af hela hufvudstaden, och det var Francesco, som nu alltid vistades vid hofvet, som ensam förstod att i den trängre familjekretsen framtrolla en och annan solstråle ur de mörka molnen.

Prinsessan kände sig hafvande, och då det var tydligt att prinsens mördare missbrukat sin likhet i gestalt med denne till ett nesligt svek, begaf hon sig till ett fursten tillhörigt aflägsset slott, för att nedkomsten skulle blifva hemlig, och frukten af det djäfvulska brottet icke skulle ådraga den olyckliga makan skam inför världen, för hvilken tjänarnes lättsinne yppat bröllopsnattens händelser. s. 127

Francescos förbindelser med furstinnans syster blef under denna sorgens tid allt fastare och innerligare på samma gång det furstliga parets vänskap för honom tillväxte. Fursten var redan länge invigd i Francescos hemlighet, snart kunde han icke längre motstå furstinnans och prinsessans enträgna böner, utan gaf sitt tillstånd till Francescos hemliga förmälning med prinsessan. Francesco skulle i tjänst hos ett aflägsset hof svinga sig upp till en hög militärisk post, och sedan kunde äktenskapets offentliggörande äga rum.

Dagen för föreningen var inne, fursten med sin gemål samt två förtrogne af hofvet (min företrädare var en af dem) voro de enda, som i det lilla kapellet i furstepalatset skulle närvara vid vigseln. En enda page, som var invigd i hemligheten bevakade dörrarne.

Paret stod framför altaret, furstens bikt-fader, en gammal ärevördig präst, började vigselformuläret, sedan han läst en stilla mässa. Då bleknade Francesco och med stela, mot hörnpelaren vid högaltaret riktade blickar, ropade han med dof röst: »hvad vill du mig?« Stödd mot hörnpelaren, stod där målaren i sällsam och främmande dräkt, med en violett mantel kastad öfver skuldran och genomborrade Francesco med spökaktiga blickar ur de djupt liggande, svarta ögonen. Prinsessan var nära att falla i vanmakt, alla bäfvade af fasa, endast prästen förblef lugn och sade till Francesco: »hvarför förskräcker dig denne mans gestalt, om du har rent samvete?« Då reste sig Francesco ur sin

knäböjande ställning och störtade med en liten knif i handen fram mot målaren. Men innan han nått fram till honom, sjönk han vanmäktigt samman med ett dämpadt skri, och målaren försvann bakom pelaren. Alla vaknade som ur en bedöfningsman skyndade till Francescos hjälp, hvilken låg där som en död. För att undvika allt uppseende, bars han af de två förtrogne in i furstens rum. När han vaknade ur sin vanmakt, begärde han häftigt att genast få återvända hem till sig och ville icke besvara någon af furstens frågor om den hemlighetsfulla händelsen i kyrkan. Nästa morgon hade Francesco flytt från residenset med alla de kostbarheter, för hvilka han hade prinsessan och fursten att tacka. Fursten försummade intet för att komma hemligheten med målarens spökaktiga uppenbarelse på spåren. Kapellet hade endast två ingångar, hvaraf den ena ledde från palatsets rum till hoflogen vid högaltaret, den andra däremot från den breda hufvudkorridoren in i kapellets midtskepp. Denna senare ingång hade pagen bevakat för att förhindra nyfikna att komma in, den andra var stängd; det var därför alldeles obegripligt hur målaren kunnat komma in i kapellet och ut därifrån. Den knif, som Francesco dragit mot målaren, behöll han under sin vanmakt krampaktigt i sin hand, och pagen (densamme som på den olycksaliga bröllopskvällen klädde af prinsen och som nu bevakat kapelldörren) påstod att det var densamma, som legat bredvid prinsen, emedan den på grund af dess blänkande silfverskaft varit lätt att lägga märke till.

Icke långt efter dessa hemlighetsfulla händelser kommo underrättelser från prinsessan. På samma dag, som Francescos förmälning skulle äga rum, hade hon födt en son och dött strax efter förlossningen. Fursten sörjde öfver förlusten af henne; ehuru hemligheten med bröllopsnatten tyngde på henne och på visst sätt mot henne själf väckte en kanske orättvis misstanke. Hennes son, frukten af ett skändligt brott uppfostrades i fjärran länder under namn af grefve Viktorin. Prinsessan (jag menar furstinnans syster) uppskakad af alla dessa förskräckliga olyckor, som på så kort tid drabbade henne, valde klostret till tillflyktsort. Hon är, som ni kanske vet, abbedissa i cistercienserklostret i ***.

I ett underbart och hemlighetsfullt sammanhang med dessa händelser vid vårt hof står en tilldragelse, som nyligen timade på baron F:s slott och splittrade denna familj liksom fordom vår. Abbedissan upptog nämligen, bevekt af en fattig kvinnas nöd, hvilken, med sitt lilla barn stadd på pilgrimsfärd från den heliga linden, tagit vägen till klostret, hennes — —«

Ett besök afbröt här läkarens berättelse, och jag lyckades dölja den storm, som rasade i mitt bröst. Det stod så klart för mig: Francesco

var min fader, han hade dödat prinsen med samma knif, hvarmed jag dödade Hermogenes. Jag beslöt att inom få dagar resa till Italien och så frigöra mig ur den krets, inom hvilken en mig fientlig makt bundit mig. Samma afton besökte jag hofcirkeln; man talade mycket om en strålande vacker, adlig fröken, hvilken denna dag i egenskap af hofdam första gången skulle visa sig i furstinnans uppvaktning, enär hon först anländt under gårdagen.

Flygeldörrarne öppnades, furstinnan trädde in och med henne den främmande. — Jag igenkände i henne Aurelia.

Del 2
Senare delen.

Kapitel I

Vändpunkten.

I hvilkens lif kom icke en gång kärlekens underbara hemlighet till genombrott?

s. 130

Jag var som slagen af ljungelden, min andedräkt hämmades, pulsarne bultade, mitt hjärta skälfdes krampaktigt, så att bröstet kunde sprängas! Till henne, till henne, för att trycka henne till mitt bröst i rasande kärlekslidelse! Olycklige, huru motstå den makt, som oupplösligt fjättrar dig vid mig? Är du icke min — min för alltid? Dock, bättre än förra gången, då jag för första gången såg Aurelia i baronens slott, kufvade jag utbrottet af min vansinniga lidelse. Dessutom voro allas blickar riktade på Aurelia, och så lyckades det mig att röra mig i denna krets af likgiltiga människor, utan att någon särskildt gaf akt på eller tilltalade mig, något som skulle förefallit mig odrägligt i ett ögonblick, då jag endast ville se, höra och tänka på henne.

Man skall icke påstå att en enkel hvardagsdräkt bäst anstår den verkligt sköna kvinnan; kvinnoprydnader utöfva en hemlighetsfull trollmakt, som vi ej hafva lätt att emotstå. Det måtte ligga på själfva botten af kvinnornas natur att de i gala utveckla sig mer skönt och glänsande, liksom blommorna endast göra sig helt gällande, när de öppna sig i en fyllig ymnighet af brokiga och glänsande färger. Gick icke likt en frossbrytning en oförklarlig känsla genom ådror och nerver, när du såg din älskade smyckad för första gången? Hon förekom dig främmande, och just detta förlänade henne ett utsägligt behag. Huru genombäfvades du icke af salighet och namnlös lystnad, om du då förstulet fick trycka hennes hand!

s. 131

Jag hade aldrig sett Aurelia annat än i hvardagsdräkt, i dag uppträdde hon efter hofseden i stor toalett. Hur skön var hon icke, och hur bäfvade jag ej af utsäglig hänryckning och ljuf vällust! Men då fick en ond ande makt öfver mig och höjde sin röst, hvilken jag lånade ett

välvilligt öra. »Ser du nu, Medardus,« hviskade den till mig, »ser du nu hur du befäller öfver händelserna och hur slumpen efter din vilja skickligt sammanknyter de trådar, som du själf spunnit?«

Det fanns i hofcirkeln kvinnor, som kunde gälla som fulländade skönheter, men som i grannskapet af Aurelias hjärtebesegrande och älskliga täckhet förbleknade som i matta färger. Förtjusningen grep äfven de trögaste, till och med de äldre männen tappade tråden i den banala hofkonversationen, hvori det endast kommer an på fraser, som på ytan ha någon mening, och det var lustigt att se hur hvar och en synbart ansträngde sig för att i ord och min taga sig riktigt söndagsaktigt ut i den främmandes ögon. Med nedslagna ögon och rodnande med huldt behag, mottog Aurelia all denna hyllning; men först när fursten omkring sig samlat de äldre männen, och mången vacker yngling med vänliga ord blygt närmade sig Aurelia, visade hon sig glädtigare och mera obesvärad. I synnerhet lyckades en major vid lifgardet ådraga sig hennes uppmärksamhet, och man såg dem snart inbegripna i lifligt samspråk. Jag kände majoren som en damernas afgjorde gunstling. Med uppjudande af små och till synes harmlösa medel förstod han att fångsla och intressera. Med fint gehör och lyssnande till det svagaste gensvar, lät han som en skicklig spelman alla besläktade ackorder godtyckligt vibrera, så att den bedragna i de främmande tonerna trodde sig förnimma sin egen inre musik. Jag stod icke långt från Aurelia, hon tycktes icke märka mig — jag ville gå till henne, men som fångslad af järnbojor, kunde jag icke röra mig ur fläcken. När jag ännu en gång skarpt betraktade majoren, förekom det mig plötsligt som om Viktorin stode bredvid Aurelia. Då hånskrattade jag elakt: »Ha, ha, du fördömd, har du inte legat nog mjukt i Djäfvulsbotten för att nu kunna låta bli att trakta efter en munks älskarinna?« s. 132

Jag vet icke om jag verkligen uttalade dessa ord, men jag hörde mig själf skratta till och for upp som ur drömmen, när den gamle hofmarskalken lent fattade min hand och frågade: »Hvarför är ni så glad, kära herr Leonard?«

En iskall rysning genomilade mig. Var det icke precis den fromme broder Cyrillus' fråga, när han vid mitt iklädande iakttog mitt syndiga löje? Jag kunde knappast framstamma något osammanhängande till förklaring. Jag kände att Aurelia icke längre var i mitt grannskap och vågade likväl icke se upp, utan skyndade bort genom de upplysta salarne. Mitt uppförande måtte tagit sig hemskt ut, ty jag märkte hur alla skyggt veko undan, när jag snarare sprang än gick utför den breda hufvudtrappan.

Jag undvek hofvet, ty det tycktes mig omöjligt att återse Aurelia utan att löpa fara att förråda min djupaste hemlighet. Jag ströfvade ensam genom skog och äng, endast tänkande på henne och seende henne framför mig. Så småningom kom jag till den fasta öfvertygelsen, att en okänd makt förenat våra öden, och att det, som stundom tycktes mig vara ett syndigt brott, endast vore uppfyllelsen af ett evigt, oföränderligt rådslut.

På detta sätt intalande mig mod, skrattade jag åt den fara, jag kunde löpa, om Aurelia i mig kunde igenkänna Hermogenes' mördare. För öfrigt syntes mig detta högst osannolikt. Huru erbarmliga föreföllo mig icke nu dessa unga män, som i sin tomma fåfänga fjäsade för henne, som så helt och hållet blifvit min egendom, att hennes lättaste andedrag tycktes mig betingadt af mitt vara. Hvad voro dessa grefvar, friherrar, kammarherrar, dessa officerare i sina brokiga rockar med sitt blänkande guld och sina lysande ordnar annat än vanmäktiga, granna kryp, som jag kunde krossa med min näfve, om de blefvo mig besvärliga! I min kåpa skulle jag träda fram ibland dem med Aurelia brudklädd i mina armar, och den stolta, mig fientligt sinnade furstinnan skulle själf få reda brudsäng åt den segrande munk, som hon föraktat. Kämpande med dylika tankar, ropade jag ofta högt Aurelias namn och skrattade och tjöt som en vansinnig. Men snart lade sig stormen. Jag blef lugnare och i stånd att besluta hur jag nu borde närma mig Aurelia.

Jag smög mig en dag genom parken, funderande på om det vore rådligt för mig att besöka en aftonunderhållning, hvartill fursten utfärdat inbjudning, när någon bakifrån slog mig på axeln. Jag vände mig om, lifläkaren stod framför mig. »Tillåter ni att jag känner på er värda puls,« började han och grep min arm, seende mig rätt in i ögonen. »Hvad betyder det?« frågade jag med förvåning. — »Inte något vidare,« fortfor han, »här smyger sig tyst och hemlighetsfullt in en galenskap, som lömskt öfverfaller folk och angriper dem så, att de tvingas att skrika, fast det ibland endast låter som ett vanvettigt skratt. Emellertid kan det ju hända att alltsammans endast är ett fantasifoster, och den galne djäfvulen blott och bart är en lindrig feber med stegrad temperatur, för den skull er puls, min bästa, om jag får be!«

»Jag försäkrar er, min herre, att jag icke förstår ett ord af alltsammans!« Så genmälte jag, men lifläkaren hade gripit min arm och räknade nu pulsen med uppåtvänd blick — ett — två — tre. Hans underliga beteende var mig gåtfullt, och jag envisades få honom att tala om hvad han egentligen ville. »Bäste herr Leonard, ni vet alltså icke att ni nyligen försatt hela hofvet i bestörtning och förskräckelse? Öfverhof-

mästarinnan lider tills dato af krampanfall, och konsistorialpresidenten försummar sina viktigaste sittningar, emedan ni har behagat att hoppa öfver hans podagersjuka ben, så att han ännu sitter i sin länstol och skränar betydligt om sina plågor! Allt detta hände, förstår ni, när ni, ansatt af någon slags galenskap, störtade ut ur salen, sedan ni utan märkbar orsak gifvit till ett skratt, så att håren reste sig på alla de närvarande af fasa!« Jag kom då att tänka på hofmarskalken och menade att jag väl kunde erinra mig att jag skrattat till i tankarne, men så mycket mindre kunde detta åstadkommit en så märklig verkan, som hofmarskalken endast blidt frågat mig, hvad jag var så glad åt. »Nå, nå,« fortfor lifläkaren, »hofmarskalken är en sådan där *homo impavidus*, som inte skulle ta någon notis om djäfvulen själf. Han blef i sin lugna *Dolcezza*, fastän nyssnämnde konsistorialpresident verkligen menade att det var djäfvulen själf, som skrattat genom er, min käre vän, och vår sköna Aurelia blef gripen af en sådan fasa, att alla försök att lugna henne voro förgäfves, och hon måste lämna sällskapet till samtliga herrarnes förtviflan, på hvilka det rök af kärlekselden ur tupéerna! I samma ögonblick, som ni, värde herr Leonard, log så älskligt, lär Aurelia med hjärteskärande röst ha ropat: „Hermogenes!“ Hvad kan det betyda? Det kan måhända ni veta. Ni är för öfrigt en nätt och klok man, herr Leonard, och det är mig icke okärt att jag anförtrott er Francescos märkliga historia, som måste vara er rätt lärorik!« Lifläkaren höll alltjämt fast min arm och stirrade mig rakt i ansiktet.

Tämligen omildt ryckande mig lös, sade jag: »Min herre, jag förstår icke att tyda ert underliga tal, men jag måste tillstå för er att, när jag såg Aurelia omgifven af alla de granna herrarna, på hvilka, som ni så kvickt anmärkte, röken af kärlekselden stod ur tupéerna, det genomfor mig en bitter hågkomst ur mitt förflutna lif, och gripen af en hänfull känsla af det dåraktiga i en del folks görande och låtande, måste jag ofrivilligt skratta. Det gör mig ondt att jag, utan att vilja det, orsakat så mycket obehag, och jag gör bot därför, i det jag på någon tid förvisat mig själf från hofvet. Måtte nu furstinnan och Aurelia förlåta mig!« — »Min bästa herr Leonard,« fortsatte lifläkaren, »man har ibland underliga anfall, som man lätt kan kufva, om man eljes har rent samvete.« — »Hvem kan berömma sig däraf här nere?« frågade jag med dämpad röst. Lifläkaren bytte plötsligt blick och ton. »Ni ser dock verkligen sjuk ut,« sade han mildt och allvarligt. »Ni ser blek och förstörd ut. Era ögon äro infallna och brinna af en mörk glöd — pulsen är feberaktig och rösten dof, skall jag skrifva er ett recept?« — »Gift,« svarade jag knappast hörbart. — »Hm, hm,« ropade lifläkaren, »står det så till med er? Nej, i stället för gift som lugnande medel förströelse och sällskap. Det kan ju

också vara att... men underligt är det likväl... kanhända...« — »Jag ber er, min herre,« ropade jag vredgad, »att ni hellre talar rent ut, i stället för att plåga mig med halfva meningar, som jag ej kan förstå!«

»Håll,« afbröt mig lifläkaren, »håll, det finnes egendomliga misstag, herr Leonard. Jag är nästan viss på att man på ögonblickets intryck har uppbyggt en hypotes, som kanske om få minuter förfaller i intet. Därborta kommer furstinnan med Aurelia, begagna tillfället och bed om ursäkt för ert uppförande... egentligen — min Gud — egentligen har ni ju bara skrattat — visserligen på ett egendomligt sätt, men hvem kan rå för att nervsvaga människor bli skrämde därpå. Adjö!«

Lifläkaren skyndade bort med den för honom egna vigheten i rörelserna. Furstinnan kom med Aurelia utför gången. Jag bäfvade. Med våld betvingade jag mig och samlade alla mina krafter. Efter lifläkarens hemlighetsfulla tal kände jag nu att det gällde att få behålla fältet. Käckt gick jag de ankommande till mötes. När Aurelia fick se mig, sjönk hon liksom en död med ett dämpadt skri till marken. Jag ville skynda fram, men med afsky och fasa gjorde furstinnan en afvärjande åtbörd och ropade högljudt på hjälp. Som piskad af djäflar och furier ilade jag bort genom parken. Jag stängde mig inne i min våning och kastade mig på mitt läger, skärande tänderna af raseri och förtviflan. Aftonen kom och natten inbröt, då hörde jag husporten öppnas, flera röster mumlade och hviskade sinsemellan, det stampade och bullrade trappan uppför, — slutligen bultade man på min dörr och bjöd mig att öppna i öfverhetens namn. Utan klart medvetande om hvad som hotade, kände jag mig förlorad. Jag tänkte rädda mig genom flykten och ryckte upp fönstret. Framför huset såg jag beväpnadt folk och en bland dem fick strax syn på mig. »Hvarthän?« ropade han till mig, och i samma ögonblick sprängdes dörrarna till mitt sofrum. Flera män trädde in; vid skenet af en lykta, som en af dem bar, såg jag att det var polis-soldater. Man visade mig kriminaldomstolens häktningsorder, hvarje motstånd skulle ha varit en dårskap. Man kastade mig i en vagn, som höll utanför huset; och när jag vid ankomsten till bestämmelseorten frågade hvar jag var, fick jag till svar: i fängelset i öfre borgen. Jag visste att man här plögade inspärta farliga förbrytare under rättegången. Snart därpå bars min bädd in och fångvaktaren frågade mig, om jag eljes önskade något för min bekvämlighet. Jag förnekade detta och blef slutligen allena. De långsamt förtonande stegen och ljudet af många dörrars öppnande och stängande läto mig märka, att jag befann mig i ett af borgens innersta fängelser. Oförklarligt nog hade jag under den tämligen långa färden känt mig lugn, ja, i ett slags bedöfning såg jag alla de bilder, som skymtade förbi, endast i bleka, halft utplånade fär-

ger. Jag föll icke i sömn utan i en vanmakt, som förlamade tankar och fantasi. När jag vid ljusan dag åter vaknade, återkom minnet af det skedda och hvart jag blifvit förd. Den hvälfda cell, hvori jag låg, skulle knappast förekommit mig som ett fängelse, om icke det lilla fönstret varit förgallradt med järnstänger och anbragdt så högt upp, att jag ej kunde nå det med handen och än mindre se ut genom det. Endast ett par solstrålar lyste in; jag fick lust att utforska omgifningarna af min uppehållsort, jag drog därför fram sängen och ställde bordet ofvanpå. Jag skulle just klättra upp, då fångvaktaren kom in och tycktes häpen öfver mitt tilltag. Tigande bar han bort bord, säng och stol och stängde åter in mig. Icke en timme hade förflutit, när han återkom i sällskap med två andra män och förde mig genom långa gångar trappa upp och trappa ned, till dess jag slutligen kom in i en liten sal, där kriminaldomaren väntade mig. Vid hans sida satt en ung man, för hvilken han efterhand högljudt dikterade allt hvad jag svarade på de till mig riktade spörsmålen. Jag hade väl mina förra förhållanden vid hofvet och den allmänna aktning, jag där länge åtnjutit, att tacka för den höflighet, hvarmed jag behandlades, ehuru jag äfven därpå byggde min öfvertygelse, att endast misstankar, som hufvudsakligen grundade sig på Aurelias aningar, föranledt mitt häktande. Domaren uppfordrade mig att noga redogöra för mina föregående lefnadsförhållanden. Jag bad honom först säga orsaken till mitt plötsliga häktande. Han svarade att jag i sin ordning noga komme att höras angående den mig påbördade förbrytelsen. Nu komme det endast an på att få noggrann kännedom om mitt hela lefnadslopp innan ankomsten till residenset, och han ville erinra mig om att kriminalrätten ingalunda saknade utvägar att noga kontrollera de obetydligaste af mig uppgifna omständigheter, hvarför jag på det strängaste borde hålla mig till sanningen. Detta förmaningstal, som domaren, en liten torr man med räfrödt hår, höll med en hes, löjligt kväkande röst, föll i en fruktbar jordmån, ty jag påminde mig nu att jag i min berättelse måste noggrant gripa och spinna vidare den tråd, som jag börjat, när jag vid hofvet angaf namn och födelseort. Äfvenledes var det nödvändigt, att med undvikande af allt särskildt påfallande, låta mitt lefnadslopp förlöpa i det hvardagliga, men tillika aflägsset, så att vidare efterforskningar i hvarje fall blefve svåra och tidsspillande. I detta ögonblick föll mig i minnet en ung polack, tillsammans med hvilken jag studerat i seminariet i B.; jag beslöt att tillägna mig hans enkla lefnadsomständigheter. Så rustad, begynte jag på följande sätt: »Må vara, att man beskyllt mig för en svår förbrytelse, jag har emellertid lefvat under furstens och hela stadens ögon, och under tiden för min härvaro har det icke föröfvats något

s. 137

s. 138

brott, hvartill jag kunde vara upphofsman eller hvare jag kunnat taga del. Det måste alltså vara en främling, som anklagar mig för någon fördom begången förbrytelse, och då jag vet mig fullkomligt fri från hvarje skuld, så har kanhända endast en olycksalig likhet väckt misstanken, men desto hårdare finner jag det, att man på blotta förmodanden och förutfattade meningar låter inspärta mig i ett strängt kriminalfängelse liksom en öfverbevisad förbrytare. Hvarför ställer man mig icke ansikte mot ansikte med min lättsinnige, kanske ondskefulle anklagare? Helt visst är det till slut en fjollig narr, som. . . « — »Sakta, sakta, herr Leonard,« kväkte domaren, »lugna er, annars kunde ni, otrefligt nog för er, råka på högt stående personer, ty den främmande, som ni, herr Leonard eller herr. . . (han bet sig i läppen) syftat på är hvarken lättsinnig eller dum, utan. . . Nå, och så ha vi också goda underrättelser från. . . « Han nämnde den trakt, där baron F:s gods voro belägna, och allt blef därigenom klart och tydligt. Det var säkert att Aurelia i mig igenkändt munken, som mördade hennes broder. Men denne munk var ju Medardus, den berömde predikanten från kapucinerklostret i B. Som denne hade Reinhold känt honom, och själf hade han också kallat sig så. Att Francesco var fader till denne Medardus, visste abbedissan, och så måste min likhet med honom, som furstinnan från början funnit så hemsk, förvandlat så godt som till visshet de förmodanden, som furstinnan och abbedissan måhända genom brefväxling kommit till. Det var också möjligt att man till och med inhämtat underrättelser från kapucinerklostret i B., att man noga följt mina spår och så fastställt min identitet med munken Medardus. Hastigt öfvertänkte jag allt detta och insåg faran i mitt läge. Domaren pratade ännu en god stund, och detta medförde den fördelen för mig, att jag kom ihåg det länge förgäfvnes sökta namnet på den lilla polska stad, som jag för den gamla hofdamen angifvit som min födelseort. Knappast hade därför domaren slutat sitt föredrag med en barsk uppmaning att utan vidare berättas mitt förflutna lefnadslopp, förrän jag började: »Jag heter egentligen Leonard Krczinski och är den ende sonen af en adelsman, som sålt sitt lilla gods och bodde i Kwieczewo.« »Hvad?« utropade domaren i det han fåfängt bemödade sig att eftersäga namnet på min föregifna födelseort. Protokollföraren visste icke hur han skulle stafva orden; jag måste själf införa namnen och fortsatte: »Ni märker, min herre, hur svårt det faller sig för en tysk tunga att uttala mitt konsonantrika namn, och däri ligger grunden hvarför jag, så snart jag kom till Tyskland, lade bort det och endast kallade mig vid förnamnet, Leonard. För öfrigt kan ingen ha ett enklare lefnadslopp, än jag. Min fader, själf någorlunda bildad, gillade min afgjorda håg för vetenskaperna och ville just sända mig till

Krakau till en med oss besläktad andlig vid namn Stanislaw Krczinski, då han dog. Ingen bekymrade sig om mig, jag sålde mitt obetydliga lösöre, lyfte några fordringar och begaf mig med hela min fäderneärfda förmögenhet till Krakau, där jag studerade några år under min släktings uppsikt. Därpå gick jag till Danzig och Königsberg. Slutligen grep mig en oemotståndlig lust att företaga en resa till södern. Jag hoppades taga mig fram med återstoden af min lilla förmögenhet, likväl hade jag här varit nära att råka illa ut, om icke en betydlig vinst vid furstens faraospel satt mig i stånd att helt makligt stanna här och att sedermera, som jag hade för afsikt, fortsätta resan till Italien. Något som s. 140 särskildt vore värdt att berätta har icke händt mig under mitt lif. Dock måste jag väl äfven omnämna att det skulle varit mig lätt att bevisa sanningen af mina uppgifter, om icke en egendomlig händelse beröfvat mig min portfölj, där mitt pass, min resplan och andra skrivelser voro förvarade, som kunde ha tjänat till detta ändamål.«

Domaren räck till, såg skarpt på mig och frågade med en smula hånfull ton hvad det var för en händelse, som satt mig ur stånd att legitimera mig.

»För flera månader sedan,« berättade jag, »var jag på resa här i bergstrakten. Den vackra årstiden jämte den härliga, romantiska trakten bestämde mig för att tillryggalägga vägen till fots. Uttröttad satt jag en dag på värdshuset i en liten by; jag hade beställt förfriskningar och ur min portfölj framtagit ett papper för att uppteckna något, som fallit mig in; portföljen låg framför mig på bordet. Strax därpå anlände en ryttare dit i sporrsträck, hvars egendomliga dräkt och förvildade utseende väckte min uppmärksamhet. Han kom in i rummet, begärde något att dricka och satte sig midt emot mig vid bordet, mörkt och skyggt seende på mig. Mannen förekom mig otreflig och jag gick ut i det fria. Snart därpå kom också ryttaren ut, betalade värden och sprängde med en flyktig hälsning därifrån. Jag stod i begrepp att själf gå vidare, då jag kom ihåg portföljen, som jag låtit ligga på bordet i kammaren, jag gick in och fann den på sin gamla plats. Först dagen därpå upptäckte jag att den icke var min, utan sannolikt tillhörde främlingen, som af misstag stoppat min på sig. Endast några för mig obegripliga notiser och åtskilliga till en grefve Viktorin adresserade bref lågo i den. Denna portfölj jämte dess innehåll skall man finna bland mina saker; i min egen portfölj förvarades, som sagdt, mitt pass, resplan och, som jag nu kommer ihåg, också min dopsedel, genom nyssnämnda förväxling har jag gått detta förlustig.« Domaren lät mig från hufvud till fot beskrifva främlingen, som jag talat om, och jag underlät icke att till en enda figur s. 141 skickligt sammansätta grefve Viktorins och mitt eget utseende, sådan

jag var på flykten från baron F:s slott. Domaren ville aldrig upphöra att utfråga mig om de minsta detaljer i denna händelse, och medan jag tillfredsställande svarade på allt, afrundade sig bilden själf för min inre syn, så att jag själf trodde därpå och undgick hvarje fara att inveckla mig i motsägelser. Med rätta kunde jag också hålla det för en lycklig tanke att jag, på samma gång jag nöjaktigt förklarade min besittning af de till grefve Viktorin riktade brefven, tillika sökte i händelsen inveckla en fingerad person, hvilken efter behof kunde gälla för den flyende Medardus eller grefve Viktorin. Därvid kom jag att tänka på att det kanhända bland Eufemias papper funnos bref, som redogjorde för Viktorins plan att som munk uppträda i slottet och att detta ytterligare kunde förvirra och fördunkla uppfattningen af den verkliga händelsen. Medan domaren frågade, arbetade min fantasi vidare, alltjämt fann jag nya medel att trygga mig för upptäckt, och jag trodde mig nu beredd för alla eventualiteter. Jag väntade nu att domaren skulle gå närmare in på den förbrytelse, för hvilken jag blifvit anklagad, men så blef det ej; i stället frågade han hvarför jag velat fly ur fängelset. Jag försäkrade att jag aldrig haft en tanke därpå. Vittnesmålet af den fångvaktare, som sett mig klättra upp till fönstret, tycktes tala emot mig, och domaren hotade med att låta fjättra mig, om jag förnyade försöket.

Jag blef återförd till fängelset, man hade tagit bort sängen och på golvet tillredt ett halmläger. Bordet var fastskrufvadt, och i stället för stolen fann jag en låg bänk. Tre dagar förgingo, utan att man frågade efter mig, och jag såg endast den gamle fångknektens buttra ansikte, då han bar till mig maten och på aftnarna tände lampan. Då gaf den spänning efter, som uppehöll mig och gjorde att jag kände mig som en tapper kämpe i en strid på lif och död. Jag föll i ett tungt och dystert grubbel; allt syntes mig likgiltigt, till och med Aurelias bild var utplånad inom mig. Jag ryckte snart åter upp mig, men endast för att åter betagas af den hemska, sjukliga känsla, som den unkna fängelselufven orsakade, och som jag icke kunde emotstå. Jag kunde icke längre sofva. I de underliga reflexer, som lampans dystra, flämtande sken kastade på tak och väggar, grinade allehanda förvridna ansikten emot mig. Jag släckte lampan, gömde mitt hufvud i halmkuddarna, men än gräsligare hördes då fångarnas dämpade stönande och rasslet af deras kedjor i nattens hemska stillhet. Det förekom mig som om jag hörde Eufemias och Viktorins dödsrosslingar. »Är då icke jag skuld till edert fördärf? Förbannade, var det icke ni själfva, som öfverlämnade er åt min hämnande arm?« Så skrek jag öfverljuddt, men sedan hörde jag en lång, djup utandning, en dödssuck, ljuda genom hvalfven, och jag skrek i vild förtviflan: »Det är du, Hermogenes, din hämnd är nära! — — Ing-

en räddning mera!« Det kunde väl vara på den nionde natten, då jag, halft vanmäktig af fasa, låg utsträckt på det kalla fängelsegolfvet. Då hörde jag tydligt under mig ett sakta, taktmässigt klappande. Jag lyddes, ljudet fortfor ännu, och dessemellan skrattade det sällsamt genom golfvet. Jag sprang upp och kastade mig på halmbädden, men alltjämt fortsatte knackandet under skratt och stön. Slutligen ropade det tyst, tyst, men med ful, hes och stammande röst oupphörligt: Me-dar-dus! Me-dar-dus! En kall blodström isade mina lemmar! Jag bemannade mig och ropade: »Hvem där, hvem där? — Än ljudligare skrattade det nu och stönade och kved och knackade och stammade hest: Me-dar-dus... Me-dar-dus. Jag reste mig upp från mitt läger. »Hvem du än är, som här leker spöke, visa dig eller hör upp med ditt dumma skratt och knackande!« Så ropade jag in i mörkret, men rätt under mina fötter knackade det än starkare och stammade: »Hihihi... hihihi... bro-der... lil-le... bro-der... li-le... Me-dar-dus... jag är här... är här... s. 143
lås opp... opp... vi... ska... gå... ut... i... sko-o-gen... sko-o-gen!«

Dunkelt och bekant ljöd rösten inom mig; jag hade förr hört den, likväl ej så bruten och stammande. Ja, till min fasa tyckte jag, att jag igenkände min egen röst. Ofrivilligt, som om jag ville fresta om det förhölle sig så, stammade jag efter: »Me-dar-dus... Me-dar-dus!« Då skrattade det igen, men hånande och ilsket och ropade: »bro-der... lil-le... bro-o-der li-le, har du, har... du... kä-känt i-igen mig, kä-känt i-igen... mig? Lås opp! Låt oss gå ut i sko-o-gen... i sko-o-gen!«

»Stackars vansinnige,« sade jag doft och hemskt, »jag kan inte öppna för dig eller gå med dig ut i den sköna skogen, i den härliga, fria vårluften, som måste blåsa därute; jag är inspärrad i samma unkna dystra, fängelse, som du!« Då kved det som i tröstlös jämmer, knackandet blef tystare och svårare att uppfatta, tills det slutligen alldeles upphörde; dagern sken in genom fönstret, låsen rasslade och fängelse-direktören, som jag icke sett på hela tiden, kom in. »Man har,« började han, »hört allehanda larm och högljudt prat i ert rum i natt. Hur förhåller det sig därmed?« Så lugnt jag kunde svarade jag: »Jag har för vana att tala högt i sömnen och talar också ofta i vaket tillstånd högt för mig själf, och jag antar att det måste vara tillåtet.« — »Sannolikt,« fortfor direktören, »har man sagt er att hvarje flykttförsök och förbindelse med fångarna strängt straffas?«

Jag bedyrade att jag icke förehade något sådant. Ett par timmar efteråt förde man mig upp till kriminaldomstolen. Icke den domare, som först förhört mig, utan en annan, tämligen ung man, som jag vid första blicken märkte, att han måste vara den förre vida öfverlägsen i skicklighet och skarpsinne, gick vänligt emot mig och anmodade mig

att sitta ned. Ännu står han lifslevvande för mina ögon. För sina år var han tämligen korpulent, han saknade nästan hår och bar glasögon. I hela hans väsen låg så mycken godmodighet och vänlighet, att jag kände att just därför måste enhvar icke alldeles förhärdad brottsling ha svårt att emotstå honom. Han framkastade sina frågor lätt, nästan i konversationston, men de voro så öfvertänkta och väl ställda, att man endast kunde ge bestämda svar. »Jag måste först fråga,« började han, »om alla de uppgifter, som ni lämnat om er lefnad, verkligen äro grundade, eller om ni efter moget öfvervägande kommit att tänka på någon omständighet, som ni ännu vill tillägga.«

»Jag har sagt allt som kan sägas om mitt enkla lefnadslopp.«

»Har ni aldrig haft umgänge med andliga... med munkar?«

»Jo, i Krakau... Danzig... Frauenburg och Königsberg. På sistnämnda ställe med en präst, som var anställd vid kyrkan som kaplan.«

»Ni har inte förr omtalat att ni varit i Frauenburg?«

»Emedan jag icke höll det mödan värdt att omnämna ett åtta dagars uppehåll på resa från Danzig till Königsberg.«

»Alltså är ni född i Kwiecziczewo?«

Denna fråga framställde domaren på polska, och till på köpet med en äkta polsk dialekt, men likväl i en lätt ton. I själfva verket blef jag ett ögonblick förvirrad, men erinrade mig dock en smula polska, som jag lärt i seminariet af min vän Krcszinski och svarade: »På min faders lilla egendom vid Kwiecziczewo.« — »Hur heter detta gods?« — »Krcziniewo, min familjs stamgods.«

»För att vara en infödd polack, talar ni icke särdeles bra polska. Hur kommer det sig?«

»Sedan flera år tillbaka talar jag endast tyska. Ja, redan i Krakau hade jag mycket umgänge med tyskar, som ville lära polska af mig, omärkligt har jag själf tillägnat mig deras dialekt, liksom man lätt lägger sig till med provinsens uttal och på så sätt glömmet det riktiga.«

Domaren betraktade mig med ett tyst löje, sedan vände han sig till skrifvaren och dikterade tyst för honom. Jag kunde tydligt höra orden: »synbart i förlägenhet« och ville ge ytterligare förklaringar öfver min dåliga polska, när domaren frågade: »Har ni aldrig varit i B.?« — »Aldrig.« — »Vägen från Königsberg och hit kan ha fört er öfver denna ort?« — »Jag slog in på en annan väg.« — »Har ni aldrig gjort bekant-
skap med en munk från kapucinerklostret i B.?« — »Nej!« —

Domaren ringde och gaf tyst en befallning åt den inträdande vaktmästaren. Strax därefter öppnades dörren, och skräck och fasa grep mig, då jag såg pater Cyrillus inträda. Domaren frågade: »Känner ni denne man?« — »Nej, jag har aldrig sett honom.«

Då såg Cyrillus på mig med stel blick, sedan gick han mig närmare, slog tillsammans händerna och ropade högt, under det att tårarna strömmade ur hans ögon: »Medardus, broder Medardus! — För Kristi skull, måste jag återfinna dig sådan, sedan du begått ett djäfvulskt brott! Broder Medardus, gå in i dig själf, bekänn och ångra... Guds långmodighet är oändlig!« Domaren syntes missnöjd med Cyrillus' tal och afbröt honom med frågan: »Igenkänner ni i denne man munken Medardus från kapucinerklostret i B.?«

»Vid min salighet,« genmälte Cyrillus, »kan jag icke tro annat, än att denne man, om han också nu bär världslig dräkt, är samme Medardus, som i min åsyn var novis och invigdes i kapucinerklostret i B. Medardus hade likväl ett rödt tecken i korsform på vänstra sidan af halsen, och om denne man...«

»Ni märker,« sade domaren, vändande sig till mig, »att man håller er för att vara kapucinermunken Medardus från klostret i B., och att man beskyllt samme Medardus för en svår förbrytelse. Är ni icke denne munk, blir det er lätt att bevisa detta, enär denne Medardus har ett egendomligt märke på halsen, som ni ej kan ha, om era uppgifter är riktiga. Blotta er hals!«

»Det är onödigt,« svarade jag med fattning, ett egendomligt öde s. 146 tycks ha gifvit mig den mest slående likhet med den mig alldeles obekante munken Medardus, ty jag har till och med detta röda kors på vänstra sidan af halsen.«

Så var det också, ty det sår på halsen, som abbedissans juvelkors tillfogat mig, hade efterlämnat ett korsformigt ärr, som tiden icke kunde utplåna. — »Blotta halsen!« återtog domaren. Jag gjorde så, och Cyrillus utropade: »Heliga Guds moder, där är ju det röda korstecknet! — Ack, Medardus — broder Medardus, har du då alldeles gifvit till pris din eviga frälsning!« Gråtande och halft vanmäktig, nedsjönk han i en stol.

»Hvad har ni att svara till denne vördige prästs utsago,« frågade domaren. I detta ögonblick kände jag mig träffad som af en ljunghel; all den skygghet, som hotade att öfvermanna mig, försvann; ack, det var frestaren själf, som tillhviskade mig: hvad förmå alla dessa veklingar mot dig, den starke?... Skall då icke Aurelia blifva din? Nästan med vildt hånande trots utbröt jag: »den där munken, som ligger afdånad i stolen, är en svagsint gubbe, som i sin tokiga fantasi håller mig för den förlupne munken från sitt kloster, med hvilken jag kanske endast har en flyktig likhet.« Tills nu hade domaren bibehållit sin lugna fattning, nu reste han sig upp, rynkade ögonbrynen och betraktade mig med mörkt allvar. Jag måste tillstå att skimret af hans glasögon för mig

hade något hemskt och odrägligt, jag kunde icke längre tala; gripen af förtviflan och raseri, med de knutna händerna mot pannan skrek jag öfverljudt; Aurelia! — »Hvad skall det namnet betyda?« frågade domaren häftigt.

»Ett dunkelt öde offerar mig åt en neslig död,« sade jag doft, »men jag är oskyldig... alldeles säkert, jag är oskyldig... haf medlidande med mig... släpp mig... jag känner att vansinnet börjar rasa i mitt blod... låt mig gå!«

Domaren, som nu åter blifvit lugn, dikterade för protokollföraren åtskilligt, som jag ej förstod, slutligen föreläste han för mig en handling, där allt var upptecknad, hans frågor och mina svar samt mötet med Cyrillus. Jag måste skriva under mitt namn, sedan uppfordrade mig domaren att skriva något på polska och tyska; jag gjorde så. Domaren tog den tyska skrifvelsen och gaf den till pater Cyrillus, som åter hämtat sig, med frågan: »Har denna handstil likhet med klosterbrodern Medardus?« — »Det är hans stil ända in i de minsta detaljer,« svarade Cyrillus och vände sig åter till mig. Han ville tala, men en blick af domaren ålade honom lugn. Domaren såg uppmärksamt på det polska blad, jag skrifvit, sedan reste han sig, gick mig helt nära och sade i allvarlig och afgörande ton: »Ni är ingen polack, denna skrift är alltigenom oriktig och full af grammatiska och ortografiska fel. Ingen äkta polack skrifver så, om han också vore vida mindre vetenskapligt bildad än ni är.«

»Jag är född i Krcziniewo och alltså polack. Till och med i det fall att jag icke vore det, och hemlighetsfulla omständigheter tvungo mig att förneka namn och stånd, är jag därför ingalunda munken Medardus, som efter hvad jag måste anta, rymt ur kapucinerklostret i B.«

»Ack, broder Medardus,« inföll Cyrillus, »skickade icke den ärevördige prior Leonardus dig i tillit till din trofasthet och fromhet till Rom? Broder Medardus! Förneka icke längre på detta gudlösa sätt det heliga stånd, hvarifrån du utgått!«

»Jag ber er att inte afbryta oss,« fortfor domaren och fortsatte sedan, vändande sig till mig: »Jag måste göra er uppmärksam på, att denne ärevördige herres trovärdiga utsago inger den sannolika förmodan att ni verkligen är den Medardus, som man menar er vara. Jag vill icke heller fördölja att man skall föreställa er för flera personer, som med säkerhet igenkännt er som denne munk. Bland dessa personer är en, som ni särskildt har anledning att frukta, om våra förmodanden slå in. Ja, till och med bland era egna saker har man funnit åtskilligt, som ger stöd för denna misstanke. Slutligen skola underrättelser om era föregifna familjeförhållanden inlöpa från domstolarne i Posen. Jag

säger er allt detta mera öppet, än mitt ämbete bjuder, för att öfvertyga er om hur litet jag begagnar mig af knep och konstgrepp för att få er att tillstå sanningen, för så vidt dessa misstankar äro grundade. Förbered er hur mycket ni vill; om ni verkligen är denne Medardus, så var viss om att domarens blick förmår genomtränga den grundligaste förklädnad! Ni kan väl själf noggrant veta för hvilket brott, ni anklagas. Skulle ni däremot verkligen vara den Leonard von Krczinski, för hvilken ni utgifvit er och en naturens lek gjort er lik denne Medardus till och med i afseende på egendomliga särmärken, så skall ni själf lätt finna medel att ådagalägga detta. Ni synes mig vara i ett exalteradt tillstånd och jag afbryter därför förhandlingarna; under tiden vill jag ge er rådruum för moget öfvervägande. Efter hvad i dag skett, kommer ni inte att sakna stoff.»

»Ni anser alltså mina uppgifter alltigenom vara falska? Ni ser i mig den förlupne munken Medardus?« Så frågade jag, och domaren sade med en lätt bugning: »Adjö, herr von Krczinski!« Och man förde mig tillbaka till fängelset.

Domarens ord genomborrade mig som glödande spjutspetsar. Allt som jag föregifvit föreföll mig dumt och osmakligt. Att den person, för hvilken jag skulle föreställas och som jag hade anledning att frukta, var Aurelia, var blott allt för klart. Hur skulle jag uthärda detta! Jag tänkte efter hvad det var för misstänkt, som kunde finnas bland mina saker, då kom jag till min ledsnad ihåg, att jag ägde en ring med Eufemias namn sedan mitt uppehåll på baronens slott, och att den kappsäck, som jag tagit med på flykten, varit hopsnörd med ett kapucinerrep! Jag ansåg mig redan förlorad. Förtviflad sprang jag af och an i fängelset. Då förekom det mig som om det hviskade och tisslade i mitt öra: »Du dåre, hvarför rädes du? Kommer du icke ihåg Viktorin?« — Högt utropade jag: »Ha, jag har icke förloradt, utan vunnet spel!« Det s. 149 arbetade och kokade inom mig. Redan förut hade jag kommit att tänka på att det väl bland Eufemias papper måste hittas något, som tydde på Viktorins uppträdande som munk på slottet. Stödjande mig härpå, ville jag på något sätt föregifva ett sammanträffande med Viktorin, ja, till och med med den Medardus, för hvilken man höll mig; berätta som efter hörsägner om äfventyret på slottet, som fick ett så rysligt slut, och på oskyldigt sätt där inflika min likhet med dessa båda. Den minsta omständighet måste noggrant öfvervägas; jag beslöt därför att skriftligen uppsätta den roman, som skulle rädda mig. Man beviljade mig de skrifmaterial, som jag begärde för att skriftligen redogöra för några förtegnade omständigheter i min lefnad. Med ansträngning arbetade jag långt in på natten. Under skrifningen upphetsades min fantasi, allt for-

made sig till en afrundad diktning, och längre och längre utspann sig den väf af lögner, hvarmed jag hoppades för domaren dölja sanningen.

Tornuret i borgen hade slagit tolf, när jag åter tyst och aflägsset förnam samma knackande, som under gårdagen gjort mig så förstörd. Jag ville icke akta därpå, men allt högre klappade det med taktmässiga slag, och därvid började det ånyo att dessemellan jämra sig och skrat- ta. Hårdt slående i bordet, ropade jag öfverljudd: »Stilla därnere!« Och jag trodde mig därigenom inge mig mod gent emot den fasa, som bemäktigade sig mig; men då skrattade det gällt och skärande genom hvalfven och stammade: »Bro-o-der lil-le, bro-o-der li-le, jag vi-vill opp ti-till dig, lås... opp... lås... opp! — Nu började det tätt bredvid mig att skafva, skrapa och rassla i golfvet, och alltjämt skrattade det och kved; starkare och starkare blef bullret, rasslandet och skrapandet — dessemellan hördes dånande brak som af fallet af tunga massor. Jag stod upp, med lampan i handen. Då rörde det sig under min fot, jag steg åt sidan och såg att på det ställe jag stått en sten lossades ur golfläggningsen. Jag grep tag i den, och lyfte helt och hållet upp den med en lätt ansträngning. Ett hemskt sken bröt in genom öppningen, en naken arm med en blänkande knif i handen sträckte sig emot mig. Gripfen af fasa, for jag tillbaka. Då stammade det ånyo ur djupet: »Bro-o-der... lil-le... bro-o-der lil-le... Me-dar-dus är här... tag... tag... bryt... bryt... ut... i... sko-o-gen;... ut... i... sko-o-gen!« Plötsligt kom jag att tänka på räddning och flykt; jag öfvervann min förskräckelse och fattade knifven, som handen villigt lämnade mig och började att ifrigt bryta bort murbruket mellan stenarne i golfvet. Den som var under golfvet tryckte med all makt uppåt. Fyra, fem stenar voro redan slungade åt sidan, då lyfte sig plötsligt en ända till höfterna naken människa ur djupet och stirrade spöklikt på mig med den vansinniges grinande och hemska löje. Lampskenet föll på hans ansikte, jag igenkände — mig själf och förlorade medvetandet. s. 150

En känsla af smärta i armen väckte mig ur min djupa svimning. Det var ljust omkring mig; fängelseföreståndaren stod framför mig med en lykta med bländande sken, rasslet af kedjor och hammarslag ekade genom hvalfvet. Man var sysselsatt med att slå mig i bojer. Utom med hand- och fotbojer blef jag med en ring om lifvet och en därvid fästad kedja länkad vid muren. »Nu kommer väl herrn att låta bli att tänka på att bryta sig ut,« sade fångvaktaren. »Hvad har då karlen gjort egentligen?« frågade en smedgesäll. »Åh,« sade fångvaktaren, »vet du icke det, Jost?... Hela staden talar därom. Det är en förbannad kapuciner, som har mördat tre människor. Man är redan på det klara. Inom

få dagar ha vi full galaföreställning, då skola hjul och stegel komma i gång.»

Jag hörde icke något mera, på nytt försvann medvetandet. Endast med möda vaknade jag ur min bedöfnings, ännu var det mörkt, men slutligen bröto några matta strimmor af dagsljuset in i det låga, knappt sex fot höga hvalf, dit man nu, som jag till min fasa varseblef, fört mig från mitt förra fängelse. Jag kände törst och grep efter vattenkruset, som stod bredvid mig, fuktigt och kallt krälade något öfver min hand, och jag såg en uppblåst, otäck padda tungt hoppa därifrån. Full af afsky och äckel, lät jag kruset stå. »Aurelia,« stönade jag i känslan af det outsägliga elände, som brutit in öfver mig. »Och därför allt detta eländiga nekande och ljugande inför rätta! — Allt skenhelighet och djäfvulka hycklareknep! — Endast för att ännu under några timmar få lefva ett sönderslitet och kvalfullt lif? Hvad vill du, dåre? Äga Aurelia, som endast kan bli din genom ett oerhörtd brott? Ty kunde du också genom lögnen förmå hela världen att tro på din oskuld, hon skulle alltid i dig se Hermogenes skändlige mördare och af hjärtat afsky dig. Eländige, vanvettige dåre, hvar äro nu dina högtflygande planer och tron på den öfvernaturliga makt, hvarmed du menade att efter ditt godtycke kunna styra ödet själf. Du förmår icke att döda den mask, som med lifsfarliga bett gnager på din märg; nesligt skall du gå under i tröstlös jämmer, äfven om rättvisans arm skonar dig.« Sålunda högljudt klagande, kastade jag mig ned på halmen och kände på samma gång ett tryck, som tycktes härröra sig från ett hårdt föremål i min västficka. Jag kände efter och drog fram en liten knif. Under den tid, jag var i fängelse, hade jag aldrig burit någon knif på mig, det måste alltså vara densamma, som min spöklika afbild räckt mig. Mödosamt reste jag mig upp och höll knifven i det nu starkare inbrytande dagsljuset. Jag gaf akt på det blänkande silfverskaftet. Outforskliga öde! Det var den knif, hvarmed jag mördat Hermogenes, och som jag saknat sedan några veckor tillbaka. Men inom mig såg jag nu plötsligt underbart lysande tröst och räddning ur min smälek. Det obegripliga sätt, hvarpå jag erhållit knifven, var för mig en fingervisning af eviga makter hur jag skulle göra bot för min förbrytelse och i döden försona Aurelia. Som en gudomlig stråle och en ren eld, lågade nu inom mig kärleken till Aurelia, all syndig begärlighet hade vikit ifrån mig. Det föreföll mig som om jag såge mig själf som fordom i biktstolen i kapucinerkyrkan. »Väl älskar jag dig, Medardus, men du förstod mig icke. . . min kärlek är döden! — Då hörde jag Aurelias röst smekande tala, och mitt beslut stod fast att för domaren fritt tillstå den märkvärdiga historien om mina förvillelser och därpå gifva mig döden.

Fånguppsyningsmannen kom in och gaf mig bättre mat, än jag annars brukade få, jämte en flaska vin. »På furstens befallning,« sade han, i det han dukade bordet, som en fångknekt burit in efter honom, och löste den kedja, som fängslade mig vid väggen. Jag bad honom säga domaren att jag önskade bli hörd, emedan jag hade mycket att yppa, som låge mig tungt på hjärtat. Han lofvade att uträtta mitt uppdrag. Emellertid fick jag länge vänta på att bli hämtad till förhöret. Ingen lät se sig utom fångknekten, som efter mörkningens inbrott kom in och tände en lampa, som hängde ned från hvalfvet. Jag kände mig lugnare än förut, likväl var jag mycket utmattad och föll snart i djup sömn. Då fördes jag in i en lång, dystert och hvälfd sal, i hvilken jag såg en lång rad af andlige i svarta talarer sitta längs väggarne i höga stolar. Framför dem vid ett bord, som var täckt med en blodröd duk, satt domaren, och bredvid honom en dominikaner i ordenshabit. Domaren sade nu med högtidlig röst: »Du är nu öfverlämnad till den andliga domstolen, enär du förstockade, brottslige munk förgäfves förnekat ditt namn och stånd. Franciscus, med klosternamn kallad Medardus, säg, för hvilka förbrytelser du är anklagad?« — Jag ville öppet bekänna alla de brott och synder, som jag begått, men till min fasa var det som jag sade icke hvad jag tänkte och ville säga. I stället för en ångerfull bekännelse kom jag med orimligt och osammanhängande tal. Då sade dominikanern, som stod jättehög framför mig och genomborrade mig med sin lågande blick: »På sträckbänken med dig, du förstockade, genstörtige munk!« Sällsamma gestalter reste sig rundt omkring och sträckte sina långa armar ut efter mig och ropade i hes och hemsk enklang: »På sträckbänken med honom!« Jag ryckte fram knifven och måttade åt hjärtat, men ofrivilligt lyfte sig armen, jag träffade halsen, och mot korsets tecken brast klingan i stycken som glas, utan att såra mig. Då grepo mig bödlarne och stötte mig ned i ett djupt, underjordiskt hvalf. Dominikanern och domaren stego ned efter mig. Ännu en gång uppfordrade de mig att bekänna. Ännu en gång försökte jag, men tal och tanke stodo i galen motsägelse. Ångerfull, förkrossad af smälek, bekände jag allt inom mig; osmakligt, förvirradt och utan mening var det tal som utgick från mina läppar. På en vink af dominikanern klädde nu bödlarne af mig, sammansnorde mina armar på ryggen och när jag hissades upp, kände jag hur de uttänjda lederna knakande vredos sönder. I rasande smärta gaf jag till ett vildt skri och vaknade. Smärtan i händer och fötter fortfor, den berodde på de tunga bojor, jag bar, också kände jag ett tryck öfver ögonen, som jag icke kunde öppna. Ändtligen kände jag som om en tyngd plötsligt tagits från min panna, och jag reste mig hastigt upp, en dominikanermunk stod vid min halmbädd.

Min dröm blef verklighet, och jag blef iskall af förskräckelse. Munken stod orörlig som en bildstod med korslagda armar och stirrade på mig med håliga svarta ögon. Jag kände igen den hemske målaren och föll halft vanmäktig tillbaka ned på halmen. Kanhända var det endast en sinnesvilla, som återstod af drömmen? Jag bemannade mig och reste mig upp, men munken stod orörlig och stirrade på mig med sina håliga ögon. Då ropade jag i vansinnig förtviflan: »Bort med dig, fasliga människa!... Nej!... Ingen människa; du är djäfvulen själf, som vill störta mig i evigt fördärf... bort med dig, förbannade, bort!«

»Arme kortsynte dåre, icke är jag den, som söker slå dig i oupplösli- ga band, som söker göra dig affällig från det heliga värf, hvartill eviga makter kallat dig. — Medardus! — Stackars kortsynte dåre, hemsk och förskräckande har jag visat mig för dig, då du lättsinnigt lekte vid den eviga fördörelsens gapande graf. Jag varnade dig, men du har ej för- stått mig. Res dig upp och kom närmare!« Munken talade allt detta i en dämpad ton af djup och hjärtslitande klagan. Hans blick, förr så fruktansvärd, var nu blid och mild, och själfva ansiktsdragen voro vekare. Jag betogs af ett obeskrifligt vemod; som en evig makts sändebud för att upprätta och hugsvala mig i mitt oändliga elände tycktes mig nu den förr så fasaväckande målaren. Jag reste mig nu från min bädd och närmade mig honom. Det var intet fantom, jag rörde vid hans klädnad och ofrivilligt böjde jag knä; han lade sin hand liksom välsignande på mitt hufvud. Då visade sig framför mig i ljusa färger en härlig tafla. — Ack, jag var i den heliga skogen! — Ja, det var samma ställe, där den sällsamt klädde pilgrimmen förde till mig den underbare gossen. Jag ville gå vidare, in i kyrkan, som låg strax framför mig. Där skulle jag under bot och ånger få förlåtelse för mina svåra synder. Men jag rörde mig ej, kunde ej förstå mitt eget jag. Då talade en dof, ihålig röst: tanke är handling! — Drömmarne försvunno, det var målaren, som sagt dessa ord. »Obegripliga vareelse, var det då du? Den där olycksaliga morgonen i kapucinerkyrkan i B.? — I riksstaden, och nu här?« »Håll,« afbröt mig målaren: »Det var jag, som öfverallt var dig nära för att rädda dig från smälek och fördärf, men du kunde ej förstå. Du måste fullborda det verk, hvartill du är utvald, till din egen frälsning.« — »Ack,« utropade jag full af förtviflan, »hvarför höll du icke min arm tillbaka, när den lyftes mot den där unge mannen...« »Det förunnades mig ej,« föll mig målaren i talet, »fråga mig icke vidare, det är förmätet att vilja förstå hvad en evig makt beslutat... Medardus... du nalkas ditt mål... i morgon!« En iskall rysning genomfor mig, ty jag trodde mig förstå målaren. Han visste och gillade det själfmord, jag beslutat. Med tysta steg gick målaren till fängelsedörren. »När får jag återse dig?« — »Vid

målet,« ropade han starkt och högtidligt, så att det ekade i hvalfvet. — »I morgon alltså?« — Tyst vände sig dörren på sina hakar, och målaren var försvunnen.

När det dagats, kom fånguppsyningsmannen, åtföljd af sina fång- s. 155 knektar, och befriade mina såriga armar och ben från bojorna. Jag skulle snart ledas till ransakningen, hette det. Inåtvänd och förtrogen med tanken på en snar död, gick jag upp i domsalen; jag hade så öfvertänkt min bekännelse, att jag hoppades kunna aflägga en redogörelse, som omfattade de obetydligaste omständigheter. Domaren gick hastigt emot mig; jag måste ha sett alldeles vanställd ut, ty vid min åsyn försvann det glada leende, som förut upplyste hans ansikte, och förbyttes i en min af det djupaste medlidande. Han fattade mina händer och sköt mig mildt ned i sin länstol. Seende på mig, sade han sedan långsamt och högtidligt: »Herr von Krzczinski! Jag har något glädjande att förkunna! Ni är fri, undersökningen har blifvit inställd på furstens befallning. Han har förväxlat er med en annan person, och en alldeles otrolig likhet med denne person har varit orsaken därtill. Klart, alldeles klart är er skuldloshet ådagalagd!... Ni är fri!«

Det brusade omkring mig, och allt dansade rundt för mig. Hundra gånger fördubblad såg jag domarens gestalt röra sig i en mörk dimma, till dess allt försvann i djupt mörker. Slutligen kände jag att man frotterade min panna med någon stark vätska, och jag hämtade mig från den svimning, hvori jag fallit. Domaren uppläste för mig kort ett protokoll, som vitsordade att processen mot mig blifvit häfd och att jag skulle frigifvas. Icke mäktig ett enda ord, underskref jag tigande. En obeskriflig, mig totalt förintande känsla gjorde, att jag icke kunde känna någon glädje. Då nu domaren såg på mig med en till hjärtat gående vänlighet, kändes det som om jag nu, när man trodde på min oskuld och ville lösgifva mig, öppet måste bekänna alla mina begångna förbrytelser och sedan stöta knifven i hjärtat. Jag ville tala, men domaren tycktes önska att jag aflägsnade mig. Jag gick till dörren, då kom han efter mig och sade lågt: »Nu har jag upphört att vara domare, men från första ögonblicket, jag såg er, har ni intresserat mig på det högsta. Så s. 156 mycket skenet än var emot er, så önskade jag dock strax att ni icke måtte vara den brottslige, afskyvärde munk, för hvilken man ansåg er. Nu kan jag säga er i förtroende... ni är ingen polack, ni är icke född i Kwiecziczewo, ni heter ej Leonard von Krzczinski.« Med lugn och fasthet svarade jag: »Nej!« »Inte heller någon präst,« frågade domaren och slog ner ögonen, sannolikt för att bespara mig inkvisitorsblicken. Det sjöd inom mig. »Så hör då!« utbröt jag. — »Tyst,« afbröt mig domaren, »hvad jag strax i början trott och ännu tror bekräftar sig. Jag ser

att gåtfulla omständigheter råda här och att ni af en hemlighetsfull ödets lek är invecklad i egendomliga förhållanden till vissa personer vid hofvet. Det är icke min plikt att tränga djupare in i saken, och jag skulle anse det för en opassande nyfikenhet att vilja aflocka er något öfver era sannolikt mycket sällsamma lefnadsförhållanden. Dock, hur skulle det vara om ni nu ryckte er lös från allt det, som här hotar ert lugn, och lämnade orten? Efter hvad som skett, kan likväl icke er visstelse här göra er godt.« När domaren sade detta, tyckte jag att alla mörka skuggor, som tryckande lägrat sig öfver mig, veko undan. Jag hade återvunnit mitt lif, och glödande sjöd lusten till lifvet ånyo i ådror och nerver. Aurelia! på henne tänkte jag åter, och nu skulle jag bort från henne! Djupt suckande inföll jag: »Och lämna henne?« Domaren betraktade mig med den största häpnad och sade sedan hastigt: »Ack, nu tror jag mig se klart. Gifve himlen, herr Leonard, att mina olyckliga aningar ej gå i fullbordan!« — Allt kände jag nu helt annorlunda. Ångern var sin kos, och det kunde väl vara en brottslig fräckhet, att jag med hyckladt lugn frågade domaren: »Och ni håller mig likväl för skyldig?« — »Tillåt mig, min herre,« genmålde domaren allvarligt, »att jag behåller min öfvertygelse för mig själf, då den likväl endast stöder sig på en känsla. På bästa sätt har det blifvit utrönt att ni icke kan s. 157 vara munken Medardus, emedan denne Medardus befinner sig här och blifvit igenkänd af pater Cyrillus, som lät narra sig af er likhet med honom. Munken förnekar för öfrigt icke att han är denne kapuciner. Härmed har allt skett, som ske kunde, för att rena er från hvarje misstanke, och dessmer måste jag tro att ni känner er fri från hvarje skuld.«

En rättstjänare bortkallade i detta ögonblick domaren, och så afbröts ett samtal, som höll på att bli pinsamt för mig.

Jag gick till min bostad och fann allt i samma ordning, som jag lämnat det. Mina papper hade man tagit i beslag, de lågo nu förseglade på mitt skrifbord, endast Viktorins portfölj, Eufemias ring och kapucinerrepet saknade jag; mina förmodanden i fängelset voro alltså riktiga. Det dröjde icke länge, innan en furstlig lakej anlände och öfverräckte mig en handskrifvelse från fursten och en dosa af guld, besatt med ädelstenar. »Man har farit illa med er, herr von Krcszinski,« skref fursten, »men hvarken jag eller mina domstolar äro skulden därtill. Ni liknar alldeles otroligt en usling; allt är nu på ett tillfredsställande sätt uppklaradt, och jag sänder er detta tecken på min välvilja och hoppas snart få se er.« Furstens nåd var mig lika likgiltig som hans gåfva, en dyster melankoli, som smög sig på mig, var en följd af det hårda fängelset, jag kände att jag kroppsligen måste upphjälpas, och det var mig därför synnerligen kärt att lifläkaren gjorde mig ett besök. Det

rent medicinska var snart utredt. »Är det icke,« började lifläkaren, »en egendomlig ödets skickelse att just i det ögonblick, man tror sig vara öfvertygad om att ni är den afskyvärde munken, som anställde så mycken olycka i baron von F:s familj, uppenbarar sig just denne munk och rentvår er från hvarje misstanke?«

»Jag måste bekänna att jag icke vet något om de närmare omständigheter, som föranledde mitt frigifvande. Domaren sade mig endast i största allmänhet att den kapuciner Medardus, som man sökte efter s. 158 och hvilken man ansåg mig vara, infunnit sig här.«

»Han har icke infunnit sig, utan man har fört honom hit fastbunden på en vagn och egendomligt nog samtidigt med er egen ankomst. Det faller mig in att då jag ville berätta för er de egendomliga händelser, som för någon tid sedan tilldrogo sig vid vårt hof, blefvo vi just afbrutna, när jag hade kommit till den vidrige Medardus, Francescos son, och hans skändliga dåd på baron von F:s slott. Jag upptar nu händelsernas tråd, där jag blef afbruten. Vår furstinnas syster, som ni vet abbedissa i cistercienserklostret i B., antog sig en gång vänligt en fattig kvinna med ett barn, hvilka återvände från en pilgrimsfärd till „den heliga linden“.«

»Hustrun var Francescos änka och barnet Medardus.«

»Alldeles riktigt. Men hur kommer det sig att ni vet det?«

»På sällsammaste sätt hafva kapucinermunken Medardus' lefnadsomständigheter blifvit mig bekanta. Ända till det ögonblick, då han flydde från baron F:s slott, är jag nog underrättad om hvad som tilldrog sig där.«

»Men hur, och af hvem...?«

»En liflig dröm har visat mig allt.«

»Ni skämtar?«

»Ingalunda. Det förekommer mig verkligen som om jag i drömmen hört historien om denne olycksalige, som, en leksak för mörka makter, slungats hit och dit och drifvits från brott till brott. På färden genom ... sizerskogen for postiljonen vilse, jag kom till jägmästarbostället och där... «

»Ah, nu förstår jag allt, där borta råkade ni munken. . . «

»Så är det, men han var vansinnig.«

»Det ser han inte ut att vara längre. Redan då hade han sina ljusa s. 159 stunder och anförtrodde er allt?«

»Icke precis. Underrättad om min ankomst, kom han på natten till mitt rum. Med min exempellöst slående likhet med honom förekom jag honom hemsk. Han höll mig för sin dubbelgångare, som varslade hans död. Han framstötte stammande bekännelser, — ofrivilligt, trött, som

jag var af resan, öfverväldigade sömnen mig. Det förekom mig som om munken med lugn och fattning talade vidare, och jag vet i själfva verket ej hvar drömmen började. Det föreföll mig som om munken påstod, icke att *han* hade dödat Eufemia och Hermogenes, utan att grefve Viktorin varit bådas mördare.«

»Egendomligt, högst egendomligt. Men hvarför förteg ni detta för domaren?«

»Hur kunde jag hoppas att domaren skulle lägga någon vikt vid denna berättelse, som måste synas honom mycket äfventyrlig. Kan öfver hufvud taget en upplyst brottmålsdomstol tro på underverk?«

»Åtminstone borde ni strax kunnat ana att man förväxlade er med den vansinnige munken och betecknat denne som munken Medardus.«

»Godt, och till på köpet, sedan en svagsint gubbe, jag tror han heter Cyrillus, prompt ville hålla mig för sin klosterbroder. Det föll mig för öfrigt icke in att den vansinnige munken just var Medardus, och att den förbrytelse, som han bekände för mig, var föremål för denna rättgång. Och efter jägmästarens utsago hade han aldrig sagt honom sitt namn — hur gjorde man denna upptäckt?«

»På enklaste vis i världen. Som ni vet, hade munken under någon tid vistats hos jägmästaren; han tycktes botad, men ånyo utbröt vanvettet så häftigt, att jägmästaren såg sig tvungen att forsla honom till staden, där han inspärrades på dårhuset. Dag och natt satt han där stirrande, utan att röra sig, som en bildstod. Han sade ej ett ord och måste matas, emedan han icke ens rörde handen. För några dagar sedan kom jägmästarens äldste son till staden och går till dårhuset för att besöka munken. Med den olyckliges tröstlösa belägenhet i tankarna kommer han ut, just då pater Cyrillus från kapucinerklostret i B. går förbi. Han tilltalar honom och ber honom besöka den inspärrade, olyckliga klosterbrodern, emedan samtal med en andlig af samma orden måhända kunde verka gagneligt på honom. När Cyrillus får se munken, ryggar han förskräckt tillbaka. »Heliga Guds moder! Medardus, olycklige Medardus,« ropade Cyrillus, och i samma ögonblick få munkens stirrande ögon lif. Han reser sig upp, och faller med ett doft skri till golvet. Cyrillus går med öfriga vittnen till händelsen strax till presidenten för kriminaldomstolen och afger redogörelse. Domaren, som hade undersökningarna mot er om hand, följer Cyrillus till dårhuset, man finner munken mycket matt, men utan spår af vansinne. Han tillstår att han är munken Medardus från kapucinerklostret i B. Cyrillus försäkrade å sin sida, att er otroliga likhet med Medardus narrat honom. Nu kunde han se hur herr Leonard i tal, blick och figur märkbart skillt sig från munken Medardus, som han nu såg framför

sig. Man upptäckte också det betydelsefulla korstecken på vänstra sidan af halsen, som väckt så stort uppseende under er process. Sedan tillfrågades munken om händelserna på baron von F:s slott. »Jag är en afskyvärd, skändlig förbrytare,« sade han med matt, knappast hörbar röst, »jag ångrar djupt hvad jag har gjort. Hur har jag icke satt mig själf och min odödliga själ i fara!... Haf medlidande... ge mig tid, och jag skall bekänna allt!« Fursten, som blifvit underrättad, förfogade strax om processens inställande mot er och befallde ert frigifvande. Munken har blifvit förd till kriminalfängelset.«

»Och har tillstått allt? Har han mördat Eufemia och Hermogenes? Och hur är det med grefve Viktorin?«

»Så vidt jag vet, börjar den egentliga rättegången mot munken först i dag. Hvad nu grefve Viktorin angår, så ser det ut som om allt, som står i någon förbindelse med händelserna vid vårt hof, måste förbli dunkelt och obegripligt.« s. 161

»Men jag inser i själfva verket icke i hvad för sammanhang händelserna på baron von F:s slott kunna stå till katastrofen vid hofvet.«

»Egentligen menar jag också mera de uppträdande personerna än själfva händelsen.«

»Jag förstår er icke.«

»Minnes ni ännu min berättelse om den katastrof, som medförde prinsens död?«

»Ja, visst.«

»Är det er klart att Francesco greps af en brottslig kärlek till italienskan? Att det var han som före prinsen smög sig in i brudkammaren och stötte ned prinsen? Viktorin är frukten af detta skändliga dåd. Han och Medardus äro söner af *en* fader. Viktorin är spårlöst försvunnen, och alla efterforskningar blefvo utan framgång.«

»Munken störtade honom ned i „djäfvulsklyftan“. Förbannad vare den vansinnige brodermördaren!«

I samma ögonblick, som jag häftigt utstötte dessa ord, hörde jag tyst, tyst knackandet af det spöklika vidundret från fängelset. Förgäfves sökte jag bekämpa den ångest, som grep mig. Läkaren syntes lika så litet märka knackandet som min inre vanda. Han fortfor: »Hvad? Har munken tillstått för er, att också Viktorin fallit för hans hand?«

»Ja... Om jag sammanställer några af hans afbrutna yttranden med Viktorins försvinnande, så sluter jag däraf att saken förhåller sig så. Förbannelse öfver den vanvettige brodermördaren!«

Starkare knackade det och stönade och jämrade sig, igenom rummet hven det och lät som: »Medardus... Medardus... hi... hi... hjä-hjälp!« Utan att märka det fortfor läkaren: »En besynnerlig hemlighet

synes ännu hvila öfver Francescos härkomst. Han är högst sannolikt s. 162 släkt med det furstliga huset. Så mycket är säkert att Eufemia var dotter till. . . «

Med ett förskräckligt brak, så att dörrhakarna knakade, sprang dörren upp och ett skärande gällt skratt trängde in. Själ skrek jag som en vansinnig: »Håå... hå... hå... bro-o-der lil-le... håå... hit... fort, fort, om du vill slåss med mig. . . ufven håller bröllop; låt oss klättra upp på taket och brottas, och den som stöter ner den andre är kung och får dricka blod!« Lifläkaren grep mig i armen och ropade: »Hvad står på, hvad står på? Ni är sjuk. . . verkligen farligt sjuk. Fort i säng med er!« Men jag stirrade på den öppna dörren för att se om min ryslige dubbelgångare skulle komma in. Dock, jag såg ingenting och hämtade mig snart från den fasa, som i mig slagit sina iskalla klor. Lifläkaren höll fast vid att jag var sjukare, än jag själf trodde och skylldes allt på fängelset och på den sinneströrelse, processen förorsakat. Jag begagnade mig af hans läkemedel, men mer än hans konst bidrog till mitt snabba tillfrisknande, att knackandet icke vidare förspordes, och att min hemske dubbelgångare tycktes ha lämnat mig.

Vårsolens gyllne strålar lyste en morgon klart och vänligt in mitt rum, ljufva blomsterdofter strömmade in genom fönstret, en oändlig längtan dref mig ut i det fria, och utan att akta läkarens förbud gick jag ut i parken. Där hälsade buskar och träd tisslande och tasslande i vinden den från sin lifsfarliga sjukdom tillfrisknande. Jag andades ut, som uppvaknad ur en lång, pinsam dröm, och djupa suckar voro de utsägliga ord för min hänryckning, hvilka jag lät tona in i samklang med fåglarnas jublande sång och de brokiga insekternas muntra, hvinande surr.

Ja, en pinsam dröm tycktes mig ej blott den sistförlidna tiden utan hela mitt lif, sedan jag lämnat klostret, när jag nu vandrade i en af dunkla plataner beskuggad gång. Jag var i trädgården hos kapucinerna s. 163 i B. Ur en aflägsen grupp af buskar höjde sig redan det höga kors, invid hvilket jag ofta med djup andakt bedt om kraft att emotstå frestelsen. Korset tycktes mig nu vara det mål, dit jag borde vandra, för att där, nedkastad i stoftet, ångra och göra bot för alla de syndiga och brottsliga drömmar, som satan föregycklat mig, och jag gick framåt med knäppta och upplyfta händer och blicken riktad mot korset. Vinden blef starkare och starkare, jag trodde mig höra brödernas hymner; men det var blott skogens underbara låt, som den susande vinden väckt med sin gång mellan träden; jag kunde icke andas utan måste stanna helt utmattad, ja till och med stödja mig mot ett nära träd för att icke sjunka ned. Dock, hän till det fjärran korset drog det mig med oemotståndlig

makt; jag samlade alla mina krafter och gick vidare, men hann endast en bänk af mossor tätt framför ett buskage; alla mina lemmar blefvo plötsligt som lama af dödlig utmattning; som en svag gubbe satte jag mig långsamt och med ett djupt stönande sökte jag bereda mitt sammanpressade bröst lättnad. Då hörde jag ett prasslande i gången tätt bredvid mig. . . Aurelia! Blixtnabbt som min tanke stod hon framför mig. Tårar af innerligt vemod strömmade ur hennes himmelska ögon, men genom tårarna glänste en tändande stråle; den var det obeskrifliga uttrycket för en het längtan, som annars tycktes Aurelia främmande. Men så såg jag den kärleksblick flamma upp, som jag mindes hos den hemlighetsfulla varelsen i biktstolen, och som jag så ofta sett i ljufva drömmar. »Kan ni väl någonsin förlåta mig?» hviskade Aurelia. Vansinnig af namnlös hänryckning, störtade jag till hennes fötter och grep hennes händer. »Aurelia. . . Aurelia. . . för dig marter. . . och död!» Jag kände hur jag mildt upplyftes — Aurelia sjönk till mitt bröst, och jag frossade af hennes glödande kyssar. Skrämd af ett prassel i närheten, gjorde hon sig slutligen loss ur mina armar, jag vågade icke hålla henne kvar. »Min längtan och mitt hopp ha gått i uppfyllelse,« s. 164 sade hon tyst, och i samma ögonblick såg jag furstinnan komma utför gången. Jag gick nu in i buskaget och blef nu varse att jag egendomligt nog tagit en torr, grå stam för ett krucifix. Jag kände icke längre någon utmattning, Aurelias glödande kyssar ingjöto i mig ny lifskraft, det förekom mig som om mitt varas hemlighet nu fått en härlig och ljus förklaring. Jag stod nu på lifvets höjdpunkt; nu måste det bära nedför, på det att ett öde skulle fullbordas, som en högre makt utstakat. Under denna tid, som liknade en himmelsk dröm, var det, som jag började att uppteckna det som hände, sedan jag återsatt Aurelia. Jag ville bedja dig, du obekante främling, som en gång skall läsa dessa blad, att i ditt minne återkalla ditt lifs skönaste solskensstid, då skall du förstå och instämma i den i ånger och bot grånade munkens tröstlösa jämmer och klagan. Jag ber dig ännu en gång att påminna dig denna tid, och icke behöfver jag då omtala för dig hur Aurelias kärlek belyste mig och allt omkring mig, hur vaket och lifligt min ande såg och begrep lifvet just genom att själf lefva, hur en himmelsk glädje fyllde mig med gudomlig hänförelse. Ingen mörk tanke fördystrade min själ, Aurelias kärlek hade befriat mig från min skuld känsla, och egendomligt nog uppspirade inom mig den fasta öfvertygelsen att det icke var jag, som var den skändlige brottslingen på baron von F:s slott och mördat Eufemia och Hermogenes, utan att det var den vansinnige munk, som jag träffade i jägmästarens hus, som begått ogärningen. Hvad lifläkaren berättat mig, tycktes mig ej vara osanning, utan sakens verkliga hemlighetsful-

la förlopp, fast det förblef mig själf obegripligt. Fursten hade mottagit mig som en vän, som man tror sig ha förlorat; detta angaf naturligtvis den ton, hvare alla måste instämma, endast furstinnan förblef allvarlig och tillbakadragen, fastän äfven hon visade sig mildare än förr.

Med barnslig naivitet hängaf sig Aurelia åt sin kärlek; för henne var den icke något brott, som hon måste dölja för världen, och lika litet s. 165 förmådde jag dölja den känsla, hvare mitt lif fullständigt uppgick. Enhvar märkte förhållandet mellan mig och Aurelia, ingen talade därom, ty man läste i furstens blickar att om han också icke gynnade vår kärlek, ville han åtminstone stillatigande öfverse därmed. Så kunde jag utan allt tvång ofta träffa Aurelia, ibland äfven utan vittnen. Jag slöt henne i min famn, hon besvarade mina kyssar, men då jag kände hur hon skälfde af jungfrulig skygghet, kunde jag icke lämna rum åt något syndigt begär; hvarje brottslig tanke dog i den rysning, som genomfor mig. Hon såg icke ut att ana någon fara, och det fanns i själfva verket ej heller någon, ty ofta när hon satt bredvid mig ensam i rummet, mäktigare än någonsin strålande af himmelskt behag, och då kärlekens vilda glöd ville uppflamma inom mig, såg hon på mig så obeskrifligt mildt och kyskt, att det förekom mig som om himmelen ville förinna mig att som en botfärdig syndare redan här på jorden nalkas helgonen. Ja, det var icke Aurelia, utan den heliga Rosalia själf, och jag föll till hennes fötter och utropade: »O, du fromma och heliga, hur kan då jordisk kärlek till dig få bo i mitt hjärta?» — Då räckte hon mig handen och sade med ljuf och mild stämma: »Ack, jag är icke något helgon, men någorlunda from och håller mycket, mycket af dig!»

På flera dagar hade jag icke sett Aurelia, hon hade farit med furstinnan till ett i närheten beläget lustslott. Jag uthärdade icke längre, utan for dit. Ankommen dit frampå kvällen, visades jag af en kammarfru, som jag träffade i trädgården, till Aurelias rum. Tyst, mycket tyst öppnade jag dörren, bedöfvande slog en tung, blomstermättad doft emot mig. Minnen stego upp inom mig som dunkla drömmar, är det ej Aurelias rum på baronens slott, där jag. . . Vid denna tanke var det som om bakom mig reste sig en mörk gestalt; »Hermogenes« ropade det inom mig. Förskräckt sprang jag framåt, dörren till kabinettet var endast tillskjuten. Vändande mig ryggen, knäböjde Aurelia framför en s. 166 taburett, hvarpå en bok låg uppslagen. Full af ångest kastade jag en blick bakom mig, jag såg ingenting och utropade då i högsta hänförelse: »Aurelia, Aurelia!» Hastigt vände hon sig om, men innan hon hunnit resa upp, låg jag på knä bredvid henne och höll henne hårdt omfamnad. »Leonard, min älskade,« hviskade hon tyst. Inom mig jäste och kokade det af rasande begär, af vild och syndig åstundan. Kraftlös låg hon i mi-

na armar, hennes hopknutna hår hade löst sig och föll nu i yppiga lockar ned öfver mina skuldror, hennes unga barm vällde fram, hon kved dämpadt — jag kände icke längre igen mig själf! Jag lyfte upp henne, hon återvann sin kraft, en sällsam glöd brann i hennes ögon, och eldigare än någonsin besvarade hon mina rasande kyssar. Då hördes ett brusande bakom oss som af starka, mäktiga vingslag, ett skärande ljud, likt ångestskriet af en, som blifvit träffad till döds, skar gällt genom rummet. »Hermogenes«, skrek Aurelia och sjönk afsvimrad ur mitt famntag. Gripfen af vild fasa, ilade jag därifrån! — I förstugan mötte jag furstinnan, som återkom från en promenad. Hon betraktade mig allvarligt och stolt, i det hon sade: »Det tyckes mig verkligen mycket egendomligt att träffa er här, herr Leonard!« Kufvande min förvirring, svarade jag i en ton, som var för bestämd för att vara passande, att man ofta förgäfvades hade att kämpa mot starka inflytelser, och att ofta hvad som syntes oskickligt kunde vara mest passande!

När jag i mörka natten skyndade tillbaka till residensstaden, tyckte jag att någon sprang efter mig och att en röst hviskade: »A... all... alltid är ja... jag hos di... dig lil-lille... bro-o-der Medardus!« Då jag vände mig om, kunde jag väl märka att det endast var min dubbelgångares fantom, som spökade i min fantasi, men jag kunde icke slita mig lös från den rysliga bilden, ja det tycktes mig slutligen, som om jag måste tala med honom och berätta att jag låtit skrämma mig af den galne Hermogenes; den heliga Rosalia skulle snart bli min, ty för det syftet hade jag blifvit munk och fått min prästvigning. Då skrattade och stönade min dubbelgångare, som förr och stammade: »Men fo... fort!« — »Ge dig till tåls,« svarade jag, »ge dig till tåls, min gosse! Allt skall bli bra! Hermogenes träffade jag icke riktigt, han hade ett sådant där fördömdt kors på halsen som vi två, men min flinka knif är ännu skarp och spetsig nog.« — »Hi... hihi... stö-stöt till bra... stö-stöt ti... till bra!« Så dog dubbelgångarens röst bort i suset af morgonvinden, som kom dragande från den strimma af lågande purpur, som brann i öster. s. 167

Jag hade just kommit hem, då jag blef befalld till fursten. Han kom vänligt emot mig. »Ni har i själfva verket i hög grad förvärfvat er min bevågenhet,« började han; »jag kan icke dölja för er att min välvilja förvandlats i vänskap. Jag ville icke gå miste om er, och vill se er lycklig. Dessutom är man skyldig er allt möjligt skadestånd för hvad ni lidit. Vet ni, herr Leonard, hvem som föranledde rättegången mot er, hvem det var, som anklagade er?«

»Nej, nådig herre.«

»Baronessan Aurelia!... Ni häpnar? Ja, baronessan Aurelia, min bästa herr Leonard, hon har hållit er för en kapuciner. Han skrattade högt. Nå, vid Gud, är ni en kapuciner, så är ni den älskvärdaste, som ett mänskligt öga skådat! Säg mig uppriktigt, herr Leonard, är det verkligen ett stycke munk i er?»

»Nådig herre, jag vet ej hvad det är för ett oblidt öde, som alltjämt vill göra mig till denne munk, som... «

»Nå, nå, jag är ingen inkvisitor! Det vore i alla fall fatalt om ni vore bunden af något löfte. Till saken! Skulle ni vilja hämnas på baronessan Aurelia för den skada, hon tillfogat er?»

»I hvilket människobröst kunde väl en sådan tanke uppstå gement mot en sådan huld och himmelsk varelse?»

»Ni älskar Aurelia?» Beträktande mig skarpt och allvarligt, framkastade fursten denna fråga. Jag teg och lade handen på mitt bröst. Fursten fortfor: »jag vet att ni älskat Aurelia sedan det ögonblick, då hon för första gången inträdde i denna sal med furstinnan. Hon besvarar er kärlek och därtill med en eld, som jag icke tilltrorde den milda Aurelia. Hon lefver endast genom er, furstinnan har berättat mig allt. Tror ni om jag säger, att Aurelia efter er häktning öfverlämnade sig åt en förtviflan, som lade henne på sjukbädden — och bragte henne i dödsfara? Aurelia ansåg er då som sin broders mördare, hvilket gör hennes smärta än oförklarligare. Redan då var ni älskad. Nå, herr Leonard eller hellre Herr von Krcszinski, ty ni är af adel, jag vill på ett sätt, som skall synas er angenämt, binda er vid hofvet. Ni äktar Aurelia. Inom få dagar fira ni trolofningen, och jag skall själf åtaga mig att företräda brudens fader.« Jag stod stum, söndersliten af stridiga känslor. »Adjö herr Leonard,« ropade fursten och aflägsnade sig vänligt vinkande ur rummet. s. 168

Aurelia — min hustru! Hustru till en brottslig munk! Nej, det kunna ej dunkla makter ärna, hvad än må blifva den armas öde! Besegrande allt som reste sig däremot, kvarstod den tanken inom mig. Jag kände att ett beslut omedelbart måste fattas, men jag sökte förgäfves ett medel att utan smärta bli skild från Aurelia. Tanken att icke mer återse henne föreföll mig outhärdlig, men att hon skulle bli min hustru uppfyllde mig med en för mig själf oförklarlig afsky. Jag kände inom mig en tydlig aning att, om den brottslige munken vågade ställa sig för Herrens altare för att där drifva en brottslig lek med sina heliga löften, skulle den främmande målaren uppenbara sig, men icke mildt tröstande som i fängelset, utan liksom vid Francescos vigselakt fruktansvärdt siande hämnd och undergång, skulle han komma och störta mig i namnlös skam och timligt och evigt fördärf. Men därpå hörde jag

otydligt en röst inom mig: »och likväl måste Aurelia bli din. Vanvettige dåre, hur tänker du kunna ändra ditt öde.« Och sedan ljöd det åter: »Förbländade, du syndar! Aldrig kan hon bli din, det är den heliga Rosalia själf, som du vill omfamna i jordisk kärlek!« s. 169

Söndersliten af denna tvedräkt mellan hemska makter, kunde jag icke tänka, icke ana mig till hvad jag borde göra för att undfly det fördärf, som tycktes hota från alla sidor. Förbi var nu denna hänryckning, hvarunder hela mitt lif och mitt uppehåll på baron von F:s slott synt mig endast som en ryslig dröm. I dyster försagdhet såg jag i mig själf endast den usle vällustingen och förbrytaren. Allt som jag sagt till domaren och lifläkaren tycktes mig endast som en dum, illa påhittad lögn; icke en inre stämman hade intalat mig den, som jag velat öfverbevisa mig själf om.

Inåtvänd utan att varsna eller se något utom mig, smög jag mig öfver gatan. Furstinnans vagn rullade förbi, lifläkaren lutade sig ut ur fönstret och gaf mig ett vänskapligt tecken; jag följde honom till hans bostad. Han hoppade ur och drog mig med sig upp på sitt rum sägande: »Jag kommer just från Aurelia och har mycket att tala med er om. Å, ni häftiga, obetänksamma människor, hvad har ni nu ställt till! Plötsligt som ett spöke har ni uppenbarat er för Aurelia, och den stackars nervsvaga varelsen har blifvit sjuk däraf!« Läkaren såg hur jag bleknade. »Nå, nå,« fortfor han, så illa är det icke den här gången, hon går nu åter omkring i trädgården och återvänder i morgon med furstinnan till residenset. Käre Leonard, Aurelia talade mycket om er, hon känner en innerlig längtan att återse er för att be er om förlåtelse. Hon tror att ni funnit henne dum och dåraktig.«

Då jag icke tänkte på händelsen på lustslottet, förstod jag icke Aurelias yttrande.

Läkaren visade sig underrättad om furstens afsikter, han lät mig ganska tydligt förstå detta, och med den glädtiga liflighet, hvarmed han behandlade alla sina ämnen, lyckades han snart rycka mig ur min dystra sinnesstämning, så att vårt samspråk blef muntert nog. Än en gång beskref han hur han råkat Aurelia, hur hon likt ett barn, som ej helt kunnat hämta sig från en ängslig dröm, med halfslutna ögon, som logo i tårar, legat på schäslongen med det lilla hufvudet stödt i handen och för honom klagat sina sjukliga visioner. Han upprepade hennes ord i det han härmade den blyga flickans af lätta suckar afbrutna tal och förstod, i det han skämtsamt framställde hennes klagomål, genom små ironiska infall så framhäfva hennes bild, att den stod munter och lifslevande framför mig. Därtill kom att han som kontrast framställde den gravitetiska furstinnan, hvilket icke litet roade mig. »Hade

ni någonsin tänkt,« sade han, »att så mycket underligt skulle hända er i residenset? Först det galna missförståndet, som förde er i kriminalrättens klor, och så den verkligen afundsvärda lycka, som furstens vänskap bereder er!«

»Jag måste verkligen tillstå att det vänliga mottagandet från furstens sida från början gjort mig godt; likväl känner jag nu hur mycket jag stigit i hans och allas aktning, hvilket jag tillskrifver den orätt, jag lidit.«

»Icke så mycket det som en annan liten omständighet, som ni kanske kan gissa.«

»Ingalunda.«

»Visserligen kallar man er, efter ni själf önskar det, helt enkelt herr Leonard som förr, men alla veta nu att ni är adelsman, emedan de underrättelser, man fått från Posen, bestyrkt era uppgifter.«

»Men hur kan detta utöfva något inflytande på fursten och på den aktning, jag åtnjuter vid hofvet? När fursten lärde känna mig och inbjöd mig att visa mig vid hofvet, invände jag, att jag endast var af borgerlig härkomst, men då sade fursten att vetande adlade och berättigade att vistas vid hofvet.«

»Han ställer sig så, i det han koketterar med sin upplysthet och sitt sinne för konst och vetenskap. Ni har nog i hofkretsen märkt många borgerliga lärda och konstnärer, men de finkänsliga bland dem, som sakna denna lätt spänstighet i sitt väsen, som sätter dem i stånd att med en glädlig ironi ställa sig på en ståndpunkt, som höjer dem öfver det hela, ser man endast sällan här, eller också uteblifva de alldeles. Äfven med den bästa vilja att visa fördomsfrihet, blandar sig i adelns beteende mot den borgerlige ett visst något, som smakar af nedlåtenhet och fördragsamhet gentemot något i grund och botten otillbörligt; det fördrar ingen man, som med berättigad stolthet känner att det är han som nedlåter sig och måste visa fördrag med det andligt låga och osmakliga. Ni är själf af adel, herr Leonard, men som jag hör teologiskt och vetenskapligt bildad. Däraf kommer det sig väl att ni är den förste adelsman, hos hvilken jag icke märker något adligt i dålig mening. Ni kan mena att jag som själf borgerlig uttalar förutfattade meningar, eller att något tillstött mig personligen, som hos mig väckt denna fördom, men så förhåller det sig ej. Jag tillhör nu en gång en af de klasser, som undantagsvis icke blott tolereras, utan verkligen hyllas och omhuldade. Läkare och biktfäder äro regerande herrar, härskare öfver kropp och själ, alltså i hvarje fall af god adel. Matsmältningen och den eviga fördömsen kunna till och med oroa dem, som mest lämpa sig för hoftjänst. I fråga om biktfäder gäller detta endast de katolska. De

protestantiska predikanterna, åtminstone på landet, äro endast husof-
ficianter, som sedan de rört nådiga herrskapets samveten, i all ödmjuk-
het vid nedersta bordsänden vederkvicka sig vid vinet och steken. Låt
vara att det är svårt att öfvervinna en inrotad fördom; det fattas dock
mestadels god vilja, emedan mången adlig måste ana att han endast
i egenskap af sådan kan bevara en ställning, till hvilken världen icke
annars ger honom någon rätt. Stolthet öfver anor och adel är i vår, sig
alltmer förändligande tid en nästan komisk företeelse. Utgången från
riddarväsen, krig och vapen, bildar den en kast bestämd till skydd för
de andra stånden, och den beskyddades subordinerade ställning gent
öfver skyddsherren uppstår af sig själf. Den lärde må berömma sig af
sin vetenskap, konstnären af sin konst, handtverkaren, köpmannen af
sitt yrke, „se,“ säger riddaren, „där kommer en tygellös fiende, som I,
som ären i krig oerfarne, icke kunnen motstå, men jag, som är öfvad s. 172
i vapen, ställer mig framför er, och hvad som är min lek och glädje
räddar ert lif och gods!“ Dock alltmer försvinner det råa våldet från
jorden, alltmer verkar och skapar anden, och alltmer röjes dess allbe-
segrande kraft. Snart märker man att en stark näfve, ett harnesk, ett
draget svärd icke räcker till att besegra hvad anden vill; till och med
krig och vapenöfning underkasta sig tidens andliga makt. Hvar och
en ställes alltmer på egna fötter, ur sin egen andliga förmåga måste
han ösa för att göra sig gällande i världen, om också staten ger honom
en bländande, yttre glans. På en motsatt princip stöder den sig från
riddarväsendet stammande andrygheten, som endast har sin grund i
den satsen: „Mina förfäder voro hjältar, alltså är jag en dito.“ Allt hän-
för sig till hjältemod och kroppslig kraft. Starka, robusta föräldrar ha
åtminstone i regel likadana barn, och krigiskt mod och sinnelag gå li-
kaledes i arf. Att hålla riddarkasten ren var därför under riddaretiden
ett berättigadt kraf, och det var icke en liten förtjänst för en fröken
af gammal ätt att ge lifvet åt en junker, till hvilken de arma borgar-
ne kunde bedja: „Var snäll och sluka oss icke, utan skydda oss för de
andra junkrarne!“ Med andliga förmögenheter förhåller det sig icke så.
Visa fäder få ofta dumma söner, och just emedan tiden för det fysiska
riddarskapet skjutit åt sidan det psykiska, kunde det, då det gällde att
bevisa sin ärfda adel, vara betänkligare att härstamma från en Leib-
nitz än från Amadis af Gallien eller en af de urgamla riddarne af det
runda bordet. I sin en gång bestämda riktning skrider tidsandan fram-
åt, och den andryga adelns ställning försämras märkbart. För den skull
är väl detta taktlösa, af erkännande och vidrig nedlåtenhet blandade
beteende mot de i värld och stat mäktiga borgerliga elementen foster
af en dunkel, försagd känsla, i det adeln anar att i den vises ögon den-

na föråldrade grannlåt från en längesedan försvunnen tid faller bort och fritt yppar en löjlig nakenhet. Himmelen vare tack, många adliga, män som kvinnor, förstå denna tidens ande och i härlig flykt svinga de sig upp till den höjd, som konst och vetenskap bjuda; dessa bli den där gamla demonens sanna besvärjare.« s. 173

Lifläkarens tal hade fört mig in på ett för mig främmande gebit. Aldrig hade det fallit mig in att reflektera öfver adeln och dess förhållande till borgaren. Verkligen, läkaren kunde ej ana att jag fordom hört till den andra klassen af dem, hvilka enligt hans påstående icke träffas af adelns högfärd. Var då icke jag den högtaktade och vördade biktfadern i de förnämsta adliga hemmen i B? Nu förstod jag, hur jag själf spunnit vidare mitt ödes tråd, i det min adel uppstått ur namnet Kwiecziszewo, som jag kommit att nämna för den gamla hofdamen, och som ingaf fursten tanken att förmäla mig med Aurelia.

Furstinnan hade kommit tillbaka. Jag skyndade till Aurelia. Hon mottog mig med jungfrulig blyghet; jag slöt henne i mina armar och trodde i detta ögonblick att hon kunde bli min hustru. Aurelia var ännu mera vek och hängifven än annars. Hennes ögon stodo fulla af tårar, och hon talade med en vemodigt bedjande ton likt ett barn, som gjort sura miner, men hvars vrede förgått. Jag vågade att beröra mitt besök i furstinnans lustslott och envisades på henne att få veta allt, att anförtro mig hvad som skrämt henne. Hon teg och slog ned ögonen, men gripen af tanken på min gräslige dubbelgångare ropade jag: »Aurelia, vid alla helgon, hvad för en gestalt såg du bakom oss?« Full af förvåning, såg hon på mig, hennes blick blef allt mera stirrande, sedan sprang hon plötsligt upp, som om hon ville fly, men stannade och snyftade med händerna tryckta mot ögonen: »Nej, nej, nej, det är ju icke han!« Mildt fattade jag om henne, hon satte sig utmattad. »Hvem är det icke?« frågade jag häftigt, anande hvad som rörde sig inom henne. »Ack, min älskade vän, sade hon tyst och vemodigt, »skulle du icke anse mig för en vanvettig svärnerska, om jag sade dig allt, hvad som alltjämt för mig förstör njutningen af den mest oblandade kärlekslycka. En ryslig dröm går genom min lefnad, ställde sig med sina förskräckliga bilder mellan oss, redan då jag första gången såg dig. Som på vingarna af en dödens fågel sväfvade den omkring mig, när du så plötsligt inträdde i mitt rum på slottet hos furstinnan. Vet, såsom du då gjorde, knäböjde en gång bredvid mig en skändlig munk och ville missbruka en helig bön till en neslig synd. Medan han likt ett listigt djur lurande på byte, smög omkring mig, blef han min broders mördare. Ack, och du!... Dina anletsdrag... ditt tal... och den bilden! Låt mig tiga om den saken, låt mig tiga!« Tillbakaböjd, i halfliggande ställning och med s. 174

hufvudet stödt i handen, satt Aurelia uppkrupen i soffhörnet, och än yppigare framträdde hennes unga kropps svällande konturer. Jag stod framför henne, och mina ögon frossade af hennes oändliga behag, men med lustkänslan kämpade ett djäfvulskt hån, som inom mig ropade: Olycksaliga, åt satan sålda, du flydde undan munken, som under börens täckmantel ville förleda dig till synd, och nu är du hans brud — hans brud! I detta ögonblick var den rena kärlek, som en himmelsk stråle syntes ha upptändt hos mig, då jag, befriad från fängelse och död, återsåg henne i parken, helt och hållet försvunnen, och tanken att hennes undergång skulle bli min lefnads glanspunkt uppfyllde mig. Aurelia blef kallad till furstinnan. Jag förstod att Aurelias lif måste stå i ett hemligt, för mig obekant samband med mina egna lefnadsförhållanden, och jag fann ingen utväg att få kännedom därom, emedan Aurelia ej, oaktadt mina böner, ville tyda dessa löst framkastade yttranden. Slumpen avslöjade hvad hon tänkt förtiga. En dag befann jag mig i den hofämbetsmans rum, hvilken det ålåg att till posten befordra furstens och hoffolkets privatbref. Han var just frånvarande, då Aurelias kammarjungfru kom in med ett tjockt bref, som hon lade bland de andra, redan på bordet befintliga. Med en flyktig blick upptäckte jag att adressen var till abbedissan, furstinnans syster, och egenhändigt skrifven af Aurelia. Med blixstens snabbhet genomför mig tanken att där kunde jag finna allt det, som jag hittills ej kunnat utforska. Innan ämbetsmannen återkom, var jag borta med Aurelias bref. s. 175

Du, munk eller lekman, som af mitt lif ärnar hämta lärdom och varning, läs dessa blad, som jag här infogar, läs en ren och from flickas bekännelser, fuktade af en ångrande och förtviflad syndares bittra tårar!

Aurelia till abbedissan i cisterciensernunnornas kloster i . . .

Min kära, goda moder! Med hvilka ord skall jag omtala för dig att ditt barn är lyckligt, att äntligen den hemska gestalt, hvilken lik ett förskräckligt, hotfullt spöke, i mitt lif sköflat alla blommor, omintetgjort alla förhoppningar, lagts i bann af kärlekens gudomliga trollmakt. Nu gör det mig ondt att jag icke för dig liksom i en helig bikt öppnade hela mitt hjärta, då du kom att tala om min olycklige broder och min far, som grämelsen dödade, och upprättade mig i min tröstlösa sorg. Dock, nu först får jag kraft att för dig yppa den dystra hemligheten, som låg gömd i djupet af mitt bröst. Det är liksom om en ond och hemska makt på bedrägligt sätt föregycklade mig mitt lifs högsta lycka i form af en fasaväckande skräckbild. Det var som om jag slungades hit och

dit på ett böljande haf i fara kanske att utan räddning gå förlorad. Dock liksom genom ett underverk bistod mig himmelen i samma ögonblick, jag var nära att bli utsägligt olycklig. För att säga allt, måste jag gå tillbaka till min tidiga barndom, ty redan då lades inom mig ett frö, som sedermera fördärfligt spirade upp. Jag var endast tre eller fyra år gammal, när jag en gång i vårens skönaste tid lekte med Hermogenes i slottsträdgården. Vi plockade allehanda blommor, och Hermogenes, som annars icke hade någon lust därtill, flätade kransar åt mig och smyckade mig därmed. »Nu skola vi gå till mor,« sade jag, då han alldeles öfverhöljt mig med blommor, men Hermogenes sprang hastigt upp och ropade med vild röst: »Låt oss stanna här liten, mor är i blåa kabinettet och talar med djäfvulen!« Jag förstod icke alls hvad han ville säga, men blef likväl stel af skräck och började att gråta helt jämmerligt. »Dumma syster, hvad tjuter du för?« ropade Hermogenes, »mor talar alla dagar med djäfvulen, och han gör henne ingenting.« Jag var rädd för Hermogenes, emedan han stirrade så mörkt framför sig och talade så rått, och tystnade. Vår mor var redan då mycket sjuklig, hon hemsöktes ofta af fruktansvärda krampanfall, som öfvergingo i en dödsliknande dvala. Vi, jag och Hermogenes, blefvo då ledda bort. Jag upphörde ej att klaga, men Hermogenes sade doft: »Djäfvulen har gjort det.« På detta sätt vaknade i mitt barnsliga sinne tanken att mor hade gemenskap med ett elakt och fult spöke, ty på annat sätt kunde jag icke föreställa mig djäfvulen, emedan jag då var obekant med kyrkans läror. En dag blef jag lämnad ensam, jag kände mig hemsk till mods och kunde icke fly för skräck, då jag märkte att jag just befann mig i blåa kabinettet, där mor efter Hermogenes' påstående brukade tala med djäfvulen. Dörren öppnades, och mor kom in alldeles likblek och ställde sig framför den tomma väggen. Hon ropade med dämpad och klagande stämma: »Francesco, Francesco!« Då prasslade och rörde det sig bakom väggen, den delade sig, och en bild i kroppsstorlek af en skön man, klädd i en egendomlig violett mantel, blef synlig. Gestalten och mannens anlete gjorde på mig ett obeskrifligt intryck, jag jublade af glädje; och mor, som nu fick se mig, ropade häftig: »Hvad har du här att göra Aurelia? Hvem har fört dig hit?« — Min mor, annars så mild och god, var vredare än jag någonsin sett henne. Jag trodde, att jag var skulden därtill. »Ack,« stammade jag gråtande, »de ha lämnat mig här, jag ville ju inte stanna.« När jag märkte att bilden försvunnit, ropade jag: »Ack den vackra taflan, hvad var det för en vacker tafla!« Mor lyfte upp mig, kysste och smekte mig och sade: »Du är mitt kära, goda barn, men den bilden får ingen se, och nu är den borta för alltid!« Jag anförtrodde ingen hvad som händt, men till Hermogenes sade

s. 172

s. 177

jag en gång: »Hör, mor talar inte med djäfvulen utan med en vacker man, men han är endast en bild, som kommer fram, då mor kallar.« Då stirrade Hermogenes stelt framför sig och mumlade: »Djäfvulen kan se ut som han vill, säger herr patern, men mor gör han ändå ingenting.« En rysning öfverföll mig, och jag bad Hermogenes innerligt att icke mer tala om djäfvulen. Vi kommo nu till hufvudstaden, och bilden gick mig ur minnet och kom icke ens tillbaka, då vi efter mors död återvände till landet. Den flygel af slottet, där det blåa kabinetet låg, förblef obebodd. Där lågo ju min mors rum, som min fader icke kunde beträda utan att gripas af de smärtsammaste minnen. En reparation af byggnaden gjorde det slutligen nödvändigt att öppna rummen; jag kom in i blåa kabinetet, då arbetarne just voro sysselsatta med att bryta upp golvet. När en af dem kom att lyfta upp en panel i midten af rummet, prasslade det i väggen, den delade sig, och bilden af den obekante mannen blef synlig. Man upptäckte en fjäder i golvet, hvilken, när man rörde vid den, satte maskinen bakom väggen i rörelse. Nu kom jag lifligt ihåg det där ögonblicket i min barndom, min moder stod ånyo framför mig, och jag fällde heta tårar, men kunde ej vända bort blicken från den främmande sköne mannen, som såg på mig med ögon, som nästan syntes ha lif. Man hade sannolikt berättat för min far hvad som tilldragit sig, han kom in, medan jag ännu stod framför bilden. Efter en enda blick därpå, blef han stående som gripnen af häpnad och mumlade: »Francesco, Francesco!« Sedan vände han sig raskt till arbetaren och befallde med hög röst: »Bryt ut taflan ur väggen där, rulla ihop den och ge den till Reinhold!« Det förekom mig som om jag aldrig mer skulle få återse den sköne, härlige mannen, som i sin underbara dräkt tycktes mig som en majestätisk andarnes furste, och likväl höll mig en öofvervinnerlig skygghet tillbaka från att bedja min far att åtminstone icke låta förstöra taflan. Inom få dagar försvann dock det intryck, som händelsen med bilden efterlämnat, spårlöst ur mitt minne. Jag var redan fjorton år och en så yr, obetänksam varelse, att jag egendomligt stack af mot den allvarlige, högtidlige Hermogenes, och min far ofta sade att Hermogenes mera liknade en stillsam flicka och jag en uppsluppen pojke. Men detta ändrade sig snart. Hermogenes började att med lidelse och kraft bedrifva ridderliga idrotter. Han lefde endast i strider och slaktningar, hela hans själ uppfylldes däraf, och när just då ett krig inbröt, bad han ifrigt far att få ta tjänst. Vid samma tid kom det öfver mig en oförklarlig stämning, som jag ej kunde tyda och som gjorde mig alldeles förstörd. Ett egendomligt illabefinnande tycktes våldsamt angripa alla mina lifsandar. Ofta var jag nära att falla i vanmakt, då kommo allehanda underliga bilder och drömmar för

mig, det förekom mig som om jag såge in i en lysande himmel, full af salighet och vällust, och kunde ej som ett sömndrucket barn slå upp ögonen. Utan att veta hvarför, kunde jag vara bedröfvad till döds eller uppsluppet glad. Vid ringaste anledning störtade tårarne ur mina ögon, en oförklarlig trängtan stegrades ofta till kroppslig smärta, så att alla mina lemmar ryckte som i kramp. Min far märkte mitt tillstånd, tillskref det en öfverretning af nerverna, och sökte bot hos läkaren, som ordinerade en mängd medel, som blefvo verkningslösa. Jag vet själf icke hur det kom sig, plötsligt visade sig för mig den gömda bilden af den främmande mannen så lifligt, att jag tyckte att han stod framför mig, seende på mig med medlidsamma blickar. »Ack, måste jag då dö? Hvad är det som så outsägligt plågar mig?» tillropade jag drömbilden; då log den obekante och svarade: »Du älskar mig Aurelia, det är ditt kval, men kan du bryta en till Gud invigd mans trohetslöfte?» Till min häpnad varnade jag nu att den obekante bar en kapuciners ordensdräkt. Våldsamt samlade jag all kraft för att vakna ur mitt drömtillstånd. Det lyckades. Jag var fullt öfvertygad att munken varit en bedräglig lek af min inbillning och anade likväl tydligt att kärlekens hemlighet gått s. 179 upp för mig. Ja! — Jag älskade den okände med den vaknade känslans fulla styrka, med den lidelse och innerlighet, hvaraf ett ungt hjärta är mäktigt. I dessa ögonblick af drömmande grubbel, då jag menade mig se den obekante, syntes mitt illamående ha nått sin höjdpunkt, jag blef synbart bättre under det att min nervsvaghet blef mindre, och endast det ihärdiga fasthållandet af bilden och den fantastiska kärleken till ett väsen, som endast lefde inom mig, gaf mig utseendet af en drömerska. Jag var stum gent emot alla; i sällskap satt jag orörlig, och i det jag sysselsatte mig med mitt ideal, gaf jag icke akt på hvad man sade och gaf tokiga svar, så att man måste anse mig för en enfaldig varelse. I min broders rum såg jag en bok ligga på bordet, jag slog upp den, det var en från engelskan öfversatt roman med titel »munken«. En iskall rysning genombäfvade mig vid tanken på att min obekante älskling var en munk. Jag hade aldrig anat att kärleken till en vid himmelen vigd man vore syndig, nu kom jag plötsligen att tänka på drömgestaltens ord: »Kan du bryta en gudavigds löfte?» — och nu först kunde de djupt såra mig. Det förekom mig som om denna bok kunde ge mig förklaring. Jag tog den in till mig och började läsa, den underbara historien ryckte mig med sig, men då det första mordet inträffade, som den, sedan han gick i förbund med den onde, allt djupare sjunkande munken förbröt, grep mig en namnlös fasa, ty jag tänkte på Hermogenes' ord: »Mor talar med djäfvulen!» Nu trodde jag att liksom munken i romanen, vore den obekante en som sålt sig till den onde, som ville

locka mig i fördärfvet. Och dock kunde jag ej kufva den kärlek, som lefde inom mig. Nu först visste jag att det fanns en brottslig kärlek, med afsky motarbetade jag den känsla, som fyllde min barm, och denna kamp gjorde mig egendomligt retlig, ofta grep mig i närheten af män en hemsk känsla, emedan det förekom mig som munken vore där för att gripa mig och föra mig i fördärfvet. Reinhold kom tillbaka från en resa och berättade mycket om en kapuciner Medardus, vidt och bredt beryktad som predikant, och som han själf med beundran åhört i . . . r. Jag tänkte på munken i romanen, och en sällsam aning fick insteg hos mig att den älskade och fruktade drömbilden just kunde vara denne Medardus. Tanken var förskräcklig för mig, jag visste själf icke hvarför, och mitt tillstånd blef för pinsamt att uthärda. Jag sam i ett haf af aningar och drömmar. Förgäfves sökte jag ur mitt inre förjaga munkens bild; jag olyckliga barn kunde icke emotstå kärleken till den åt gudomen invigde. En andlig besökte en gång, som han väl ofta brukade, min fader. Han utlät sig vidlyftigt om djäfvulens mångahanda anfäktningar, och mången gnista föll i min själ, medan den andlige beskref det tröstlösa tillståndet i ett ungt sinne, till hvilket den onde ville bana sig väg, och som endast gjorde svagt motstånd. Min far tillfogade åtskilligt, liksom om han talade om mig. »Endast en obegränsad tillförsikt,« sade prästen, »endast oryggligt förtroende icke så mycket till vänner, som till religionen och hennes tjänare, kan bringa räddning.« Detta märkvärdiga samtal bestämde mig till att söka kyrkans tröst och att lätta mitt bröst genom en ångerfull bekännelse i den heliga bikten. Bittida följande morgon ville jag, enär vi just befunno oss i residenset, gå till den i närheten af vårt hem belägna klosterkyrkan. Det var en kvalfull och förskräcklig natt, som jag hade att genomvaka. Afskyvärda, brottsliga bilder, som jag aldrig sett eller tänkt, drefvo sitt gyckel omkring mig, men midt ibland dem stod munken, räckande mig handen som till räddning, och ropade: »Säg blott att du älskar mig och du skall bli befriad från all nöd!« Mot min vilja måste jag då utropa: »Ja, Medardus, jag älskar dig!« — och på en gång försvunno helvetesandarne. Slutligen steg jag upp, klädde mig och gick till klosterkyrkan.

I färgrika strålar bröt morgonljuset in genom de brokiga fönstren, en lekbroder sopade gångarne. Icke långt från sidoporten, hvarigenom jag inträdt, stod ett altare, invigt åt den heliga Rosalia, där höll jag en kort bön och gick sedan till en biktstol, där jag såg en munk. Hjälp, heliga himmel! — Det var Medardus! Utan allt tvifvel — en högre makt sade mig det. Då greps jag af en vansinnig ångest och kärlek, men jag kände att endast ståndaktigt mod kunde rädda mig. För honom själf biktade jag min syndiga kärlek, ja, ännu mera. Evige Gud! I

detta ögonblick syntes det mig som om jag redan ofta i tröstlös förtviflan förbannat de heliga band, som bundo min älskade, och också detta biktade jag. „Dig själf, Medardus, dig själf är det som jag älskar så outsägligt.“ Detta var de sista ord, som jag kunde uttala, men nu flöt kyrkans lindrande tröst som himmelsk balsam från munkens läppar, och denne tycktes mig ej mera vara Medardus. Strax därpå tog mig en gammal, ärevördig pilgrim på sina armar och bar mig långsamt genom kyrkans gångar ut till hufvudportalen. Han talade heliga och härliga ord, men jag insomnade som ett barn, vaggadt af milda och ljufva toner. Jag förlorade medvetandet. När jag vaknade, låg jag påklädd på soffan i mitt rum. »Tack vare Gud och helgonen, krisen är öfver, och hon hämtar sig,« ropade en röst. Det var läkaren, som sade dessa ord till min fader. Man omtalade för mig att man på morgonen funnit mig stel och i ett dödsliknande tillstånd och fruktat för ett nervslag. Du ser, kära, fromma moder, att min bikt hos munken Medardus endast varit en liflig dröm under mitt öfverretade tillstånd, men den heliga Rosalia, till hvilken jag ofta bad, och inför hvilken bild jag också ofta i drömmen bönföll, har väl låtit det synas mig så, på det jag skulle räddas från den ondes för mig utlagda, arglistiga snaror. Kärleken till gyckelbilden i munkkåpan var nu försvunnen ur mitt inre. Jag tillfrisknade fullständigt och kunde nu först glad och okonstlad lefva mitt lif. Men, rättvise Gud, än en gång skulle den förhatlige munken så godt som ge mig dödsstöten. Den munk, som infann sig på slottet, igenkände jag ögonblickligen som den Medardus, för hvilken jag biktat. »Det är s. 182 den djäfvul, med hvilken vår mor talat, akta dig, han lägger ut snaror för dig!« utropade alltid den olycklige Hermogenes. Ack, jag hade icke behöft denna varning. Från första ögonblicket, då munken såg på mig med ögon, som gnistrade af brottsligt begär och sedan i hycklad hänryckning anropade den heliga Rosalia, förekom han mig hemsk och förskräcklig. Du vet redan, kära, goda moder, allt det rysliga, som sedan inträffade. Ack, men jag måste äfven tillstå för dig att munken var desto farligare för mig, som djupt i mitt innersta uppstod en känsla lik den, jag hyste, när tanken på synd först föddes inom mig och då jag så hårdt måste kämpa mot den ondes frestelser. Det fanns ögonblick, då jag trodde på den hycklande munkens fromma tal, ja, hvarunder det tycktes mig som om från honom utstrålade en himmelsk gnista, som hos mig kunde upptända en ren, öfverjordisk kärlek. Och sedan förstod han att med skändlig list till och med i högtidlig andakt upptända en helvetisk glöd. Som en mig bevakande skyddsängel sändes min broder till mig af helgonen, som jag innerligt anropade om hjälp. Tänk dig, kära moder, min fasa, när här, strax sedan jag kom till hofvet, till mig

framträdde en man, i hvilken jag vid första anblicken tyckte mig återse munken Medardus, oaktadt han var klädd som en världslig. Jag föll i vanmakt, då jag såg honom. Då jag uppvaknade i furstinnans armar, utropade jag högt: »Det är min broders mördare!« »Ja, det är det,« sade furstinnan, »den förklädde munken Medardus, som flydde ur klostret. Den påfallande likheten med hans far, Francesco. . . !« Hjälp o himmel! I det att jag nedskrifver dessa ord, far en iskall rysning genom mina lemmar. Min moders bild, det var Francesco. . . den svekfulle munk, som plågade mig, bar hans drag! Medardus, honom igenkände jag som den drömbild, för hvilken jag biktat. Medardus är Francescos son, Frans, som du, min goda moder, lät uppfostra i fromhet, och som nedsjönk i synd och brott. Hvad för en förbindelse hade min moder med den där Francesco, då hon i hemlighet gömde på hans bild och vid åsynen däraf syntes hänge sig åt minnet af en lycksalig tid? Hur kom det sig att Hermogenes i denna bild såg djäfvulen själf, och att detta blef orsaken till min egendomliga förvillelse? Jag försjönk i aningar och tvifvel. Helige Gud, har jag nu sluppit undan den onda makt, som omgarnade mig? O, nej, jag kan icke skrifva mer, det förekommer mig som om jag vore försänkt i en mörk natt, utan att en enda hoppets stjärna lyste, som vänligt kunde visa mig den väg, jag borde gå. s. 183

(Några dagar senare.)

Nej! Inga mörka tvifvel böra för mig fördystra de klara solskensdagar, som uppgått för mig. Den ärevördige pater Cyrillus har som jag vet för dig, trofasta moder, utförligt berättat hvilken farlig vändning Leonards process tog, som genom min öfverilning öfverlämnades i kriminaldomstolens händer. Att den verkliga Medardus sedermera blef fångad, att hans kanske låtsade vansinne snart nog gaf med sig, att han tillstod sina ogärningar och inväntar sitt rättmätiga straff och att. . . dock, jag vill icke säga mera, för att ditt hjärta icke måtte såras af den brottslings nesliga öde, hvilken som barn var hofvets enda samtalsämne. Man ansåg Leonard för en förslagen, hårdnackad förbrytare, emedan han nekade till allt. Gud i himmelen! Deras tal var mig som dolkstygn, ty en röst sade inom mig: »Han är oskyldig, och det skall bli klart som en dag!« Jag kände det djupaste medlidande med honom och måste tillstå för mig själf att hans bild, som jag återkallade i mitt minne, hos mig väckte känslor, som jag ej kunde misstyda. Ja, jag älskade honom redan utesägligt, då världen ännu höll honom för en skändlig förbrytare. Ett under måste rädda honom och mig, ty jag skulle dött, om Leonard fallit i bödelns händer. Han är oskyldig, han

älskar mig, och snart skall han helt vara min. En dunkel aning från mina tidiga barnaår går upp för mig i vaken och lycksalig verklighet. O, gif mig och min älskade din välsignelse, goda moder! O, kunde ditt lyckliga barn vid ditt hjärta riktigt få gråta ut sin himmelska fröjd! Leonard liknar fullständigt den där Francesco, han förefaller endast större och skiljer sig genom ett visst karakteristiskt drag, som är hans nation eget (du vet att han är polack) märkbart från Francesco och munken Medardus. Öfver hufvud taget, var det verkligen dumt att om ock för ett ögonblick anse den genialiske, världsvane, härlige Leonard för en förlupen munk. Men så starkt är ännu det fruktansvärda intrycket af skräckscenerna på vårt slott, att ofta, om Leonard oförmodadt kommer in och ser på mig med sina strålande ögon, som blott alltför mycket likna Medardus', fattar mig en ofrivillig rysning, och jag löper fara att med min barnslighet kränka min älskade. Det synes mig som om prästens välsignelse kunde förjaga dessa mörka gestalter, som likt hotande molnskuggor förmörka mitt lif. Inneslut, dyra moder, mig och min älskade i dina fromma böner! Furstinnan önskar att förmälningen snart skall äga rum, jag skall skrifva till dig om dagen på det att du då må tänka på ditt barn i denna hennes lifs högtidliga och ödesdigra stund o.s.v.

Åter och åter läste jag Aurelias bref. Det var som om den himmelska själ, som lyste fram däri, trängde in i mig själf och med sin rena stråle släckte all syndig och brottslig glöd. Vid åsynen af Aurelia kom en helig skygghet öfver mig, och jag vågade ej som förr öfverhoppa henne med stormande smekningar. Aurelia märkte mitt förändrade uppförande, ångerfull tillstod jag för henne rofvet af brefvet till abbedissan, jag urskuldade mig med ett inre tvång, som jag ej kunnat emotstå, och påstod att en högre, på mig inverkan makt velat för mig yppa hennes vision om biktstolen för att visa mig att vår förbindelse vore dess eviga rådslut. »Ja, du fromma, himmelska barn,« sade jag, »också jag hade en gång en besynnerlig dröm, hvori du för mig tillstod din kärlek, men jag var en olycklig, af ödet krossad munk, hvars barm var söndersliten af alla helvetets kval. Dig, dig älskade jag med utsäglig glöd, dock ett brott, ett dubbelt skändligt brott var vår kärlek, ty jag var en munk och du den heliga Rosalia.« Förskräckt sade Aurelia: »För Guds skull, det finnes en djup utforskad hemlighet i vårt lif; ack, låt oss aldrig röra vid slöjan, som gömmer den, hvem vet hvad för hemskt och rysligt som finnes där bakom! Låt oss fromt och trofast i kärlek vara hvarandra hängifna, så skola vi kufva den onda makt, hvars ande kanske fientligt hotar oss. Att du läste mitt bref, det måste så vara; ack, jag själf hade bort yppa allt, ty ingen hemlighet bör finnas oss emellan. Och likväl

förekommer det mig, som om du kämpade med något som fördärfligt ingripit i ditt lif och som du af onödig skygghet ej kan få öfver läpparne. Var uppriktig Leonard! Ack, hur skulle ej en frimodig bekännelse lätta ditt bröst, och vår kärlek skulle då lysa än klarare.« Vid dessa Aurelias ord kände jag visserligen smärtsamt hur svekets ande bodde inom mig och hur jag ännu för ett par ögonblick sedan brottsligt bedragit det fromma barnet; starkare och starkare blef denna känsla, jag måste säga Aurelia allt, allt, och dock vinna hennes kärlek. »Aurelia. . . du heliga — som räddat mig från. . . « I samma ögonblick kom furstinnan in, åsynen af henne kastade mig tillbaka i ett helvete, fullt af hån och onda tankar. Hon *måste* nu tåla mig, jag stannade kvar och bemötte henne käckt och dristigt i egenskap af Aurelias brudgum. För öfrigt var jag endast fri från de onda tankarne, då jag var ensam med Aurelia, men då uppgick för mig himmelens salighet. Nu först önskade jag lifligt min förmälning med Aurelia.

En natt såg jag min moder tydligt framför mig, jag ville gripa hennes hand och varsnade att det endast var ett fantom. »Hvarför denna dumma villa,« ropade jag vred, då flöto klara tårar ur min moders ögon och förvandlades i silfverglänsande stjärnor, hvarur lysande droppar föllo och kretsade omkring mitt hufvud som om de ville bilda en helgongloria: dock, alltjämt sönderref en svart och hemsk hand kretsen. »Du, som jag födde ren från hvarje missgärning,« sade min mor med mild röst, « är nu din kraft bruten, så att du ej förmår motstå satans lockelser? Nu kan jag genomskåda dig, ty bördan af det jordiska är tagen från mig! Res dig upp, Franciscus! Jag vill pryda dig med blommor och band, ty nu är den helige Bernhards dag inne, och du måste åter bli till den fromme gossen!« Då föreföll det mig som om jag måste uppstämman en hymn till helgonets pris, men ett afskyvärdt oljud blandades in däri, min sång blef ett vildt tjut, och mellan mig och min moder nedföll rasslande en svart slöja.

Några dagar efter denna vision mötte jag kriminaldomaren på gatan. Han gick vänligt emot mig. »Vet ni« började han »att processen mot kapucinermunken Medardus ånyo blifvit tvifvelaktig? Domen, som högst sannolikt lydt på dödsstraff, lär redan varit affattad, då han återigen visade spår till vansinne. Kriminaldomstolen erhöll nämligen under rättelse om hans moders död, jag delgaf honom den, då skrattade han till och ropade med en röst, som kunnat injaga fasa hos den modigaste: „Ha, ha, ha! prinsessan af. . . “ (han nämnde namnet på gemålen till vår furstes mördade broder) „är ju redan död för länge sedan!“ Man har nu förfogat om läkareundersökning, man tror dock att munkens vansinne är låtsadt.« Jag lät berätta mig om dag och timme för min moders

död. I samma ögonblick, som hon dog, hade hon visat sig för mig, och min blott allt för lätt glömda moder var nu medlerska mellan mig och den rena själ, som skulle bli min. På grund af denna underrättelse själf mildare och vekare, tyckte jag mig nu först helt förstå Aurelias kärlek; som om hon varit ett mig beskärmande helgon, vågade jag knappast vidare lämna henne, och min dystra hemlighet blef, då den nu icke längre trängde sig på mig, ett för mig själf outrannsaktigt, af högre makter bestämdt öde.

Den af fursten utsedda dagen för förmälningen var inne. Aurelia s. 187 ville vigas tidigt på morgonen framför den heliga Rosalias altare i den närbelägna klosterkyrkan. Vakande och för första gången på länge under innerlig bön tillbragte jag natten. Ack, jag förbländade kände icke att den bön, hvarmed jag sökte kraft till synd, var ett helvetiskt brott!

När Aurelia inträdde, kom hon hvitklädd och smyckad med rosor emot mig med huldt och änglalikt behag. Hennes dräkt och hårprydnad hade något ålderdomligt, en dunkel erinran kom för mig, och jag genombäfvades af en rysning, då jag kom att tänka på den altartafla, framför hvilken vigseln skulle äga rum. Taflan framställer den heliga Rosalias martyrium, och just så som hon var Aurelia klädd. Det var svårt för mig att dölja det hemska intryck, som denna omständighet gjorde på mig. Aurelia räckte mig handen med en blick, hvarur en himmel af kärlek och salighet strålade, jag tryckte henne i min famn, och vid en kyss, full af den renaste hänryckning, förnam jag ånyo en tydlig känsla af att min själ endast genom Aurelia kunde räddas. En furstlig lakej anmälde att hans herrskap vore beredt att emottaga oss. Hastigt drog Aurelia på sig handskarna, jag tog hennes arm, då märkte hennes kammarjungfru att håret kommit i oordning och sprang bort för att hämta hårnålar. Vi väntade vid dörren, och uppehållet tycktes oangenämt beröra Aurelia. I samma ögonblick uppstod ett doft buller på gatan, råa röster skreko om hvarandra, och man kunde höra det dånande rasslet af ett tungt, långsamt rullande fordon. Jag skyndade till fönstret! Just framför palatset stod en af en bödel körd kärra, på hvilken munken satt baklänges och framför honom en kapuciner, som högt och ifrigt bad med honom. Han var vanställd af dödsångestens blekhet och ett stubbigt skägg, likväl kunde jag igenkänna dragen af min gräslige dubbelgångare. När vagnen, för ett ögonblick hejdad af den påträngande folkmassan, rullade vidare, såg han upp till mig med en stel, hemska blick i de gnistrande ögonen och skrattade och tjöt: »Brudgum, brudgum!... kom... kom upp på ta-taket... där sko-skola vi brottas med hvarandra, och den som stöter ner den andre är kung och får dricka blod!« Jag skrek till: »Afskyvärda människa... hvad vill du... hvad

vill du mig?» Aurelia omfamnade mig och ville med våld rycka bort mig från fönstret, i det hon utropade: »För Guds och den heliga jungfruns skull, de föra Medardus, min broders mördare till döden. . . Leonard. . . Leonard!« Då vaknade inom mig helvetesandarne och rasade med den makt, som är dem förlänad öfver brottsliga och fördömda syndare. Med vildt raseri grep jag tag i Aurelia, så att hon for tillsammans: »Ha, ha, ha. . . tokiga, dåraktiga kvinna det är jag, din älskare och brudgum, som är Medardus. . . är din broders mördare. . . du, munkens brud vill kalla ned fördärf öfver din brudgum? Hå, hå, jag är kung. . . jag dricker ditt blod!« Jag rök ut mordknifven — jag stötte efter Aurelia, som jag lät falla i golfvet — en ström af blod flöt öfver min hand. Jag störtade utför trappan och genom folket bort till vagnen, rök ned munken och kastade honom på marken, då blef jag själf gripen, rasande stötte jag omkring mig med knifven — jag blef fri — jag sprang undan, — man trängde åter in på mig, jag kände mig såras af ett stygn i sidan, men med knifven i högra handen och med den vänstra utdelande kraftiga slag med knytnäfven, arbetade jag mig fram till den närbelägna parkmuren, som jag hoppade öfver med ett fruktansvärdt skutt. »Mord. . . mord. . . håll fast mördaren!« ropade röster bakom mig. Jag kom till den breda graf, som skilde parken från den tätt invid liggande skogen, ett väldigt hopp — jag var öfver och ilade allt längre in i skogen, till dess jag utmattad nedsjönk under ett träd. Det var redan mörk natt, när jag vaknade ur min djupa bedöfning. Endast tanken att fly likt ett hetsadt djur kvarstod i min själ. Jag reste mig upp, men var knappast hunnen några steg, då en människa kom utrusande ur buskarne och hoppade upp på min rygg i det han lade armarne om halsen på mig. Förgäfves försökte jag att skaka honom af mig, jag kastade mig ned på marken, tryckte mig med ryggen mot trädstammarne, allt förgäfves. Människan flinade och skrattade hånfullt, då bröt månen lysande fram mellan de svarta tallarne, och det dödsbleka ansiktet af munken — den förmente Medardus — dubbelgångaren — stirrade på mig med samma hemska blick, som från kärran. — »Hi, hi. . . hi. . . hi. . . broder lille, . . . broder lille, alltid stannar jag hos dig. . . släpper dig ej. . . släpper. . . dig ej. . . Kan inte spri. . . springa som du. . . du måste bä. . . bära mig. . . Kommer från ga. . . galgen. . . ha ve-velat ste-stegla mig. . . hihi. . . « Så tjöt och skrattade det rysliga spöket, medan jag, som fick krafter af fasan, sprang som en af en jätteorm sammansnörd tiger! Jag rasade mot stammar och klippstycken för att, om jag också ej kunde döda honom, åtminstone såra honom så pass illa, att han skulle bli tvungen att släppa mig. Då skrattade han än starkare, och jag kände en häftig smärta, jag försökte vrida loss hans under min haka hopknäppta händer, men

de hotade blott att med ett odjurs styrka trycka samman min strupe. Slutligen efter ett vanvettigt rasande föll han plötsligt ned, men knappast hade jag sprungit några steg, förr än han ånyo satt på min rygg kiknande af skratt och stammade hemska ord! Nya ansträngningar af vildt raseri — på nytt befriad! — på nytt omkramad af det fruktansvärda spöket. Det är mig icke möjligt att noga angifva hur länge jag, förföljd af dubbelgångaren, flydde genom mörka skogar, det synes mig som om det måste ha varat i månader, utan att jag fick hvarken mat eller dryck. Endast ett ljust ögonblick kan jag lifligt erinra mig, men sedan försjönk jag i fullständig medvetlöshet. Det hade just lyckats mig att afkasta min dubbelgångare, då en klar solstråle och med den en ljuf, behaglig ton trängde in i skogen. Jag kunde urskilja en klosterklocka, som klämtade till ottesång. »Du har mördat Aurelia!« Tanken grep mig med dödens iskalla armar, och jag sjönk ned medvetlös.

Kapitel II

Botgöringen.

En mild värme strömmade genom mig. Jag kände hur det arbetade och kittlade i mina ådror, och denna känsla förvandlades i tankar, likväl var mitt jag som klufvet i hundratals smådelar. Hvarje del hade sin egen känslighet och lifsförnimmelse, och hufvudet hade ingen makt öfver lemmanne, som likt otrogna vasaller icke ville samla sig under dess herravälde. Nu började tankarne i de enskilda delarne att tumla om som lysande punkter i allt hastigare rörelse, så att de bildade en eldring, som blef trängre i samma mån, som hastigheten tillväxte, och slutligen tycktes de bli till ett enda stillastående eldklot. Rödglänsande strålar bröto fram därur och rörde sig i en färgrik lek af lågor. »Det är mina lemman, som röra sig, nu vaknar jag!« Tydligt tänkte jag detta, men i samma ögonblick genomfor mig en häftig smärtförnimmelse, och klara klocktoner trängde till mitt öra. »Fly, längre, än längre!« ropade jag högt och ville hastigt resa mig upp, men föll kraftlös tillbaka. Nu först förmådde jag öppna ögonen. Klocktonerna fortforo, — jag trodde mig ännu vara i skogen, men hur förvånad blef jag ej, när jag fick syn på föremålen omkring mig och då jag betraktade mig själf. I en kapuciners ordensdräkt låg jag utsträckt i ett högt och enkelt rum på en välstoppad madrass. Ett par rörstolar, ett litet bord och en simpel säng voro de enda föremål, som funnos i rummet. Jag fick klart för mig att mitt medvetlösa tillstånd varat en längre tid, och att jag därunder på något sätt blifvit förd till ett kloster, som upptager sjuklingar. Jag kände mig mycket matt, men för öfrigt utan smärtor. Jag hade endast legat några minuter, sedan jag kommit till medvetande, då jag hörde steg, som tycktes närma sig i en lång korridor. Man öppnade min dörr, och jag varseblef två män, af hvilka den ene var borgerligt klädd, men den andre bar de barmhärtiga brödernas ordensdräkt. Tysta gingo de fram till mig, den civile såg mig skarpt i ögonen och tycktes förvånad. »Jag

s. 190

s. 191

har återkommit till mig själf, min herre,« började jag med matt röst, »himmelen vare tack som återskänkt mig till lifvet — men hvar är jag? Och hur har jag kommit hit?« Utan att svara mig, vände sig den civilklädde till den andlige och sade på italienska: »Det är verkligen märkvärdigt, blicken är alldeles förändrad och talet rent, endast matt. . . en egendomlig kris måste ha inträdt.« — »För mig ser det ut,« genmålte den andlige, »som om det ej vore tvifvel om tillfrisknandet.« — »Det kommer an på,« fortfor den civile, »hur han reder sig under de närmaste dagarne. Förstår ni nog tyska för att tala med honom?« — »Nej, tyvärr,« sade den andlige. — »Jag förstår och talar italienska,« inföll jag, »säg nu hvar jag är och hur jag kommit hit?« Den civilklädde, som jag kunde märka var en läkare, såg gladt öfverraskad ut. »Aha,« utropade han, »det är bra. Ärevördige herre, ni befinner er på en plats, där man i alla hänseenden sörjer för ert bästa. För tre månader sedan fördes ni hit i ett mycket betänkligt tillstånd. Ni var mycket sjuk, men genom vår omsorgsfulla skötsel tyckes ni nu vara på bättringsvägen. Om vi få lyckan att fullständigt bota er, kan ni lugnt fortsätta er resa, ty, som jag hör, vill ni till Rom?« — »Har jag då kommit till er i den dräkt, jag nu bär?« frågade jag vidare. »Ja visst,« svarade läkaren, »men låt nu bli att fråga och oroa er icke, ni skall få veta allt, omsorgen om er hälsa är nu det viktigaste.« Han kände på min puls, under tiden räckte den s. 192 andlige mig en kopp, som han hämtat. »Drick,« sade läkaren, »och säg mig sedan hvad ni tror det vara för en dryck.« Då jag druckit, svarade jag: »det är en stark köttsoffa.« Läkaren log belåtet och sade till den andlige: »Bra, mycket bra!« Båda lämnade mig. Nu var, som jag trodde, min gissning bekräftad. Jag befann mig på ett offentligt sjukhus. Man förplögade mig med stärkande näringsämnen och kraftiga läkemedel, så att jag efter tre dagar var i stånd att stiga upp. Den andlige öppnade ett fönster, en luft så varm och härlig, att jag aldrig andats dess like, strömmade in. En trädgård gränsade till huset, härliga, främmande trädslag grönskade och blommade, vinlöf slingrade sig yppigt utefter muren, och framför allt tycktes mig den mörkblå, genomskinliga luften som en uppenbarelse ur en fjärran sagovärld. »Hvar är jag då,« utropade jag hänryckt, »hafva helgonen ansett mig värdig att få bo i ett himmelens land?« Den andlige log belåtet, i det han svarade: »Ni är i Italien, min broder, i Italien!« Min förvåning växte i högsta grad, och jag bad enträget den andlige att noga berätta mig om omständigheterna vid mitt intagande i huset, han visade mig till doktorn. Denne sade mig slutligen att en besynnerlig människa för tre månader sedan fört mig dit och bedt om att jag skulle upptagas; jag befunno mig nämligen i ett sjukhus, som stod under de barmhärtiga brödernas förvaltning. I

samma mån som jag blef starkare, märkte jag att både läkaren och den andlige inläto sig i samspråk med mig och isynnerhet gáfvo mig tillfälle till sammanhängande berättelser. Mina omfattande kunskaper i de mest skilda vetenskapsområden erbjödo mig rikhaltigt stoff, och läkaren bad mig nedskrifva åtskilligt, som han sedan läste i min närvaro, och som tycktes tillfredsställa honom. I själfva verket förekom det mig sällsamt att han i stället för att själf berömma mitt arbete, endast upprepade gånger sade: »Verkligen. . . det går bra. . . jag har icke tagit miste! . . . underbart. . . underbart!» Jag fick endast på vissa timmar gå ned i trädgården, där jag mången gång såg hemskt vanställda, dödsbleka, till skelett utmagrade män, som ledsagades af barmhärtiga bröder. En gång, just då jag stod i begrepp att återvända till huset, mötte jag en lång, mager man i lergul mantel, som leddes vid armarne af tvenne andliga och vid hvarje steg gjorde ett löjligt hopp och gällt hvisslade till. Jag stannade förvånad, men den andlige, som åtföljde mig, drog mig hastigt med sig och sade: »Kom, kom, käre broder Medardus, det här är ingenting för er!» — »För Guds skull,« utropade jag, »hur vet ni mitt namn?» Den häftighet, hvarmed jag framstötte dessa ord, tycktes oroa min ledsagare. »Å,« sade han, »hvarför skulle jag icke veta ert namn? Mannen, som förde hit er, nämnde det ju uttryckligen, och ni är intagen i husets matrikel som „Medardus, broder i kapucinerklostret i B.“» En iskall rysning genomfor mina lemmar. Den obekante, som fört mig till sjukhuset, hvem han än månde vara, måste han vara invigd i min förskräckliga hemlighet; han kunde dock icke vilja mig något ondt, han hade vänligt dragit försorg om mig, och jag var ju fri.

s. 193

Jag låg framåtlutad i det öppna fönstret och inandades den varma, härliga luften, som strömmade genom mærg och ådror, tändande inom mig ett nytt lif, när jag såg en liten torr figur, med en spetsig hatt på hufvudet och klädd i en gammal urblekt öfverrock, mera hoppa och trippa än gå hufvudgången fram mot huset. Den lille mannen förekom mig bekant, likväl kunde jag ej tydligt nog se hans anletsdrag, och han försvann bland träden, innan jag hann bli enig med mig själf om hvem det kunde vara. Det dröjde icke länge, förr än det knackade på min dörr, jag öppnade, och samma figur, som jag sett i trädgården, trädde in. »Schönfeld,« ropade jag, full af förvåning, »Schönfeld, för himmelens skull, hur kommer ni hit?» — Det var verkligen den narraktige frisören från handelsstaden, som en gång räddat mig ur en så stor fara. »Ack — ack, ack,« suckade han, i det han lade sitt ansikte i komiskt jämmerliga veck, »hur skulle jag kommit hit, ärevördige herre, annat än kastad — slungad hit af det oblida öde, som förföljer alla genier! På grund af ett mord, blef jag nödsakad att fly. . . « »För ett mord?» afbröt

s. 194

jag honom häftigt. »Ja, på grund af ett mord,« fortfor han, »i vredesmod har jag dödat vänstra polisongen och tillfogat den högra farliga sår på det yngsta kommerserådet i staden.« — »Jag ber er,« afbröt jag honom ånyo, »att sluta upp med att prata tok, var förnuftig och berätta i sammanhang eller lämna mig!« — »Åh, käre broder Medardus,« tog han plötsligt allvarsamt vid, »du vill skicka bort mig, nu då du blifvit frisk och du måste dock tåla min närhet, när du låg sjuk, och jag var din rumskamrat och sof i den där sängen.« — »Hvad betyder det,« ropade jag bestört, »hur har ni kommit på namnet Medardus?« — »Var god och se på vänstra fliken af er kåpa,« sade han leende. Jag gjorde så och blef stel af skräck och häpnad, ty jag fann att namnet Medardus var insydt, och vid närmare undersökning kunde jag på osvikliga kännetecken märka att jag utan allt tvifvel nu bar samma kåpa, som då jag på flykten från baron von F:s slott gömt undan i det ihåliga trädet. Schönfeld iakttog min inre rörelse och log besynnerligt; med pek fingret på näsan och lyftande sig på tåspetsarne, såg han mig in i ögonen. Jag förblef ordlös, då vidtog han tyst och betänksamt: »Ers högvördighet är synbart undrande öfver den sköna klädnad, ni fått på er, och den tyckes underbart anstå och passa er, vida bättre än den där nötbruna kostymen med de snobbiga, öfverspunna knapparne, som min allvarsamme och förnuftige Damon gjorde åt er... Jag... jag... den misskände, i landsflykt jagade Pietro Belcampo var det, som täckte er nakenhet med denna klädnad. Broder Medardus! Ni var inte i särdeles prydligt tillstånd, ty som öfverrock, späns, engelsk frack bar ni helt enkelt ert eget skinn, och på en passande frisyra var ej att tänka, då ni, föröfvande ett ingrepp i min konst, själf besörjde den à la Caracalla med den tiotandade kam, som växt ut på era näfvar.« — »Sluta då upp med era narraktigheter, Schönfeld!« brusade jag upp. — »Här i Italien heter jag Pietro Belcampo,« afbröt han mig vredgad, och du skall veta Medardus att jag, jag själf är den narraktighet, som öfverallt står i reserv i din rygg för att bistå ditt förnuft, och, du må inse det eller ej, i min tokenskap finner du din räddning, ty ditt förnuft är en högst miserabel sak och kan icke hålla sig upprätt, som ett svagt barn tumlar det hit och dit och måste gå i kompani med narraktigheten, som hjälper upp det och förstår att finna rätta vägen till hemmet, som är dårhuset; och dit ha vi nu vederbörligen hunnit, lille bror Medardus.« Jag rös, tänkte på de gestalter, jag sett, på den skuttande mannen i den lergula rocken, och kunde icke tvifla på att Schönfeld i sitt vansinne sade mig sanningen. »Ja, min lille bror Medardus,« fortfor Schönfeld med höjd röst och häftiga gester, »ja, min käre lille broder, dårskapen visar sig på jorden vara andarnes sanna drottning. Förnuftet är en försumlig ståthållare,

som aldrig bekymrar sig om hvad som försiggår utanför rikets gränser, som blott till tidsfördrif låter soldaterna exercera på paradfältet; när fienden sedan kommer anryckande utifrån, kunna de icke ens skjuta riktigt. Men dårskapen, folkets verkliga drottning, drager in med pukor och trumpeter: tam, tam, ta! Och bakom är det jubel. Vasallerna resa sig på de platser, där förnuftet hållit dem inspärrade och vilja icke längre stå, sitta och ligga som den pedantiske hofmästaren vill. Han ser igenom sina nummer och säger: »Se, mina bästa elever har dårskapen borttryckt — borttryckt — förryckt — ja, de ha blifvit förryckta! Det är en ordlek, lille bror Medardus — en ordlek är en glödgad hårtång i dårskapens hand, hvarmed den gör tankarne krusiga!« — »Än en gång,« föll jag den galne Schönfeld i talet, »än en gång måste jag be er att låta bli detta vanvettiga sladder, om ni kan det, och säga mig hur ni kommit hit och hvad ni vet om mig och den dräkt, jag bär.« Vid dessa ord grep jag honom vid båda händerna och tryckte honom ned på en stol. Han såg ut att tänka efter, i det han slog ned ögonen och djupt drog efter andan. — »Två gånger, två gånger,« började han med tyst, matt stämma, »har jag räddat ert lif, det var ju jag, som var er behjälplig på flykt från handelsstaden, och det var återigen jag som förde er hit.« — »Men vid Gud och alla helgon, hvar fann ni mig?« — Detta ropade jag med hög röst, i det jag släppte honom; dock, ögonblickligen sprang han upp och skrek med gnistrande ögon: »Ah ha, broder Medardus, hade jag icke, liten och svag som jag är, släpat bort dig, då du med krossade lemmar låg på hjulet. . . « Jag bäfvade, som förintad sjönk jag ned på stolen, dörren öppnades, och den andlige, som skötte mig, kom in.

»Hur kommer ni hit? Hvem har tillåtit er att beträda detta rum?« for han ut mot Belcampo. Då störtade tårarna ur hans ögon, och han sade med bedjande röst: »Ack, min ärevördige herre, jag kunde icke motstå min lust att tala med en vän, som jag räddat ur omedelbar dödsfara!« Jag bemannade mig. »Säg mig, käre broder,« sade jag till den andlige, »har verkligen denne man fört mig hit?« — Han stammade något. — »Jag vet nu hvar jag befinner mig,« fortfor jag, »jag kan gissa att jag varit i det förskräckligaste tillstånd, som kan tänkas, men ni ser nu att jag är fullkomligt frisk, och nu kan jag väl få veta allt, som man väl afsiktligt tills nu måst förtiga, emedan man ansåg mig för känslig.« — »Så är det verkligen,« sade den andlige, denne man förde er till vår anstalt, det kan väl vara för en tre, två och en half månader sedan. Som han berättat, har han funnit er som död i skogen, som fyra mil härifrån skiljer det ***ska området från vårt, och igenkänt er som den med honom redan tidigare bekante kapucinermunken Medardus

från klostret i B, som på resa till Rom kommit till den ort, där han förut bodde. Ni befann er i ett fullkomligt apatiskt tillstånd. Ni gick, om man ledde er, ni stannade om man släppte er, ni satte eller lade er, om man gaf er den riktningen. Mat och dryck måste man stoppa i er. Ni kunde endast utstöta dofva, obegripliga ljud, och er blick tycktes sakna synkraft. Belcampo lämnade er icke, utan var er en trogen vårdare. Efter fyra veckor anfölls ni af det förfärligaste raseri, och man nödgades att föra er till aflägsna, för detta ändamål afsedda rum. Ni liknade ett vildt djur — dock, jag vill ej för er närmare beskrifva ett tillstånd, hvars minne kunde förekomma er plågsamt. Fyra veckor efteråt återvände plötsligt det apatiska tillståndet, som öfvergick i fullständig katalepsi, ur hvilken ni sedermer vaknade fullt botad.«

Schönfeld hade satt sig ned under den andliges berättelse, försjunken i djup eftertanke stödde han hufvudet i handen. »Ja,« började han, »jag vet att jag understundom är en tokig narr, men luften i dårhuset, som har en fördärfelig inverkan på förnuftigt folk, har tydligen utöfvat ett godt inflytande på mig. Jag börjar att själf resonera öfver mitt tillstånd, och det är inget dåligt tecken. Om jag öfver hufvud taget endast existerar genom mitt själfmedvetande, så kommer det an på att detta medvetande afkläder den medvetne hans narrkåpa, och sedan står jag själf där som en solid gentleman. O Gud, är icke en genial frisör redan i sig själf en fullfärdig mes? — Narraktighet skyddar för vansinne, och jag kan försäkra er, ärevärdige herre, att jag vid nordväst noga kan skilja på ett kyrktorn och en lyktstolpe.« — »Om det förhåller sig så,« sade jag, »så bevisa det genom att lugnt berätta sakernas förlopp, hur ni fann och förde mig hit.« — »Jag vill göra det,« genmålte Schönfeld, »fastän den andlige herrn här ser fundersam ut, men tillåt mig, Medardus, att jag tilltalar dig som min skyddsling med det förtroliga duordet. Morgonen efter din nattliga flykt var den främmande målaren med hela sin tafvelsamling på obegripligt vis försvunnen. Så mycket uppseende, som denna sak till en början väckte, rann den snart bort med strömmen af nya händelser. Endast när mordet på baron von F:s slott blef bekant och häktningsordern mot munken Medardus från kapucinerkapellet i B. offentliggjordes, erinrade man sig, att målaren berättat hela historien i vinstugan och igenkänt dig som munken Medardus. Hotellvärden, där du bott, bekräftade misstankarne att jag varit dig behjälplig vid flykten. Man riktade sin uppmärksamhet på mig och ville sätta mig i fängelse. Jag fattade lätt beslutet att fly från mitt eländiga lif där, som redan länge kändes tryckande. Jag beslöt att vandra till Italien, där det fanns godt om abbéer och frisyrier. På vägen såg jag dig i furstens af *** residens. Man talade om din förmålning med Au-

relia och om munken Medardus' afrättning. Jag såg också denne munk — nå, det må förhålla sig hur som helst med den saken — jag håller nu en gång för alla dig för den riktige Medardus. Jag ställde mig i din väg, du såg mig ej, och jag lämnade residenset för att fortsätta min resa. Efter en lång färd gjorde jag mig bittida en morgon i ordning att genomvandra en skog, som svart och dyster låg framför mig. Morgon-solens första strålar skeno just fram, då det prasslade i ett tätt snår, och en man med tofvigt hår och skägg, men pryddig dräkt, sprang förbi mig. Hans blick var vild och förstörd, och hastigt var han utom synhåll. Jag gick vidare, men huru förskräckt blef jag ej, då jag tätt framför mig såg en naken mänsklig varelse ligga utsträckt på marken. Jag trodde att ett mord ägt rum och att den flyende varit mördaren. Jag böjde mig ned öfver den nakne mannen, kände igen dig och märkte att du andades svagt. Bredvid dig låg den munkkåpa, som du nu bär; med mycken möda klädde jag på dig och släpade dig vidare. Slutligen vaknade du ur din vanmakt, men förblef i det tillstånd, som den ärevördige herrn här just beskrifvit. Det kostade mig icke någon liten ansträngning att föra dig med mig, och däraf kom det sig att jag först på kvällen uppnådde en krog, som ligger midt i skogen. Som en sömndrucken lämnade jag dig kvar på gräsmattan och gick in för att hämta mat och dryck. I krogen sutto dragoner från ***, som enligt världens utsago skulle till gränsen spåra en munk, som på obegripligt sätt lyckats fly just i det ögonblick, då han på grund af en svår förbrytelse skulle afrättas i ***. För mig var det en gåta hur du kommit från residensstaden till skogen, men öfvertygelsen att du var den Medardus, man sökte, bjöd mig att uppbjuda all min varsamhet för att rädda dig ur den fara, hvori du syntes sväfva. På smygvägar skaffade jag dig öfver gränsen och kom slutligen till detta hus, där man upptog oss båda, då jag förklarade att jag icke ville skiljas från dig. Här var du säker, ty en här upptagen sjukling öfverlämnar man ej till utländska domstolar. Det var inte särdeles väl beställdt med dina fem sinnen, då jag bodde hos dig här i rummet och skötte dig. Man kunde icke heller prisa ditt sätt att röra dina lemmar, Noverre och Bestris skulle ha föraktat dig djupt, ty ditt hufvud hängde ned på bröstet, och ville man räta på dig, ramlade du omkull som en misslyckad kägla. Äfven din vältalighet var högst miserabel, ty du var fördömdt enstafvig, och i upprymda stunder sade du endast: »Hu, hu och me... me...« hvaraf man icke fick särdeles godt besked om din vilja och tanke, båda hade blifvit dig otrogna och vagabonderade nu på egen hand eller egentligen fot. Slutligen blef du på en gång öfvermåttan lustig, gjorde höga hopp och bölade af idel hänförelse, slet kåpan af kroppen för att bli fri från hvarje naturvidrig boja — din aptit...

»Sluta Schönfeld,« afbröt jag den hemske skämtaren, sluta! Man har redan berättat mig om det rysliga tillstånd, åt hvilket jag var hemfallen. Prisad vare Herrens eviga nåd och långmodighet, madonnans och helgonens förbön, för min räddning! — »Ack, ärevördige herre,« fortfor Schönfeld, »hvad har ni för nytta däraf? Jag menar af den särskilda andens funktion, som man kallar medvetande, och som ingenting annat är, än den fördömda verksamheten af en förbannad portvakt — tullsnok — öfverkontrollassistent, som uppslagit sitt otrefliga kontor i tullkammaren och vid hvar varupacke, som skall föras ut, säger till: „stopp, stopp, exporten är förbjuden. . . det skall stanna inom landet.“ s. 200 De vackraste juveler stickas i marken som de simplaste sädeskorn, och hvad som skjuter upp är på sin höjd betor, hvarur praktiken med tusen centners vikt pressar fram ett fjärdedels uns illasmakande socker. . . ha, ha. . . och likväl skulle den exporten utgöra grunden för handelsförbindelsen med den härliga Gudsstaden därofvän, där allt är prakt och härlighet. Gud i himmelen, herre! Jag skulle ha kastat allt mitt dyrt förvärfvade puder à la Maréchal eller à la Pompadour eller à la reine de Golconde i floden, där den är som djupast, om jag åtminstone på transitohandeln fått ned ett kvintin solstoft där uppifrån för att pudra perukerna på högst bildade professorer och skolkollegor och i främsta rummet min egen! Hvad säger jag? Hade min Damon i stället för den halmgula fracken kunnat på er, ärevördigaste af alla ärevördiga munkar, hänga den på solmantel, hvarmed de rika, öfvermodiga borgarne i den gudomliga staden stoltsera i hvardags, så hade hvad heder och värdighet beträffar, allt utfallit helt annorlunda: världen hölle er då för en gemen *glebae adscriptus* och djäfvulen för en *cousin germain*.«

Schönfeld hade rest sig upp och gick eller snarare skuttade med stora åtbörder och galna miner från det ena hörnet af rummet till det andra. Han var efter vanligheten i farten att med narraktigheter uppelda sin vanliga tokighet; jag grep honom därför vid händerna och sade: »Vill du då i stället för mig få borgerskap här? Är det omöjligt för dig att efter en minuts allvar låta vara med tokenskaperna?« — Han log sällsamt och sade: »Är det verkligen så dumt hvad jag pratar, då anden faller på mig?« — »Det är just olyckan,« genmälte jag, att i din gallimatias ofta ligger en djup mening på botten, men du stofferar och klutar ut allt med så mycket brokigt tyg, att en god tanke i äkta färg blir löjlig och omärklig, som en dräkt med trasgrannt påhäng. Som en drucken kan du icke gå i rak linje, du raglar hit och dit, och riktningen är sned!« — »Hvad är riktning?« afbröt mig Schönfeld lågt och med ett sursött leende. »Hvad är riktning, ärevördige kapuciner? Riktning förutsätter ett mål, som vi rätta oss efter. Är ni viss om ert mål, dy- s. 201

re munk? Befarar ni aldrig att ni ibland har fått för lite hjärna och i stället druckit litet för mycket på värdshuset och nu som en hufvudyr taktäckare ser två mål utan att veta hvilket, som är det rätta? För res-ten, kapuciner, skrif det på mitt stånds räkning att jag har komiken i mig som en angenäm blandning af spansk peppar med blomkål! Utan den är en hårkonstnär en erbarmlig figur, ett stackars dumhufvud, som har ett privilegium i fickan, utan att begagna det till sin lust och gamman.«

Den andlige hade uppmärksamt betraktat än mig, än den grimaserande Schönfeld och, då vi talade tyska, förstod han ej ett ord; nu afbröt han vårt samtal. »Förlåt, mina herrar, men plikten bjuder mig att göra slut på ett samtal, som omöjligt kan vara välgörande för någondera parten. Ni, min broder, är mycket för svag för att tala så länge om saker, som sannolikt väcka smärtsamma minnen ur det förflutna. Ni kan ju så småningom af er vän få veta allt, ty om ni också frisk lämnar denna anstalt, så skall väl eder vän fortfarande åtfölja er. Dessutom har ni« (han vände sig till Schönfeld) »ett sätt att föredraga, som allt för lifligt åskådliggör era ämnen. I Tyskland måste man anse er för tokig, och till och med hos oss skulle ni gälla som en bra Buffone. Ni kan göra er lycka på en komisk teater.« Schönfeld stirrade med uppspärade ögon på den andlige, sedan ställde han sig på tåspetsarne, slog tillsammans händerna öfver hufvudet och ropade på italienska: »O ande, o öde, du har talat genom denne ärevördige herres mun!... Belcampo... Belcampo... sålunda skulle du lära känna din sanna kallelse... det är afgjort!« Därmed sprang han på dörren. Morgonen därpå kom han resfärdig in till mig. »Käre broder Medardus, numera är du fullständigt frisk och behöfver icke längre min hjälp, jag drager bort dit, min inre kallelse för mig... Lef väl!... Tillåt dock att jag för sista gången på dig utöfvar min konst, som nu förefaller mig som ett uselt handverk!« s. 202 Han tog fram knif, sax och kam och gjorde under tusen grimaser min tonsur och mitt skägg i ordning. Oaktadt den trohet, han visat mig, föreföll mig mannen hemsk, och jag var glad att han skildes från mig. Med stärkande medicin hade läkaren tämligen återställt mig; min hy hade blifvit friskare, och genom promenader återvann jag efter hand mina krafter. Jag var säker på att jag kunde tåla vid en resa till fots och lämna ett hus, som väl är nyttigt för den själssjuka, men måste vara rysligt och hemskt för den friske.

Man hade trott det vara min afsikt att företaga en pilgrimsfärd till Rom, och jag beslutade mig för att verkligen göra detta och vandra sålunda på den väg, som anvisades mig som ledande till detta mål. Oaktadt jag återfått min andliga friskhet, kände jag mig dock som för-

sänkt i ett känslolöst tillstånd, som lade öfver hvarje bild i mitt inre ett dystert flor, så att allt tycktes mig färglöst, grått i grått. Jag stirrade framför mig för att upptäcka en ort, där jag kunde tigga mig mat och nattkvarter, och var full af glädje, när andäktiga fyllde min tiggarsäck och flaska, och upprepade i gengäld mekaniskt mina böner. Andligen var jag nedsjunken till en vanlig, stupid tiggarmunk. På så sätt kom jag slutligen till det stora kapucinerkloster, som, omgifvet af ekonomibyggnader, ligger där enstaka få timmars väg från Rom. Där var man pliktig att upptaga en ordensbroder, och jag tänkte hvila ut i all maklighet. Jag föregaf att jag, sedan det kloster i Tyskland, jag tillhört, blifvit upphäfdt, företagit en pilgrimsfärd och nu önskade inträde i ett annat kloster af min orden. Man förplägade mig rikligen med den vänlighet, som är karakteristisk för italienska munkar, och priorn förklarade, att, om ej ett löfte tvunge mig att färdas vidare, kunde jag i egenskap af främling stanna i klostret så länge som det passade mig själf. Det var tiden för vesper, munkarne gingo till korbönen, och jag inträdde i kyrkan. Skeppets djärfva och härliga byggnad försatte mig i en icke ringa förundran, men min till jorden böjda själ kunde icke lyfta sig uppåt som s. 203 fordomdags, då jag ett knappast uppvaknadt barn skådade »den heliga lindens« kyrka. Sedan jag förrättat min bön vid högaltaret, skred jag genom sidoskeppen, i det jag betraktade altartaflorna, som efter vanligheten framställde de helgons martyrier, åt hvilka de voro invigda. Slutligen kom jag in i ett sidokapell, hvars altare magiskt belystes af de genom de brokiga fönsterglasen infallande solstrålaren. Jag ville betrakta målningen och steg upp för altarstegen. — Den heliga Rosalia — den ödesdigra altartaflan i mitt kloster. — Ack! — Jag såg Aurelia! Min hela lefnad — mina misräkningar — mina tusen synder — Hermogenes — mordet af Aurelia — allt — allt blef till en enda fasansfull tanke, som likt ett spetsigt, glödande järn borrade sig in i min hjärna. Mitt bröst — mina ådror och muskelfibrer söndersletos af de våldsamaste marterande kval! Ingen död, som kunde lindra dem! Jag kastade mig ned och sönderslet i rasande förtviflan min klädnad, jag tjöt i tröstlös jämmer, så att det gaf eko rundt om i kyrkan: »Jag är fördömd, jag är fördömd! Ingen tröst, ingen nåd finnes mera för mig, hvarken härnere eller därofvän. För helvetet, helvetet, den eviga fördömsen, är jag skändlige syndare bestämd!« Man lyfte upp mig, munkarne voro i kapellet, och framför mig stod priorn, en högväxt, ärevördig gubbe. Han såg på mig med ett obeskrifligt, mildt allvar, han fattade mina händer och det var som om ett helgon, uppfyllt af himmelskt medlidande, fasthölle den förlorade öfver den eldpöl, hvori han var nära att störta. »Du är sjuk, min broder,« sade priorn. »Vi vilja föra dig till klost-

ret, där du åter kan hämta dig.« Jag kysste hans händer och klädnad, jag kunde icke tala, utan endast djupa, ångestfulla suckar förrådde den fruktansvärda sönderslitenheten i min själ. Man förde mig till rektoriet, munkarne aflägsnade sig på en vink af priorn, och jag blef ensam med honom. »Min broder,« började han, »du synes vara tyngd af en svår syndabörda, ty endast den mest djupa och tröstlösa ånger s. 204 öfver en begången ogärning kan bete sig som du. Dock, stor är Herrens långmodighet, stark och kraftig är helgonens förbön, fatta förtroende — du bör bikta för mig och om du gör bot, skall kyrkans tröst komma dig till del!« Då förekom det mig som om priorn varit den gamle pilgrimen från »den heliga linden« och han det enda väsen i hela vida världen, för hvilken jag kunde uppenbara hela min af synd och brott uppfyllda lefnad. Ännu var jag icke mäktig ett enda ord, men kastade mig ned i stoftet för gubbens fötter. »Jag går in i klosterkapellet,« sade han med högtidlig stämma och gick därifrån. Jag återvann fattningen, skyndade efter honom, han satt i biktstolen och omedelbart gjorde jag hvad anden oemotståndligt dref mig till; jag biktade allt — allt!

Förskräcklig var den botgöring, som priorn ålade mig. Utstött från kyrkan, som en spetelsk förjagad från brödernas sammankomster, låg jag i klostrets grafhvalf, lifnärande mig med smaklösa, i vatten kokta örter och gisslande mig med marterverktyg, som den sinnrikaste grymhet uppfunnit, och endast höjande min röst till själfanklagelser, till förkrossad bön om räddning från det helvete, hvars lågor redan slogo upp omkring mig. Men när blodet strömmade ur hundratals sår och smärtan brann som stygn af hundratals giftiga skorpioner, när naturen slutligen gaf vika och jag som ett vanmäktigt barn sjönk i sömnens skyddande armar, då uppstego förhatliga drömbilder och beredde mig nya dödsqual. Fasansfullt tog hela min lefnad gestalt. Jag såg Eufemia, hur hon nalkades mig i sin yppiga skönhet, och skrek öfverljuddt: »Fördömda hvad vill du mig, i mig har helvetet ingen del!« Då slog hon tillbaka sin klädnad, och fördörelsens fasa grep mig. Hennes kropp var intorkad till ett benrangel, men i skelettet slingrade sig otaliga ormar om hvarandra och sträckte emot mig sina hufvuden med de glödande tungorna. »Låt mig vara, dina ormar stinga min sårade barm... de vilja göda sig af mitt hjärteblod... men då dör jag... då dör jag... döden rycker mig undan din hämnd.« Så skrek jag, men då tjöt gestalten: »Mina ormar kunna nära sig af ditt hjärteblod, men detta utgör icke ditt kval — din pina bor inom dig och dödar dig ej, ty du lefver i den. Ditt kval är tanken på dina brott, och den är evig!« — Den blödande Hermogenes visade sig, men för honom flydde Eufemia, och han sväfvade förbi, pekande på sitt som ett kors formade sår i halsen. Jag

ville bedja, men då begynte ett tisslande och tasslande, som förvirrade mina sinnen. Människor, som jag aldrig förr sett, uppenbarade sig i galet groteska ombildningar. Hufvuden kröpo omkring på gräshoppsben, som vuxit fram vid öronen och hånskrattade åt mig — sällsamma fåglar — korpar med människoanleten susade i i luften. Jag igenkände konsertmästaren i B. med sin syster, som rörde sig i vild valstakt till broderns ackompanjemang, men han spelade på sitt eget bröst, som förvandlats till en fiol. Belcampo med ett fult ödlehufvud ridande på en äcklig, bevingad mask, kom emot mig och ville kamma mitt skägg med en kam af glödande järn, något som icke lyckades honom. Galnare och galnare blir virrvarret, gestalterna blifva allt vidunderligare, ifrån den minsta lilla myra på dansande människofötter till ett långsträckt hästskelett med lysande ögon och huden förvandlad i ett schabrak, hvarpå en ryttare med gloende ugglehufvud sitter. En bågare utan botten är hans lifharnesk och en upp och nedvänd tratt hans hjälm! Allt helvetets gyckel hade blifvit lössläppt. Jag hörde mig själf skratta, men skrattet skär i mitt bröst, allt mera brännande blir smärtan, och alla sår blöda starkare. — En kvinnogestalt lyser fram, och helvetespaket viker undan — hon skrider fram till mig! — Ack, det är Aurelia! »Jag lefver och tillhör dig,« säger uppenbarelsen. — Då vaknar synden inom mig. Rasande af vildt begär, omsluter jag henne med mina armar. Min vanmakt är försvunnen, men då känner jag en kväfvande tyngd på bröstet, sträf borst sticker mig i ögonen, och satan skrattar gällt till! Nu tillhör du mig! Med ett skri af fasa vaknar jag och snart flyter blodet i strömmar för de gisselslag, hvarmed jag tuktar mig i min tröstlösa förtviflan. Ty till och med en syndig dröm, en brottslig tanke fordrar dubbel bot.

s. 206

Slutligen var den tid, som priorn bestämt för min strängaste botgöring, förfluten, och jag steg upp ur grafhvalfvet för att i själfva klostret, men i en afskild cell, afsöndrad från bröderna, fullgöra de mig nu pålagda botöfningarne. Därpå under allt lindrigare grader af späkningar tilläts mig inträde i kyrkan och deltagande i brödernas korbön. Dock, detta sista slag af botgöring, som skulle bestå i vanligt gisslande, tycktes mig själf icke tillräcklig. Ståndaktigt tillbakavisade jag den bättre kost, som erbjöds mig, hela dagar låg jag utsträckt på det kalla marmorgolfvet framför den heliga Rosalias bild, och i min ensamma cell pinade jag mig på det grymmaste, ty genom yttre kval tänkte jag döfva mina inre, gräsliga marter. Det var förgäfves, ty alltjämt återkommo dessa bilder, som föddes af min tanke, och jag var prisgifven åt satan själf, åt hans mina ansträngningar hånande marter och hans lockelser till synd. Min stränga botgöring och det oerhörda sätt, hvarpå

jag verkställde den, väckte munkarnes uppmärksamhet. De betraktade mig med vördnadsfull skygghet, och jag hörde dem hviska sinsemellan: »Det är ett helgon.« Detta ord väckte min fasa, ty jag erinrade mig endast lifligt den hemska synen i kapucinerkyrkan i B., då jag i förmättet vansinne tillropade den på mig stirrande målaren: »Jag är den helige Antonius!«

Den sista delen af den af priorn bestämda tiden för min botgöring var slutligen förfluten, utan att jag upphörde med att martera mig, fastän min natur syntes vilja duka under för kvalen. Mina ögon voro slocknade, min såriga kropp var ett blödande benrangel, och det kom ända därhän, att jag, sedan jag timalt legat på golfvet, icke mera kunde resa mig utan hjälp. Priorn lät kalla mig till samtalsrummet. »Min broder,« började han, »känner du genom din stränga bot någon inre s. 207
lättnad? Har himmelens tröst kommit dig till del?« — »Nej, ärevärdige herre,« svarade jag med dof förtviflan. »I det jag,« fortför priorn med höjd röst, »i det jag ålade dig, min broder, sedan du för mig biktat en följd af fasansfulla brott, den strängaste bot, följde jag kyrkans lagar, som äska att den missdådare, som icke nås af rättvisans arm och ångerfull inför Herrens tjänare bekänner sina förbrytelser, också genom yttre handlingar skall betyga sanningen af sin ånger. Han skall helt vända sin själ mot det himmelska och likväl pina sitt kött, på det att den jordiska smärtan skall uppväga missgärningarnes djäfvulska lust. Jag tror likväl — och berömda kyrkofäder biträda denna min mening — att de gräsligaste kval, som botgöraren tillfogade sig, icke kunna taga ett kvintin bort från syndabördan, om han på dem stöder sin tillförsikt och för den skull håller sig värdig den Eviges nåd. För mänskligt förnuft är det outgrundligt, huru den Evige mäter våra handlingar, *den* är förlorad, som, fast ren från verkliga brott, förmättet tror sig kunna storma himmelen med yttre verk af fromhet, och den botgörare, som efter fullgjord bot tror sitt brott utplånadt, visar att den inre ångern ej varit äkta. Du, käre broder Medardus, känner icke ännu någon tröst, och detta bevisar sannfärdigheten af din ånger, sluta nu upp — jag vill det — med alla gisslingar, tag till dig bättre föda och fly icke längre umgänget med bröderna. Vet att din hemlighetsfulla lefnad, med alla dess underbaraste förvecklingar, är mera känd af mig än af dig själf. Ett öde, som du icke kunde undslippa, gaf satan makt öfver dig, och i det du syndade, blef du endast hans verktyg. Mena icke därför, att du är mindre syndig i Herrens ögon, ty dig var gifven kraft att i modig strid betvinga satan. I hvilket hjärta rasar icke det onda och står emot det goda; men utan denna kamp gifves det ingen dygd, ty den är den goda maktens seger öfver den onda, liksom synden härleder sig från

motsatsen? — För det första bör du veta att du anklagar dig för *en* förbrytelse, som du endast begått med din vilja. — Aurelia lefver, i vildt vansinne sårade du dig själf, och det var blodet från ditt eget sår, som flöt öfver din hand. . . Aurelia lefver. . . jag vet det.« s. 208

Jag kastade mig på knä och upplyfte mina händer i bön, djupa suckar undsluppo mitt bröst och tårar strömmade ur mina ögon! — »Vidare må du veta,« fortfor priorn, »att den där gamle, sällsamme målaren, som du talade om i bikten, så länge jag minns tillbaka, ibland har besökt vårt kloster och kanhända ånyo snart skall inträffa här. Han har lämnat mig en bok i förvar, som innehåller åtskilliga teckningar, men särskildt en berättelse, som han vid hvarje besök hos oss tillökar med några rader. Han har icke förbjudit mig att lämna denna bok i andra händer, och jag vill så mycket hellre anförtro dig den, som detta är min heligaste plikt. Där skall du erfara sammanhanget i dina egna, sällsamma öden, som än försatt dig i en värld af underbara visioner, än i ett lif af gemenaste slag. Man säger att det underbara har försvunnit från jorden, men jag tror det icke. Undren lefva kvar, ty om man också icke vill så benämna allt det underbara, hvaraf vi dagligen omgifvas, emedan vi lyckats aflura en rad af företeelser en regel för deras cykliska återupprepande, så genombryter ofta denna krets ett fenomen, som vi i förstockad slöhet icke tro på, då vi ej förmå att begripa det. Hårdnackadt förneka vi inför vår inre syn en sådan företeelse, emedan den var för genomskinlig att afspeglas på vårt yttre ögas okänsliga yta. Den där sällsamme målaren räknar jag till dessa utomordentliga uppenbarelser, som gäcka hvarje känd regel; och jag tviflar på att hans kroppsliga omhölje är hvad man kallar verkligt. Så mycket är säkert att ingen hos honom har iakttagit de vanliga lifsfunktionerna. Oaktadt i boken, i hvilken han endast tycktes läsa, efter hvar gång han varit här, flera blad än förut varit fullskrifna. Det är äfvenledes besynnerligt, att innan du, käre broder Medardus, biktade för mig, allt i boken tycktes vara ett förvirradt klotter och otydliga skisser af en fantastisk målare, som först efteråt blef läsbart och möjligt att tyda. Jag vågar icke närmare utlåta mig om hvad jag i afseende på målaren tror och anar. Du själf får gissa det, eller hemligheten skall fastmer yppa sig själf. Gå och hämta krafter, och när du — som jag tror att du efter få dagars förlopp skall göra — känner dig andligen upprättad, får du af mig den märkvärdige målarens underbara bok.« s. 209

Jag gjorde som priorn önskade, åt tillsammans med bröderna, underlät späkningarne och inskränkte mig till innerlig bön framför helgonens altaren. Blödde också mitt hjärtesår alltjämt, blef äfven icke smärtan mindre, som värkte inom mig, så öfvergäfvog mig likväl de

hemska drömsynerna, och ofta, då jag dödstrött och sömlös låg på mitt hårda läger, omfläktade mig som änglavingar, och jag såg gestalten af den lefvande Aurelia, som med himmelskt medlidande i sin tårade blick böjde sig ned öfver mig. Som beskrämmande utsträckte hon handen öfver mitt hufvud; då sänkte sig mina ögonlock, och en ljuf vederkvickande slummer göt ny lifskraft i mina ådror. När priorn märkte att min ande återvunnit en smula spänstighet, gaf han mig målarens bok och uppmanade mig att uppmärksamt läsa den i hans cell. Jag slog upp den, och det första som mötte min blick, voro de i konturer antydda och i ljus och afskuggningar utförda teckningarne till freskomålningarne i »den heliga linden«. Icke alls någon häpnad, ej den ringaste lust att hastigt lösa gåtan väcktes inom mig. Nej! — Det fanns icke någon gåta för mig, jag visste ju sedan länge allt, som gömdes i denna målarbok. Det som målaren på de sista sidorna infört i boken med liten, knappast läsbar och mångfärgad skrift var mina drömmar och aningar, endast framställda i tydliga och bestämda drag, såsom jag aldrig kunnat göra det.

Infogad anmärkning af utgifvaren.

s. 210

Broder Medardus fortfar här, utan att vidare inlåta sig på hvad han fann i målarboken, i sin berättelse hur han tog afsked från den i hans hemligheter invigde priorn och de vänliga bröderna och hur han företog sin pilgrimsfärd till Rom och öfverallt i S:t Peter, S:t Sebastian och S:t Laurentius, i St. Giovanni a Laterano och S:ta Maria Maggiore knäböjde och bad vid alla altaren, hur han till och med ådrog sig påfvens uppmärksamhet och slutligen fick ett rykte om sig för helighet, hvilket fördref honom från Rom, emedan han nu var en ångrande syndare och kände med sig att han *icke* var något annat. Men vi — jag menar mig och dig, gunstig läsare, känna för litet af broder Medardus' aningar och drömmar för att, utan att läsa hvad målaren upptecknat, kunna om också i ringa mån sammanknyta det band, som liksom i en knut enar alla de förvirrade trådarne i Medardus' historia. En bättre liknelse är det förresten att den fokus fattas oss, där de olikfärgade strålarne bryta sig. Den hädangångne kapuciner munkens manuskript var inslaget i gammalt förgulnad papper, och detta pergament, betäckt med en nästan oläslig skrift, där en sällsam hand uppenbarade sig, retade icke litet min nyfikenhet. Efter mycken möda lyckades jag att chiffrera bokstäfver och ord, och hur förvånad blef jag ej, då det blef klart för mig att det var just den i målarboken upptecknade berättelse, hvarom Medardus talar. Den är skriven på mycket gammal italienska, nästan

krönikeartad och mycket aforistisk. Den egendomliga tonen klingar på tyska skarp och dämpad tillika som sprunget glas; det var likväl nödigt att till förståendet af det hela här inflika öfversättningen; jag gör detta, sedan jag med ledsnad ännu tillfogar följande. Den furstliga familj, från hvilken den ofta omnämnde Francesco härstammade, kvarlefver ännu i Italien, och likaledes lefva ännu ättlingar af den furste, i hvilkens residens Medardus vistades. Det var därför omöjligt att uppgifva namnen, och otympligare och oskickligare, än den som i dina händer, s. 211 gunstige läsare, öfverlämnar denna bok, är ingen i vida världen, då det gäller att hitta på namn, där det finnes verkliga och, som här är fallet, till på köpet sköna och romantiskt klingande. Vederbörande utgifvare tänkte nog kunna taga sig fram med »fursten,« »baronen« o. s. v., men när nu den gamle målaren utreder de mest hemlighetsfulla och invecklade familjeförhållanden, är det lätt att inse att man ej kan göra sig förstådd med allmänna beteckningar. Han måste liksom med invecklade figurer och snirklar utrusta målarens enkla krönikekoral med allehanda förklaringar och randbemärkningar. Gunstig läsare, å utgifvarens vägnar anhåller jag att du ville, innan du läser vidare, lägga märke till följande: Camillo, furste af P. uppträder som stamfader för den familj, hvarur Francesco, Medardus' fader, härstammar. Theodor, furste af W. är fader till den Alexander, furste af W., vid hvilkens hof Medardus uppehöll sig. Hans broder Johan, furste af W., förmälde sig med den italienska prinsessan Giacinta B. Baron von F:s familj uppe i bergstrakten är bekant och endast att bemärka att baronessan von F. härstammade från Italien, ty hon var dotter till grefve S., en son af grefve Filippo S. Käre läsare allt skall bli förklarligt, om du blott behåller i minnet dessa få förnamn och bokstäfver. I stället för fortsättningen på berättelsen följer nu:

Den gamle målarens pergament.

— — Och det begaf sig att republiken Genua, hårdt ansatt af de ali-gierska korsarerna, vände sig till den store sjöhjälten Camillo, furste af P., med begäran att han med fyra välutrustade och bemannade galärer måtte anställa jakt på de förmätne sjöröfvarne. Camillo, törstande efter ärorika bragder, tillskref strax sin äldste son, Francesco, att han skulle komma för att i sin faders frånvaro regera landet. Francesco öfvade i Leonardo da Vincis skola målarekonsten, och konstens ande s. 212 hade blifvit honom så öfvermäktig, att han icke längre förmådde tänka på annat. För den skull höll han konsten förmer än all prakt och ära på jorden, och andra människors äflan och traktan tycktes honom som en

lönlös sträfvan efter tom flärd. Han kunde icke lämna sin konst och sin redan ålderstigne mästare, utan skref tillbaka till fadren att han förstode att föra penseln, men icke spiran och ville stanna hos Leonardo. Då vardt den gamle, stolte furst Camillo högeligen vredgad, kallade sonen en ovärdig narr och sände en förtrogen tjänare, som skulle föra sonen tillbaka. Men när nu Francesco ståndaktigt nekade att återvända och förklarade att en furste, omstrålad af tronens hela glans, tycktes honom vara en eländig varelse jämfördt med en duglig målare, och att stora krigsbragder vore en grym och jordisk lek och däremot målarens skapelse en ren afspegling af en inneboende gudomlig ande, förgrymmades sjöhjälten Camillo och svor att förskjuta Francesco och tillförsäkra hans yngre bror Zenobio tronföljden. Francesco var tillfreds därmed och afstod formellt och högtidligt i en urkund till förmån för sin yngre broder rätten till furstetronen, och så hände det sig att, när den gamle furst Camillo i hård och blodig kamp med aligiererna förlorat lifvet, Zenobio tillträdde regeringen, och däremot Francesco, förnekande sitt furstliga stånd och namn, blef målare och bekymmersamt nog lefde på ett litet årsunderhåll, som den regerande brodern tillerkänt honom. Francesco hade annars varit en stolt, öfvermodig yngling, hvilkens vilda sinne endast den gamle Leonardo kunde tämja, och när Francesco afsagt sig sitt furstliga stånd, blef han Leonardos trogne och fromme son. Han hjälpte den gamle att fullborda månet stort och betydelsefullt verk, och så skedde det att lärjungen, svingande sig upp till mästarens höjd, blef berömd och måste måla en mängd altartaflor för kyrkor och kloster. Den gamle Leonard stod honom bi med råd och dåd, till dess han slutligen afled vid hög ålder. Då kom, som en länge med möda undertryckt eld, stoltheten och öfvermodet ånyo till utbrott. Han ansåg sig för sin tids störste målare, och sammanparande den hunna konstskickligheten med sitt stånd, kallade han sig själf för »målarfursten«. Han talade föraktfullt om den gamle Leonardo, och afvikande från dennes fromma och enkla stil, skaffade han sig ett nytt manér, som bländade massans ögon med gestalternas yppighet och prålände färgglans, och det öfverdrifna berömmet gjorde honom allt mera fåfång och öfvermodig. Det hände att han i Rom råkade i lag med vilda och utsväfvande unga män, och som han numera i allt ville vara den förste och utomordentligaste, var han också snart i lasternas stormväder den djärfvaste seglaren. Förförda af hedendomens falska och bedrägliga prakt, bildade de unge männen med Francesco i spetsen ett hemligt sällskap, i hvilket de, brottsligt förhånande kristendomen, efterapade de gamle grekerna och med fräcka tärnor firade skamliga och syndiga fester. Det var målare, men än flere bildhuggare ibland dem, de ville

endast veta af den antika konsten och utskrattade allt, som nya konstnärer, eldade af den heliga kristendomen, till dess ära skapat af skön konst. I ohelig hänförelse målade Francesco många bilder ur antikens lögnaktiga fabelvärld. Ingen förmådde som han lifslevvande framställa kvinnliga figurers okyska yppighet, i det han lånade karnationen från lefvande modeller och form och modellering från gamla marmorstatyer. I stället att som först i kyrkor och kloster uppbygga sig med de gamla mästarnes härliga taflor och med konstnärlig andakt innerligt tillgodogöra sig dem, afteknade han flitigt de ljugande hednagudarnes bilder. Framför allt var han upptagen af en berömd Venusstaty, som han ständigt hade i tankarne.

Det årsunderhåll, som Zenobio utfäst åt sin broder, uteblef en gång längre än vanligt, och så kom det sig att Francesco råkade i svår penningeknipa till följd af sitt vilda lefverne, som snart gjorde slut på förtjänsten och från hvilket han likväl ej ville afstå. Då kom han att tänka på att han för längesedan af ett kapucinerkloster fått i uppdrag att för ett högt pris måla en bild af den heliga Rosalia, och han beslöt att för att få pengar hastigt fullända detta verk, som han af afsky mot alla kristna helgon ej velat gripa sig an med. Han tänkte sig framställa den heliga naken och i figur och ansiktsbildning liknande Venusbilden. Utkastet lyckades öfvermåttan väl, och de skändliga unge männen prisade högligen Francescos nesliga infall att för de fromma munkarnes räkning uppställa i kyrkan en hednisk afgudabild i stället för det kristna helgonet. Men då Francesco började att måla, då gestaltade sig allt annorlunda än hvad han haft i sinnet, och en mäktigare makt öfvervann den usla lögnens ande, som behärskat honom. En ängels anlete från himmelen började lysa fram ur de mörka töcknen, men som gripen af skygg ångest för att kränka det heliga och hemfalla åt Herrens straffdom, vågade Francesco icke fullborda ansiktet och omkring den naket tecknade kroppen lade sig tuktiga kläder i behagliga veck, en mörkröd klädning och en azurblå mantel. I sin skrifvelse till målaren Francesco hade kapuciner munkarne endast uppgifvit den heliga Rosalias bild, utan att närmare bestämma om huruvida en tänkvärd händelse ur hennes lif skulle bli ämnet, och därför hade Francesco i midten af duken gjort ett utkast till helgongestalten, men nu, drifven af anden, målade han rundt omkring allehanda figurer, som underbart samverkade för att framställa helgonets martyrium. Francesco hade helt och hållet gått upp i sin tafla, eller bilden hade fastmer själf blifvit den mäktige ande, som omfattade honom med sina starka armar och lyfte honom ur det syndiga lif, som han hittills fört. Men han kunde icke göra helgonets anlete färdigt, och detta blef för honom ett hel-

vetiskt kval, som borrhade i hans själ med skarpa taggar. Han tänkte icke längre på Venusbilden, men det tycktes honom som såge han den gamle målaren Leonardo, som betraktade honom med beklagande min och ängsligt och smärtsamt talade: »Ack, jag ville hjälpa dig, men får det icke; du måste först afstå från dina syndiga sträfvanden och i ånger och djup ödmjukhet anropa om förbön de helgon, mot hvilka du brutit.« s. 215

De unge männen, som Francesco så länge undviktit, uppsökte honom i hans verkstad och funno honom som en vanmäktig sjukling ligga utsträckt på sitt läger. Men när Francesco för dem klagade sin nöd, huru han, som om en ond ande brutit hans kraft, ej förmådde göra färdig den heliga Rosalias bild, skrattade de alla och sade: »Ack, broder, hur har du nu på en gång blifvit så sjuk? Låtom oss bringa Aesculapius och Hygiæa ett dryckesoffer för den svages tillfrisknande!« Man hämtade syrakuservin, som ynglingarne hällde i dryckesskålar och utgöto, verkställande libationer åt de hedniska gudarna framför den ofulländade taflan. Men när de sedan själfva begynte dricka och erbjödo Francesco vin, ville denne icke dricka med och deltaga i de vilda brödernas lag, oaktadt de utbragte skålar till fru Venus' ära. Då sade en af dem: »Den dumme målaren är verkligen sjuk till tankar och lemmar, och jag måste hämta en doktor.« Han kastade öfver sig sin mantel, tog på sig värjan och gick ut genom dörren. Det dröjde icke många ögonblick, innan han återkom och sade: »Se bara, jag är nog själf en läkare, som kan bota sjuklingen där.« Den unge mannen, som i gång och hållning försökte göra sig lik en gammal läkare, trippade omkring med krokiga knän och förvred sitt ungdomliga ansikte i så många veck och rynkor, att han såg ut som en gammal ful gubbe, och ynglingarne skrattade och utropade: »Se då hvad den doktorn kan göra för lärda miner!« Doktorn närmade sig den sjuke Francesco och sade med rå och hånfull röst: »Ack, du stackars karl, jag måste väl hjälpa upp dig ur din bedröfliga vanmakt! — Stackare, så blek och sjuk du ser ut, fru Venus kan du icke behaga på det sättet. — Smaka på min undermedicin! Då du nu skall måla helgon, skall min dryck nog kunna ge dig krafter, ty det är vin ur den helige Antonius' källare.« Den förmente doktorn hade ur sin mantel tagit fram en flaska, som han nu öppnade. Ur flas- s. 216

kan utströmmade en sällsam doft, som bedöfvade de unge männen, så att de öfverväldigade af sömnhet, sjönko ned i stolarne och slöto ögonen. Men Francesco, rasande öfver att bli förhånad som en vanmäktig vekling, rök flaskan ur doktors händer och drack i fulla drag. »Välbekommet!« ropade ynglingen, som nu återtagit sitt ungdomliga ansikte och sin spänstiga gång. Sedan väckte han ynglingarne ur sömnen, och de tumlade i hans sällskap utför trappan. Som berget Vesuvius med

vildt brusande sprutar förtärande lågor, så rasade nu strömmar af eld i Francescos inre. För sina ögon såg han som lefvande alla de hedniska fabler, han förr målat, och han ropade med hög röst: »Ack, du måste komma, o min älskade gudinna, du måste få lif och bli min, om icke, viger jag mig åt underjordens gudar. Då fick han se fru Venus stå tätt framför taflan och vänligt vinka åt honom. Han sprang upp från sin bädd och började måla på den heliga Rosalias hufvud, emedan han nu troget tänkte afbilda fru Venus täcka ansikte. Det förekom honom som om hans fasta vilja icke kunde bjuda öfver hans hand, ty penseln gled alltjämt undan från de moln, som höljde den heliga Rosalias hufvud, och strök mot hans vilja på hufvudena af de barbarer, af hvilka hon var omgifven. Och likväl blef den heligas himmelska anlete allt tydligare och blickade på Francesco med ögon, som så strålade af lif, att han som dödligt träffad af en ljungeld, störtade till golfvet. När han återkom till sina sinnen uppreste han sig mödosamt och vågade ej se bort till taflan, som blifvit honom så hemsk, utan smög sig med sänkt hufvud till bordet, där doktors vinflaska stod, och tog sig en duktig klunk. Då återfick Francesco sina krafter och betraktade sin tafla; den stod där färdig ända till sista penseldraget, och icke den heliga Rosalias ansikte, utan hans älskade Venusbild log emot honom med förföriska ögonkast. I samma stund upptändes Francesco af vildt, brottsligt begär. Han tjöt af vanvettig åtrå, han erindrade sig den hedniska bildhuggaren Pygmalion, hvilkens historia han målat, och bad som han till fru Venus att hon i hans bild måtte inblåsa lif. Det tycktes honom snart att bilden började röra sig, dock, när han ville sluta den i sina armar, såg han att den förblifvit dödt lärft. Då slet han af sig sitt hår och betedde sig som en, som blifvit besatt af djäfvulen.

s. 217

Så framlefde Francesco två dagar och två nätter; på tredje dagen, då han stel som en bildstod stod framför taflan, öppnades dörren till hans rum, och det prasslade bakom honom som af kvinnokläder. Han vände sig om och varseblef en kvinna, som han igenkände som originalet till taflan. Han blef nästan från sina sinnen, när han nu lifslevande i en endast af fantasien hunnen skönhet såg framför sig den bild, som han i tankarne skapat efter en marmorstaty, och en rysning grep honom, då han betraktade målningen, som nu tycktes honom vara en trogen spegelbild af den främmande kvinnan. Detta hade på honom samma verkan, som en underbar andeuppenbarelse plägar utöfva, hans tunga var bunden, mållös föll han på knä inför den främmande och lyfte som tillbedjande sina händer. Den främmande kvinnan uppreste honom leende och sade honom, att hon redan som liten flicka, då han var i målarskola hos den gamle Leonardo da Vinci, ofta sett honom och

till honom fattat en outhärlig kärlek. Nu hade hon lämnat föräldrar och anhöriga och ensam vandrat till Rom för att uppsöka honom, emedan en inre stämma sagt henne att han älskade och af idel längtan och åtrå afbildat henne, något som hon nu såge vara sant. Francesco förstod nu att ett egendomligt själarnes samförstånd utöfvat sitt inflytande, och att detta gifvit upphof till den underbara taflan och hans kärlek till densamma. Full af innerlig kärlek omfamnade han kvinnan och ville strax föra henne till kyrkan, för att en präst för evigt skulle förena dem genom äktenskapets heliga sakrament. Kvinnan tycktes fasa däröfver och sade: »Ack, min älskade Francesco, är du ej en käck konstnär, som icke låter fjättra dig af den kristna kyrkans band? Är du icke med kropp och själ tillgifven den glada, friska antiken och dess lifvet vänskapligt sinnade gudar? Hvad angår vårt förbund de tråkiga prästerna, som i dystra hallar jämra bort sitt lif i hopplös klagan? Låtom oss ljusst och gladt fira vår kärleks fest!« Francesco förfördes af kvinnans tal, och så skedde det att han redan samma afton firade sitt bröllop med den främmande kvinnan under hedniska ceremonier och i sällskap med de åt ett syndigt och brottsligt lättsinne hemfallna unga män, som kallade sig hans vänner. Det visade sig att kvinnan medfört en kista, full af klenoder och reda penningar, och Francesco framlefde en lång tid med henne, frossande i syndiga njutningar och utan att utöfva sin konst. Kvinnan kände sig hafvande och blomstrade då först upp i ännu mera lysande fågring, hon såg ut att helt och hållet vara den till lif väckta Venusbilden, och Francesco kunde knappast bära sitt lufs yppiga lycka. En natt väcktes Francesco af ett dämpadt, ångestfullt stönande; då han förskrämd sprang upp och med ljuset i handen såg efter sin hustru, hade hon födt honom en gosse. Hastigt måste tjänarne skynda bort för att hämta barnmorska och läkare. Francesco tog barnet från moderns sköte, men då utstötte kvinnan ett hemskt, genomträngande skrik, och vred sig, som under greppet af starka händer. Barnmorskan kom med sin piga, och efter dem kom läkaren. När de ville hjälpa kvinnan, ryggade de tillbaka af fasa, ty kvinnan var dödsstel, hals och bröst vanställda af blåa, vidriga fläckar och i stället för ett ungt, skönt ansikte sågo de ett gräsligt förvridet och rynkigt anlete med öppna stirrande ögon. Vid de båda kvinnornas skrik skyndade grannfolket till, från början hade det varit allehanda besynnerligt prat om den främmande kvinnan, och det yppiga lefnadssätt, som Francesco förde, hade varit alla en styggelse, och det var nära på att man vid de andliga domstolarne angifvit detta konkubinats utan prästerlig vigsel. Nu när de sågo den gräsligt vanställda döda, voro alla säkra på att hon lefvat i förbund med djäfvulen, som nu satt sig i besittning

s. 218

s. 219

af henne. Hennes skönhet hade blott varit trolldom och en bedräglig synvilla. Alla, som kommit dit, flydde förskräckta därifrån, ingen ville röra vid den döda. Francesco visste nu med hvem han haft att göra och greps af en fasansfull ångest. Alla hans brott stodo honom för ögonen, och Herrens straffdom började redan här på jorden, då helvetets lågor uppflammade i hans själ.

Dagen därpå kom en medlem af den andliga domstolen med sina betjänter och ville häkta Francesco, men då vaknade hans mod och stolthet, han gjorde sig plats med värjan och kom undan. Ett stycke från Rom fann han en håla, där han trött och utmattad gömde sig. Utan att hafva haft ett tydligt medvetande därom, hade han vecklat in den nyfödde gossen och tagit honom med sig. Full af vrede, ville han nu krossa det af den djäfvulska kvinnan födda barnet mot stenarne, men när han upplyfte det, gaf det klagande ljud ifrån sig, och han greps af medlidande. Han lade gossen på den mjuka mossan och gaf honom dropparne af en pomerans, som han burit med sig. Likt en botgörande eremit tillbragte han nu flera veckor i grottan och omvändande sig från den synd, hvori han lefvat, anropade han innerligt helgonen. Men framför allt bad han till den svårt kränkta Rosalia att hon skulle bli hans förespråkarska inför Herrens tron. En afton låg Francesco bedjande på knä i vildmarken och såg hur solen, som dök ned i hafvet i väster, uppsände sina röda lågor. Men när lågorna förbleknat i den grå aftondimman, varsnade Francesco i rymden ett lysande rosaskimmer, som snart begynte forma sig till gestalter. Francesco såg hur Rosalia, omgifven af änglar, knäböjde på ett moln och djupt hviskande uttalade orden: »Herre, förlåt mannen att han i sin svaghet och vanmakt ej förmådde motstå satans lockelser!« Då bröto blixtrar fram genom rosaskimret och det dånade som åskslag genom himlahvalfvet. »Hvilken syndig människa har brutit som denne! Han skall icke få nåd och ro i sin graf, så länge den stam, som aflades af hans brott, frodas och växer vidare i skändlig synd!« — Francesco föll ned i stoftet, ty han visste att hans dom var fälld, att ett förskräckligt öde skulle drifva honom fridlös omkring. Han flydde därifrån utan att komma ihåg gossen i hålan, och då han icke längre kunde måla, lefde han i bottenlöst och jämmerligt elände. Många gånger rann det honom i sinnet att till den kristna religionens förhärligande utföra sköna målningar och han uttänkte planen, storartad i teckning och kolorit; men hur skulle han kunna börja ett sådant verk, då han icke ägde en scudo att köpa duk och färger för och endast uppehöll sitt kvalfulla lif med knappa allmosor, som skänktes honom vid kyrkdörrarne. Då hände det sig att, när han en gång i en kyrka i tankarne målade på den tomma väggen, två

beslöjade kvinnor trädde fram till honom, och en af dem talade med en ängels milda röst: I det fjärran Preussen har åt jungfru Maria, där Herrens änglar nedlade hennes bild vid en lind, byggts en kyrka, som ännu saknar all utsmyckning med målningar. Bege dig dit, utöfningen af din konst skall bli dig en helig andakt, och din sönderslitna själ skall hugswalas med himmelsk tröst!« När Francesco blickade upp till kvinnorna, försvunno de i ett mildt skinande ljus, och han märkte att doft af rosor och liljor genomströmmade kyrkan. Nu visste Francesco, hvilka kvinnorna varit, och ville dagen därpå börja sin pilgrimsfärd. Men på samma afton fann honom efter mödosamt sökande en tjänare från Zenobio, som utbetalte till honom två års underhåll och inbjöd honom till sin herres hof. Francesco behöll för sig endast en ringa penningesumma, det öfriga utdelade han till de fattiga och begaf sig i väg till det aflägsna Preussen. Hans väg förde öfver Rom och han kom till ett icke långt därifrån beläget kapucinerkloster, för hvars räkning han målat den heliga Rosalia. Han såg att bilden infogats i altaret, men märkte vid närmare eftersyn att den endast var en kopia af hans målning. Efter hvad han hörde hade munkarne icke velat behålla originalet på grund af de egendomliga rykten, som gingo om den flydde målaren, ur hvilkens efterlåtenkap de fått taflan, utan, sedan en kopia blifvit tagen, sålt den till kapucinerklostret i B. Efter en besvärlig pilgrimsresa anlände Francesco till »den heliga lindens« kloster i Ostpreussen och uppfyllde det uppdrag, som den heliga jungfrun gifvit honom. Han målade kyrkan så underbart, att han väl insåg, att nådens ande i honom begynt sitt verk. En himmelsk tröst ingöts i hans själ.

*

Det begaf sig att grefve Filippo S. på jakt i en aflägsen, vild bergstrakt öfverraskades af ett svårt oväder. Stormen tjöt i klyftorna, regnet föll i strömmar, som om människor och djur skulle gå under i en ny syndafloed; då fann grefve Filippo en grotta, hvori han räddade sig och dit han också efter mycken möda fick in sin häst. Svarta moln lägrade sig öfver hela horisonten, det var därför, i synnerhet i hålan, så mörkt att grefve Filippo ingenting kunde urskilja eller upptäcka hvad det var, som prasslade till invid honom. Han fruktade att ett vilddjur kunde ha dolt sig i grottan och drog sitt svärd för att afvärja hvarje anfall. När ovädret var förbi, och solstrålarne föllo in i hålan, såg han ett naket barn liggande på en bädd af löf och se på honom med klara, lysande ögon. Bredvid stod en bågare af elfenben, hvori grefven fann några droppar doftande vin, som gossen begärligt insög. Grefven lät

sitt jakthorn ljuda, och så småningom samlade sig hans folk, som flyktat undan åt skilda håll, och på grefvens befallning inväntade man icke huruvida den, som lagt barnet i grottan, skulle infinna sig för att afhämta det. När natten var nära att inbryta, sade grefve Filippo: »Jag kan icke lämna gossen hjälplös här, utan vill taga honom med mig, och sedan kungöra det, för att föräldrarna eller den, som inlagt barnet, skola kunna affordra mig det.« Det skedde så, men veckor, månader och år förgingo, utan att någon anmälde sig. Grefven lät i dopet gifva hittebarnet namnet Francesco. Gossen växte upp och blef till kropp och själ en underbar yngling, som grefven på grund af hans sällsynta begåfning älskade som sin son och tänkte ge sin förmögenhet i arf, enär han själf var barnlös. Francesco var redan tjugufem år gammal, då grefve Filippo upptändes af en dåraktig kärlek till en fattig och bildskön fröken och tog henne till äkta, fastän hon var ung och han redan bedagad. Francesco fattades af ett syndigt begär att få äga grefvinnan, och oakadt hon var from och dygdig och icke ville bryta sitt trohetslöfte, lyckades han efter en hård kamp snärja henne med sina djäfvulska konster, så att hon öfverlämnade sig åt syndig lusta och lönade sin välgörare med förräderi och svart otacksamhet. De båda barnen, grefve Pietro och grefvinnan Angiola, som den gamle Filippo med fadersglädjens hänryckning tryckte till sitt hjärta, voro frukterna af ett brott, som för evigt skulle blifva både honom och världen förborgadt.

*

Drifven af en inre ingifvelse, framträdde jag för min broder Zenobio och sade: »Jag har afsagt mig tronen och till och med, om du skulle dö barnlös före mig, vill jag förblifva en fattig målare och tillbringa mitt lif under stilla andakt och utöfvande af min konst. Dock vårt lilla land bör icke hemfalla åt någon främmande stat. Den Francesco, som grefve Filippo S. uppfostrat, är min son. Det var jag, som under den vilda flykten kvarlämnade honom i grottan, där grefven fann honom. På den elfbensbägare, som stod bredvid honom, är vårt vapen insnidadt, och än mer skyddar ynglingens utseende, som troget kännetecknar honom som tillhörande vår familj, från hvarje misstag. Broder Zenobio, upptag den unge mannen som din son och låt honom bli din efterträdare!« Zenobios tvifvel om ynglingen Francesco blifvit född i rättmätigt äktenskap, häfdes af den af påfven sanktionerade adoptionsurkund, som jag utverkade, och så skedde det att min sons lif i ett syndigt äktenskapsbrott tog ett slut och att han snart i rättmätigt äktenskap födde en son, som han kallade Paolo Francesco. På brottslig väg hade den brottsliga

stammen skjutit nya skott. Dock kan icke min sons ånger sona hans synd? Som Herrens straffdom stod jag framför honom, ty hans inners-ta låg i öppen dag för mig och hvad som blifvit doldt för världen sade mig den ande, som blir allt mäktigare inom mig och höjer mig öfver lifvets brusande vågor, så att jag förmår skåda ned i djupet, utan att denna blick ådrager mig döden.

*

Skilsmässan från Francesco medförde döden för grefvinnan S., ty nu först vaknade hon till medvetande om sin synd, och hon kunde icke uthärda kampen mot kärleken till brottslingen och sin ånger öfver sin gärning. Grefve Filippo uppnådde en ålder af nittio år, han dog som en gubbe, som blifvit barn på nytt. Hans förmente son Pietro flyttade med sin syster Angiola till Francescos hof, som följt Zenobio i regeringen. Med glänsande fester firades Paolo Francescos förlofning med Vittoria, furstinna af M., men när Pietro såg bruden i hennes fulla fägring, upptändes han af en häftig kärlek, och utan att akta på faran, sträfvade han efter Vittorias gunst. Pietros åtrå undgick Paolo Francescos uppmärksamhet, emedan denne häftigt lågade af begär till hans syster Angiola, som kallt tillbakavisade denna böjelse. Vittoria aflägsnade sig från hofvet för att före sitt giftermål, efter hvad hon föregaf, i stilla ensamhet uppfylla ett aflagt heligt löfte. Först efter förloppet af ett år vände hon tillbaka, bröllopet skulle firas, och strax efter det samma skulle grefve Pietro med sin syster Angiola återvända till sin fädernestad. Paolo Francescos kärlek till Angiola hade genom hennes ståndaktiga motstånd blifvit ännu häftigare och urartade till det rasande begäret hos ett djur, som han endast kunde tämja genom tanken på njutningen. Så hände det sig att han genom det skändligaste s. 224 förräderi på själfva bröllopsdagen, innan han gick in i brudkammaren, öfverföll Angiola i hennes sofrum och tillfredsställde sin skändliga lust, innan hon återkom till medvetande, ty vid bröllopsmåltiden hade man ingett henne ett opiat. När Angiola genom det nesliga dådet bragtes döden nära, tillstod Paolo Francesco, plågad af samvetskval, hvad han begått. I första utbrottet af sin vrede ville Pietro stöta ned förrädaren, men hans arm nedsjönk förlamad, då han tänkte på att hans hämnd föregått dådet. Den lilla Giazinta, furstinnan af B., som allmänt gällde för att vara en dotter af Vittorias syster, var frukten af den hemliga förbindelse, som Pietro underhållit med Paolo Francescos trolofvade. Pietro for med Angiola till Tyskland, där hon födde en son, som man gaf namnet Frans och sorgfälligt lät uppfostra. Den skuldlösa Angiola

tröstade sig slutligen öfver det gräsliga brottet och uppblomstrade i ny skönhet. Så kom det sig att furst Theodor af W. till henne fattade en häftig kärlek, som hon af hela sin själ besvarade. Inom kort var hon hans gemål, och vid samma tid förmälde sig grefve Pietro med en tysk fröken, med hvilken han fick en dotter, under det att Angiola åt fursten födde två söner. Vål kunde den fromma Angiola känna sitt samvete fullkomligt rent, men hon försjönk ofta i dyster eftertanke, när som i en dröm Paolo Francescos nesliga dåd föll henne i minnet, ja ofta var hon till mods, som om till och med den omedvetet begångna synden kunde tillräknas henne och skulle bli hämnad på henne och hennes efterkommande. Till och med bikt och fullständig absolution kunde icke lugna henne. Efter långvariga kval kom det öfver henne som en himmelsk ingifvelse att hon borde yppa allt för sin gemål. Oaktadt hon förutsåg den svåra kamp, som tillståendet af det af den skändlige Paolo Francesco föröfvade brottet skulle kosta henne, lofvade hon sig högtidligt att våga det svåra steget, och hon höll sitt löfte. Med fasa förnam furst Theodor det nesliga dådet, han blef häftigt uppskakad, och den djupa harmen tycktes till och med hota den oskyldiga hustrun. Däraf kom det sig att hon tillbragte några månader på ett aflägsset slott; under tiden bekämpade fursten de bittra känslor, som kvalde honom, och han kom så vidt att han icke endast försonad räckte sin gemål handen, utan också, henne ovetande, drog försorg om Frans' uppfostran. Efter furstens och hans gemåls död, kände endast grefve Pietro och den unge furst Alexander af W. hemligheten med Frans' börd. Ingen af målarens ättlingar blef så till kropp och själ lik den Francesco, som grefve Filippo uppfostrat, som denne Frans. En underbar yngling, besjälad af en hög ande, eldig och rask i tanke och handling. Mätte faderns och stamfaderns synd icke betunga honom, måtte han motstå satans onda lockelser! Innan furst Theodor afled, reste hans båda söner Alexander och Johan till det sköna Välskland, och icke så mycket öppen oenighet, som olika böjelser voro orsak till att bröderna skildes i Rom. Alexander kom till Paolo Francescos hof och fattade sådan kärlek till Paolos yngsta, af Vittoria födda dotter, att han tänkte förmäla sig med henne. Furst Theodor afvisade emellertid med en afsky, som då var furst Alexander oförklarlig, denna förbindelse, och detta blef anledningen till att furst Alexander först efter Theodors död förmälde sig med Paolo Francescos dotter. Prins Johann hade på hemresan lärt känna sin broder Frans och fann sådant behag i den unge mannen, hvilkens nära släktskap han icke anade, att han icke mera kunde lefva skild från honom. Frans var orsaken till att prinsen i stället för att återvända till broderns residens, reste tillbaka till Italien. Det eviga, outgrundliga ödet

ville att båda, prins Johann och Frans, sågo Victorias och Pietros dotter Giazinta, och att båda upptändes af häftig kärlek till henne. Brottet gror, hvem förmår att motstå de dunkla makterna!

*

Visst voro min ungdoms synder och brott afskyvärda, men genom den heliga jungfrun och den heliga Rosalias förböner är jag räddad från s. 226 evigt fördärf och har det förunnats mig att här på jorden lida fördömmelsens kval, till dess den brottsliga stammen förtorkat och icke längre bär några frukter. Bjudande öfver andliga krafter, nedtrycker mig tyngden af det jordiska, och anande det tillkommandes dystra hemlighet, bländar mig livvets bedrägliga färgprakt, och den svaga blicken går vilse bland konturlösa bilder, utan att kunna erfara deras inre verkliga gestaltning! Jag varsnar ofta den tråd, som den mörka makt, som uppreser sig mot min själs frälsning, spinner vidare, och tror mig i min dårskap kunna gripa och sönderslita den. Men from och troende, har jag allt fortfarande att i ångerfull botgöring fördraga de marter, som blifvit mig pålagda för att försona mina missgärningar. Jag har skrämt bort prinsen och Frans från Giazinta, men satan är verksam för att bringa Frans i fördärfvet, som han ej skall undgå. Frans kom tillsammans med prinsen till den ort, där grefve Pietro vistades med sin gemål och sin dotter Aurelia, som just fyllt sitt femtonde år. Liksom den brottslige fadern Paolo Francesco upptändes af vildt begär, då han fick se Angiola, så upplågade den förbjudna lustans eld i sonen, då han skådade det hulda barnet Aurelia. Med förförelsens alla djäfvulska konstgrepp förstod han att snärja det knappast utslagna blomstret, Aurelia, så att hon hängaf sig åt honom med hela sin själ och redan hade syndat, innan tanken på synd hunnit uppgå inom henne. När gärningen icke längre kunde förtigas, kastade hon sig full af förtviflan öfver sitt fel till moderns fötter och tillstod allt. Grefve Pietro, fastän själf fången i synd och brott, skulle ha mördat Frans och Aurelia. Modern lät Frans erfara sin rättmätiga vrede, i det hon med hotelsen att yppa det skändliga dådet för grefve Pietro fördref honom ur sin och den förförda dotterns åsyn. Det lyckades grefvinnan att undandraga sin dotter Pietros blickar, och denna födde på en afsides ort en liten dotter. Men Frans kunde ej lämna Aurelia, han fick reda på hennes vistelseort, skyndade dit och inträdde i rummet just då grefvinnan, lämnad ensam af tjänstefolket, s. 227 satt bredvid sin dotters bädd och hade i sitt knä den lilla flickan, som endast var åtta dagar gammal. Grefvinnan reste sig full af förskräckelse och fasa vid den oförmodade åsynen af skurken och befalld honom

att lämna rummet. »Bort. . . bort, annars är du förlorad; grefve Pietro känner hvad du eländige begått!« så utropade hon för att skrämma Frans och sköt honom baklänges mot dörren. Då greps Frans af vildt, djäfvulskt raseri, han ryckte barnet ur grefvinnans armar och gaf henne ett knytnäfsslag för bröstet, så att hon föll baklänges, och ilade därifrån. När Aurelia vaknade ur sin vanmakt, var modern icke mera vid lif; ett djupt sår i hufvudet — i fallet hade hon slagit emot en järnbeslagen kista — hade dödat henne. Frans hade för afsikt att mörda barnet, han vecklade in det i ett lakan och sprang i mörka kvällen utför trappan och ville just bege sig ut, då han hörde ett dämpadt kvidande, som tycktes komma ur ett rum i bottenvåningen. Ofrivilligt stannade han, lyssnade och smög sig slutligen närmare rummet. I samma ögonblick kom ur huset, jämrande sig och klagande, en kvinna, som han igenkände som barnsköterska hos baronessan von S., i hvilkens hem han bott. Frans frågade hvarför hon betedde sig så. »Ack, herre,« sade kvinnan, »jag har råkat ut för en olycka, jag hade just lilla Eufemia i knät, och hon lekte och log, men plötsligt lät hon hufvudet sjunka och dör. Hon har blåa fläckar i pannan, och så kommer man att beskylla mig för att jag låtit henne falla.« — Frans gick hastigt in, och när han såg det döda barnet, insåg han att ödet ville att hans barn skulle lefva, ty det var underbart likt den döda Eufemia. Sköterskan, måhända icke så oskyldig till barnets död som hon föregaf, och bestucken af Frans rika skänker, gick in på bytet; Frans vecklade in det döda barnet i lakanet och kastade det i strömmen. Aurelias barn uppfostrades som dotter till baronessan von S. under namnet Eufemia, och världen förblef i okun-
s. 228 nighet om den hemlighet, som var förbunden med hennes födelse. Den osaliga blef ej genom dopets heliga sakrament upptaget i kyrkans sköte, ty det lilla barnet hade redan blifvit döpt, hvars död räddade hennes lif. Aurelia har efter flera års förlopp förmålt sig med baron von F.; två barn, Hermogenes och Aurelia, äro frukterna af denna förmålning.

*

Himmelens eviga makter hade förunnat mig att, när prinsen med Francesco — så kallade han på italienskt vis Frans — tänkte bege sig till den furstlige broderns residensstad, fick jag sälla mig till dem och medfölja. Jag ville med kraftig arm fatta tag i den vacklande Francesco, då han nalkades den afgrund, som öppnade sig för honom. Däraktigt företag af en vanmäktig syndare, som ännu icke funnit nåd inför Herrens tron! — Francesco mördade sin broder, sedan han mot Giazinta föröfvat ett skändligt brott! En son till Francesco är den olycksalige gosse, som fursten låter uppfostra under namn af grefve Viktorin.

Mördaren Francesco tänkte förmåla sig med furstinnans fromma syster men jag förmådde att föreböja detta dåd, i samma ögonblick det å en helig ort skulle sättas i verket.

*

Sedan han, marterad af tanken på outplånliga synder, hade flytt, var verkligheten allt det djupa elände, hvaråt Frans hemföll, af nöden för att förmå honom till ånger. Böjd af grämselse och sjukdom, kom han på sin flykt till en landtman, som vänligt tog emot honom. Landtmannens dotter, en from och stilla jungfru, fattade en innerlig kärlek till främlingen och skötte honom sorgfälligt. Så hände det, att han, då han tillfrisknat, besvarade jungfruns kärlek och de förenades i äktenskaps heliga sakrament. Det lyckades honom att genom klokhet och vetande svinga sig upp och att rikligt föröka det icke obetydliga arvet efter fadern, så att han fick åtnjuta mycket timligt välstånd. Men osäker och tom är lyckan för en syndare, som icke är försonad med Gud. Frans försjönk i djupaste armod, och hans elände var dödande, ty han kände hur själ och kropp förtärdes af långvarig sjukdom. Hans lif var en beständig botöfning. Slutligen sände honom himmelen en stråle af tröst. Han skall göra en pilgrimsfärd till »den heliga linden« och där skall födelsen af en son förkunna honom Herrens nåd.

s. 229

*

I den skog, som omger klostret vid »den heliga linden«, trädde jag fram till den nödställda modern, när hon grät öfver sitt faderlösa barn och vederkvickte henne med tröstens ord.

Underbar är Herrens nåd öfver detta barn, som blef födt vid den heliga jungfruns välsignade helgedom. Det tycktes som om Jesusbarnet i visioner uppenbarade sig för honom och i hans barnsliga sinne upptände kärlekens eld.

Modern har i det heliga dopet kallat honom Frans efter fadern! Skall det då bli du, Franciscus, som född på en helig ort, bringar försoning åt din brottslige stamfader och skaffar honom ro i grafven? Fjärran från världen och dess förföriska lockelser, bör gossen helt vända sin håg till det himmelska. Han skall bli en andlig. Så har den helige man, som ingöt underbar tröst i min själ, förkunnat för modern och det är väl denna nåderika profetia, som lyser mig med så förunderlig klarhet, att jag förmenar att jag inom mig själf ser en levande bild af framtiden.

Jag ser ynglingen i en kamp på lif och död med den mörka makt, som tränger inpå honom med sina farliga vapen. — Han faller, dock en himmelsk kvinna håller öfver hans hufvud segerns krona! Det är den heliga Rosalia som räddar honom! Så ofta som himmelsens eviga makt förunnar mig det, vill jag vara nära och skydda gossen, ynglingen och mannen, så långt den kraft räcker, som blifvit mig förlänad. — Han s. 230 skall bli som —

Utgifvarens anmärkning.

Här, gunstige läsare, blir den gamle målarens halft utplånade skrift så otydlig, att det är alldeles omöjligt att längre tolka den. Vi återvända därför till den märkvärdige kapucinermunken Medardus' manuskript.

Kapitel III

Återkomsten till klostret.

s. 231

Det hade kommit ända därhän, att öfverallt där jag lät se mig på Roms gator, folk stannade och i böjd och ödmjuk ställning bådo om min välsignelse. Det kunde väl vara att de stränga botöfningar, hvarmed jag ännu fortsatte, väckte uppseende, men säkert var att det sällsamma och underbara i min uppenbarelse snart måste bli till en legend för de lifliga och fantastiska romarne, och att de, utan att jag anade det, gjorde mig till hjälte i någon from saga. Ofta väckte mig skygga suckar och det tysta mumlet af böner ur de djupa betraktelser, hvori jag, liggende på altarstegen, var försjunken, och jag märkte då att andäktiga knäböjde omkring mig och tycktes bönfalla om mina förböner. Liksom i kapucinerklostret hörde jag bakom mig ropet: »Il santo!« — och jag kände i mitt bröst som smärtsamma dolkstygn. Jag ville lämna Rom, men huru förskräckt blef jag ej, när priorn i det kloster, där jag uppehöll mig, meddelade att påfven låtit befalla mig till sig. Dystra aningar att en ond makt kanske på nytt traktade att inveckla mig i farliga förhållanden, uppdöko inom mig, emellertid fattade jag mod och gick på bestämd tid till Vatikanen. Påfven, en ståtlig man, ännu i sin fulla kraft, mottog mig sittande i en rikt snidad länstol. Två underbart vackra, i andlig dräkt klädda gossar räckte honom isvatten och svalkade rummet med fläktor af hägerfjädrar, emedan dagen var öfvermåttan s. 232
het. Ödmjukt trädde jag fram till honom och gjorde den öfliga knäböjningen. Han betraktade mig skarpt, men blicken hade något godmodigt, och i stället för det stränga allvar, som annars låg lägradt öfver hans ansikte, lifvade ett mildt leende hans drag. Han frågade hvarifrån jag kommit och hvad som fört mig till Rom — korteligen det allra vanligaste om mina personliga förhållanden — och reste sig sedan, i det han sade: »Jag lät kalla er, emedan man har berättat mig om er sällsynta fromhet. Hvarför, broder Medardus, bedrifver du dessa andaktsöfning-

ar offentligt för folket och i de mest besökta kyrkorna? Tänker du visa dig som ett helgon, och vill du bli anropad af en fanatisk pöbel, så gå in i dig själf och utforska hur det inre syfte är beskaffadt, som drifver dig till detta handlingssätt! Är du icke ren inför Herren och inför mig, hans ståthållare, får du en snöplig ände, munk Medardus!«

Dessa ord talade påfven med stark, genomträngande röst, och hans blickar ljungade som åskviggas. För första gången på länge kände jag mig icke skyldig till den synd, för hvilken jag anklagades, och där-af härledde det sig väl att jag icke blott bevarade min fattning, utan lyftes af den tanken att min bot framgått af sann inre förkrosselse, och med hänförelse kunde jag yttra: »Herrens helige ståthållare, väl är eder förlänad kraft att skåda in i mitt innersta, väl kunnen I veta att min utsägliga syndabörda med centnertyngd trycker mig till jorden, men på samma gång skolen I inse uppriktigheten af min ånger. Fjärran från mig är hvarje tanke på eländigt hyckleri, fjärran hvarje ärelysten afsikt att skändligt bedraga menigheten. O, helige herre, värdigas för-
unna en botfärdig munk att i korta ord för Eder afslöja sitt brottsliga lif, men också det, som han i djupaste ånger och förkrosselse företagit!« Så började jag och berättade sedan, utan att nämna namn och i så sammanträngd form som möjligt, hela mitt lefnadslopp. Påfven blef allt mera uppmärksam. Han satte sig i sin stol och stödde hufvudet i handen och såg ned mot golvet, plötsligt reste han sig, med korslagda armar och flyttande fram den högra foten, som om han ville trampa på mig, stirrade han på mig med glöd i blicken. När jag slutat, satte han sig igen. »Er historia, munk Medardus,« började han, »är den underbaraste, jag någonsin hört. Tror ni på en synbar och öppen inverkan af den onda princip, som kyrkan kallar djäfvulen? —« Jag ville svara, men påfven fortsatte: »Menar ni att det vin, som ni stal och drack i relikkammaren, dref er till de brott, som ni begått?« — »Liksom ett med giftiga dunster bemängdt vatten gaf det kraft att växa åt det frö till det onda, som låg inom mig!« — Då jag svarat detta, teg påfven några ögonblick, sedan fortsatte han med allvarlig och inåtvänd blick: »Hur vore det, om naturen också i andligt hänseende följde den lag som gäller för kroppsliga organismer att lika föder lika?... Om, i likhet med den kraft, som ligger gömd i kärnan och färgar det spirande trädets blad gröna, också vilja och böjelse fortplantade sig från fader till fader, upphäfvande frivilligheten?... Det finns familjer af mördare och röfvere... Det vore arfsynden, det brottsliga släktets eviga, outplånliga förbannelse!« — »Om den af en syndare födde i sin ordning måste synda i kraft af den nedärfda organismen, då finnes det ingen synd,« afbröt jag påfven. »Likväl,« sade han, »den evige anden skapade

en jätte, som kan betvinga och slå i bojor det blinda djur, som rasar inom oss, förnuftet heter jätten, och ur hans kamp med djuret födes spontaneiteten. Jättens seger är dygden, djurets är synden.« Påfven tystnade för ett ögonblick, sedan blef hans blick ljusare, och han sade med mild röst: »Menar du, munk Medardus, att det är passande för Guds ståthållare att med dig diskutera hårklyfverier öfver synd och dygd?« — »Ers helighet, ni har värdigats låta er tjänare förnimma er djupsinniga åsikt om människans väsen, och väl anstår det er att orda om en kamp, som ni själf härligt och ärorikt segrande har bestått.« — »Du har en god mening om mig, broder Medardus,« sade påfven, »eller s. 234 tror du att tiaran är den lager, som förkunnar hjälten och världens besegrare?« — »Nog är det,« svarade jag, »något stort att vara konung och härska öfver ett folk. För en så högt stående måste allt honom omgifvande mera närma sig till hvartannat och i hvarje förhållande tyckas kommensurablare och genom denna höga ståndpunkt utveckla sig en öfverskådandets styrka, som liksom en högre invigning gör sig gällande i den borne fursten.« — »Du menar,« inföll påfven, »att till och med hos de furstar, som äro svaga till förstånd och vilja, finnes en viss egendomlig klokskap, som gärna kan tagas för vishet och förmår imponera på mängden. Men hur hör detta hit?« — »Jag ville,« fortfor jag, »tala om de furstar, hvilkas rike är af denna världen, och sedan om Guds ståthållares gudomliga och heliga värdighet.. På ett hemlighetsfullt sätt upplyser Herrens ande de i konklaven inneslutna höga prästerna. Skilda åt och i enrum hängifvande sig åt from betraktelse, befruktar en himmelsk stråle de efter himmelsk upplysning långtande sinnena, och *ett* namn återljuder, som en lofprisande hymn till allmakten från inspirerade läppar. Endast kungjordt på jordiskt tungomål blir beslutet af en evig makt, som på jorden utkorar sig en värdig ståthållare, och så, ers Helighet, är eder treringade krona, er Herres, världens Herres, mysterium, i själfva verket den lager, som kungör er som hjälte och segrare! Det världsliga rike, som blifvit eder beskärtdt, är endast eder i himmelsk prakt blomstrande tron.« — »Du medger,« afbröt mig påfven, »att jag har orsak att vara nöjd med den mig beskärda tronen. Nog är mitt blomstrande Roma prydt med en himmelsk prakt, som du väl måste märka, broder Medardus, om du ej fullständigt tillslutit dina ögon för allt jordiskt. . . Dock, det tror jag icke. . . Du är en duktig talare och ditt tal har gått mig till hjärtat. . . Vi skola, märker jag, bli mera bekanta! . . . Stanna här! . . . Inom få dagar är du kanske prior, och senare kunde jag till slut utvälja dig till min biktfader. . . Gå. . . bete dig mindre narraktigt i kyrkorna, du kan nu en gång icke svinga dig upp s. 235 till helgon — kalendern är fulltalig. Nu må du gå!« — Påfvens sista ord

förvånade mig lika mycket som hans beteende för öfrigt, som fullständigt stred mot den föreställning, jag gjort mig om den kristna menighetens högste föreståndare, som makten att binda och lösa blifvit gifven. Jag hyste icke något tvifvel om att han ansett allt det, som jag sagt om gudomligheten af hans kall, för ett tomt och listigt smicker. Han utgick från den tanken att jag velat göra mig till en helig man, och att jag, när han af särskilda orsaker måste spärra mig denna väg, var betänkt att på annat sätt skaffa mig anseende och inflytande. Därpå var han åter igen af andra mig okända grunder villig att ingå.

Utan att tänka däröfver, beslöt jag att, innan påfven hann kalla mig till sig, lämna Rom och fortsätta mina andaktsöfningar. Dock, för mycket rörde sig inom mig, för att jag som förr helt skulle kunna vända min håg till himmelen. Ofrivilligt tänkte jag till och med i bönen på mitt forna lif; bilden af mina synder hade bleknat, och endast den glänsande karriär, som jag påbörjat som furstens gunstling och som påfvens biktfather kunde fortsätta och avsluta, — hvem vet på hvilken höjd, — stod bjärt lysande för min inre syn. Så kom det sig att jag, icke på påfvens bud, utan ofrivilligt upphörde med mina andaktsöfningar och i stället dref omkring på Roms gator. När jag en dag gick öfver »spanska platsen«, hade en hop folk samlats omkring en marionettförelisares låda. Jag hörde Kaspers komiska kväkande och folkmassans flatskratt. Första akten var till ända, och man gjorde sig i ordning till den andra. Den lilla ridån gick upp, och den unge David visade sig med sin slunga och säcken med kiselstenar. Med tokroliga gester lofvade han att nu skulle den plumpe jätten Goliat helt visst bli slagen och Israel räddadt. Nu hördes ett doft buller och brummande. Jätten Goliat steg upp med sitt vidunderliga hufvud. Huru förvånad blef jag ej, då jag vid första anblicken i Goliatshufvudet igenkände den narraktige Belcampo. Tätt under hufvudet hade han med en för ändamålet afsedd mekanism fäst en liten kropp med helt små armar och ben, hans egna axlar och armar voro dolda af ett draperi, som skulle föreställa Goliats veckiga mantel. Med de sällsammaste grimaser och groteska ryckningar i sin dvärgkropp höll Goliat ett stolt tal, som David ibland afbröt med ett fnitter. Folket skrattade omåttligt, och jag själf, egendomligt berörd af Belcampos nya, fabelaktiga uppenbarelse, lät mig medryckas och utbröt i ett för mig ovandt skratt af barnslig förnöjelse. Ack, huru ofta var annars mitt skratt blott en konvulsivisk krampryckning af invärtes, hjärtslitande kval! En lång disputation föregick kampen med jätten, och David bevisade mycket lärdt och konstmässigt hvarför han måste och skulle slå ned den fruktansvärde motståndaren. Belcampo lät alla sina ansiktsmuskler spela som en sprakande löpeld, och därvid

slogo jättens små armar efter den lilleputaktige David, som skickligt förstod att vika undan och åter uppenbarade sig än här, än där, till och med i Goliats egen mantelflik. Slutligen flög kiselstenen i Goliats hufvud, han sjönk ned, och täckelset föll. Jag skrattade alltmer öfverlyjdt, eggad af Belcampos galna geni, då klappade mig någon sakta på skuldran. En abbé stod bredvid mig. »Det gläder mig, ers högvördighet,« började han, »att ni ej förlorat lust för det timliga. Sedan jag varit vittne till era märkvärdiga andaktsöfningar, hade jag icke tilltrött er att ni kunde skratta åt sådana dårskaper.« När abbén sade detta, föreföll det mig som om jag måste skämmas för min uppsluppenhet, och ofrivilligt sade jag något, som jag strax därpå ångrade: »Tro mig, herr abbé att den, som i den förvirrade leken af livvets vågor var en duktig simmare, skall det aldrig fattas kraft att dyka upp och modigt lyfta sitt hufvud ur deras dunkla flöden.« Abbéen betraktade mig med blixtrande ögon. »Åhå,« sade han, »så bra ni finner och utför en bild. Jag tror mig känna er tillräckligt och beundrar er af hela min själ.«

»Jag förstår ej hur en fattig botgörare till munk kan väcka er beundran!« s. 237

»Utmärkt, ers högvördighet! — Ni faller tillbaka i er roll! — Ni är påfvens gunstling?«

»Det har behagat Herrens helige ståthållare att bevärdiga mig med en blick. Jag har ägnat honom min vördnad, som det höfves inför en värdighet, som en evig makt förlänar.«

»Nå, du värdige vasall vid den trefaldigt kröntes tron, du skall tapert utföra det, som tillhör ditt ämbete. Men tro mig, Herrens nuvarande ståthållare är en dygdeklenod i jämförelse med Alexander den sjätte, och då har du kanske räknat miste. Spela bara din roll vidare, snart är den utspelad, då den börjat så muntert. Farväl, mycket ärade herre!«

Med ett gällt hänskratt skyndade abbéen därifrån, och jag blef stående som förstenad. När jag jämförde hans sista yttrande med mina egna iakttagelser öfver påfven, måste det bli mig klart att han ingalunda var den efter striden med djuret krönte segrare, för hvilken jag ansett honom, och likaledes måste jag till min förskräckelse känna mig öfvertygad om att åtminstone prästerna tycktes min bot vara en hycklares sträfvan att på det ena eller andra sättet svinga sig upp. Sårad i min själs innersta, återvände jag till mitt kloster och bad innerligt i den tomma kyrkan. Då föll som fjäll från mina ögon, och jag förstod att jag frestats af den mörka makt, som ånyo sökte lägga ut snaror för mig, men på samma gång också min egen syndiga svaghet och himmelens straffdom. Endast en hastig flykt kunde rädda mig, och jag beslöt att

tidigt följande morgon bege mig i väg. Strax därpå inträdde portvakta-
ren och berättade att en besynnerligt klädd man ifrigt begärde att få
tala vid mig. Jag begaf mig till samtalsrummet, det var Belcampo, som
på sitt galna sätt sprang emot mig, grep mig med båda händerna och
drog mig bort i en vrå. »Medardus,« började han tyst och skyndsamt,
»du må nu göra hvad du vill för att bringa dig i fördärfvet, narrak-
tigheten är bakom dig på västan- eller sydsydvästvindens vingar och s. 238
griper tag i dig och drager upp dig, om också endast en flik af din kåpa
sticker upp ur afgrunden. — O, Medardus, lägg då märke till hvad vän-
skap är och hvad kärleken förmår, tro på David och Jonatan, käraste
kapuciner!«

»Jag har beundrat er som Goliat,« föll jag pratmakaren i talet, men
säg nu strax hvad saken gäller och hvad som för er hit?« —

»Hvad som för mig hit,« sade Belcampo, »hvad som för mig hit? —
Vanvettig kärlek till en kapuciner, som jag en gång satte hufvudet till
rätta på, och som kastade omkring sig blodigt gyllene dukater, — som
hade till bekant en ryslig gengångare — som, då han hade mördat en
smula, ville gifta sig med den skönaste i världen på borgerligt, eller
rättare adligt vis.«

»Sluta upp,« ropade jag, »sluta upp, du faslige tok! Jag har svårt fått
böta för det, som som du nu med brottslig lättfärdighet förebrår mig.«

»O, herre,« fortfor Belcampo, »är ännu detta ställe så känsligt, där
en er fientlig makt tillfogade er farliga sår? Är ert tillfrisknande ännu
icke fullständigt? Nå, jag skall vara mild och lugn som ett godt barn,
jag skall betvinga mig och icke längre hoppa, hvarken andligen eller
kroppsligen, och endast säga er, käre kapuciner, att jag hufvudsakligen
håller af er för era sublimes dårskapers skull, och då det öfver hufvud
taget är gagneligt att hvarje tokig princip så länge som möjligt lefver
och frodas på jorden, så räddar jag dig ur hvarje lifsfara, hvari du lätt-
färdigt störtar dig. I mitt dockhus har jag lyssnat till ett samtal, som
rör dig. Påfven vill göra dig till prior i härvarande kapucinerkloster och
upphöja dig till sin biktfader. Fly genast, genast från Rom, ty dolkar lu-
ra på dig! Jag känner den bravo, som skall expediera dig till himmelri-
ket. Du står i vägen för den dominikaner, som nu är påfvens biktfader.
I morgon får du icke längre vara här.« Denna nya händelse kunde jag
blott allt för väl förena med den obekante abbéens yttranden, och jag s. 239
var så häpen, att jag knappast märkte hur den löjlige Belcampo gång
på gång tryckte mig till sitt hjärta och slutligen tog afsked under sina
vanliga grimaser och krumsprång.

Det var redan öfver midnatt, då den yttre klosterporten öppnades
och en vagn doft hördes rulla öfver gårdens stenläggning. Strax därpå

gick någon i korridoren, man knackade på dörren till min cell, jag öppnade och varseblef pater gardianen, som åtföljdes af en förklädd man med en fackla. »Broder Medardus,« sade gardianen, »en döende önskar i dödskampen den sista smörjelsen och ert andliga bistånd. Gör nu det, som åligger ert ämbete och följ denne man, som skall föra er dit, där ni behöfves.«

En kall rysning genomför mig, och jag kände som en aning att man ville föra mig till döden, jag kunde likväl icke vägra och följde därför den maskerade mannen, som öppnade vagnsdörren och nödgade mig att instiga. I vagnen voro tvenne män, som togo mig emellan sig. Jag frågade hvart man ville föra mig, hvem som just af mig begärde tröst och den sista smörjelsen? — Intet svar! Under djup tystnad foro vi genom en mängd gator. Jag trodde mig kunna sluta af ljudet att vi redan voro utanför själfva Rom, likväl iakttog jag snart att vi foro genom en port och sedan ånyo genom stenlagda gator. Slutligen höll vagnen, mina händer blefvo hastigt sammanbundna, och en tjock kappa kastades öfver mitt hufvud.

»Det skall icke ske er något ondt,« sade en rå stämman, ni måste endast iakttaga tystnad öfver hvad ni får se och höra, annars kan ni vara säker om en ögonblicklig död.« Man lyfte mig ur vagnen, låsen klirrade, och en port vred sig knarrande på tunga, rostiga hakar. Man ledde mig genom långa gångar och slutligen utför en trappa, djupare och djupare ned. Ekot af stegen öfvertygade mig att vi befunno oss i hvalf, hvars uppgift den skarpa liklukten förrådde. Slutligen stannade man, mina händer lösgjordes och kappan borttogs från mitt hufvud. Jag befann mig i ett rymligt, af en hänslampa svagt upplyst hvalf, en svart maskerad man, tydligen densamme, som fört mig dit, stod bredvid mig, rundt omkring mig sutto dominikanermunkar på de låga bänkarne. Den rysliga dröm, som en gång plågat mig i fängelset, rann mig i minnet, jag var förvissad om en kvalfull död, likväl bevarade jag min fattning och bad tyst och innerligt, icke om räddning, utan om en salig ändalykt. Efter några minuters dyster och olycksbådande tystnad trädde en af munkarne fram och sade med dämpad röst: »Medardus, vi hafva nyss dömt en af edra ordensbröder. Domen skall gå i verkställighet. Af eder, helige man, väntar han absolution och tröst i döden! Gå nu och gör er ämbetsplikt!« — Den maskerade, som stod bredvid, fattade mig under armen och förde mig genom en lång gång in i ett litet hvalf. Här låg i ett hörn på en halmbädd ett blekt, aftärdat, med trasor beklädt benrangel. Den maskerade ställde lampan, som han haft med sig, på stenbordet i hvalfvets midt och aflägsnade sig. Jag närmade mig fången, han vände sig mödosamt om. Jag blef stel af skräck, då jag igenkände den fromme

Cyrillus' ärevördiga anletsdrag. Ett himmelskt förklaradt leende öfverflög hans ansikte. »Så ha de åtminstone,« började han med matt röst, »dessa helvetets afskyvärda handtlangare, som husera här, icke bedragit mig i detta fall. Genom dem erfor jag, käre broder Medardus, att du befann dig i Rom, och när jag längtade efter dig, emedan jag emot dig föröfvat stor orätt, lofvade de mig att föra dig hit i min dödsstund. Nu är den väl inne, och de hafva hållit ord.« Jag knäböjde vid sidan af den ärevördige, fromme gubben och besvor honom att framför allt berätta mig hur det varit möjligt att inspärta och döma honom till döden. »Käre broder Medardus,« sade Cyrillus, »först när jag ångerfullt biktat hur jag i villfarelse förfarit syndigt emot dig, när du försonat mig med Gud, får jag tala med dig om mitt elände och min timliga undergång. Du vet att jag och mitt kloster med mig ansett dig för en den skändligaste syndare, du hade belastat dig med — som vi trodde s. 241 — de hemskaste brott, och vi hade utstött dig ur vår gemenskap. Och dock var det endast ett enda ödesdigert ögonblick, då djäfvulen kastade sin snara om din hals och ryckte dig ur helgedomen bort till det syndfulla världslifvet. Bedragande dig på ditt namn, din klädnad och gestalt, begick en djäfvulsk hycklare dessa dåd, som så när hade åsamkat dig en mördares nesliga död. Den eviga makten har förunderligen uppenbarat att du visserligen lättsinnigt syndade, då du tänkte bryta ditt ordenslöfte, men också att du är ren från dessa fasaväckande förbrytelser. Leonardus, vänd åter till vårt kloster, dina bröder skola med kärlek och glädje mottaga den, som de trodde vara förlorad. — O, Medardus. . . « Den gamle, öfvermannad af sin svaghet, försjönk i djup vanmakt. Jag kufvade den spänning, hvori hans ord, som tycktes yppa en ny underbar händelse, hade försatt mig, och endast med tanke på *honom* och *hans* frälsning, sökte jag i saknad af alla andra hjälpmedel återkalla honom till lifvet genom att långsamt och lätt med högra handen stryka öfver bröst och hufvud, ett i våra kloster öfligt sätt att ur vanmakten väcka dödssjuka. Cyrillus hämtade sig snart och biktade för mig — han, den fromme, för den brottslige syndaren! Men det förekom mig som om, när jag absolverade den gamle, hvilkens försyndelser på sin höjd bestått i någon gång påkomna tvifvel, inom mig tändes en himmelsk inspiration och jag endast vore det verktyg, det förkroppsligade organ, hvaraf en högre makt betjänade sig för att redan härnere med mänskligt tungomål tala till en ej ännu frigjord människosjäl. Cyrillus lyfte andaktsfullt sin blick till himmelen och sade: »O, broder Medardus, hur hafva icke dina ord vederkvickt mig! Glad går jag den död till mötes, som nesliga skurkar bereda mig. Jag faller ett offer för den gräsliga falskhet och synd, som omge den trefaldigt kröntes tron.«

Nu hörde jag dämpade steg, som kommo allt närmare, nycklar rasslade i dörrlåset. Med en vålds^{sam} ansträngning reste sig Cyrillus, fattade min hand och hviskade i mitt öra: »Återvänd till vårt kloster, — Leonard är underrättad om allt och vet hur jag dör — besvär honom att tiga om min död! Huru snart hade icke i alla fall döden upphunnit mig — lef väl, broder, och bed för min själs välfärd! Jag skall vara hos er, då ni i klostret fira min själamässa. Lofva mig att vara tyst med allt, som du fått veta, ty annars bereder du dig själf fördärf och invecklar vårt kloster i tusentals farliga intriger!« — Jag gjorde det, maskerade trädde in, upplyfte gubben från bädden och släpade honom, som icke kunde gå för mattighet, genom gången till det hvalf, där jag nyss varit. På en vink af de maskerade följde jag efter, dominikanerna hade slutit en krets, inom hvilken man förde den gamle och lät honom knäböja på en jordhög, som man uppkastat i midten. Man hade räckt honom ett krucifix. Emedan jag höll det för min plikt, hade jag trädt in i kretsen och drog mig åt sidan. I samma ögonblick såg jag ett svärd blixtra till i handen på en af de maskerade, och Cyrillus blodiga hufvud rullade till mina fötter. Jag sjönk ned medvetlös.

När jag återkom till medvetande, befann jag mig i en liten celliknande kammare. En dominikaner trädde fram till mig och sade med ett hånlöje: »Ni har väl blifvit uppskrämd, min broder, och likväl skulle ni rätteligen fröjda er öfver att med egna ögon hafva fått sett ett så skönt martyrium. Så måste man väl kalla det, då en broder af er orden lider en välförtjänt död, ty I ären väl alla helgon samt och synnerligen?« — »Vi äro icke heliga,« sade jag, »men i våra kloster mördas dock ingen oskyldig. Låt mig gå, jag har med glädje uppfyllt mitt åliggande. Den saligt hädangångnes ande skall vara mig nära, om jag själf skulle råka i mördarhänder.« — »Jag tviflar icke på att den salige broder Cyrillus skall vara i stånd att i sådant fall bistå er, men ni bör, käre broder, icke kalla en afrättning för mord? Cyrillus hade svårt försyndat sig mot Herrens ståthållare, och det var denne själf, som befallde hans död. Dock, detta allt måste han väl biktat för eder, tag nu en liten förfriskning, ni ser alldeles blek och förstörd ut.« Med dessa ord räckte mig dominikanern en pokal af kristall, hvori ett mörkrödt, starkt doftande vin skummade. Jag vet icke hvad det var för en aning som blixtnabbt genomfor mig, då jag förde pokalen till munnen. Likväl var det säkert, att jag kände lukten af samma vin, som Eufemia en gång kredensade mig den där ödesdigra natten, och ofrivilligt, utan klar eftertanke, höll jag ner det i den vänstra armen på min habit, medan jag höll vänstra handen för ögonen, som om de bländades af ampeln. »Väl bekommet!« utropade dominikanern, medan han hastigt ledde mig till

dörren. Man kastade mig i vagnen, som till min förvåning var tom, och körde mig därifrån. Nattens skräck, själsspänningen och sorgen öfver Cyrillus' olycksöde försatte mig i ett tillstånd af bedöfning, hvaråt jag motståndslöst hängaf mig, då man ryckte mig ut ur vagnen och lät mig tämligen omildt falla till marken. Morgonen inbröt, och jag fann mig liggande vid kapucinerklostrets port, på hvars klocka jag ringde, när jag rest mig upp. Portvakten blef förskräckt, då han såg mitt bleka, förstörda utseende i min cell. På hans frågor svarade jag endast i allmänna ordalag att dens död, jag skulle absolvera, varit så gräslig, att den upprört mig i mitt innersta; men snart kunde jag ej tala vidare på grund af den rasande smärta, jag kände i vänstra armen, utan gaf till ett högljudt skri. Klosterläkaren tillkallades, man ryckte af mig armen, som nästan klubbade fast vid köttet, och fann hela min arm förtärd och sönderäten af ett frätande ämne. »Jag skulle ha druckit vin och har hållt det i armen,« stönade jag, vanmäktig af mina förskräckliga kval. »Det var frätande gift i vinet!« utropade läkaren och använde skyndsamt några medel, som åtminstone lindrade den rasande smärtan. Det lyckades läkarens skicklighet och den omsorgsfulla vård, som priorn s. 244 lät mig komma till del, att rädda armen, som man i början trodde sig bli tvungen att amputera, men köttet var förtorkadt intill benen, och den otäcka giftdrycken hade förlamat all rörelseförmåga. »Jag ser blott alltför tydligt,« sade priorn, »hur det förhåller sig med den händelse, som kostat er armen. På obegripligt sätt försvann den fromme broder Cyrillus från vårt kloster och Rom, och äfven ni, käre broder Medardus, skall på samma sätt gå under, om ni icke strax lämnar Rom. Återvänd till ert fädernesland och ert kloster! Frid med eder!«

Jag kände väl att så länge jag stannade i Rom, skulle jag sväfva i ständig lifsfara, men till det pinande minnet af förgångna synder, som icke ens den strängaste botgöring förmått att utplåna, sällade sig den kroppsliga smärtan från den vissnade armen, och jag satte så litet värde på min kvalfulla tillvaro, att en hastig död tycktes mig som en befrielse från en tryckande börda. Jag blef allt mera förtrolig med tanken på en våldsam död, och en sådan föreföll mig till och med som ett ärofullt, genom min stränga botgöring förtjänt martyrskap. Jag såg hur jag gick ut genom klosterporten och hur en mörk varelse plötsligt genomborrade mig med en dolk. Det samlades folk omkring mitt blodiga lik. »Medardus, den fromme botgöraren är mördad!« — så ropade man på gatorna, och allt mer tätnade människoskarorna under veklagan öfver den döde. Kvinnorna böjde knä och torkade med hvita dukar såret, hvarur blodet vällde fram. Då får en af dem syn på korset på min hals och utropar: »Det var en martyr och ett helgon, se, det Herrens

tecken, som han bär på sin hals!« — Alla knäböjde. — Lyckliga de, som komma åt att beröra helgonets kropp eller klädnad. Snabbt ditföres en bår, där blir min kropp lagd, sedan den bekransats med blommor, och under sång och bön bäres den af de unga männen till S:t Peter. På detta sätt utarbetade min fantasi en målning, som med lefvande färger framställde mitt förhärlikande på jorden, och utan att ana eller tänka på hur den onde anden på detta sätt sökte locka mig till syndig högfärd, beslöt jag att intill mitt fullständiga tillfrisknande stanna i Rom, fortsätta mitt förra lefnadssätt och antingen dö en ärofull död eller, af påfven räddad från mina vedersakare, uppstiga till kyrkans högsta värdigheter. Min starka, lifskraftiga natur satte mig i stånd att uthärda mina utsägliga plågor och emotstå inverkan af den helvetiska vätska, som utifrån sökte förhärjande intränga också i de inre organen. Läkaren utlofvade snar förbättring, och i själfva verket kände jag endast under de oklara ögonblick, som bruka föregå insomnandet, feberanfall, som växlade mellan frossbrytningar och brännande hetta.

Under en sådan stund var det, som jag helt uppfylld af föreställningen om mitt martyrium, efter vanligheten såg mig själf ligga mördad med ett dolkstygn i bröstet. Dock, i stället för att som annars ligga utsträckt på »Spanska platsen« och omges af en folkmassa, som utbredde ryktet om min helighet, låg jag ensam i en trädgårdsgång i klostret i B. I stället för blod flöt en äcklig, färglös vätska ur det gapande såret, och en röst sade: »Är det sådant blod martyrer utgjuta? Dock, jag vill göra vattnet klart och färga det, och sedan skall den eld, som segrat öfver ljuset, ge honom hans krona.« Det var jag själf, som sade detta, men då jag kände mig skild från mitt eget döda jag, insåg jag väl att jag var den verkliga tanken af mitt jag, och snart återfann jag mig själf i det röda som simmade i etern. Jag svingade mig upp på bergspetsar — jag ville genom morgonrodnadens af gyllne moln omgifna port draga in i den borg, som var mitt hem, men blixtar korsade som brinnande ormar himlahvalfvet, och jag sjönk ned i ett fuktigt och färglöst töcken. Och min tanke sade: »Det är jag — jag, som färgar edra blommor och ert blod — blommor och blod är den bröllopsprydnad jag bereder! Jag föll djupare och djupare, såg liket med det gapande såret, hvarur det orena vattnet flöt i strömmar. Min andedräkt skulle förvandla vätskan i blod, men det gick icke, liket reste på sig och såg på mig med håliga, hemska ögon och tjöt som nordanvinden i den djupa klyftan: »Förbländade, dåraktiga tanke, det finnes ingen strid mellan ljus och eld, utan ljuset är elldopet med det röda, som du söker förgifta.« Liket sjönk samman, alla ängens blommor böjde förvissnade sina hufvuden, människor, som liknade bleka spöken, kastade sig till

marken, och en tusenstämmig tröstlös jämmer steg upp genom rymden: »O, Herre, Herre, är vår syndaskuld så omätlig att du ger fienden makt att göra om intet vårt blods skuldoffer?« Starkare, starkare som hafvets brusande vågor svälde detta klagoskri! Tanken ville gå under i denna tröstlösa klagoton, då rycktes jag som af en elektrisk stöt upp ur drömmen. Klosters tornklocka slog tolf, ett bländande ljus föll genom kyrkfönsterna in i min cell. »De döda uppstå ur sina grafvar och hålla gudstjänst.« Så talade något inom mig, och jag började bedja. Då hörde jag ett sakta knackande. Jag trodde att någon munk ville in till mig, men till min fasa hörde jag snart min spöklike dubbelgångares fnitter och skratt, och gäckande och hånande ropade det: »Lille bror... lille bror... nu är jag åter igen hos dig... såret blöder... rödt... rödt... Kom med mig, lille bror Medardus, kom med mig!« Jag ville springa upp från mitt läger, men fasan hade bredt öfver mig ett istäcke, och hvarje försök till rörelse blef till en invärtes kramp, som skar i mina muskler. Endast tanken lefde kvar och blef till en innerlig bön om räddning från de mörka makter, som omhvarfde mig ur helvetets öppna port. I detta ögonblick genombröt aftonrodnadens purpurskimmer den dystra, färglösa dimman, och i detta sken syntes en hög gestalt. — Det var Kristus, ur alla hans sår pärlade blodsdroppar, och jorden fick tillbaka sitt röda, och människornas klagan blef en jubelhymn, ty det röda var Herrens nåd, som uppgått öfver dem. Endast Medardus' blod flöt färglöst ur såret, och han bad innerligt: »Skall då i hela vida s. 247 världen jag ensam vara prisgifven åt den eviga fördörelsens kval?« Då rörde det sig i busksnåret — en ros, färgad af himmelskt glöd, lyfte sitt hufvud och såg på Medardus med en ängels blida leende, en söt doft omslöt honom, och doften var ljuset af vårens underbart rena eter. »Elden har icke segrat, det står icke någon strid mellan ljus och eld. — Eld är det ord, som upplyser syndarne!« Det föreföll som om rosen talat dessa ord, men rosen var en huld kvinna. — I hvit klädnad och med rosor inflätade i det mörka håret närmade hon sig mig. »Aurelia,« utropade jag och vaknade ur min dröm; en underbar rosendoft uppfyllde cellen, och jag måste väl hålla det för en villa af mitt upprörda sinne att jag tydligt tyckte mig skåda Aurelias gestalt, hur hon såg på mig med allvarliga blickar och sedan syntes dofta bort i morgonsolens strålar, som föllo in i cellen.

Nu förstod jag djäfvulens frestelse och min egen svaghet. Jag ilade ned och bad innerligt vid den heliga Rosalias altare. — Intet gisslande, ingen bot i klosterlig mening, men då middagssolen lodrätt sände ned sina strålar, var jag redan flera mil borta från Rom. Icke blott Cyrillus' maning, utan en inre oemotståndlig längtan dref mig hemåt på samma

väg, som jag vandrat till Rom. Mot min egen vilja hade jag, då jag ville fly undan min plikt, tagit rakaste vägen till det mig af prior Leonard bestämda målet.

Jag undvek att besöka furstens residens, ej emedan jag fruktade att bli igenkänd och falla i kriminaldomstolens händer, men hur kunde jag utan hjärtslitande minnen ånyo beträda den plats, där jag i syndig förvändhet understått mig att trakta efter en jordisk lycka, som jag, den åt Gud invigde, hade afsagt mig, — ack, där jag, främmande för den rena, eviga och andliga kärleken, tagit ögonblickets tillfredsställelse af ett jordiskt begär för en lifvets högsta ljuspunkt, där det sinnliga och öfversinnliga sammansmälter i *en* låga; där all lifvets fullhet, närd af sin egen yppiga rikedom, tycks mig som den makt, som kraftigt måste uppresa sig mot en sträfvan mot det himmelska, som jag endast kunde kalla en onaturlig själförnekelse. — Men än vidare! — Innerst inom mig kände jag, trots den tillväxt i styrka, som jag ernått genom en ostrafflig vandel och ihållig bot, tvifvel om att kunna segra i en kamp, hvartill den mörka, rysliga makt, hvars inverkan jag blott alltför ofta försport, måhända oväntadt kunde uppegga mig. — Att återse Aurelia! — Kanske i den fulla utvecklingen af hennes skönhet och behag! — Kunde jag uthärda detta utan att öfvermannas af den onde ande, som väl ännu vid helveteslågor kokade mitt blod, så att det sjudande och jäsande strömmade genom mina ådror! — Hur ofta såg jag icke Aurelias gestalt, men hur ofta väcktes också ej därvid känslor inom mig, hvilkas syndighet jag insåg och förintade med min viljekraft! Endast i medvetandet om det, hvarur min skarpaste själfakttagelse framgick, och i denna vanmaktskänsla, som bjöd mig att undvika denna kamp, menade jag mig kunna sluta till äktheten af min bot, och en tröst var öfvertygelsen att åtminstone högmodets helvetiska ande, förmåtenheten att upptaga striden med onda makter, hade öfvergifvit mig.

Snart var jag i bergstrakten, och en morgon uppsteg ur dimman i en framförliggande dal tinnarne af ett slott, som jag kände igen, när jag kom närmare. Jag var på baron von F:s gods. Parkanläggningarne hade förvildats, gångarne växt igen och betäckts af ogräs; på den förr så vackra gräsmattan framför slottet betade boskap — slottsfnstren voro till en del sönderslagna — uppgången förfallen. Ingen mänsklig varelse fanns att se. — Stel och stum stod jag i den hemska ensligheten. Ett sakta stönande trängde fram till mig från en ännu tämligen väl bibehållen berså, och jag blef varse en isgrå gubbe, som satt i bersån och icke syntes ge akt på mig, fast jag var honom nära nog. När jag kommit ännu närmare, urskilde jag orden: »Döda — döda äro alla, som

varit mig kära! — Ack, Aurelia! Aurelia — också du! — den sista! — Död för denna världen!«

Jag igenkände den gamle Reinhold och stannade som fastvuxen vid marken. — »Aurelia död? Nej, nej, du misstager dig, gamle, henne har allmakten skyddat för den skändlige mördarens knif.« Jag sade detta, då for den gamle upp som träffad af blixten och ropade: »Hvem är här? — Hvem är här? Leopold! — Leopold!« — En gosse kom framspringande; när han såg mig, bockade han sig djupt och hälsade: »Laudetur Jesus Christus!« — »In omnia sæcula sæculorum!« svarade jag. Då reste sig gubben och ropade mera högljudd: »Hvem är det? — Hvem är det, som är här?« — Nu såg jag att den gamle var blind. — »En högvördig herre,« sade gossen, »en präst af kapucinerorden är det, som är här.« Då föreföll det som om en djup fasa och förskräckelse fattat gubben, och han skrek: »Led mig bort, gosse — in — in — och stäng till dörrarne! Peter får hålla vakt — fort, fort, in!« Gubben uppbjöd alla de krafter, han ännu hade kvar, för att fly för mig som för ett vildt djur. Häpen och förskräckt, såg gossen på mig; gubben, i stället för att låta leda sig, ryckte honom med sig och snart voro båda försvunna bakom dörrarne, som jag hörde noga tillreglas. Hastigt flydde jag från denna skådeplats för mitt värsta brott, som jag under detta uppträde erinrade mig lifligare än någonsin, och snart befann jag mig mellan de täta skogsdungarne. Utmattad satte jag mig vid foten af ett träd ned i mossan, icke långt därifrån var en liten kulle uppkastad, hvarpå ett kors var uppsatt. När jag vaknade ur den slummer, som förorsakats af min trötthet, satt en gammal bonde bredvid mig, som då han märkte att jag vaknat, aktningsfullt aftog sin mössa och sade med ett godmodigt och ärligt uttryck i rösten: »Ack, ni har väl haft långt att gå och varit mycket trött, ty annars hade ni väl icke fallit i sömn på denna rysliga plats. Eller vet ni då icke, hur det förhåller sig med denna ort?« — Jag förklarade att jag, som en främmande, från Italien hitkommen pilgrim, icke hade reda på hvad som förefallit. »Det rör i synnerhet er och edra ordensbröder,« sade bonden, och jag måste tillstå att, då jag såg er ligga och sofva här, satte jag mig bredvid för att afvända en möjlig fara. För flera år sedan lär en kapuciner ha blifvit mördad här. Så mycket är säkert att en kapuciner vid den tiden kom genom byn och sedan han öfvernattat, vandrade in bland bergen. Samma dag gick en af mina grannar på vägen i den djupa dalkjusan nedanför „Djävulsbotten“ och hörde plötsligt på afstånd ett genomträngande skrik, som sällsamt förklingade i rymden. Han påstår till och med — något som synes mig omöjligt — att han sett en varelse falla från bergspetsen ned i afgrunden. Så mycket är säkert, att vi alla, som bo i byn, utan

s. 249

s. 250

att veta hvarför antogo att en kapuciner störtat ned, och när några af oss klättrade ned, där det var möjligt utan att sätta lifvet till, för att åtminstone finna människans lik. Men vi kunde ingenting upptäcka och gjorde grundligt narr af vår granne, då han sedan vid klart månsken till sin förskräckelse sett en naken man klättra upp ur „Djävulsbotten“. Detta var väl ren inbillning, men sedan fick man veta att en kapuciner, Gud vet hvarför, här blifvit mördad af en förnäm herre och att han kastat liket ned i „Djävulsbotten“. Här på detta ställe måste mordet ha ägt rum, därom är jag öfvertygad, ty ser ni, högvördige herre, här sitter jag en vacker dag och får syn på det ihåliga trädet här bredvid. På en gång såg jag att det stack ett stycke mörkbrunt tyg fram ur en spricka. Jag reser mig upp, går dit och drager fram en splitter ny kapucinerhabit. En smula blod klubbade fast vid ärmen, och i en flik var namnet Medardus insydt. Fattig, som jag är, tänkte jag göra ett godt verk om jag sålde kåpan och för pengarne lät läsa mässor för den stackars ärevördige herrn, som blifvit mördad, innan han kunde hinna förbereda sig och göra upp sin räkning. Så kom det sig att jag bar dräkten till staden, men ingen klädmäklare ville köpa den, och det fanns icke något kapucinerkloster i trakten; slutligen kom det en man, som efter klädseln att döma kunde vara en jägare eller skogvaktare s. 251 och sade att han behöfde en kapucinerkåpa och betalade mig rikligt för mitt fynd. Jag lät nu herr kyrkoherden läsa en mässa, och då man icke kunde uppställa något kors i „Djävulsbotten“, lät jag göra det här till minne af kapucinerns ömkliga död. Men den aflidne herrn måste ha gjort något snedsprång, ty han lär gå omkring och spöka i trakten, och herr kyrkoherdens mässa tyckes icke ha hjälpt honom. Därför ber jag ers högvördighet att ni, om ni återkommer frisk från er resa, håller en gudstjänst för frälsningen af er ordensbroder Medardus' själ. Lofva mig det!« — »Ni misstar er, min gode vän«, sade jag, »den kapuciner, som för flera år sedan på resa till Italien for genom denna by, har icke blifvit mördad. Det behöfves ingen själamässa för honom, han lefver och kan ännu sträfva för sin själs välfärd. Det är jag, som är denne Medardus!« — Med dessa ord slog jag tillbaka min kåpa och visade det i fliken insydda namnet Medardus. Knappast hade bonden sett namnet, förr han bleknade och betraktade mig full af fasa. Sedan sprang han brådskande upp och skyndade högljudt skrikande in i skogen. Det var tydligt att han ansåg mig för den mördade Medardus' ande, och det hade varit fruktlöst att upplysa honom om hans misstag.

Ställets aflägsenhet och stillhet, endast afbruten af brusandet från en i närheten rinnande skogsbäck var också ägnad att uppväcka hemska föreställningar; jag kom att tänka på min gräslige dubbelgångare,

och smittad af bondens fasa, bäfvade jag, då det föreföll mig som om denne skulle komma fram ur skogens gömslen. Jag bemannade mig och gick vidare, och först när den hemska tanken på spöket, mitt eget jag, som bonden hållit mig för, lämnat mig, kom jag att tänka på att jag nu fått förklaring på hur den tokige munken fått den kapucinerkåpa, som jag lämnade kvar på min flykt, och som otvifvelaktigt var min egen. Jägmästaren, hos hvilken han vistades och som han bedt om en ny dräkt, hade köpt den i staden af bonden. Det grep mig djupt att den ödesdigra händelsen i »Djävulsbotten« vanstälts på detta märkvärdiga sätt, ty jag insåg hur allt måste förena sig för att framkalla min olycksaliga förväxling med Viktorin. Mycket viktig förekom mig den rädde grannens besynnerliga vision, och med tillförsikt väntade jag ytterligare förklaringar, utan att ana hvar och hur jag skulle få dem. s. 252

Slutligen efter flera veckors rastlös vandring nalkades jag min hemort, med klappande hjärta såg jag tornet på cisterciensernunnornas kloster stiga upp framför mig. Jag stod snart i byn på den öppna platsen framför klosterkyrkan. En hymn, sjungen af mansröster, klingade mot mig från fjärran. Ett kors blef synligt och bakom detsamma skredo munkarna parvis i procession. Ack — jag kände igen mina ordensbröder med den gamle Leonard, som leddes af en ung, mig obekant munk, i spetsen. Utan att ge akt på mig, skredo de sjungande förbi mig och in genom den öppna klosterporten. Strax därpå drogo på samma sätt förbi mig dominikanerna och franciskanerna från B., tillslutna vagnar foro in på klostergården, det var klarisernunnorna från B. Af allt detta kunde jag förstå att någon utomordentlig fest skulle firas. Kyrkdörrarna stodo på vid gafvel, jag inträdde och iakttog hur fejadt och sopadt allt var därinne. Man höll på att smycka högaltaret och sidaltarena med blomstergirlander, och kyrkobetjanten ordade åtskilligt om nyutspruckna rosor, som prompt måste anskaffas bittida på morgonen, emedan fru abbedissan uttryckligen befallt att högaltaret skulle klädas med *rosor*.

Besluten att genast ansluta mig till bröderna, gick jag, sedan jag styrkt mig med innerlig bön, in i klostret och frågade efter prior Leonard; portvakterskan förde mig in i en sal. Leonard satt i en länstol omgifven af bröderna; högljudt gråtande, innerligt förkrossad, ej mäktigt ett enda ord, kastade jag mig ned för hans fötter. »Medardus,« utropade han, och ett dämpadt sorl gick genom brödernas led; »Medardus — broder Medardus, nu äntligen tillbaka.« Man lyfte upp mig, bröderna omfamnade mig: »Tack vare himmelska makter har du blifvit räddad ur världens arglistiga snaror — men berätta — berätta, min broder!« — så ropade munkarne om hvarandra. Priorn reste sig och på s. 253

hans vink följde jag honom in i ett rum, som var hans vanliga bostad, då han gästade i klostret. »Medardus« började han, »du har syndat, då du bröt ditt löfte, då du i stället för att uträtta gifna uppdrag nesligen flydde och på det ovärdigaste bedrog klostret. — Jag kunde inspärta dig, om jag ville förfara efter klosterlagens hela stränghet!« — »Döm mig, ärevärdige fader,« genmälde jag, »döm mig som lagen bjuder, ack med glädje afbördar jag mig tyngden af ett eländigt och kvalfullt lif. Jag kände nog att till och med den strängaste bot, som jag underkastat mig, icke lände mig till tröst.« — »Bemanna dig,« fortfor Leonard, »priorn har sagt sitt ord, nu kan vännen och fadern tala med dig! Underbarligen blef du räddad från den död, som hotade dig i Rom. Cyrillus blef det enda offret. . . « — »Ni vet således?« frågade jag, full af förundran. »Allt,« svarade priorn. »Jag vet att du bistod den arme i hans sista dödsnöd, och att man velat mörda dig med förgiftadt vin, som man bjöd dig som förfriskning. Sannolikt har du, fast bevakad af munkarnes argusögon, funnit tillfälle att hålla ut vinet, ty om du endast hade druckit en droppe, hade du varit död inom tio minuter.« — »Se då,« utropade jag, och i det jag strök undan ärmen, visade jag på min ända in till benet inskrumpna arm och berättade hur jag, anande oråd, gjutit vinet i ärmen. Leonard ryggade tillbaka vid den hemska åsynen af den mumieaktiga lemman och sade dämpadt: »Du har fått göra bot, du som syndat så mycket, men Cyrillus — den fromme gamla.« Jag sade till priorn att den egentliga orsaken till den stackars Cyrillus' afrättning förblifvit mig en hemlighet. »Kanhända,« sade priorn, »skulle du fått samma öde, om du i likhet med Cyrillus uppträdde som vårt klostrets fullmäktige. Du vet att vårt klostrets anspråk skulle göra ett slut på kardinal ***s inkomster; detta var grunden till att kardinalen plötsligen slöt fred med påfvens bikt-fader, med hvilken han förut varit fiende och så af dominikanern förstod att göra en lömsk motståndare till Cyrillus. Den sluge dominikanern räknade snart ut hur Cyrillus skulle störtas. Han införde honom själf hos påfven och förstod att framställa kapucinern så, att påfven i honom kom att se en märkvärdig företeelse och upptog honom i sin prästerliga omgifning. Cyrillus måste snart märka, att påfven blott alltför mycket sökte och fann sitt rike i denna världen; hur han blef en lekboll för en hycklareliga, som med de förkastligaste medel förstod att böja denna annars starka ande. Efter hvad man kunde förutse, tog den fromme mannen i hög grad anstöt och kände sig kallad att med de eldiga talesätt, som anden ingaf honom, beveka påfven och vända hans håg från det timliga. Påfven greps, som veka sinnen bruka det, verkligen af den fromme gubbens ord, och under detta hans tillstånd af öfverretning, blef det en lätt sak

för dominikanern att skickligt förbereda det slag, som skulle drabba den stackars Cyrillus. Han berättade för påfven att det icke gällde något mindre än en hemlig sammansvärjning, som inför kyrkan skulle framställa honom som ovärdig tiaran; Cyrillus skulle haft i uppdrag att bringa honom till att företaga sig en offentlig botöfning, något som skulle blifva en signal till formligt uppror för de missnöjda kardinalerna. Nu fann påfven i vår broders fromma tal lätt nog ett doldt syfte; gubben blef honom förhatlig, och endast för att undvika ett påfallande steg, tålde han honom ännu i sin närhet. När Cyrillus åter fick tillfälle att utan vittnen samtala med påfven, sade han honom rakt ut att den, som icke helt afsade sig världen och dess lust, vore en Herrens ovärdige ståthållare och en börda för kyrkan till smälek och fördärf, hvarifrån hon måste befria sig. Omedelbart efteråt, och just då man sett Cyrillus lämna påfvens privata rum, fann man det isvatten, som påfven plägade dricka, förgiftadt. Att Cyrillus var oskyldig behöfver jag icke försäkra dig, som kände den fromme gubben. Påfven blef likväl öfvertygad om hans skuld, och befallningen att hos dominikanerna hemligt afrätta den utländska munken var följderna däraf. I Rom var du en bekant företeelse, det sätt, hvarpå du uttalat dig inför påfven, lät honom förmoda en viss inre frändskap er emellan. Han beundrade dig och solade sig i de glänsande loftal, som du höll för honom. Så kom det sig att, innan dominikanern hade en aning därom, blef du honom och hans anhang farligare, än Cyrillus någonsin kunde bli. Medardus, du märker att jag är noga underrättad om ditt uppförande i Rom, och att jag vet hvarje ord, som du talade med påfven, och det ligger icke något hemlighetsfullt däri, då jag säger dig att klostret i hans helighets närhet hade en vän, som lämnade noggranna redogörelser. Till och med då du trodde dig ensam med påfven, var han nära nog för att uppfånga hvarje ord. När du i kapucinerklostret, hvars prior är mig nära förbunden, började dina stränga botöfningar, ansåg jag din ånger för äkta. Det var väl äfven så, men i Rom fick högmodets onda ande makt med dig ännu en gång. Hvarför anklagade du dig inför påfven för en förbrytelse, som du aldrig begått? Var du någonsin på baron von F:s slott?« — »Ack, ärevärdige fader,« utbrast jag, förkrossad af smärta, »det var ju platsen för mina rysligaste brott! Det är ju det hårdaste straff, som eviga, outforskliga makter ålagt mig, att jag icke på jorden skall kunna rensas från den synd, som jag där begick i vansinnig förbländning. Inför eder, ärevärdige fader, står jag som en brottslig hycklare!« — »I själfva verket,« fortfor priorn, »är jag nu, då jag ser dig och talar med dig, nästan säker på att du efter din botgöring icke längre var i stånd till denna lögn, utan att i detta fall en intill nu olöst hemlighet utöfvar

sitt inflytande. Strax efter din flykt från residenset — himlen ville ej s. 256 det brott, som du var nära att begå, utan räddade den fromma Aurelia — strax efter din flykt, säger jag, och sedan den munk, som till och med Cyrillus igenkände som dig, liksom genom ett under räddat sig, blef det bekant att icke du, utan den till munk förklädde grefve Viktorin varit på baronens slott. Bref, som funnos bland Eufemias kvarlåtenskap, hade visserligen redan förut angifvit detta, men man ansåg att Eufemia själf blifvit bedragen, emedan Reinhold försäkrade att han så alldeles säkert känt igen dig, att han icke ens kunde gäckas af den största likhet med Viktorin, Eufemias förbländning förblef obegriplig. Då uppenbarade sig plötsligt grefvens ridknekt och berättade att grefven, som under månader lefvat bland bergen och låtit sitt skägg växa, råkat honom i skogen just vid den s. k. „Djävulsbotten“ klädd som kapuciner-munk. Fast han icke visste hvarifrån grefven fått sin dräkt, hade icke denna förklädnad förefallit honom vidare märkvärdig, emedan han varit underrättad om grefvens plan att uppträda på slottet i munkhabit, bära den ett helt år igenom och på så sätt vinna sina syften. Han hade väl anat, hur grefven kommit åt sin kapucinerkåpa, emedan denne sagt dagen förut att han sett en kapuciner i byn och på ett eller annat sätt hoppades få hans kåpa, om han träffade honom i skogen. Han hade icke sett kapucinern, men hört ett skri; efteråt uppstod i byn ett rykte om ett mord på en kapuciner. Han hade för noga känt sin herre och talat för mycket med honom på flykten från slottet, för att i detta hänseende en förväxling skulle vara möjlig. Ridknektens utsago talade mot Reinholds mening, och endast Viktorins totala försvinnande förblef ofattligt. Furstinnan uppställde den hypotesen att den föregifne herr von Krczinski från Kwieciezewo varit identisk med grefve Viktorin, och stödde sig härvid på hans påfallande och märkvärdiga likhet med Francesco, på hvilkens skuld ingen tviflade, liksom på den sinnesrörelse, som hans åsyn alltjämt orsakat henne. Många biträdde hennes s. 257 mening och ville i själfva verket ha iakttagit åtskilligt grefliga later hos denne äfventyrare, som man, löjligt nog, ansett för en förklädd munk. Jägmästarens berättelse om den vansinnige munken, som huserade i hans skog och till slut upptogs af honom, fann man äfvenledes stå i sammanhang med Viktorins ogärning, för så vidt man förutsatte vissa omständigheter som riktiga.

En broder i det kloster, hvori Medardus varit, hade uttryckligen förklarat den vansinnige munken för att vara Medardus, han måste väl alltså vara det. Viktorin hade stött ned honom i afgrunden; genom en, kanske icke vidare oerhörd, tillfällighet blef han räddad. Vaknad ur sin bedöfnings, men svårt sårad i hufvudet, lyckades han kry-

pa upp ur sin graf. Smärtan af såret, hunger och törst gjorde honom vansinnig och rasande. Så irrade han i bergstrakten, kanhända ibland mättad och klädd med trasor af någon medlidsam bonde, till dess han kom i jägmästarboställets grannskap. Två saker förblifva likväl oförklarliga: hur Medardus kunnat tillryggalägga så lång sträcka utanför bergstrakten utan att bli arresterad, och hur han till och med i stunder af lugn och fullkomligt medvetande, kunde bekänna sig saker till dåd, som han aldrig begått. De, som försvarade sannolikheten af den förra uppfattningen af sakernas sammanhang, anmärkte att man ju rakt ingenting visste om den ur „Djävulsbotten“ räddade Medardus' öden; det vore ju möjligt att hans vansinne först utbrutit, då han på pilgrimsfärden befann sig i grannskapet af jägmästarebostället. Men hvad angår tillståelsen af de förbrytelser, hvarför han blifvit beskylld, kunde man däraf sluta, att han aldrig varit botad, utan endast till synes varit vid sitt förstånd och fortfarande förblifvit vansinnig. Tanken att han verkligen gjort sig skyldig till de åtalade brotten har för honom blifvit en fix idé. Kriminaldomaren, på hvilkens klokhets man byggde, sade på tillfrågan: „Den föregifne herr Krczsinski var icke någon polack och icke heller någon grefve, allraminst grefve Viktorin, men också ingalunda oskyldig — munken var i alla händelser vansinnig och otillräknelig, hvarför domstolen också endast som en säkerhetsåtgärd kunde fälla utslag om hans inspärrande.“ Till detta utlåtande ville icke fursten lyssna; högeligen uppretad öfver förbrytelseerna på baronens slott, förvandlade han den af domstolen föreslagna inspärrningen i dödsstraff. Men som allt i detta eländiga, förgängliga lif, vare sig händelse eller gärning, i första ögonblicket ännu förefaller så oerhördt, men snart nog förlorar i glans och färg, så skedde det äfven här, att hvad som i residenset och i synnerhet vid hofvet framkallt fasa och förskräckelse, nedsjönk till ledsamt prat. Hypotesen att Aurelias flydda brudgum varit grefve Viktorin bragte åter historien om italienskan i friskt minne, till och med de, som förut icke haft reda på saken, upplystes nu af sådana, som ej längre menade sig böra tåga, och en hvar som sett Medardus fann naturligtvis att hans anletsdrag fullkomligt liknade grefve Viktorins, enär de ju voro söner af samme fader. Lifläkaren var öfvertygad att saken måste förhålla sig på detta sätt och sade till fursten: „Nådig herre, vi kunna vara glada att vara af med de båda obehagliga sällarne och låta saken stanna vid den första resultatlösa undersökningen.“ Denna mening biträdde fursten af hela sitt hjärta, ty han kände hur han af den dubbla Medardus blifvit förledd från det ena misstaget till det andra. „Saken kommer att förbli hemlighetsfull,“ sade fursten, „vi vilja icke längre söka lyfta den slöja, som

ett underbart öde medlidsamt kastat däröfver. Endast Aurelia. . . « — »Aurelia,« afbröt jag priorn med häftighet, »för Guds skull, ärevördige fader, säg mig hur blef det med Aurelia?« — »Ack, broder Medardus,« sade priorn med ett mildt leende, »är ännu ej den farliga elden inom dig förbrunnen? Ännu slår ju lågan upp vid den lättaste beröring? Sålunda är du icke ännu fri från det syndiga begär, hvaråt du hängaf dig? Och skall jag kunna hysa tillit till uppriktigheten af din bot, skall jag kunna vara viss om att lögnens ande öfvergifvit dig? Vet, Medardus, att jag endast då kan anse din ånger för äkta, för det fall att du verkligen begått de brott, för hvilka du anklagar dig. Ty endast i detta fall kan jag tro att du, glömsk af mina lärdomar och allt, hvad jag sagt dig om yttre och inre bot, som en skeppsbruten gripit efter den lätta och osäkra plankan, efter de bedrägliga medel att sona din synd, hvilka måste låta dig framstå icke endast för en dålig påfve, utan för hvarje verkligt from man som en inbilsk hycklare. Säg, Medardus, var din andakt, din själs lyftning mot den eviga allmakten alldeles fläckfri, då du kom att tänka på Aurelia?« Förintad slog jag ned ögonen. — »Du är uppriktig, Medardus,« fortfor priorn, »och din tystnad säger mig allt. Jag visste med säkerhet att det var du, som i residenset spelade den polske adelsmannens roll och ämnade äkta baronessan Aurelia. Jag har tämligen noga kunnat följa den väg, du slog in på, en besynnerlig människa — han kallade sig hårkonstnären Belcampo — som du nu senast träffade i Rom, gaf mig underrättelser; jag var öfvertygad om att du skändligt mördat Hermogenes och Eufemia, och desto gräsligare syntes det mig vara att du ville snärja Aurelia i djäfvulens garn. Jag skulle ha kunnat bereda din undergång, men vidt aflägsen ifrån att mena mig vara utkorad till hämnare, öfverlämnade jag dig och ditt öde åt himmelens eviga makt. Du uppehölls underbarligen, och redan detta öfvertygar mig att din timliga undergång ännu ej var beslutat. Hör, på grund af hvilken särskild omständighet jag sedan måste tro att det i själfva verket var grefve Viktorin, som i egenskap af kapuciner visade sig på baron von F:s slott! Det är ej så länge sedan broder Sebastian, portvakten, väcktes af ett jämmer och stönande, som liknade suckarna af en döende. Det var redan i dagningen, han stod upp, öppnade klosterporten och fann tätt invid en människa, som låg där halft förstelnad af köld och med möda fick fram orden att han vore Medardus, den ur vårt kloster flyktige munken. Helt förskräckt, mälde Sebastian för mig hvad som förefallit; jag gick ned till bröderna, och vi förde den vanmäktige mannen in i refektoriet. Oaktadt mannens ända till hemskhet vanställda anlete, trodde vi oss likväl igenkänna dina drag, och flera menade att endast den förändrade dräkten gjorde den oss välbekän-

te Medardus sig så olik. Han hade tonsur och skägg, men en världslig kostym, hvars ursprungliga sirlighet man kunde uppdaga, fast den nu var sliten och sönderrifven. Han hade sidenstrumpor, på en af skorna ett gyllene spänne, en hvit atlasväst. . . «

»Och en kastanjebrun rock af finaste tyg,« inföll jag, »prydligt broderadt linne — en enkel guldring på fingret.« — »Riktigt,« sade Leonard med förvåning, »men huru kan du. . . « — Ack, det var ju den dräkt, jag bar på den ödesdigra bröllopsdagen! Dubbelgångaren stod för mina ögon. Nej, det var icke vansinnets väsenlöse djäfvul, som sprungit bakom mig, som likt ett glupande rofdjur hoppat upp på mina skuldror; det var den flyende, vansinnige munken, som förföljt mig och då jag slutligen fallit i vanmakt, tagit mina kläder och kastat öfver mig kåpan. Det var han, som legat vid klosterporten, på ett fasaväckande sätt min egen afbild!

Jag bad priorn att fortfara med sin berättelse, emedan en aning om sanningen uppsteg inom mig om allt det underbara och hemlighetsfulla, som vederfarits mig.

»Det dröjde icke länge,« fortsatte priorn, »förr än hos mannen de tydligaste och otvifvelaktigaste spår af vansinne röjde sig, och oakadt, som sagt, hans anletsdrag på det högsta liknade dina, oakadt han fortfor att ropa: »Jag är Medardus, den förlupne munken, hos er vill jag göra bot,« voro vi snart alla öfvertygade om att det var en fix idé hos främlingen att anse sig för dig. Vi läto honom anlägga kapucinerdräkt och förde honom till kyrkan, han måste företaga de vanliga andaktsöfningarne, och hur mycket han än bemödade sig om att riktigt utföra dem, märkte vi snart att han aldrig kunde ha varit i kloster. Nu måste den tanken uppstå hos mig: hur vore det om han vore den ur residenset förrymde munken, eller om denne munk vore grefve Viktorin? Den historia, som den vansinnige först uppdukat för jägmästaren, kände jag till, emellertid fann jag att alla omständigheter, fyndet och utdrickandet af djäfvulsdrycken, synen i fängelset, korteligen hela uppehållet i klostret kunde vara foster af en sjuk fantasi, uppstående genom en sällsam psykisk inverkan af din individualitet. Märkvärdigt var det i detta fall att munken i sina svåra stunder alltjämt skrek att han var grefve och härskare! Jag beslöt att öfverlämna mannen till dåranstalten i St. Fidelis, emedan jag kunde hoppas att om tillfrisknande vore möjligt, skulle kuren lyckas för direktorn af denna anstalt, som var en läkare, som med sin skarpa blick kunde genomtränga alla den mänskliga organismens abnormiteter. Främlingens tillfrisknande måste åtminstone delvis afslöja de okända makternas hemlighetsfulla spel. — Det kom icke därhän. På tredje natten väcktes jag af den

klocka, hvilken, som du vet, kommer till användning, så snart någon i sjukrummet behöfver mitt bistånd. Jag gick dit, och man sade mig att den främmande ifrigt begärt att få träffa mig, och det såg ut som om vanvettet helt och hållet lämnat honom, sannolikt önskade han bikta, ty han såg så svag ut, som om han ej kunde öfverlefva natten. „Förlåt,“ började främlingen, „förlåt, högvördige herre, att jag var nog förmäten att söka narra eder. Jag är icke munken Medardus, som flydde ur ert kloster. Framför er, ser ni grefve Viktorin. . . furste borde han heta, ty han härstammar från ett furstehus, och jag råder er att beakta detta, ty annars kunde ni drabbas af min vrede.“ — „Vore ni också furste,“ svarade jag, „så vore detta inom våra murar och i er belägenhet utan all betydelse, och det tycktes mig lämpligare att ni vänder er själ från timligheten och i ödmjukhet afvaktar Allmaktens skickelser.“ Han betraktade mig stelt och såg ut att mista sansen, jag gaf honom stärkande droppar, han hämtade sig snart och sade: „Det förefaller mig som om jag snart skulle dö och förut ville lätta mitt hjärta. Ni har makt öfver mig, ty hur mycket ni än förställer er, märker jag likväl att ni är den helige Antonius och bäst känner till hvad för olyckor edra elixir ställa till. Jag hade nog något stort i sinnet, då jag beslöt att uppträda som en andlig herre med stort skägg och brun kåpa. Men när jag började rådgöra med mig själf, var det som om mina hemligaste tankar trädde ut ur mitt inre och förkroppsligade sig i ett väsen, som, fast hemskt nog, var mitt eget jag. Detta andra jag hade en ryslig kraft och slungade mig ned, när ur den svarta klippan i den djupa klyftan prinsessan Snöhvit uppenbarade sig i de skummande vattenhvirflarne. Prinsessan tog mig på sina armar och tvättade mina sår, så att jag icke längre kände någon smärta. Nu hade jag visserligen blifvit munk, men mina tankars jag var mig öfvermäktigt och dref mig till att mörda prinsessan, som räddat mig och som jag älskade, och desslikes hennes broder. Nu kastade man mig i fängelse, men ni vet själf, helige Antonius, hur jag, sedan jag druckit mig rusig af er förbannade dryck, fördes bort genom luften. Den gröne skogskungen tog emot mig ogästvänligt, fast han såg att jag var furste; mina tankars jag besökte honom, förehöll mig åtskilliga hemska saker, och ville bli tillsammans med mig, emedan vi dock tillhoppa begått våra dåd. Så skedde äfven, men när vi lupo därifrån, enär man ville halshugga oss, delade vi oss återigen. När det löjlige jaget emellertid evigt och alltjämt ville näras af mina tankar, slog jag omkull och pryglade det ordentligt och tog ifrån det rocken.“ — Så till vida var den olyckliges tal någorlunda begripligt, men derpå förlorade han sig i det värsta vanvett och tomt tokprat. En timme senare, då det ringde till morgonmässan, for han upp med ett hemskt

och skärande skri och sjönk, som det tycktes, död tillbaka. Jag lät föra honom till likboden och han skulle begravas i vår trädgård i vigd jord. s. 263 Men du kan föreställa dig vår häpnad och förskräckelse, då liket, när vi ville bära ut det och lägga det i kistan, var spårlöst försvunnet. Alla efterforskningar voro förgäfvade, och jag måste uppge tanken på att få en noggrannare och begripligare föreställning om det gåtfulla sammanhanget i de händelser, hvori du och grefven voro invecklade. Då jag emellertid jämförde hvad jag visste om händelserna på slottet och nyss anförda förvirrade och af vanvettet vanställda tal, kunde jag knappast hysa något tvifvel om att den döde verkligen var grefve Viktorin. Efter hvad ridknekten antydde, hade han uppe i bergen mördat en pilgrimsfarande kapuciner och tagit hans dräkt för att på baronens slott kunna utföra sina anslag. Kanske mot hans egen afsikt ändade hans synd med mord på Eufemia och Hermogenes. Kanhända var han, som Reinhold påstår, redan vansinnig, eller han blef det, pinad af samvetskval under flykten. Den klädnad, han bar, och mordet på munken, ingåfvade honom den fixa idéen att han verkligen vore en munk, och hans jag klufvet i tvenne stridiga väsen. Endast perioden från flykten från slottet till ankomsten hos jägmästaren förblir dunkel, liksom det också är oförklarligt hur berättelsen om hans vistelse i klostret och platsen för räddningen ur fångelset uppstått i hans sinne. Att det måste ha funnits yttre motiv, lider intet tvifvel, men högst egendomligt är det att denna berättelse, fast stympadt, återger ditt öde. Endast tiden för munkens ankomst hos jägmästaren, vill, som han uppger densamma, alls icke stämma med Reinholds påstående om dagen för Viktorins flykt ur slottet. Efter jägmästarens uppgift skulle den vansinnige Viktorin låtit se sig i skogen strax efter ankomsten till baronens slott.« — »Håll,« afbröt jag priorn, »håll, ärevördige fader, hvarje förhoppning att oakadt min syndabörda, genom Herrens långmodighet vinna nåd och evig salighet skulle försvinna ur min själ; i tröstlös förtviflan, förbannande mig själf och min lefnad skulle jag dö, om jag icke i djupaste ånger och förkrosselse för er tillstode allt, som hände, sedan jag lämnat klostret, liksom jag gjorde det i den heliga bikten.« Priorn greps af den största häpnad, när jag nu med alla möjliga detaljer avslöjade hela min lefnad. — »Jag måste tro,« sade priorn, då jag slutat, »jag måste tro dig, Medardus, ty jag upptäckte under ditt tal alla tecken på en sann ånger. — Hvem förmår att avslöja den hemlighet, som åstadkom den andliga frändskapen mellan två bröder, söner af en brottslig fader och själfva fångna i synd. — Säkert är att Viktorin på underbart sätt räddades ur afgrunden, hvori du störtat honom, att han var den vansinnige munk, som jägmästaren tog hand om, som förföljde dig som din dubbelgång-

s. 264

are och dog här i klostret. Han tjänade den mörka makt, som ingrep i ditt lif, till spelboll — icke din kamrat och medbrottsling var han utan ett underordnad väsen, som ställdes i din väg på det att för din blick det ljusa mål skulle förbli fördoldt, som kunde uppenbaras för dig. Ack, broder Medardus, ännu irrar djäfvulen rastlöst omkring på jorden och erbjuder människorna sina elixirer. Hvem har icke funnit smak i den ena eller andra af dessa helvetiska drycker; men det är himmelens vilja att människan blir medveten om den olyckliga verkan af ett ögonblicks lättsinne, och ur detta klara medvetande hämtar kraft till motstånd. Däri uppenbarar sig Herrens makt att såsom naturlifvet genom giftet, så betingas en sedligt god princip först genom det onda. Jag vågar att så tala med dig, Medardus, ty jag vet att du icke missförstår mig. Gå nu till bröderna!»

I denna stund kände jag en häftig smärta, nerverna vibrerade och pulsarne slogo af längtan och kärlek. »Aurelia — ack, Aurelia!» utropade jag med hög röst. Priorn reste sig upp och sade i mycket allvarlig ton: »Du har sannolikt i klostret bemärkt att förberedelser göras till en stor fest? Aurelia anlägger i morgon nunnedräkt och erhåller klosternamnet Rosalia.« Tyst och stel blef jag stående framför priorn. »Gå ned till bröderna,« ropade han nästan med vrede, och utan klart medvetande om hvad jag gjorde, steg jag ned i refektoriet, där bröderna hade samlats. Man bestormade mig ånyo med frågor, men jag var icke i stånd att säga ett enda ord om hvad jag upplefvat, alla bilder ur det förgångna fördunklades och endast Aurelias ljusgestalt stod i glans framför mig. Tagande en andaktsöfning till förevändning lämnade jag bröderna och begaf mig till ett kapell, som låg längst bort i den vidsträckta klosterträdgården. Här ville jag bedja, men det lättaste prassel i löfsalen väckte mig ur mina fromma betraktelser. — »Det är hon — hon kommer. . . jag skall återse henne.« — Så hörde jag det ljuda inom mig, och mitt hjärta skälfde af ångest och hänryckning. Då förekom det mig som om jag hörde ett tyst samtal. Jag reste mig upp och gick ut ur kapellet, och se, icke långt ifrån mig vandrade med långsamma steg två nunnor och i deras midt en novis. Ack, det var säkerligen Aurelia — en krampaktig darrning genombäfvade mig — min andedräkt hämmades — jag ville gå vidare, men icke mäktig ett steg, sjönk jag till marken. Nunnorna och med dem novisen försvann i buskaget. Hvad för en dag! — Hvilken natt! Alltjämt endast Aurelia och Aurelia — ingen annan föreställning, ingen annan tanke fann rum i min själ.

I morgongryningen förkunnade klosterklockorna firande af Aurelias invigning, och strax därpå samlades bröderna i stora salen, abbedissan kom in, beledsagad af två systrar. Obeskriflig är den känsla, som

grep mig, då jag återsåg henne, som så innerligt älskat min fader, och oaktadt han genom sina brott våldsamt sönderslet ett band, som måste gifvit honom den högsta jordiska lycka, hade hon likväl på sonen öfverflyttat den kärlek, som förstört hennes lycka. Till dygd och fromhet ville hon uppfostra sonen, men i likhet med sin fader hopade han brott på brott och gjorde så den fromma fostermoderns hopp om intet, hvilken i sonens dygd ville finna tröst för hans syndige faders fördärf. Med sänkt hufvud och blicken riktad mot golvet, åhörde jag det korta tal, hvori abbedissan ännu en gång för de församlade andliga kungjorde Aurelias inträde i klostret och uppmanade dem till ifriga förböner i löftenas afgörande stund att ärkefienden icke skulle få makt att med sitt sinnesförvirrande gyckel plåga den fromma jungfrun. »Svåra,« sade abbedissan, »svåra voro de pröfningar, som denna jungfru hade att bestå. Fienden ville locka henne till det onda, och han använde allt hvad en helvetisk list förmår för att bedåra henne, så att hon utan att ana oråd fölle i synd, och sedan vaknande ur sin dröm, ginge under i smälek och förtviflan. Dock, en evig makt bevarade detta himmelska barn, och må då fienden också i dag nalkas henne med sina fördärfliga anslag, så mycket härligare skall hennes seger bli öfver honom. Bedjen — bedjen, mina bröder, icke att denna Kristi brud icke vacklar, ty fast och ståndaktigt är hennes själ vänd mot himmelen, utan att ej någon timlig olycka må afbryta den fromma akten! En räddhåga, som jag ej kan kufva, har bemäktigat sig mitt sinne!«

Det var tydligt att abbedissan betecknade mig — mig ensam — som den lede frestaren, att hon satt min ankomst i samband med Aurelias invigning, och att hon kanske hos mig förutsatte några skändliga afsikter. Känslan af uppriktigheten af min ånger och bot, öfvertygelsen om att jag genomgått en sinnesändring, höll mig uppe. Abbedissan bevärdigade mig ej med en enda blick; på det djupaste förorättad, rörde sig inom mig samma bittra, hånfulla hat, som jag förr erfor i residenset vid åsynen af furstinnan, och i stället för att jag, innan abbedissan uttalade dessa ord, hade kunnat kasta mig ned i stoftet för hennes fötter, ville jag nu käckt och djärft träda inför henne och säga: »Var du då alltid själf en sådan öfverjordisk kvinna, att aldrig lusten efter detta jordiska gripit dig? När du såg min fader, hade du dig alltid så i din makt, att tanken på synd icke fann rum i din själ? Ja, säg då om till och med i den stund, då du smyckades med insuln och stafven, bilden af min fader icke hos dig uppväckte begäret efter timlig lycka? Stolta, hvad kände du, då du tryckte din älskades son till ditt hjärta och med så smärtfyllt röst ropade namnet på honom, du förlorat? Har du aldrig, som jag, haft att kämpa med mörka makter? — Kan du glädja

dig öfver en verklig seger, när ingen hård kamp föregått den? Känner du dig själf så stark, att du föraktar den, som dukat under för en öfvermäktig fiende och åter reste sig i bot och ånger?» — Den plötsliga förändringen i min tankegång, botgörarens förvandling i en, som stolt öfver den kamp, han bestått, ånyo inträder i det lif, han återvunnit, måste äfven ta sig yttre uttryck. En bredvid mig stående broder frågade: »Hvad kommer åt dig, Medardus, hvarför kastar du så besynnerliga vreda blickar på denna heliga fru?» — »Ja,« genmälte jag halfhögt, »kan vara att hon är en helig kvinna, ty hon stod alltid så högt, att intet profant kunde nå henne, men mig förekommer hon mindre som en kristen än en hednisk prästinna, som bereder sig att med dragen knif fullborda ett människooffer.« Jag vet ej hvad som kom mig att uttala dessa sista ord, som lågo utom räckan af mina föreställningar, men tillika med dem trängde sig på mig ett brokigt virrvarr af bilder, som tycktes ena sig i en, den förskräckligaste af alla. Aurelia skulle för alltid öfverge världen, i likhet med mig afsäga sig allt jordiskt genom ett löfte, som i detta ögonblick endast tycktes mig ett foster af religiöst vanvett! — Såsom fordom, då jag såld åt djäfvulen, i synd och brott såg lifvets mest strålande ljuspunkt, tänkte jag nu därpå att vi båda, jag och Aurelia, skulle kunna förenas här i lifvet, om också endast i ett enda ögonblick af högsta jordiska lycksalighet, och sedan som åt underjordiska makter invigda, dö tillsammans. Ja, som ett gräsligt vidunder, som satan själf, grep tanken på ett mord min själ! Ack, jag förbländade, blef ej varse att jag i samma ögonblick, som abbedissans ord häntydde på mig, var prisgifven åt min kanske svåraste pröfning, att satan fick makt öfver mig och ville locka mig till det skändligaste brott, som jag ännu begått! Den broder, som tilltalat mig, såg förskräckt på mig: »I Jesu och den heliga jungfruns namn, hvad säger ni?» sade han. Jag betraktade abbedissan, som stod i begrepp att lämna salen, hennes blick föll på mig; dödsblek stirrade hon på mig, hon vacklade, och nunnorna måste stödja henne. Det förekom mig som om hon hviskade orden: »O, alla helgon — min aning!« Strax därpå blef jag kallad till prior Leonard. Återigen ringde alla klostrets klockor, och dessemellan hördes orgelns brusande toner och ljudet af de i koret församlade nunnornas högtidliga sånger, när priorn ånyo kom in i salen. Bröderna af de olika ordnarne begåfvo sig nu i högtidlig procession till kyrkan, som nästan var öfverfull af folk, som eljest vid den helige Bernhards fest. På ena sidan af det med doftande rosor sirade högaltaret voro högre belägne platser för prästerna, på den andra en tribun, hvarifrån det biskopliga kapellet utförde musiken vid högmässan, som hölls af biskopen själf. Leonard gaf mig platsen bredvid sig, och jag märkte att han ängsligt

bevakade mig; den minsta rörelse väckte hans uppmärksamhet; och han uppförde mig att utan afbrott bedja mitt brev. Nunnorna samlades i den af ett lågt galler inneslutna platsen tätt framför högaltaret, det afgörande ögonblicket nalkades; ut ur det inre af klostret genom gallerdörren bakom altaret ledsagade cisterciensernunnorna Aurelia. En hviskning genomlopp mängden, då hon visade sig, orgeln tystnade och nunnornas enkla hymn ljud i underbara, till själens innersta trängande ackorder. Ännu hade jag icke vågat upplyfta mina ögon, gripen af en fruktansvärd ångest, ryckte jag krampaktigt till, så att mitt brev föll till golvet. Jag böjde mig ned för att lyfta upp det, men i ett plötsligt svindelanfall skulle jag störtat ned från min stol, om icke Leonard gripit tag i och fasthållit mig. »Hvad är det, Medardus,« sade priorn tyst, »du är fattad af en sällsam rörelse, motstå den ondskefulle fiende, som ansätter dig!« Genom en våldsamt ansträngning återvann jag min fattning, slog upp ögonen och såg Aurelia knäböja framför högaltaret. O, himmelens herre, i skönhet och behag strålade hon mer än någonsin! Hon var brudklädd — ack, som på den ödesdigra dag, då hon skulle bli min. Rosor och blommande myrten i det med konst flätade håret. Ögonblickets andakt och högtidlighet hade gifvit hennes kinder en högre färg, och i den mot himlen höjda blicken låg uttrycket för en himmelsk lycksalighet. Hvad voro de ögonblick, då jag första gången såg Aurelia vid furstens hof, mot detta återseende! Mera rasande än någonsin förr lågade kärlekselden och det vilda begäret upp inom mig —

»O, Gud — o, alla helgon! låt mig icke bli vansinnig, blott icke vansinnig — rädda mig, rädda mig från denna helvetets pina. Låt mig bara icke bli vansinnig — ty då måste jag utföra det förskräckliga och prisge min själ åt evig fördömelse!« Så bad jag invärtes, ty jag kände hur den onde anden mer och mer ville ta väldet öfver mig. Det förekom mig som om Aurelia hade del i den synd, som jag ensam begick, som om det löfte, hon var i begrepp att aflägga, i hennes tankar bestod i en högtidlig ed att inför Herrens altare bli min. I henne såg jag icke Kristi brud utan den löftesbrytande munkens brottsliga hustru. Att med rasande begär omfamna henne och sedan gifva henne döden, oemotståndligt fattade mig denna tanke. Värre och värre ansatte mig den onde anden — redan ville jag ropa: »Håll, förblindade dårar! Icke den från sinnliga begär rena jungfrun, utan en munks brud viljen I upphöja till himlens!« — Jag ville rusa ned ibland nunnorna och rycka henne till mig, jag trefvade i min kåpa och sökte efter knifven, då var redan ceremonien så långt framskriden att Aurelia begynte uttala löftesorden. När jag hörde hennes röst, var det som om månens milda

glans brutit fram mellan svarta, stormjagade moln. Det blef ljust inom mig, och jag igenkände den onde ande, som jag nu med all kraft gjorde motstånd. Hvarje ord af Aurelia gaf mig ny styrka, och snart var jag segrare i den heta striden. Flyktade voro de svarta tankarna på brottet, alla intryck af jordisk lust. Aurelia var himlens fromma brud, hvilkens s. 270 förbön kunde rädda mig från smälek och fördärf. Hennes löfte var min tröst och förhoppning, och himlen blef klar öfver mig. Leonard, som jag nu först kom att ge akt på, syntes ha bemärkt min invärtes förändring, ty han sade med mild röst: »Du har kufvat fienden, min son! Det var väl den sista af de svåra pröfningar, som en evig makt pålagt dig!«

Löftet var uttaladt; under en växelsång, som klarissernunnorna uppstämde, skulle nu Aurelia iklädas nunnedräkten. Redan hade man lossat rosorna och myrten ur hennes hår, redan stod man i begrepp att afklippa de nedfallna lockarne, när larm uppstod i kyrkan — jag såg hur människor trängdes åt sidan och kastades omkull; tumultet kom allt närmare. — Med vilda åtbörder och rasande och hemsk uppsyn, trängde sig en halfnaken människa (trasor af en kapucinerkåpa hängde på hans kropp) fram genom folkmassan, med sina knytnäfvar kullkastande allt omkring sig. Jag kände igen min ryslige dubbelgångare, men i samma ögonblick, då jag, anande det förskräckliga, ville springa ned och kasta mig i hans väg, hade det vansinniga vidundret hoppat öfver den afskrankning, som inneslöt högaltaret. Skrikande skingrades nunnorna, abbedissan höll Aurelia hårdt omfamnad. »Ha ha ha!« gnisslade den vanvettige med gäll röst, »vill ni ta prinsessan ifrån mig! — Ha ha ha! — Prinsessan är min söta lilla brud, min brud!« — Och med dessa ord grep han tag i Aurelia och stötte knifven, som han hade i sin lyftade hand, ända till fästet i hennes bröst, så att en ström af blod sprutade fram. »Hurra, — hurra, nu har jag min lilla brud, nu har jag vunnit prinsessan!« Så skrek den rasande, och genom gallerdörren bakom högaltaret sprang han ut i klostergångarna. Fulla af fasa jämrade sig nunnorna. »Mord — mord vid Herrens altare!« skrek folket, stormande fram mot högaltaret. »Besätt utgångarne i klostret, så att mördaren icke kommer undan!« ropade Leonard med hög röst och folket störtade ut, och de munkar, som hade krafter därtill, grepo s. 271 stängerna med de tecken, som buros i processionen, och nu stodo i ett hörn, och satte efter odjuret genom klostergångarne. Allt detta var ett ögonblicks verk; strax därpå knäböjde jag bredvid Aurelia, nunnorna hade, så godt de kunde, förbundit såret med hvita dukar och bistodo nu den i vanmakt fallna abbedissan. Bredvid mig sade en stark röst: »Sancta Rosalia, ora pro nobis,« — och alla, som stannat kvar i kyrkan ropade: »Ett mirakel, ett mirakel, ja, hon är en martyr. — »Sancta

Rosalia, ora pro nobis.« Jag såg upp. — Den gamle målaren stod vid min sida, men allvarlig och mild, som han uppenbarat sig i fångelset. — Ingen jordisk sorg öfver Aurelias död, ingen fasa öfver målarens uppenbarelse kunde gripa mig, ty i min själ grydde en aning att nu skulle de gåtfulla knutar lösas, som hemlighetsfulla makter knutit samman.

»Mirakel, mirakel«, skrek folket allt fortfarande. »Ser ni den gamle mannen i den violetta manteln? — han har stigit ned ur taflan öfver högaltaret — jag har sett det — jag också, jag också« — ropade om hvarandra flera röster, och nu kastade sig alla på knä, och det förvirrade tumultet upphörde och gick öfver i ett mummel af böner, afbrutet af gråt och snyftningar. Abbedissan vaknade ur sin svimning och sade i en hjärtskärande ton af djup och våldsam smärta: »Aurelia! — mitt barn! — min fromma dotter! — evige Gud — är det ditt rådslut!« En med madrasser och täcken betäckt bår blef inburen. När man upplyfte Aurelia, suckade hon djupt och slog upp ögonen. Målaren stod bakom och lade sin hand på hennes hufvud. Han liknade ett helgon, och alla, till och med abbedissan, syntes gripna af vördnad. Jag knäböjde tätt vid sidan af båren. Aurelias blick föll på mig, då grep mig djup smärta öfver den heligas bittra martyrium. Icke ett ord mäktig, utstötte jag endast ett dämpadt skri. Då talade Aurelia mildt och tyst: »Hvarför klagas du öfver henne, som af himlens eviga makt hölls värdig att skiljas från jorden i en stund, då hon insett det jordiskas intighet, då hon fylldes af en oändlig längtan efter glädjens och salighetens rike?« Jag hade rest mig upp och gått tätt intill båren. »Aurelia, heliga jungfru,« sade jag. »Sänk endast ett ögonblick din blick från dina höga regioner, eljest måste jag förgås i de förtärande tvifvel, som sönderslita mitt innersta. — Aurelia, föraktar du den brottsling, som likt den onde själf ingripit i ditt lif? — Ack, svårt har han måst böta därför — men han vet alltför väl att all bot icke kan minska hans synders mått. — Aurelia, förlåter du mig i döden?« — Som berörd af änglavingar, log Aurelia och slöt ögonen. — »O, världens frälsare — heliga jungfru — jag får bli kvar, utan tröst öfverlämnad åt förtviflan. O, räddning — räddning från fördärf och helvete!« Så bad jag innerligt, då öppnade Aurelia ögonen ännu en gång och sade: »Medardus — du har gifvit efter för onda makter, men förblef jag då själf ren från synd, när jag i min brottsliga kärlek hoppades vinna jordisk lycka? I den eviges rådslut voro vi bestämda att sona våra förfäders brott och så förenades vi af ett kärleksband, som intet har gemensamt med jordisk lust, utan tronar högt ofvan stjärnorna. Men det lyckades den listige vedersakaren att fördölja den djupa betydelsen af vår kärlek, ja, att förleda oss så, att vi endast på jordiskt sätt kunde tyda det himmelska. Ack, var det icke jag, som i biktstolen för

dig tillstod min kärlek och i stället för att hos dig upptända tanken på den eviga kärleken, kom begärets helvetiska glöd att upplåga inom dig, en glöd, som du, när den hotade förtära dig, tänkte släcka genom brott? Fatta mod, Medardus! Den vansinnige dåre, som den ondskefulle fienden lockat att tro att han var du och måste fullborda, hvad du begynt, var det himmelens verktyg, hvarigenom dess rådslut hann sin fulländning. Fatta mod, Medardus — snart, snart. . . « Aurelia, som talat det sista med slutna ögon och tydlig möda, föll i vanmakt, dock döden kunde ännu icke få makt med henne. »Har hon biktat för er, högvärdige herre, har hon biktat för er?« frågade nunnorna nyfiket. »Ingalunda,« s. 273 svarade jag, »icke jag utan hon har uppfyllt min själ med himmelsk tröst.« — »Väl för dig, Medardus, snart är din pröfningstid till ända — och då, lycklig jag!« Det var målaren, som uttalade dessa ord. Jag gick fram till honom: »Så öfvergif mig ej, underbare man!« Jag förstår själf icke hur det kom sig att jag, då jag ville tala vidare, liksom bedöfvades, jag råkade i ett tillstånd midt emellan dröm och vaka, hvarur högljudda rop och skrik väckte mig. Jag såg icke längre målaren. Bönder, borgare, soldater hade trängt in i kyrkan och fordrade enträget att det skulle tillåtas dem att genomsöka hela klostret för att få tag i Aurelias mördare, som ju ännu måste vara i klostret. Abbedissan, som med fog fruktade för oordningar, vägrade detta, men oaktadt sitt anseende förmodade hon ej att lugna de upphetsade sinnena. Man förebrådde henne att hon af småaktig fruktan gömde mördaren, emedan han var munk, och under häftigt larm tycktes folket rusta sig till att storma klostret. Då besteg Leonard predikstolen, och efter några kraftiga ord om helgedomars vanhelgande, sade han folket att mördaren ingalunda varit en munk utan en vansinnig, som åtnjutit skötsel i klostret och som han, i tanke att han varit död, låtit i ordensdräkt inlägga i likrummet, men som vaknat ur sin skendöd och rymt. Om han ännu vore i klostret, skulle de träffade anordningarne göra det omöjligt för honom att komma undan. Folket lugnade sig och fordrade blott att Aurelia icke skulle föras till klostret genom korsgången, utan öfver gården i högtidlig procession. Detta skedde. De skrämde nunnorna upplyfte båren, som man hade bekransat med rosor. Också Aurelia var liksom förut prydd med rosor och myrten. Tätt bakom båren, öfver hvilken fyra nunnor höllo en baldakin, gick abbedissan, stödd af två nunnor, de öfriga följde tillsammans med klarissernunnorna, sedan kommo de olika ordensbröderna, efter dem anslöt sig folket, och så rörde sig tågen fram genom kyrkan. Den syster, som spelade orgeln, måtte ha begett sig upp i sångkoret, ty så snart tåget hunnit till kyrkans midt, tonade högtidligt och dämpadt s. 274 orgelbruset ned från läktaren. Men se, då reste sig Aurelia långsamt

upp och lyfte bedjande sina händer mot himlen, och återigen föll folket på knä och ropade: »Sancta Rosalia, ora pro nobis.« Så blef då det till sanning, som jag, då jag första gången såg Aurelia, i satanisk förbländning och brottsligt hyckleri förbådat.

Då nunnorna satt ned båren i salen i klostrets bottenvåning, och bröder och systrar bedjande i en krets omgåfvo densamma, sjönk Aurelia med en djup suck tillbaka i abbedissans armar, som knäböjde bredvid henne. — Hon var död! — Folket vek icke från klosterporten, och när klockorna förkunnade den fromma jungfruns jordiska undergång, utbröto alla i snyftningar och jämmerrop. Många aflade löftet att stanna i byn till Aurelias begrafning, först därefter återvända hem och under fasta tillbringa mellantiden. Ryktet om den hemska ogärningen och himlabrudens martyrium utbredde sig hastigt, och däraf kom det sig att Aurelias begrafning, som firades fyra dagar efteråt, liknade festen vid ett helgons kanonisering. Ty redan dagen förut var ängen framför klostret, liksom annars på Bernhardsdagen, öfverfylld af människor, som lägrande sig på marken inväntade morgonen. Men i stället för det glada vimlet hörde man nu endast suckar och ett dämpadt mummel. Från mun till mun gick berättelsen om det gräsliga dådet vid kyrkans högaltare, och hörde man en högljudd röst, utöste den sig i förbannelser öfver mördaren, som förblef spårlöst försvunnen.

Dessa fyra dagar, som jag för det mesta tillbragte ensam i kapellet i trädgården, utöfvade nog en djupare inverkan på mitt själstillstånd, än den långa, stränga botgöringen i kapucinerklostret i Rom. Aurelias sista ord hade lämnat lösningen på mina synders gåta, och jag insåg att jag, fast utrustad med dygdens och fromhetens styrka, likväl som en modlös pultron icke förmått emotstå satan, som traktade efter våldet öfver vår brottsliga släkt. Obetydlig var syndens brodd inom mig, då jag fick se konsertmästarens syster, och det syndiga högmodet vaknade inom mig, men så gaf mig satan i händerna elixiret, som likt ett olycksaligt gift bragte mitt blod i jäsning. Jag aktade ej på den okände målarens, på priorns eller abbedissans allvarliga förmaningar. Aurelias uppenbarelse i biktstolen gjorde mig till förbrytare. Synden bröt ut som en fysisk sjukdom, alstrad af giftet. Hur kunde de i satans våld öfverlämnade inse arten af det band, hvarmed en himmelsk makt som en symbol af den eviga kärleken förbundit mig med Aurelia? Skadeglad, fjättrade mig satan vid denne fördömde, i hvilkens vara mitt *jag* måste tränga in, liksom äfven han andligen kunde inverka på mig. Hans skenbara död, måhända ett tomt bländverk af djäfvulen, måste jag skriva på min räkning. Dådet gjorde mig förtrolig med tanken på de mord, som efterföljde det djäfvulska sveket. Så var min

i skändlig synd aflade broder den af djäfvulen besjälade princip, som störtade mig i de afskyvärdaste brott och jagade mig omkring, plågad af de gräsligaste kval. Ända till det ögonblick, då Aurelia efter en evig makts rådslut uttalade sitt löfte, var icke min själ ren från synden; till dess hade fienden välde öfver mig, men den underbara invärtes ro, den öfverjordiska glädje, som kom öfver mig, när Aurelia uttalat sina sista ord, öfvertygade mig om att Aurelias död innebar löftet om försoning. När vid det högtidliga rekviem¹ kören sjöng orden: »*Confutatis maledictis flammis acribus addictis.*« kände jag mig bäfvande, men vid orden: »*Voca me cum benedictis,*« tyckte jag att Aurelia öfvergjuten af himmelskt solljus såg ned på mig och lyfte sitt af en strålande stjärngloria omgifna hufvud upp mot det högsta väsendet för att inlägga sin förbön för min själs frälsning. — »*Oro supplex et acclinis cor contritum quasi cinis!*« — Jag sjönk ned i stoftet, men huru föga liknade min känsla, min ödmjuka bön, den lidelsefulla förkrosselsen och de grymma och oordnade botöfningarne i kapucinerklostret. Först nu kunde min ande skilja sant och falskt, och vid denna medvetandets klarhet måste vedersakarens anfäktelser förbli verkningslösa. Icke Aurelias död, utan det hemska och gräsliga i de med densamma förknippade omständigheterna hade i första ögonblicket djupt uppskakat mig; men snart insåg jag att eviga makters nåd beskärt henne den högsta vinning, förlänat martyriet åt den pröfvade och skuldlösa Kristusbruden. . . « Var hon då död för mig? Nej! Nu först, undanryckt den jordiska jämmerdalen, blef hon för mig den eviga kärlekens rena stråle, som värmde mitt hjärta. Ja, Aurelias död var mitt helgande till den kärlek, om hvilken Aurelia talat, som tronar ofvan stjärnorna, och intet har gemensamt med det timliga. Denna tanke lyfte mig öfver mitt jordiska jag, och så blefvo i själfva verket för mig dessa dagar i cistercienserklostret de saligaste i min lefnad.

Efter bisättningen, som ägde rum följande morgon, ärnade Leonard återvända till staden med bröderna; när aftåget skulle begynna, lät abbedissan kalla mig till sig. Jag fann henne ensam i rummet; hon var mycket rörd och tårarne strömmade ur hennes ögon. »Jag vet allt — allt, min son Medardus! Ja, åter kallar jag dig så, ty du har bestått de pröfningar, som öfvergått dig, du olycklige och beklagansvärde! Ack, Medardus, endast hon, hon, som inför Guds tron må bli vår förespråkarska, är ren från synd. Stod jag icke själf vid afgrundens brant, då jag uppfylld af tankar på jordisk lust ville låta sälja mig åt mördaren? — Och dock — min son Medardus! — i min ensamma cell har jag grå-

¹Står *rekviour* i pappersboken.

tit syndiga tårar vid tanken på din fader! — Min son Medardus, gå nu! Mitt tvifvel och min tanke att jag måhända af egen förskyllan i dig uppfostrat en syndig brottsling, har försvunnit ur min själ.»

Leonard, som helt säkert för abbedissan afslöjat allt, som hittills förblifvit henne obekant om min lefnad, visade genom sitt uppförande att han förlåtit mig och hemställt mig åt den högstes dom. Den gamla klosterordningen var sig lik, och som fordom intog jag nu min plats i brödernas led. En dag sade Leonard till mig: »Broder Medardus, jag tänker pålägga dig ännu en botöfning.« Jag frågade ödmjukt hvari denna skulle bestå. »Du skall,« genmälte priorn, »noggrant uppteckna din lefnadshistoria. Du får icke utelämna någon viktigare tilldragelse, icke ens någon af de mera obetydliga och i synnerhet icke något af hvad som vederfors dig under ditt växlande lif ute i världen. Fantasien skall föra dig tillbaka ut i världsvimlet, du skall än en gång erfara allt det hemska och löjligen, fruktansvärda och behagliga däri, ja det är möjligt att den för ett ögonblick kommer att se Aurelia annorlunda än som nunnan Rosalia, som led martyrdöden, men om den onde anden helt har lämnat dig, om du helt vändt din själ från det timliga, skall du som en högre makt sväfva öfver allt detta, och dessa intryck skola ej hos dig efterlämna några spår.« Jag gjorde som priorn bjöd. Ack! — nog gick det som han förutsade! — Smärta och njutning, fasa och lust — förskräckelse och hänryckning stormade in på mig, medan jag nedskref min lefnad. — Du, som en gång läser dessa blad, jag talade till dig om kärlekens ljusaste solskensstid, när bilden af Aurelia blef lefvande för mig! — Det finns något högre än en jordisk lust, som för det mesta bereder den svagsynta och lättsinniga människan fördärf, och det är den ljusaste solskensstid, då fjärran från tanken på syndigt begär, den älskade, som en stråle från himlen, värmer ditt hjärta för de högre känslor, som från kärlekens rike välsignelserikt strömma ned öfver den stackars människan. — Den tanken har vederkvickt mig, när vid minnet af de härliga stunder, världen skänkt mig, heta tårar strömmade ur mina ögon, och alla för länge sedan ärrade sår på nytt blödde.

Jag vet att kanske ännu i dödsstunden vedersakaren kan få makt att plåga den syndige munken, men i beständig och innerlig längtan afvaktar jag den stund, då jag tages bort från jorden, ty detta ögonblick innebär uppfyllelsen af allt det, som Aurelia — ack, den heliga Rosalia — lofvat mig i min dödsstund. Bed — bed för mig, o, heliga jungfru, i denna mörka timma, att helvetets makt, som jag så ofta dukat under för, icke må varda mig öfvermäktig och störta mig i det eviga fördärfvet!

Tillägg af Pater Spiridion, bibliotekarie i kapucinerklostret i B.

I natten från den 3 till den 4 september detta år 17.. tilldrog sig något mycket underbart i vårt kloster. Det kunde väl vara vid pass vid midnattstid, då jag från broder Medardus' cell, som ligger bredvid min, hörde ett sällsamt fnitter och skratt och dessemellan ett dämpadt och klagande kvidande. Jag tyckte att jag tydligt hörde en mycket ful och vedervärdig röst uttala orden: »Kom med mig, lille bror Medardus, vi skola bort och söka upp bruden.« Jag stod upp och ville bege mig till broder Medardus, då öfverfölls jag af en underlig rysning, så att jag skakades i alla leder som af feberfrossa; jag gick i stället för till Medardus' cell ned till prior Leonardus, väckte honom icke utan ansträngning och berättade honom hvad jag hört. Priorn blef mycket förskräckt, sprang upp och sade att jag skulle hämta vigda ljus, och sedan skulle vi tillsammans bege oss till broder Medardus. Jag gjorde som han befallt, antände ljusen vid lampan vid madonnabilden ute i gången, och vi stego uppför trappan. Hur noga vi än lyssnade, lät den afskyvärda röst, som jag förnummit, icke vidare höra sig. I stället hörde vi en stilla och ljuflig klockklang, och det förekom oss, som om vi kände en fin rosendoft. Vi gingo närmare, då öppnades dörren till cellen, och en underlig, reslig man med hvitt krusigt skägg och violett mantel kom ut; jag var mycket förskräckt, ty jag förstod nog att mannen måste ha varit ett olycksbådande spöke, enär klosterportarne voro så fast tillslutna, att ingen främling kunde intränga, men Leonardus betraktade honom djärft utan att yttra ett enda ord. »Uppfyllsens stund är icke längre fjärran,« sade gestalten doft och högtidligt och försvann i den mörka gången, så att min rädsla blef än större och jag så när hade tappat ljuset ur min darrande hand. Men priorn, som på grund af sin fromhet s. 279 och trosstyrka icke vidare frågar efter spöken, grep mig i armen och sade: »Nu skola vi gå in i broder Medardus' cell.« Detta skedde äfven. Vi funno vår broder, som en tid varit mycket klen, i dödskampen; döden hade bundit hans tunga, han rosslade endast en smula. Leonardus stannade hos honom, jag väckte bröderna genom att ringa på klockan och ropa med hög röst: »Vakna! — vakna! — broder Medardus ligger för döden!« Alla stodo upp, så att ingen felades, då vi med brinnande ljus begåfvo oss till vår döende broder. Alla, också jag, som slutligen kufvat min ängslan, öfverlämnade oss åt vår sorg. På en bår buro vi broder Medardus till klosterkyrkan och nedsatte honom framför högaltaret. Till vår häpnad hämtade han sig, reste sig upp och begynte tala, så att Leonardus efter fulländad bikt och absolution gaf honom den sista smörjelsen. Sedan begåfvo vi oss, medan Leonardus stannade därne-

re och alltjämt talade med broder Medardus, upp i koret och sjöngo de öfliga dödspsalmerna för vår döende broders själs frälsning. Just då klosterklockan nästföljande dag, nämligen den 5 september år 17.. slog tolf middag, afled broder Medardus i priorns armar. Vi lade märke till att detta var dag och timme, då under förra året nunnan Rosalia på ett förskräckligt sätt mördades just då hon aflagt sina löften. Vid rekviem och likbegängelse har följande tilldragit sig. Vid rekviem utbreddes sig nämligen en stark rosendoft, och vi bemärkte att en bukett af de skönaste, för årstiden sällsynta rosor var fästad vid den vackra altarbilden af den heliga Rosalia, som lär vara målad af en okänd gammal italiensk konstnär, och som vårt kloster köpt af kapucinerna i närheten af Rom för en betydlig penningesumma, medan de själfva endast behöllo en kopia af taflan. Broder portvaktaren sade att tidigt på morgonen en trasig och eländig tiggare, osedd af oss, hade stigit upp och fästat buketten vid taflan. Samme tiggare infann sig vid likbegängelsen och trängde sig in ibland bröderna. Vi ville visa honom tillbaka, men när prior Leonardus skarpt hade betraktat honom, befallde han oss att låta honom vara. Han upptog honom som lekbroder i klostret; vi kallade honom Peter, emedan han i lifvet hetat Peter Schönfeld, och unnade honom detta stolta namn, emedan han var öfvermåttan stilla och godmodig, talade föga och endast någon gång skrattade smålustigt, något som, enär det icke innebar något syndigt, roade oss mycket. Prior Leonardus sade en gång, att Peters ljus slocknat i röken af den narraktighet, hvori inom honom lifsironien omgestaltat sig. Vi begrepo icke alla hvad den lärde Leonardus ville säga med detta, men förstodo att han länge måtte ha varit bekant med lekbrodern Peter. Så har jag nu på dessa blad, som lära innehålla broder Medardus' lefnadshändelser, men hvilka jag ej har läst, mycket noga och icke utan möda *ad majorem dei gloriam* tillfogat de omständigheter, som äro förbundna med hans död. Frid och ro komme den afsomnade broder Medardus till del, himmelens Herre skänke honom en gång en fröjdefull uppståndelse och upptage honom bland sina helgon, enär han dött en from död!

Innehåll

Utgifvarens förord	ii
1 Förra delen.	1
I Barnåren och klosterlivet.	2
II Inträdet i världen.	26
III Äfventyr på resan.	50
IV Lifvet vid furstehofvet.	78
2 Senare delen.	96
I Vändpunkten.	97
II Botgöringen.	141
III Återkomsten till klostret.	171